

10 PRAKTIKALE VERHANDELINGEN

DOOR
THEODORUS AVINCK
ZESDE DRUK

DEEL I

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2005

Uitgegeven volgens Kerkenorde
H. SCHOUW, Pred. te UTRECHT.
C. M OLTZER , Pred. te MONTFOORT
C. S. DUITSCH, Pred. te MYDRRECHT

Gedeputeerden der Eerwaarde Classis van Utrecht.

Utrecht, den 30 Juli 1784.

INHOUD

Toelichting

Voorbericht

Voorwoord van Avinck uit de Catechismusverklaring van Dr. A. Comrie

1. De algemene, onbepaalde, uitwendige roeping, de enige grond van geloofsvrijmoedigheid Jesaja 45 vers 22, 23
2. De krachtdadige, onwederstandelijke, inwendige roeping, noodzakelijk, zal een zondaar tot Christus kunnen komen Johannes 5 vers 65
3. De aard en natuur der rechte Evangelische verootmoediging Jeremia 2 vers 31b
4. De noodzakelijkheid der Evangelische verootmoediging Jeremia 2 vers 31b
5. Het heilzaam vruchtgevolg van Christus nodiging Jesaja 45 vers 24
6. Het geloof van de aartsvader Abraham als voorbeeld tot navolging Romeinen 4 vers 20
7. Het Godonterende en zielsverderfelijke van het onge loof. Romeinen 4 vers 20
8. Het Godverheerlijkende en voordelige van het sterke geloof boven het zwakke Romeinen 4 vers 20
9. De neergebogen christen zich oprichtende door het geloof. Psalm 42 vers 12
10. Het gelovig gezicht van Gods heerlijkheid aan het Heilig Avondmaal Johannes 11 vers 40

Theodorus Avinck

Theodorus werd geboren te Amsterdam, in 1740, zoon van Theodorus Avinck en Johanna de Kraly. In 1765 trouwde hij met Petronella du Pré en verhuisde hij naar de Bilt. Enige jaren is hij daar ouderling geweest. In 1777 verhuisde het echtpaar naar Utrecht. Avinck werd weduwnaar in 1780 en hertrouwde daar. Maar reeds op 14 januari 1782 overleed hij, na een korte ziekte.

Avinck begon toen hij ouderling was te oefenen. Dat betekent een stichtelijk woord spreken over een tekst of een Bijbels onderwerp, voor een aantal mensen.

Een deel van zijn oefeningen werden gepubliceerd; resp. in de jaren 1779, 1780 en 1787. Deze verhandelingen werden in 1843 herdrukt en uitgegeven in twee delen. De verhandelingen die in deze brochure wordt aangeboden zijn deels herschreven in de taal van het hedendaags Nederlands.

In zijn nagelaten oefeningen geeft Avinck duidelijke bewijzen dat de Heilige Geest hem een ruime en heldere kennis gegeven had dat God de Vader verzoend is in Zijn geliefde Zoon, en dat de Heilige Geest Christus verheerlijkt in zondaren. Hij overtuigt hen, leert en vernedert hen, opdat ze des te meer hongeren en dorsten naar Christus en Zijn gerechtigheid. Het recht van een verloren zondaar om Christus aan te nemen rust echter niet op zijn hoedanigheden, maar op het vrije genadeaanbod van het Evangelie. Alle wettische verfijnde pogingen van een mens, - ook van de oude mens in de gelovigen - legt Avinck bloot, met het doel om het borgwerk van Christus zuiver voor te stellen, zonder menselijke bepalingen en voorwaarden.

Aan de strijd over het aanbod van genade, in de periode 1770-1790, nam Avinck ook deel. Het bedroefde hem dat een oppervlakkig geloof de leer van het zaligmakend werk van Gods Geest verdrong. Aan de andere kant kon het niet verdragen dat schrijvers die de leer van het aanbod met Gods Woord probeerden te weerleggen, de vrije genadeleer in veel gevallen juist verduisterden, door wettische denkbeelden toe te voegen aan de roeping van zondaren. Hij schrijft:

"Zo is het ook met een zwakgelovige, ras wordt hij terneer geworpen. Komt er bijvoorbeeld een wind op van een nieuwe leer, waardoor het Evangelie verdonkerd wordt, ras ligt hij er terneer. Hoort hij een wettisch voorstel dat het Evangelie omzwachtelt, hij wordt geslingerd en is gedurig blootgesteld om met de onzinnige Galatiërs af te wijken van de eenvoudigheid, die in Christus is. Paulus beschrijft het als een hoedanigheid van kinderen, dat zij als een vloed bewogen en omgevoerd worden met alle wind van leer, Ef. 4:14."

In 1774 verscheen te Utrecht: *"Het eerste en voornaamste deel der uitwendige roeping, te weeten de welmenende aanbieding van de genade Gods in Christus,"* enz. Het boek verscheen anoniem, zoals tal van boeken en brochures over het aanbod van genade in die tijd. Op zich was dit niet bijzonder. Maar de inhoud verraadt de schrijver. De kennis van de Evangelieverborgenschap, de liefde tot Christus en het groot verlangen naar het behoud van zondaren en de minzame stijl wijzen naar Avinck. Hoewel hierover geen zekerheid bestaat.

Avinck was een liefhebber van de werken van Owen en de Erskine's. Hij was een persoonlijk vriend van dr. A. Comrie. Uit hartelijke vriendschap, liefde en achting voor de auteur, voegde Avinck een voorbericht toe aan de 2^e uitgave van Comrie's: *Stellige en praktikale verhandeling van de Heidelbergsche Catechismus.*

VOORBERICHT

bij de eerste druk van de verhandelingen van Th. Avinck.

Ziehier, goedgunstige lezer de praktikale verhandelingen over enige Schriftuurteksten van wijlen de heer Theodorus Avinck, Thz.

De heer Avinck had een ongemene en gegronde hoogachting bij zeer velen, vooral in de Utrechtse gemeente. Zijn Godvruchtige pogingen om zijn naasten tot nut te zijn, en inzonderheid om des Heeren volk op te bouwen, hebben een uitgebreide vrucht nagelaten, en doen zijn naam in zegening blijven, nadat de dood hem uit dit leven weggenomen, van een ellendig en smartelijk lichaam ontslagen, uit een moeilijk strijdperk verlost, en in die zalige rust, welke voor Gods volk overblijft, overgebracht heeft. Om nu storeloos te genieten, hetgeen hij hier geloofd heeft op een volmaakte wijze voor eeuwig de liefde van zijn gezegende Verlosser te verheerlijken, welke hij in zijn leven aan elk poogde aan te prijzen, terwijl de eer en de Naam van Christus hem altijd na aan het hart lag.

Licht kan men denken, dat de dood van de zalige schrijver nochtans een billijke droefheid veroorzaakte, maar dat dezelve ook zeer natuurlijk het verlangen van velen opwekte, om, na zijn dood, door zijn geschriften nog gesticht te worden. Men liet niet af de weduwe van de overledene, mevrouw Gerarda Carolina Romer, herhaalde reizen aan te zoeken, om toe te staan, dat nog enige verhandelingen van de schrijver het licht zagen. Zij heeft deze ernstige en aanhoudende begeerte ten laatste ingewilligd en vrijheid gegeven, om uit enige nagelaten geschriften van de overledene deze verhandelingen uit te kiezen en ter drukpers te schikken.

Dat men deze daartoe verkozen heeft, is deels geschied, omdat het verlangen van velen zich er vooral toe bepaalde, om deze verhandelingen, welke zij in de broederlijke bijeenkomsten, welke de overledene placht te houden, met zoveel nut hadden aangehoord, in het licht te zien; deels, omdat de overeenkomst der stof met die van de vorige verhandelingen, dit scheen te vorderen.

De lezer vindt hier gewichtige onderwerpen, aangaande het verborgen bestaan en leven van een waar christen, de ware aard en de vruchten des geloofs, nevens de geestelijke gemeenschapsoefening met de Heere Jezus, op een duidelijke, gegronde en nadrukkelijke wijze behandeld. En hij zal hier de ware geest van het zuiver Evangelie, waarmede onze schrijver zo uitnemend bezielde was, en de alleszins bemoedigende en vertroostende besturingen hieruit voortvloeiende, waarop hij altoos sterk aandrong, wederom met aangenaamheid ontdekken.

Men heeft het nodig geoordeeld, deze verhandelingen te laten in die vorm en in die smaak, welke de natuur van dezelve medebracht, de schrijver daaraan gegeven heeft, en in welke ook het voorgaande in het licht gegeven zijn.

God geve, dat de zegen, die velen onder het horen van deze verhandelingen genoten hebben, ook, op een nog uitgebreider wijze onder het lezen van dezelve moge gesmaakt worden.

VOORWOORD van Th. Avinck in het boek van Alexander Comrie:
Stellige en praktikale verklaring der eerste zeven Zondagen
van de Heidelbergse Catechismus

Overgenomen door de uitgever en geplaatst

in de zesde druk van de leerredenen van Th. Avinck.

Is er ooit een tijd geweest, waarin elk, die het belang van Gods Kerk ter harte gaat, geroepen wordt, om het ons toevertrouwde pand der waarheid zorgvuldig te bewaren, en voor het geloof, dat eenmaal de heiligen overgeleverd is, kloekmoedig te strijden, dan is het deze, die wij beleven. Ik wil niet zeggen, dat er gedurig nieuwe en nooit voorheen gehoorde wangevoelens opkomen, maar dit is zeker, dat het niet ontbreekt aan zulken, die er hun werk van maken om lang weerlegde dwalingen onder een blinkende gedaante voor de dag te brengen en op te veilen.

Wie is het onbekend, hoe er zijn, die zich niet ontzien, om de verderfelijke leer van Pelagius, Arminius, Socinus en van de Roomse kerk voort te planten, en, óf meer openlijk, óf meer bedekt en listig te leren?

Verdraagzaamheid en gematigdheid zijn de woorden dezer eeuw en de leuzen van een grote menigte, die nochtans willen gehouden worden voor belijders van onze Gereformeerde geloofsleer. Zo zoekt de aartsvijand van Christus' gezegend Koninkrijk de mensen in slaap te zingen, om intussen zijn onkruid overal te zaaien. Men behoeft de vroegere geschiedenissen niet eens te raadplegen, om dit met vele klare voorbeelden bevestigd te zien.

Het is niet eens nodig, dat men zich herinnere, wat voor enige jaren binnen Zwolle is voorgevallen. Men kan er de bewijzen voor vinden in latere dagen.

Gaf iemand, die ter zake kundig is, zich de moeite om ons te verrijken met een onzijdig bericht van alle heimelijke of openlijke aanslagen en ondernemingen tegen de zuivere en op Gods Woord gegronde leer onzer Gereformeerde Kerk, vanaf de grote Dordtse kerkvergadering tot op deze dag, en bepaalde hij zich alleen maar bij hetgeen dienaangaande in ons Nederland is voorgevallen, men zou verbaasd staan en zich gedrongen voelen tot de vurigste dankbetuiging aan de grote en eeuwig gezegende Heere der Kerk, en erkennen moeten: "'t Is God, Die de listen der vijanden verijdeld, en voor de behoudenis der reine genadeleer gezorgd heeft!"

En omdat wij dit in het middellijke aan onze Formulieren van Enigheid en derzelver bewaring hebben toe te schrijven, is het geen wonder, dat deze altijd de voorwerpen waren van vinnige haat of zouteloze smaadaal, zoals men zich op menigerlei wijze tegen dezelve in het harnas stelde. Daarom zij onze uitmuntende en wijd beroemde hoogleraren **Bonnet en Van der Kemp** dank voor hun arbeid in het betogen van de noodzakelijkheid der handhaving van deze onze Formulieren van Enigheid, in hun uitnemende en keurige redevoeringen over de verdraagzaamheid en de gronden van hoop enz., en in hun daarop gevolgde geschriften, waarin zij de noodzakelijkheid van die Formulieren op een zo volledige wijze aangewezen en betoogd hebben, dat de zogenaamde Toleranten vergeefse arbeid zullen doen, om dezelve te wederleggen.

Het smart ondertussen de liefhebbers van het geestelijk Sion, dat er zelfs onder de Godvruchtigen gevonden worden, die, hoewel zij vasthouden aan de gezonde leer, zich als Gallio gedragen, die zich *de breuke Jozefs* niet aantrekken, maar door een, ik weet niet welke, kwalijk geplaatste liefdragendheid, met onverschillige ogen aanzien, hoe jammerlijk het woudzwijn de omtuining van Gods Kerk omwroet en tracht te vernielen.

Om hoedanige onverschilligen men wel mag toepassen, hetgeen W. Musculus schreef aan M. Bucerus, toen deze het boek van Erasmus over de Kerkelijke eendracht ter drukpers hielp: "Ik vrees zeer, dat gij door al te grote liefde de bekende, gepredikte en ingescherpte Waarheid niet al te voordelig zult zijn. Vervloekt zij die vrede, die niet kan bevestigd worden, dan met benadeling van de Waarheid en het Koninkrijk van Christus".

Zulken, die het gewicht en aanbelang van de eeuwige Waarheden aan het hart liggen, roepen daarom niet zonder reden in deze onze dagen tot de Koning der Kerk, dat Hij Zelf voor Zijn Waarheid wil zorg dragen, en ons bewaren bij de bezitting van het dierbaarste Zijner zegeningen. Een rechtgeaard liefhebber van Sion zou toch liever al het andere verliezen, dan de geringste letter der Waarheid. De hartige taal van de ijverige Godsman Luther was: "Liever valle de hemel, en ga de gehele wereld verloren, dan dat één kruimpje van de Waarheid verloren ga!" Van Athanasius, die hamer der Arianen, wordt gezegd, dat hij verklaard had: "Liever stom te willen wezen, dan de Ariaan één letter toe te geven".

En terecht, omdat de toegevendheid het kwaad van tijd tot tijd doet verergeren, en de verandering van één letter niet zelden een gans ander en tegenstrijdend begrip van de gewichtigste leerstukken veroorzaakt. Althans, dit was de reden, dat de Niceense vaders de Ariaan en Nestoriaan niet één letter wilden toegeven.

Welk een hemelsbreed onderscheid is het insgelijks niet, wanneer men zegt, dat de mens uit het geloof, dan om het geloof gerechtvaardigd wordt? Een klein verschil in weinige letters, maar een eindeloos verschil in de zaken zelf!

Zou elke, ware Godvruchtige dan geen belang stellen in het bewaren en handhaven van de zuivere Waarheid, temeer daar alleen de leer der vrije genade alle ware troost bevat voor een arme, verslagen zondaar! Waar toch zal iemand, die zichzelf in zijn vloek en doemwaardigheid, God in Zijn onkreukbare gerechtigheid en vlekkeloze heiligheid, de Wet in haar uitgebreidheid en geestelijkheid, en al het geschapene in zijn ongenoegzaamheid en vergankelijkheid, bij des Geestes licht mag kennen, waar zal zo iemand enige wezenlijke troost halen, dan in en uit de leer van vrije genade?

Deze bemoedigt hem onder zijn strijd. Deze leer doet hem het hoofd boven houden onder de drukkende last van zijn zonden en schulden. Deze geeft hem vrijmoedigheid, om langs de verse en levende weg tot God te gaan. Deze doet hem midden door de grootste wederwaardigheden zijn weg met blijdschap reizen. Ja, zij doet hem de dood rustig en bemoedigd onder ogen zien, en zijn Zaligmaker met opgestoken hoofd uit de hemel verwachten. Wordt zo iemand die leer van vrije genade in haar zuiverheid voorgesteld, hij ondervindt derzelve vertroostende invloed, en de Waarheid wordt hem zo dierbaar, dat hij dezelve wel voor alles kopen, maar voor geen duizend werelden verkopen zou.

Terecht zei daarom iemand: "Die ons de waarheden zoeken afhandig te maken, zijn erger dan dieven en moordenaars, want die benemen ons maar onze tijdelijke bezittingen, zonder welke wij echter gelukkig kunnen zijn, of op zijn ergst het leven, waardoor wij zoveel te spoediger de zaligheid genieten, maar die ons van de kostelijke Evangeliewaarheden beroven, nemen al ons heil weg".

Wie de vrijmakende kracht van de Waarheid ondervonden heeft, weet, welke invloed de vrije genadeleer, wanneer ze door het geloof wordt aangenomen, op het bestaan en gedrag van een begenadigd mens heeft. Zou zulk één de Waarheid dan niet ten hoogste dierbaar zijn? Die Waarheid, die onze voorouders door hun goed en bloed gekocht hebben, waarvoor ze alles opgezet en overgegeven hebben en die zij, niettegenstaande alle tegenstand van binnen en van buiten, verdedigd en onvervalst aan ons overgeleverd hebben!

De overweging van al deze dingen moet ons hart vervullen met de innigste hoogachting en ijver voor de Waarheid en derzelve behoudenis. Ja, het moet de ijver te meer aanzetten, omdat onze tegenstanders, in hoeveel andere dingen zij ook van elkander verschillen, hierin allen overeenkomen, dat zij het toegelegd hebben op de bestrijding van de leer der verzoening en het werk van de Heilige Geest, de grondzuilen van de leer der vrije genade. Deze fundamentele waarheden zijn het, die het allermeest besprongen en ondermijnd worden, hetzij op een bedekte en listige, hetzij op een meer openlijke en grovere wijze.

Zullen wij God dan niet onze hartelijkste dankbetuigingen opdragen, dat Hij altijd voor Zijn Waarheid gezorgd heeft, en het tot hier toe niet ontbreken liet aan zulke voorstanders Zijner leer, die als helden het bed van de geestelijke Salomo bewaakten. Die elk hun zwaard aan de heup hebben wegens de schrik des nachts, en om het wilde zwijn te keer te gaan, hoewel zij daarom als de gesprenkde vogels zijn, waarop bijna elk van de onverdraagzame Toleranten toeschiet. Zij blijven echter door 's Heeren ondersteunende en bemoedigende genade nog als helden, die het slijk der straten treden, ten spijt van allen, die Sion gram zijn, en als paarden van Gods Majesteit in de strijd!

Rechtvaardige mannen, die onze oprechtste achting, hartelijke liefde en ongeveinsde dankbetuiging dubbel waardig zijn. Mannen, die wij steeds in onze vurige gebeden gedenken, om hun dierbaar leven ernstig aanhouden en op het ijverigste het goede voor hen allen zoeken moeten. Inzonderheid voor zulken onder hen, die zich voor alle anderen in de bres stelden en zich aan het hevigste vuur der vijanden blootstelden. Dan wordt aldus niet alleen het zwijn te keer gegaan, maar ook de vossen, de kleine vossen zelfs, die de wijngaard proberen te verderven, worden nog gevangen. Er wordt nog in Neêrlands Kerk gewaakt tegen alle bedekte en fijnere afwijkingen van de ware leer. Zullen wij het niet met dankzegging erkennen, dat men de pen nog scherpt tegen beide gemelde soorten van aanvallers?

Onder welke voorstanders der Waarheid ook, behalve andere, die we thans niet noemen en waaronder ook maandelijkschriften gevonden worden, bijzonder onze, nu zalige, **Alexander Comrie**, in zijn leven *meester der vrije kunsten en wijsbegeerte* en geliefd leraar te Woubrugge, mag geteld worden. Een man, die zich altijd met kloeke moed pal stelde voor de Waarheid, een man, die de zuivere genadeleer altijd aan het hart lag, die altijd ijverde voor de rechtzinnigheid! Wie, tenzij hij een volslagen vreemdeling in ons Jeruzalem is, weet dit niet?

Geen wonder, hij had te veel van de vertroostende en vrijmakende kracht der Waarheid ondervonden, dan dat hij omtrent dezelve enigszins onverschillig kon of mocht zijn, gelijk hijzelf meermalen aan zijn boezemvrienden met een week gemoed betuigde. Allen, die hem enigszins van nabij gekend hebben, zullen toestemmen, dat Comrie een uitmuntend mens was. Een man, die blakende ijver voor de rechtzinnigheid vergezeld deed gaan met blinkende Godsvrucht, die door en door geoefend was,

zelfs in de fijnste geschillen omtrent de vrije genadeleer en de subtielste wanbegrippen aangaande de praktijk. Hij drong door tot in de binnenste schuilhoeken van het hart en wist de zuiverste praktijk op zulk een evangelische en bevindelijke wijze voor te stellen, dat allen, die iets van de zalving der heiligen hadden, daardoor zeer gevoelig getroffen werden. Laten zijn praktikale geschriften, die, ten bewijze welke smaak zij gevonden en welk een algemene goedkeuring zij weggedragen hebben, meer dan eens herdrukt zijn, laten deze getuigen!

Deze zijn *stellige en praktikale verklaring der eerste zeven Zondagen van de Heidelbergse Catechismus* is waarlijk niet de minste van zijn werken, en draagt al de kenmerken van des schrijvers meer dan algemene kundigheid, rechtzinnigheid en Godzaligheid! Hier worden, en dan spreek ik van de zaken en niet van sommige zegswijzen, waaraan elke schrijver zich naar eigen zin gewent, de gewichtigste stukken van onze Gereformeerde geloofsbelijdenis allerduidelijkst voorgesteld, krachtig betoogd, grondig verdedigd en bevindelijk ter beoefening aangedrongen, zodat elk, die waarheid en evangelische Godsvrucht liefheeft, het niet, dan met grote smaak zal kunnen lezen.

Ik beken het, dat de ijver voor de rechtzinnigheid onze schrijver hier en daar een en andere sterke uitdrukking ter penne schijnt uitgedreven te hebben. Maar behalve, dat hij een mens was en bleef zolang hij op aarde leefde, zodat hij niets volmaakt verrichten kon, zo dunkt mij ook, dat men zulks licht verschonen zal, als men nagaat uit welk beginsel zulks voortkwam. Het was toch uit vurige liefde voor de leer der Waarheid en het groot belang, dat hij daarin voor zichzelf gevonden had. Men zie hem zelf aan het einde van zijn nadrukkelijke voorrede.

Iedereen, die zijn gemeenzame omgang genoten heeft, weet, dat hij anders van een goedgehartige en liefderijke inborst was, en zijn grootste vermaak daarin stelde, dat hij zijn medemens dadelijk bewijzen van liefde en vriendschap geven mocht.

Maar kwam het op rechtzinnigheid aan, dan vond men in hem een man, die zelfs de breedte van een haar niet toegaf.

Aanprijzing heeft dit werk niet van node. Zulks was ook mijn oogmerk niet in dit voorbericht. Neen, het werk prijst zichzelf aan. Ten bewijze daarvan strekke, dat de eerste druk reeds sedert vele jaren uitverkocht is. Men vroeg er steeds weer om. Dit bewoog de nijvere boekhandelaars, uitgevers van deze tweede druk, die door aankoop van de kopij er rechtmatige eigenaars van zijn geworden, het andermaal ter perse te brengen. Zij verzochten mij, of ik het opzicht over de druk wilde aannemen, omdat zij wisten welke hoogachting ik voor dit werk heb, en welke hartelijke vriendschap er in het leven van Comrie tussen hem en mij bestaan had. Diezelfde achting en liefde voor de in dit boek te vinden gewichtige en zielzaligende waarheden, deed mij dat verzoek toestemmen. Men heeft om verscheiden redenen geen verandering in stijl of spelling kunnen maken. Nochtans zijn de ingeslopen drukfouten van de vorige uitgaven in deze verbeterd en de niet-Hollandse woorden weggenomen. Maar wat deze uitgave boven de eerste stelt, is voornamelijk, dat men dezelve verrijkt heeft met een register van de in het werk verklaarde Schriftuurplaatsen en met een bladwijzer van de voornaamste zaken. Had men stijl en spelling willen hervormen, dan had men het ganse werk moeten herschrijven. Die dingen zullen ook licht verschoning vinden bij allen, die weten, dat onze schrijver geen Nederlander van geboorte geweest is, want Schotland heeft hem aan ons gegeven.

Gaarne had men het vervolg van dit werk uit Comrie's handschriften willen opmaken,

wat ook zijn voornemen geweest is, gelijk ik uit zijn mond kort voor zijn sterven vernam, doch men heeft die totnogtoe niet machtig kunnen worden.

Maar op zichzelf is dit werk ook volledig. Het legt de grond tot het rechte verstaan van de Catechismus. Men vindt er een overvloed van zaken in, die men elders tevergeefs zo bij elkander zoeken zal, zoals: de leerstukken van des mensen diepe ellende en hoe de Heilige Geest ons daar bevindelijk van overtuigt, de leer van de twee verbonden en de verbondshoofden, derzelve plaatsbekleding, de daaruit voortvloeiende, voorafgaande, onmiddellijke toerekening van Adams schuld en Christus' gerechtigheid en de leer van de noodzakelijkheid der voldoening.

Men vindt er ook een breedvoerige verhandeling van de rechte, bevindelijke geloofskennis, zoals die door de Geest in het hart gewerkt wordt, en het grote onderscheid tussen deze en de letterlijke kennis, en meer andere zaken, die, óf tot de leerstellige, óf tot de praktikale Godgeleerdheid behoren. Deze alle worden naar de striktste regels en nauwkeurigste gronden van onze gezegende Hervormers, uit Gods Woord afgeleid, behandeld.

Lees en herlees dit werk met alle naarstigheit! Maak er dagelijks gebruik van, om daardoor meer geoefend te worden! Voeg er het uitnemend werk bij van onze grote Calvin, namelijk de "Institutie of Onderwijzing in de Christelijke religie" een stuk, dat men in deze tijd niet genoeg kan lezen. Bedien u ook van de "Geloofsbelijdenis" van Olevianus, van de "Zaken Gods" van Heidanus, van alle werken van Trigland, van de "Catechismus" van Ursinus met de voortreffelijke voorrede van de wijdberoemde hoogleraar J. van den Honert. Voorzie u ook van de rechtzinnige verklaring van de Catechismus, die ons de eerwaarde Barueth uit zijn handschrift in onze moedertaal geschonken heeft en waardoor hij Neêrlands Kerk zozeer aan zich verplicht heeft. Vergeet ook Brahé niet over de Walcherse Artikelen.

In deze en soortgelijke geschriften moeten wij ons, vooral in onze dagen, veel oefenen, om aangaande de vastigheid der gronden van onze Gereformeerde leer meer en meer bevestigd te worden. Haast had ik gezegd: opdat wij tot dezelve wederkeren mochten.

Laat ons toch nooit laag vallen op de kennis, maar laat ons steeds gedenken, dat zo weinig als de kennis ons kan baten zonder de praktijk, maar ons opgeblazen maakt, dat er alzo weinig een gezonde en evangelische praktijk kan zijn zonder kennis. Geen praktijk, hoe schoon die schijnen moge, kan God behagen, zo ze niet voortvloeit uit erkentenis van de rechtzinnige waarheid.

Laat ons dan alle vlijt aanwenden om meer en meer geoefende zinnen te krijgen in het Woord der gerechtigheid! Laat ons vooral bidden om de Geest, dat Die ons leide in alle waarheid, zoals de eeuwig gezegende Verlosser beloofd heeft. Laat ons gelovig op die belofte des Geestes zien, zoals Hij aan ons vrijelijk als vlees, als een dorstig en droog land is toegezegd. Immers hebben wij die Geest zo nodig, dat wij zonder Zijn licht en zonder Zijn invloeden, de waarheden in haar vertroostende en heiligende kracht nooit kunnen ondervinden.

Dat wij op Christus het oog van ons geloof gevestigd houden! Hij is immers niet alleen de Verwerper en volle Bezitter, maar ook de goedertieren en vrijmachtige Uitdeler van de Geest. Hij schenke ons Die bij aanvang of voortgang, opdat wij in de troost van het Heilig Evangelie heilig leven en bemoedigd sterven mogen!

Utrecht, 21 november 1778
THEODORUS AVINCK, Thz.

1. DE ALGEMENE, ONBEPAALENDE, UITWENDIGE ROEPING, DE ENIGE GROND VAN GELOOFSVRIJMOEDIGHEID

Voorgesteld uit Jesaja 45 vers 22:

"Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, al gij einden der aarde; want ik ben God, en niemand meer".

Nadat de profeet in de eerste 16 verzen van dit gewichtig hoofdstuk de lichamelijke verlossing van Israël uit de Babylonische gevangenschap, op het bevel van de Perzische monarch Cyrus, voorspeld had, beloofde hij aan Israël, in des Heeren naam, een nog veel groter heil. Te weten, dat van een geestelijke en eeuwige verlossing, die door de Messias ter bestemder tijd zou aangebracht worden, en waarvan de eerstgemelde verlossing een voorbeeld was (vers 17, 18 en 19). Hierop laat hij een plechtige nodiging en roeping volgen, om van die verlossing in geloof gebruik te maken. Hij richt zijn aanspraak eerst tot de Joden (vers 20 en 21) en dan tot de heidenen (vers 22). De voorgelezen woorden behelzen dus een allerverdienstelijkste uitnodiging, en daarnaast een nadrukkelijk bevel aan elk, tot wiens kennis dit woord zou komen, om zich te wenden naar Hem, Die alleen kan behouden, en zich door Deze te laten zaligen, aangedrongen door de betuiging, dat Deze alleen, en niemand buiten Hem, God was.

In waarheid, allerdierbaarste woorden. Woorden, waarin wij allen het grootste belang hebben. Woorden die, wanneer zij bij des Geestes licht ingezien worden, onze ijskoude en steenharde harten verwarmen en verbreken zouden. Te zien, dat de gezegende Verlosser met uitgebreide armen staat en nodigt, om ons te behouden. Dat Hij, Die niet onzer van node heeft, lokt en roept, dat wij ons door Hem zullen laten zaligen, wat heeft dat niet in?

Verbeeldt u eens, dat de zondaarslievende Middelaar in eigen Persoon in deze vergadering verscheen, en elk uwer hoofd voor hoofd aansprak en zei: "Mens, laat u toch door Mij zaligen!" Welk een verbazende aandoening, welk een aandacht zou het in u veroorzaken? Dit is nu onmogelijk. Naar Zijn mensheid is Jezus nu in de hemel. Evenwel nabij ons is Zijn woord, ook ditzelfde woord, hetwelk wij nu behandelen zullen. In dit woord spreekt Hij tot ons. Door dit woord roept en nodigt Hij ons op een vriendelijke wijze. Dit woord verthoont Hem, als staande met uitgebreide armen, in brandende liefde tot onze eeuwige behoudenis.

Och, of Hij Zijn Geest, zonder welke het woord niet baten kan, neerzond en met en onder het woord in onze harten deed werken! Want:

*Al kwam Gods eigen Zoon,
Gestegen van Zijn troon,
Tot ons op aarde spreken;
Zo Hij geen groter kracht
Van boven met Zich bracht,
Nog zou ons hart niet breken.*

Grote Christus, kom Gij dan in ons midden met Uw goede Geest! Open onze gesloten harten en oren, opdat wij op Uw roepstem tot U komen, en onze verloren zielen bij aanvang of voortgang door U mogen laten zaligen! Amen.

Wij zullen in het verhandelen der voorgelezen woorden op drie zaken letten.

1. Op de Persoon, die deze vriendelijke en welmenende nodiging doet.
2. Op de personen, die geroepen worden: *Alle gij einden der aarde.*
3. Op de nodiging en roeping zelf. Zij is: *Wendt u naar Mij toe en wordt behouden, want Ik ben God en niemand meer.*

1. Wat dan het eerste betreft, namelijk, de nodigende Persoon.

Dat deze een Goddelijk Persoon is, is zeer klaar. Immers zegt Hij zelf: "Ik ben God en niemand meer."

Maar wie van de drie Goddelijke Personen is deze, die hier spreekt? Mij dunkt, dat het zich zeer duidelijk ontdekt, dat wij hier aan de tweede Persoon moeten denken. Het is zo, dat wij door de Spreker in het 42ste en volgende hoofdstuk, God de Vader verstaan moeten. Wij vinden, het is waar, geen uitdrukkelijke aanwijzing van verwisselingen der sprekende Personen, maar dit is ook niet zo zeer noodzakelijk, omdat de Vader en de Zoon één in wezen zijn. Daarbij is onze profeet meermalen gewoon van de Tweede Persoon te spreken, zonder zulk een verwisseling uitdrukkelijk aan te tonen. Men zie hoofdstuk 6 vers 1 tot 5, vergeleken met Johannes 12 vers 41.

Dat men hier aan de Messias, dus aan de tweede Persoon, denken moet, blijkt daaruit, dat aan Hem de verlossing wordt toegekend (vers 15 en 17). Hij is het, in Wien, als de Heere onzer gerechtigheid, alleen gerechtigheid en sterkte is, naar Jeremia 23 vers 6. Hij is het, Die de zaligheid van de einden der aarde teweegbrengt, naar Jesaja 49 vers 6: "Ik heb U gegeven tot een Licht der heidenen, om Mijn Heil te zijn tot aan het einde der aarde." Voegt hierbij, dat de apostel de vorige en volgende woorden in hun verband en oogmerk op Christus toepast (Romeinen 14 vers 9, 10 en 11).

Het staat dan vast, dat de Spreker, Die hier zo vriendelijk nodigt, de beminnelijke Christus is, Die, als die Heiland en Verlosser, ten hoogste machtig is om te kunnen, en niet minder genegen is om te willen zaligen, gelijk wij zo aanstonds uit de nodiging zelf, en derzelver drangredenen vernemen zullen. "De Zoon van God", zegt de uitmuntende **Hervey** over deze woorden, "vertoont Zich hier, in al de luister van Zijn Persoon, en in al de rijkdommen Zijner genade. Hij vertoont Zich als het Voorwerp des geloofs en de Oorzaak der zaligheid. Hij biedt Zich aan zondaren aan, buiten enig opzicht tot derzelver hoedanigheden, die hen boven anderen mochten schijnen aan te prijzen".

2. Laten wij nu ten tweede acht geven op de personen die geroepen worden

Deze zijn: "alle einden der aarde." Onder de "einden der aarde" moeten wij die volken verstaan, die buiten Palestina woonden, bijzonder die, welke daar ver van afgelegen waren. Het Joodse land werd gehouden te liggen in het midden van de wereld, waarvan toen nog maar drie delen bekend waren. Het werd gevonden bijna aan de uiterste grenzen van Azië, daar het aan Afrika paalt, niet ver van Europa. En daarom kon het gerekend worden, *als in het midden van de wereld* te liggen.

Alle volken dan, die rondom dat land woonden, konden daarom ook terecht de naam van "einden der aarde" dragen. En, daar God alleen aan Jakob Zijn woorden en aan Israël Zijn inzettingen en rechten bekendmaakte, met uitsluiting van alle volken, worden hiervandaan de benamingen van "heidenen" en "einden der aarde" met elkander verwisseld. Psalm 2 vers 8 zegt: Ik zal de heidenen geven tot Uw erfdeel, en de einden der aarde tot Uw bezitting". De einden der aarde zijn hier bijgevolg de heidenen, en wel zonder uitsluiting, want het is: "alle gij einden der aarde." Geen geslacht, tong, volk of *ratie* uitgezonderd.

De nodiging is tot elk volk, waaraan de roepstem van het Evangelie ter ore kwam,

ingevolge de belofte van Psalm 22 vers 28: "Alle einden der aarde zullen het gedenken, en zich tot de HEERE bekeren; en alle geslachten der heidenen zullen voor Uw aangezicht aanbidden. Trouwens, de Heere had tot Zijn Zoon gezegd: "Het is te gering, dat Gij Mij een Knecht zoudt zijn, om op te richten de stammen van Jakob en om weder te brengen de bewaarden in Israël. Ik heb U ook gegeven tot een Licht der heidenen om Mijn Heil te zijn tot aan het einde der aarde" (Jesaja 49 vers 6). Overeenkomstig deze volmacht en zending, roept en nodigt Christus ook deze einden der aarde.

Men behoeft hier echter niet alleen bij de letter te blijven. Grote mannen, als **Themmen en Watts**, hebben aangetoond, dat hier ook in een figuurlijke zin gezien werd op alle arme en ellendige zondaren, die in dezelfde staat en omstandigheden verkeerden, waarin de heidenen waren. *Wie worden hier dan geroepen?*

Het zijn de booste, de goddelooste, de oudste en stoutste, de afkerigste en verhardste zondaren. Ai luister eens mijn vrienden!

- U wordt geroepen, die ver van God en godsdienst leeft. Die als zonder God in de wereld leeft, zonder enig besef en gevoel van godsdienst, wiens hart geheel indrukkeloos is, evenals dat van een heiden.
- U wordt genodigd, gij, die het voorrecht mist van Godvruchtige ouders te hebben. Die daarom, evenals de heidenen, zonder godsdienst zijt opgevoed. Die nooit door uw ouders voor God gebracht bent, en wier ouders, evenals heidenen, vreemdelingen waren van Gods verbond. Waarlijk, u wordt geroepen! Misschien is er hier wel één, die wel eens gedacht heeft: "Had ik vrome ouders, ik zou nog hoop hebben." Waarlijk, daar is ook hoop voor u! U wordt evenwel geroepen!
- Ook u, die wèl godvruchtige ouders gehad hebt, maar die uw opvoeding verzondigd hebt. U die, gelijk aan de heidenen, ontaard van de godvruchtige lessen van hun vader Noach, ver zijt afgeweken, en al die voorbiddingen, vermaningen en waarschuwingen misbruikt en verijdeld hebt. Ach komt, Christus nodigt u hier op de vriendelijkste wijze!
- Zo ook u, die evenals de heidenen, in de uiterste onkunde en onwetendheid leeft. Dit woord: "wendt u naar Mij", raakt u ook. Zowel als aan u, die, gelijk de heidenen, in allerlei goddeloosheid en werken der duisternis tot hiertoe gewandeld hebt. U, vijanden van God, van Christus, van het Evangelie en van Gods volk, die, evenals de heidenen tegen Israël, gekant en verbitterd zijt tegen de Godvruchtigen, uzelf, u wordt ook geroepen.
- Met één woord: hier is niemand tegenwoordig, zo slecht, zo'n snood zondaar, of zijn naam is onder dit woord "heiden" begrepen, en hij wordt bijgevolg genodigd. U allen, grote en kleine zondaars, jonge en oude zondaars, tot u allen is deze stem.

*Ach, komt dan zondaars, klein en groot,
En allen, die hun vloek bewenen,
Tot Hem, die niemand van Zich stoot,
Wanneer zij 't maar van harte menen.
Hoe! wilt g'u zelf in 't licht nog staan?
Moedwillig dus verloren gaan?
Nog langer in de zonde leven?
En eeuwig door de dood eens sneven?
Nee, nee, niet verder voortgegaan!
Want Jezus, Die neemt zondaars aan.*

3. Dan verlangt u al om te horen, waartoe u geroepen en genodigd wordt!

Het is: "Wendt u naar Mij toe en wordt behouden, want Ik ben God en niemand meer". Dit is het derde stuk, hetwelk wij overwegen wilden.

Wij vinden hier:

- (1) De nodiging zelf: "Wendt u naar Mij toe en wordt behouden.
- (2) De drangreden: "Want Ik ben God, en niemand meer."

(1) Wat dan de nodiging betreft, daarin komt ons voor:

- a. de uitnodiging op zichzelf,
- b. en in haar einde beschouwd.

a. De nodiging op zichzelf is: "**Wendt u naar Mij toe.**" Taalkenners berichten ons, dat het Hebreeuwse woord een zeer nadrukkelijke betekenis heeft, en zegt, *zich om te keren, zich om te wenden*, naar een persoon of plaats, waarbij men zijn hulp of vrijheid zoekt. Hiervandaan worden "vluchten" en "wenden" bij elkander geplaatst in Jeremia 49 vers 8. De geleerde **Vitringa** merkt ook aan, dat het woord zoveel zegt als: op iemand om hulp en redding te zien. Hij vertaalt het daarom als: "Ziet op mij." Op gelijke wijze staat het ook in de Engelse overzetting.

Dus moeten wij hier denken aan het zien van iemand, die in het uiterste gevaar zijnde, zijn ogen slaat op een Verlosser, van Wiens macht en goedwilligheid ter hulp hij overtuigd is, en aan Wien hij ook zijn belangen toevertrouwt. Dit wenden naar, dit zien op Christus is nu niets anders dan het geloof, hetgeen meermalen, gelijk bekend is, *een komen tot en zien op Christus* genoemd wordt. Zeer eigenaardig worden ons daardoor de werkzaamheden des geloofs aangewezen.

Laat ik u in enige bijzonderheden voorstellen, waarin dat wenden naar, of dat zien op Christus bestaat, en hoezeer gepast deze spreekwijzen zijn.

1. Zij behelzen, ten eerste, dat zulk een ziel het gevaar, waarin zij ligt, door de ontdekking van de Geest, onder het oog heeft gekregen. Zij ziet immers, dat zij door haar erf- en dadelijke zonden schuldig staat bij God en dat Gods wraakvorderende gerechtigheid tegen haar gewapend is. De bloedwreker volgt haar als op de hielen. Zij wordt door Gods gerechtigheid en heiligheid, door de wet, en haar eigen consciëntie achtervolgd. Zij ziet, dat zij in doodsgevaar is. Hoe benauwd, hoe beangst zulk een ziel is, leert de bevinding nochtans allerbest. Zij kermt:

*Nu wordt mijn ziele buiten raad,
Nu zinken mijne gronden,
Geen eigen deugd mijn ziel tot baat,
Ik heb er geen; maar zonden.
Mijn zondenschuld is hemelhoog,
Wijl 't zondig hart voor God nooit boog,
Mijn ziele wil niet buigen.
Ik heb een zondig, schuldig hart.
Mijn schuld bewijzen, tot mijn smart,
Veel duizenden getuigen.*

2. Zulke spreekwijzen behelzen, ten tweede, dat zulk een ziel bij het ongenoegzame van al het schepsel, om haar te helpen, bepaald is. Zij ziet, dat er niets is, dat haar helpen kan, dan Jezus alleen. Zij heeft het reeds dan hier, dan daar gezocht, dan eens bij zichzelf, dan eens ergens anders, maar alles riep haar toe: "Het is bij mij niet, het is Jezus alleen!"

3. Ten derde houden die spreekwijzen ook in, dat zodanige ziel, Jezus in Zijn volle algenoegzaamheid heeft leren kennen. In Jezus, ziet zij, is alles, wat zij van node heeft: licht, leven, gerechtigheid en sterkte. Daar is geen gebrek bij of in haar, of Jezus bezit daartegen een overvloeiende volheid. Zij betuigt daarom:

*'k Ben nooddruftig en ellendig;
Maar uw schatten zijn oneindig,
Bron van Algenoegzaamheid!
'k Heb genoeg aan Uw genade
Tot mijn heil en tegen 't kwade,
Alles is in U bereid.
Doden, kunt U, Heere, verwekken:
Vuilen wassen, naakten dekken,
Gij zijt Licht in duisternis;
Gij kunt kranken straks genezen,
Armen kunt U rijkdom wezen,
Wijl U niets ondoenlijk is.
Gij kunt zondenschuld vergeven,
Doemeligen schenkt U 't leven.
Vlezig maakt u 't stenen hart,
Hellewichten maakt u hemelingen.
O, wat zalige veranderingen!
Jezus redt uit alle smart.*

4. Zulk een, die zich naar Jezus wendt, ziet, ten vierde, niet alleen, dat er in Jezus volheid en algenoegzaamheid is, maar ook, dat Jezus gewillig en genegen is om hem te helpen. Zo er deze volle overtreding niet is, zal hij zich ook niet naar Jezus wenden. Hij moet daarom geloven, dat Jezus niet alleen anderen, maar ook hem helpen wil. Deze overreding alleen zet het geloof vrijmoedigheid bij.

5. Daarop volgt ten vijfde, dan ook het dadelijk wenden naar die Jezus. Zulk een met schuld beladen zondaar biedt zich dan aan Christus aan, en zucht: "Och, mocht Christus de mijne zijn!" Zijn roepen en worstelen in het verborgen, zijn wensen en bidden is: "Ik moet Jezus hebben!" Hij smeekt:

*Heere, U heeft mijn ziel zo nodig,
Ze is gebrekkig, macht'loos, dodig,
Ledig, 'k heb niets goeds in mij,
'k Honger, dorst, verga, zal sterven,
Zo ik uw gená moet derven;
Och, dat die mij alles zij!
'k Heb verdiensten, prijs noch waarde,
Die Uw goed'ren evenaarde;
'k Ben een nietig aarden vat.
'k Wil Uw gunst om niet onvangen,
Voor gená, gená erlangen;
Ai kom! vervul mij met Uw schat.*

6. Ten zesde, kan zo iemand hierbij echter nog niet rusten. Het kan niet helpen, of hij de vrijstad in het oog heeft, hij moet er binnen zijn, dus werpt hij zich in Jezus' liefde-armen met berusting neer, en geeft zich met vertrouwen aan Jezus over, om door Hem

in tijd en eeuwigheid gezaligd te worden. Hij zegt:

*Och! Jezus staat met open armen,
Om nu Zich over mij t' erbarmen.
Ik zie Hem willig en bereid;
Ik hoor een aanbod van genade,
Ik kom, wel laat, maar niet te spade,
Wel nu dan voor een eeuwigheid.
Zie daar, Gods hooggeduchte Zoon!
Ik werp mijn ziele voor Uw troon
In ootmoed en gelove neer.
Daar is mijn ziel, en al mijn zonden,
Gij hebt verzoening gevonden.
Mijn God! Mijn Koning en mijn Heer'!*

Ziedaar, de werkzaamheden van een ziel in het zien en het wenden naar Jezus.

- In welke laatste spreekwijze, zoals het mij voorkomt, de toespeling te zien is op de schaduwwet van het Oude Testament, ingevolge waarvan de ongelukkige doodslager een vrijstad aangewezen werd, waarheen hij, door de bloedwreker vervolgd, vluchtte om beveiligd te zijn. Gelukte het hem er binnen te komen, eer hij nog achterhaald werd, dan was hij tegen alle vervolging bedekt en behouden. Zo is het ook in het geestelijke. Zulk iemand, die zich naar Jezus wendt, keert zich van alles af, en gunt zich geen rust, voordat hij binnen deze geestelijke vrijstad Christus is.
- Zo is ook in de spreekwijze het zien op Christus als een werkzaamheid des geloofs, de toespeling op het zien der in de woestijn gebeten Israëlieten op de koperen slang, die door Mozes op Goddelijk bevel was opgericht, opdat zij, die door de vurige slangen gewond waren, op dezelve zouden zien en genezen worden, gelijk men dit leest in Numeri 21 vers 8 en 9. Van ditzelfde gevolg is de geloofswerkzaamheid der ziel omtrent Christus. De zondaar ligt als een hulpeloos en machteloos schepsel als op de vlakke des velds, gebeten door de helse slang, en in het gevaar om zo aan zijn wonden eeuwig te sterven. Maar hij slaat het oog van zijn geloof op de Goddelijke Christus, Die hem op de stang van het Evangelie ter geloofsaanschouwing wordt voorgesteld, opdat hij door Hem mocht genezen en geholpen worden.

Hoe gepast zijn deze uitdrukkingen ten aanzien van de personen, die geroepen worden, de einden der aarde, heidenen, die verre van God en Christus waren, en misschien bij zichzelf mochten denken: "Zullen wij ons naar Jezus wenden, wij, die zo ver van Hem zijn, dat wij tot Hem niet komen kunnen?" Aan dezen roept de medelijdende Verlosser als het ware toe: "Is het zo hopeloos met u gesteld? Wel, slaat dan maar, al is het van verre, uw oog op Mij! Blijde boodschap, allerdierbaarste roepstem!

Zij zal ons nochtans nog al heuglijker voorkomen. wanneer wij ten tweede, het einde overwegen, waartoe men zich naar Christus wenden en op Hem zien moest. Het is: **"en wordt behouden."**

Het koppelwoord "en" wordt in onze overzetting niet gelezen, hoewel het in de grondtekst gevonden wordt. Laat ons eerst zien waarin dit behouden worden bestaat, en dan, hoe dit aan het voorgaande verbonden wordt.

a. Ten eerste dan, het woord "behouden" heeft een zeer ruime betekenis, en geeft zowel een eeuwige als tijdelijke, zowel een geestelijke als lichamelijke verlossing te

kennen. Wij denken hier aan een geestelijke en eeuwige behoudenis, bestaande in de bevrijding van het hoogste kwaad en de toebrenging tot het hoogste goed. Een behoudenis, waartoe Jezus in de wereld kwam, want Hij kwam om zondaren zalig te maken, 1 Timothéüs 1 vers 15, waarom Hij ook de naam draagt van Heiland, Verlosser, Zaligmaker. Hiertoe zond de Vader Hem in de wereld. Het was toch niet, opdat Hij de wereld veroordelen zou, maar opdat de wereld door Hem zou behouden worden (Johannes 3 vers 17).

- ? Dit "behouden worden" bestaat dan ten eerste, in een verlossen van de schuld der zonde, en een herstelling van de zondaar in de liefde en vriendschap van een Drie-enig zalig God. De scheiding, welke tussen God en de ziel is, wordt dan weggenomen, en de ziel laat het pak van haar zonden, mag ik het zo eens uitdrukken, aan de voet van Christus' kruis. Zodra komt zij niet tot Christus, of haar zonden worden ook weggenomen.
- ? Dit "behouden worden" drukt, ten tweede, ook uit, een verlossen van de heersende macht der zonde en de herstelling van het verloren deugdenbeeld in de ziel. In waarheid, mijn vrienden, niets is rampzaliger dan de zonde. De zonde is een hel. Dit weet zulk een ziel, die zich naar Jezus wendt. Daarom is het haar niet alleen om vrede en troost, maar ook om heiliging te doen. Zij is door genade aller zonden vijand en aller deugden vriend geworden.
- ? Daarenboven bestaat dit "behouden worden" in een verlossing van alle straffen, zo eeuwige als tijdelijke, en in een toewijzing van het recht op de eeuwige zaligheid, ja, in een aanvankelijk genieten van de beginselen der eeuwige vreugde, in de ziel, die behouden wordt, reeds hier in dit leven.
- ? Doet er ten vierde bij, dat het "behouden worden" bestaat in een verlossen van de Wet. Iemand die door het geloof tot Christus komt, wordt van de wet vrijgemaakt. Hij is niet meer onder de veroordelende kracht van de wet, maar onder de genade. Hij is verlost van de vloek en de bedreiging van de wet, ja, zelfs van de eis der wet, in zover als het is: "Doet dat en u zult leven."
- ? Bij alles welk dit "behouden worden" ook in zich behelst, een verlossen van de macht des satans. Deze aartsvijand mag al zijn kwellende macht op de ziel van iemand, die het naar Jezus wendt, aanleggen, nochtans zal hij die ziel geen wezenlijke schade aanbrengen, want Jezus heeft haar daarvan verlost.
- ? Dit "behouden worden" brengt ten laatste ook mede, dat alles, wat zo iemand hier bejegenen mag, in voorspoed of in tegenspoed, dat alles hem ten beste dienen en ten goede medewerken moet. Welk een grote zaak! Welk een dierbare verlossing! Welk een uitnemende behoudenis! Welk een gewicht van zaligheid!

b. Ten tweede wordt nu aan het vorige verbonden, dat het is: "wendt u naar mij toe *en* wordt behouden". Men kan het opvatten *als een bevel, of als een belofte*.

- ? Als een *bevel* in deze zin: laat u behouden! laat u zaligen! Het is dan, alsof de Heere Messias zei: "Wendt u niet alleen naar Mij toe, maar laat u ook zaligen. Tracht niet uzelf eerst te zaligen en uzelf eerst in die en die gesteldheid te brengen, of u zo en zo te maken, eer ge u tot Mij wendt. Neen, einden der aarde, komt zo als u bent, laat Mij het werk van zaligen aan u verrichten. Komt zo blind als u bent en laat Mij over u lichten. Komt zo dwaas en onkundig als u bent, en laat u door Mij leren. Komt zo schuldig als u bent, en laat u door Mij verzoenen. Komt zo onrein als u bent, en laat Mijn bloed u reinigen. Komt zo harteloos en indrukkeloos als u bent, en laat Mij uw stenen hart wegnemen. Met één woord: "Hoe slecht u ook zijn mag, wendt u naar Mij toe, en laat Ik de eer hebben, die Mij

toekomst, dat Ik de volkomen Zaligmaker ben!"

- ? Men kan het opvatten als een *belofte* in deze zin: "En u zult behouden worden." Op gelijke wijze komt ons de Hebreeuwse spreekwijze meermalen voor, zoals in Job 22 vers 21: "Gewen u toch aan Hem en heb vrede," dat is: "en gij zult vrede hebben." Zo ook Amos 5 vers 6: "Zoekt den Heere en leeft", dat is: "en gij zult leven." Zo dan ook hier: "Wendt u naar Mij toe, en gij zult behouden worden." En waarlijk, het is zo, want dit wenden is, gelijk wij zeiden, de rechte werkzaamheid van het geloof, maar nu wordt de zaligheid aan het geloof vastgemaakt: "Die geloofd zal hebben, zal zalig worden." Door dit geloof wordt de ziel met Christus verenigd, maar die Christus bezit, is ook een deelgenoot van Zijn Vader, aangesteld om zondaren, die tot Hem komen zalig te maken. Want dit is de wil desgenen, die Hem gezonden heeft, dat een iegelijk, die de Zoon aanschouwt en in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. Dit kan ook niet anders zijn naar Jezus' eigen verklaring, dat Hij geenszins zal uitwerpen, allen die tot Hem komen. Hoe moest deze allerheuglijkste belofte de einder der aarde dan niet opwekken, om toch te komen en het naar Jezus heen te wenden!

(2) En alsof dit nog niet genoeg was, voegt de Heere Messias er, ten tweede nog een sterke drangreden bij. Het is: "**Want Ik ben God en niemand meer.**"

Korte, maar zaakrijke woorden! Woorden, waarin de vaste en krachtigste gronden liggen voor het vertrouwen des geloofs, maar die ook niet weinig verbinden om het naar Christus te wenden, en tot Hem te komen. Deze drangreden is tweedelig. Het is: "Ik ben God," en, "niemand meer".

Wat betreft: "*Ik ben God*", is het hier de plaats en de tijd niet, om de Godheid van Christus te bewijzen. Dit geschiedt bij andere gelegenheden, uit de Goddelijke Namen, welke Hij draagt, uit de Goddelijke eigenschappen, welke Hij bezit, uit de Goddelijke eer, welke Hem in de Heilige Schrift bewezen wordt. Dit gewichtige leerstuk wordt hier meer voorondersteld, en daarom merken wij alleen maar aan, welke gronden voor het vertrouwend komen tot Christus, en welk een drangreden om te moeten komen, hierin liggen opgesloten voor de zondaar, die genodigd wordt om te komen en zich te laten behouden.

- ? "*Ik ben God*", zegt toch: "Ik ben algenoegzaam, en bijgevolg machtig om u te kunnen behouden, Mijn macht is genoegzaam. Ik bezit een eindeloze en onuitputtelijke volheid van licht, leven, verdiensten en genade. O, allerellendigste, schuldigste en wanhopende zondaar, wend u naar Mij toe en wordt behouden, want Ik ben God. Dus is Mijn gerechtigheid een Goddelijke gerechtigheid, Mijn verdiensten zijn Goddelijke verdiensten, Mijn macht is een Goddelijke macht, ei, wend u dan in vertrouwen op dat alles naar Mij toe! Uw geval kan zo hopeloos, zo reddeloos niet zijn, of Ik kan u behouden. In Mij is wijsheid en licht genoeg om de dwaasten en onkundigsten te leren, gerechtigheid genoeg om de grootste schulden te vergeven, genade genoeg om de genadeloosten daarmee te voorzien, en macht genoeg om de sterkste banden van zonden en ongeloof te verbreken. Wend u naar Mij toe en u kunt verzekerd zijn, dat u zult behouden worden, want Ik ben God."
- ? "*Ik ben God*", dus heb Ik recht en macht om u de weg en de middelen voor te schrijven om behouden en gezaligd te worden. Deze weg wijs Ik u aan: hij bestaat in het wenden naar Mij. Indien ge u tot Mij wendt, zult u zekerlijk gezaligd worden.
- ? "*Ik ben God*", en daarom het waardigst Voorwerp, waarheen u het moogt wenden. Als God ben Ik het enigste, allerbestendigste en wezenlijke Goed. In Mijn gemeenschap alleen is het leven en de gelukzaligheid te vinden.

- ? Eindelijk, "*Ik ben God*", en daarom, zie toe, dat u Mijn nodiging en roeping niet versmaadt. Ik heb recht en macht over u om te gebieden, en nochtans verneder Ik Mij, om u zo vriendelijk te bidden en te nodigen. "Zie toe, dat gij Dien, Die spreekt, niet verwerpt, want indien dezen niet ontvloten zijn, die dengenen verwierpen, welke op aarde Goddelijke antwoorden gaf, veelmeer zullen wij niet ontvlieden, wanneer wij ons afkeren van Dien, Die van de hemelen is" (Hebreeën 12 vers 25).

Waarbij de Messias dan nog, ten laatste, die nadrukkelijke betuiging doet: "**en niemand meer.**" Daar zijn er, die lezen: "en daar is niets anders", of: "daar is niets benevens, geen mens noch enig ding, geen mens, die het vermogen heeft om u de behulpzame hand te bieden, geen ding, hetwelk in staat is om u de geringste bijstand te verschaffen.

Maar laten wij onze overzetting volgen! U begrijpt wel, dat men dit niet moet opvatten met uitsluiting van Vader en Geest, alsof de tweede Persoon alleen God was. Neen, de eerste en derde Persoon worden hier net zo min uitgesloten, als de Zaligmaker Zichzelf en de Heiligen Geest uitsluit, wanneer Hij in Johannes 17 vers 3 zegt, dat de Vader de enige en waarachtige God zij. De waarheid, die ons in deze schriftuurplaats geleerd wordt, is: "Daar is geen andere Godheid, dan die in Mij woont. Alle afgoden, die door u, einden der aarde, gediend en vereerd worden, zijn drek af en niet-goden. Omdat het hier echter als een drangreden voorkomt, sluit het nader in, dat:

- a. Niemand anders is, die behouden kan dan Ik. Waar u het ook mag zoeken, niemand dan Ik is in staat om u te behouden. Uzelf niet, want met al uw bidden, en schreien, en roepen, en verbeteren zult u niets vorderen, het is in uzelf niet. Buiten, bij enig scheepsel is hoegenaamd zo weinig hulp te vinden. Geen engel, geen mens, niemand van hen zal zijn broeder enigszins kunnen verlossen. Hij zal Gode het rantsoen niet kunnen geven, "want de verlossing hunner ziel is te kostelijk, en zal in eeuwigheid ophouden." (Psalm 49 vers 8 en 9). Veel minder kunnen schatten en goederen u behouden: "Noch zilver, noch goud zal hen kunnen redden ten dage der verbolgenheid des Heeren" (Zefánja 1 vers 18). Ja, God op Zichzelf, het zij met eerbied gezegd, kan de zondaar niet behouden buiten Christus, want al Zijn deugden zijn tegen de zondaar gewapend. Buiten Christus is Hij een verterend vuur.
- b. Ook sluit het in, dat niemand meer recht heeft om u de weg voor te schrijven, opdat u behouden wordt, dan Ik. Wanneer Ik zeg, dat de weg des geloofs, het gelovig wenden naar, het komen tot Mij, het enige middel der behoudenis is, dan kan en mag niemand u een andere weg voorschrijven ter zaliging. Wie hij is, al was hij een engel uit de hemel, hij kan en mag u geen ander Evangelie voorstellen, dan: "Geloof en u zult zalig worden!"
- c. Daar is niemand meer God dan Ik. Laat dit tot uw bemoediging dienen, o einden der aarde! Al was alles tegen u gewapend, al spanden hemel, aarde en hel tegen u samen, als Ik u behouden en zaligen wil, kunnen zij daartegen niet het minste uitrichten, want Ik ben meer dan die allen. Wanneer God rechtvaardigt, wie is het dan die verdoemt? Wie zal u dan van Mijn liefde scheiden? Al kwam de ganse schepping tegen u op, het is geen God, het heeft geen oneindig vermogen. Het is en blijft alles samen maar een eindige en geschapene kracht. Ik ben God! Niemand meer is God, dan Ik! Evenals Hij in het 43ste hoofdstuk gezegd heeft: "Ik ben Jehovah en daar is geen Heiland, behalve Mij. Ik zal werken, wie zal het keren?" Overeenkomende met het getuigenis van Petrus in Handelingen 4 vers 12: "De

zaligheid is in geen Anderen, want er is ook onder de hemel geen andere Naam, Die onder de mensen gegeven is, door Welke wij moeten zalig worden.

Eer ik nog van de verklaring afstap, zij het mij vergund, *het gezelschap* de korte, maar nadrukkelijke uitbreiding van mijn begunstigde Hervey, over deze woorden mee te delen. Hoort hem! Hoe treft zijn taal! "Ziet naar Mij, ellendige, verloren zondaars, gelijk de gewonde Israëlieten zagen naar de koperen slang. Ziet op Mij, stervende aan het kruis, als uw Slachtoffer en der wet volmaakt gehoorzamende, als uw Borg. Wordt behouden, niet door iets te volbrengen, maar door te zien, en te geloven; niet door uw eigen verrichtingen, maar door Mijn doen en Mijn lijden. Deze is de verborgen, doch zekere weg ter zaligheid. Dus zult u verlost worden van schuld, bevrijd van het hels verderf, en verzoening met God verkrijgen."

Wie zijn zij, die genodigd worden, om in dit onwaardeerbaar voorrecht te delen?

Al de einden der aarde, alle volken, van allerlei geslachten, onder de ganse hemel; van allerlei rang en staat, van allerlei karakter, de voornaamste der zondaren niet uitgesloten. Is het mogelijk dat de gehoorzaamheid van Eén toereikend zou zijn ter behoudenis van ontelbare duizenden? Het is niet alleen mogelijk, maar ontwijfelbaar zeker! Want Ik ben God, oneindig in waarheid en macht, en derhalve algenoegzaam, ja, alvermogend om te zaligen. Te zaligen allen, die tot Mij komen, hoe ontelbaar ook hun aantal, hoe wanhopig hun toestand ook wezen moge.

Is er voor de zondaar zelf niet iets te verrichten?

En zijn er geen voorwaarden van zijn zijde te volbrengen? Nee, daar is niets anders behalve Mij. Niemand kan in de uitvoering dezer grote zaak met Mij delen. Niets kan in het allerminste aan Mijn verdiensten iets toebrengen. Al voegde u bij Mij gehoorzaamheid en dood, al wat de heiligen ooit verrichtten, alles, wat de martelaren immer verdroegen, het zou eveneens wezen, alsof u één zandkorreltje aan al het zand van de oceaan, of één ogenblik aan de eeuwigheid toe kunt doen".

Ziet, mijn vrienden, zo zou de Messias eens roepen. En gelijk dat hier voorzeggd wordt, zo is het ook vervuld. Eerst heeft Hij in eigen Persoon, zo ook door Zijn discipelen en apostelen, de Joden geroepen, maar naderhand ook de heidenen. Zo zeggen Paulus en Barnabas tot de Joden, die te Antiochië en Pisidië waren: "Het was nodig, dat eerst tot u het Woord Gods gesproken zou worden; doch nademaal u hetzelfde verstoot, en uzelfen des eeuwigen levens niet waardig oordeelt, ziet, wij keren ons tot de heidenen, want alzo heeft ons de Heere geboden" (Handelingen 13 vers 46 en 47).

Ten tijde van Paulus was reeds het geluid van het Evangelie over de gehele aarde uitgegaan, en deszelfs woorden waren aan de einden der wereld gehoord (Romeinen 10 vers 18). Zo is de stem ook tot ons gekomen, die, ten opzichte van het Joodse land, de einden der aarde bewonen. Heden is deze schrift in onze oren vervuld.

Voordat ik nochtans ter nadere toeëigening overga, wil ik u en mijzelf

1. Een en andere **lering**, welke in deze verklaarde woorden liggen opgesloten, en uit dezelve voortvloeien, herinneren, als daar is.

- A. Dat de leer van de Protestantse Kerk, dat Jezus de enige en volkomen Zaligmaker is, alleen de ware leer van Gods woord is. Deze onze woorden wederleggen alle dwalende gevoelens van Roomsgezinden, Socinianen, Pelagianen en Remonstranten. De vrije genadeleer der Hervormde Kerk alleen houdt hier stand. De tijd laat niet toe, dat ik dit in de bijzonderheden ontwikkel.
- B. Dat de zaligheid van Christus alleszins gepast en heerlijk is. Elk der verklaarde woorden behelst een aangename moedgeving voor een arme zondaar. Is zijn

schuld, zijn gevaar ten uiterste groot, Hij is God, Die oneindig meer kan doen, dan wij bidden of denken kunnen. Zijn zijne vijanden machtig en veel, niemand echter is meer God, dan de Heere Jezus. Is hij verbazend ver van God af, evenwel wordt hij geroepen, want het is: "U, eindigen der aarde". Is hij geheel onmachtig om iets te kunnen doen, het is slechts: "wendt u naar Mij toe en laat u zaligen, zie slechts op Mij!" Is dit alles niet voldoende voor ellendige, hulpeloze zondaren? Wat is het Evangelie geschikt naar die staat, waarin wij door de zonde gevallen zijn.

- C. Dat wij hier op het plechtigst verzekerd worden, hoe welkom wij zullen zijn, hoe zeker wij zullen behouden worden, als wij tot Christus komen. Immers is de verzekering van God Zelf, dat Hij ons behouden zal, genoeg. Hij toch is de getrouwe en waarachtige God. Wij mogen aan Zijn woorden niet twijfelen. Al zegt de vijand en het ongeloof: "Voor u is er geen raad," God zegt hier: "Wendt u naar Mij toe en wordt behouden".
- D. Dat wij ons, zoals wij zijn, naar Christus moeten wenden, om ons te laten zaligen. Wij worden geroepen als zondaren, als slechten. Bijgevolg is het zeer verkeerd gehandeld, wanneer men eerst wat in zichzelf wil zoeken, wanneer wij zelf ons eerst wat beter willen maken. Het is immers ons werk niet, om onszelf eerst te zaligen en het dan naar Christus te wenden? En schijnt het, alsof dezulken dit gevoelen hadden, die denken: "Was ik nog zo en zo, dan zou ik wel durven", niet alzo, mijn vrienden! Jezus is alléén Zaligmaker, en niemand meer, dus ook u niet van uzelf.
- E. Dat de liefde van Christus tot het heil van zondaren verbazend groot is, en alle bevassing te boven gaat. Waar wij hier het oog wenden, het is oneindige en onbegrijpelijke liefde. Immers, het is de beminnelijke Verlosser niet genoeg, dat Hij van eeuwigheid op Zich nam, om de uitverkorenen te zaligen. Het was Hem niet genoeg, dat Hij mens werd, en Zich op het diepste vernederde tot in de dood des kruises. Het was Hem niet genoeg, dat Zijn Vader zondaren nodigde en zei: "Deze is Mijn geliefde Zoon, in welke Ik Mijn welbehagen heb, hoort Hem!", maar Hij komt Zelf en nodigt zondaren, in eigen Persoon, om van Zijn heil gebruik te maken. Hij komt door Zijn woord en knechten, die de zondaar van Christus' wege bidden, om de verzoening aan te nemen. Hij zegt: "Ziet, Ik sta aan de deur en Ik klop." En, tot wie roept Hij? Wie nodigt Hij? Zijn vrienden en naastbestaanden? O nee, maar mensen, die ver zijn, vervreemde heidenen, afkerige zondaren, hardnekkige rebellen. Hoe verbazend, wanneer God dit met licht aan het verstand brengt. Dan moet men wegzinken in verwondering. Dan blijft er niets over dan: "Wie ben ik, dode hond!" Gaan wij daarbij eens na, waartoe Christus nodigt. Het is niets minder, dan tot de zaligheid, om zondaren eeuwig te behouden, naar ziel en lichaam. Het was waarlijk liefderijk en groot, dat Elisa aan de Sunamietische vrouw vroeg in 2 Koningen 4 vers 13: "Wat is er voor u te doen? Is er iets om voor u te spreken tot de koning of tot de krijgsoverste?" Maar wat valt dat af bij deze nodiging en voorstelling van de Heere Jezus! Hoe vertoont Hij hier Zijn bewogen hart ter zaliging van zondaren! Hoe dorst Hij naar onze zaligheid!
- F. Behalve dit alles, leren onze woorden ons niet minder duidelijk, hoe VERANTWOORDELIJK het in de grootste aller dagen zijn zal voor die mensen, die onder de bediening van het Evangelie geleefd hebben, maar weigerden die roepstem op te volgen, en het naar Jezus te wenden. Ach, elk roepend woord, hetwelk men hier gehoord heeft, zal een hel in de hel uitmaken! Door Jezus Zelf zo vriendelijk genodigd te zijn, en dat echter versmaad te hebben! Hoe zal elke doemeling God rechtvaardig verklaren, dat Hij hem eeu-

wig, eeuwig straft! Het is niet te begrijpen, welk een wroeging het in de consciënties der hellewichten zal veroorzaken, dat God, hun Rechter, door Wie zij nu veroordeeld zijn, Zich aan hen in de tijd tot hun verzoenende Borg had aangeboden, maar dat zij Die verworpen hadden!

Ziet hieruit, mijn vrienden, wat het zeggen wil: "Die in de Zoon niet gelooft, is alreeds veroordeeld." Moet u niet dit ontzaglijk vonnis billijken: "Die de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem?" Is het ongelooft dan niet de grootste zonde?

2. Ziet daar, enige stellingen, die zeer natuurlijk voortvloeien uit de verklaarde woorden. Wilde ik van die allen een toepasselijk gebruik maken, dan zou het onder de zegen van God nuttig kunnen zijn; maar wanneer kwam ik dan aan het einde? Ik spreek dan een toeëigend woord overeenkomstig uw onderscheiden stand, en keer mij: A. Eerst tot u, die deze roepstem nog nooit hebt opgevolgd, noch naar het kruis gewend. Wilt u weten, welke mensen ik bedoel? Ai luistert dan, misschien zult u uw naam ter uwer ontdekking horen.

- (1) Ik bedoel u, die niet eens zoveel doen wilt, dat u naar deze roepende stem zou luisteren, die versmaders en verachters zijt van de genademiddelen, die u zoveel moeite niet wilt geven, dat u onder het gehoor van deze roepstem komt. Immers volgt u dezelve niet op.
- (2) Ik bedoel u, die, ja, nog wel in de kerk komt, die ook overtuigd bent, dat Christus de enige en volkomen Zaligmaker is, en dat men zich ter zaliging naar Hem wenden moet, maar op wie de zonden der wereld zoveel vat hebben, dat u daardoor belet wordt om te komen. Mensen, die de dienst van zonde en wereld kiezen boven Christus.
- (3) Ik bedoel u insgelijks, die wel voorwendt, dat u uw zaligheid bij Christus zoekt, maar die het niet op de rechte wijze doet, u die het alleen in uw bevatting hebt, die van jongsaf geleerd hebt, dat er geen andere Zaligmaker is dan Jezus, die zegt: "Zouden wij daaraan twijfelen. Wij zelf, wij hebben niets, wij zijn zondaren!" Maar ai, mijn vrienden. Hoe zijt u aan dat vertrouwen gekomen? Zijt u ooit tot Christus gekomen? Wat dreef u naar Hem? Wat maakte uw komen noodzakelijk? Wat bewoog u daartoe? Wat bracht u tot Jezus? Wat hebt u bij Hem ontvangen?
- (4) Ik heb mijn oog op u, die u, zo het schijnt, nu en dan naar Jezus wendt, wanneer u in nood en in verlegenheid zijt, wanneer u op een ziekbed wordt neergelegd, of wanneer het een of ander gevaar u dreigt.
- (5) Op u daarbij, die enige schijn gaf, dat u komen zou, die al vrij wat beweging maakte, maar bij wie alles weer verdwenen is. En waren er maar niet onder, bij welke het laatste erger geworden is, dan het eerste was.
- (6) Ik bedoel, ten laatste, ook u, die in uw oordeel overreed zijt, dat u Jezus hebben moet, die somtijds ook al wat werk met Hem hebt, maar wie het als een ziekte is, die u dragen kunt, en bij wie het de rechte uitwerking niet heeft.

U allen, die Jezus roepende stem dan nog nooit hebt opgevolgd, zegt mij eens:

a. Kan er wel dwazer en onzinniger bestaan zijn, dan uw bestaan? Jezus roept en lokt en nodigt en bidt u, om u eeuwig zalig te maken, en U, u weigert dit! Wat een uitzinnigheid! Waarom, ai waarom wilt u sterven? Waarom wilt ge u niet laten zaligen? Waarom wilt u het niet naar Christus wenden? Of hebt u iets tegen Zijn persoon? Is Hij niet de enige, algenoegzame en volkomen Zaligmaker? Of hebt u iets tegen het werk, hetwelk Hij aan u doen wil? Tegen het zaligmaken? Ja, hier scheelt het u, want tot zaligmaken behoort ook, dat men van de zonde verlost wordt. Maar u

vindt uw lust in de zonden, en wilt daarvan niet verlost worden.

Dan, lieve vrienden, denkt u dan nooit eens met bedaardheid aan uw onsterfelijke en voor de eeuwigheid geschapen zielen? Zult u dan zulk een rampzalige en dwaze keus doen, dat u aan de wereld en de zonde de voorrang zult geven boven en voor God in Christus? Waar, denkt U, mag dat vandaan komen? Het is, omdat u zo blind zijt, dat u de Heere Jezus niet kent. U zijt onkundig, aangaande uw ellendige toestand. U zijt vijandig en gekant tegen God en Christus. U hebt teveel liefde voor de zonde en de wereld. Dit zijn de oorzaken, waarom u niet tot Christus komt, en geen acht slaat op Zijn roepstem. Het geldt dus ook ten aanzien van u: "Gij wilt tot Mij niet komen, opdat u het leven hebt".

b. Dat ik bidden mag, mijn lieve natuurgenoot, mijn arme medezondaar! Ai, bedenk eens wat u versmaadt. Het is niet minder, dan uw eigen eeuwige zaligheid. O, was het, dat u de gehele wereld aangeboden werd, en dat u die verwierp, u zou dwaas handelen. Maar nu is de aangeboden zaak van oneindig meer waarde, want het is de zaligheid, die eeuwige zaligheid, en deze wordt u op dit ogenblik nog voorgesteld en aangeboden. Jezus neemt nog zondaren aan, en Hij roept u nu nog toe: "Wendt u naar Mij toe en wordt behouden." Heden dan, heden, zo u Zijn stem hoort, verhardt u hart niet. Nu is het nog de welaangename tijd, de dag der zaligheid, nu kunt u nog gezaligd worden.

*Denk niet, het is nog tijd genoeg,
Het goede mag nu nog gebeuren:
God, hoop ik, zal toch niet zo vroeg
Mij sluiten Zijn genadedeuren?
Neen! Hij is reeds van 't roepen moe,
Grijp nu met beid' uw armen toe,
En zo u heden niet wilt komen,
Gij zoudt uw komenstijd verdromen;
Daarna wordt niet meer opgedaan.
Komt nu : nu neemt Hij zondaars aan.*

De genadetrompet zal niet altijd geblazen worden. Die Jezus, Die Zich nu nog aan u tot uw Borg aanbiedt, zal eens uw Rechter zijn. Zodra de dood tot u komt, is het voor eeuwig te laat. Al riep u dan nog zo sterk, het is gedaan. Maar hoe ontzaglijk is het woord: "Terwijl Ik geroepen en gijlieden geweigerd hebt; Ik Mijn handen uitgebreid, en gijlieden niet gewild hebt, zo zal Ik in uw verderf lachen, en spotten als uw vreze komt." Och, zonk dit woord nu nog eens in uw harten!

c. Zijn er onder u, wie het om zaligworden te doen is, hoe geschikt zijn deze woorden tot uw aanmoediging en bestiering. Hier hoort u de ontfermende Jezus roepen en nodigen, om u naar Hem te wenden om behouden en gezaligd te worden. U hebt dan volkomen recht en vrijheid om te mogen komen. U wordt zelfs door een Goddelijk verbindend gezag verplicht om te moeten komen.

- Hiertegen gelden geen bedenkingen van het ongeloof, als er zijn: *ik heb te lang gezondigd, het is te laat.*

Jezus roept nog, en zolang als dat roepen duurt, is het voor niemand te laat. O, al komt u op hetzelfde uur, u zult evenwel welkom zijn.

- *Ik ben niet genoeg overtuigd.*

Behoort dan het openen van de ogen der blinden ook tot het zaligmaken, of niet? Behoort het kennen van zonden, een walg en mishagen aan de zonde, en vanwege

de zonde aan zichzelf te hebben tot het werk van zaligmaken, of niet? Ik denk, van wel. Dan moet u het daarom naar Christus wenden, en zulks niet in eigen persoon eerst willen verrichten eer u tot Christus komt.

- *"Wist ik", zegt u misschien, "dat ik genodigd werd".*
Maar behoort u niet onder de einden der aarde? Behoort u niet van natuur en van afkomst tot de heidenen?
- Zegt u: "Maar ik weet niet, of ik uitverkoren ben?"
Maar hiermede hebt u niets te doen. Dit behoort onder het verborgene Gods. Het is een eeuwige waarheid, dat God een bepaald getal van mensen, Hem bij naam bekend, volstrekt ter zaligheid verkoren heeft. Dit wordt ons duidelijk in Gods woord geleerd, en is het fundamentele artikel van de vrije genadeleer, wat ook partijen daartegen mogen inbrengen, en hoezeer zij dit leerstuk mogen bezwaren en belasteren. Maar het is geen zodanige waarheid, waaromtrent wij van Oren behoeven werkzaam te zijn, veel minder past het ons te willen indringen in Gods verborgen besluit. Het moet ons genoeg zijn, dat Gods geopenbaarde wil medebrengt, dat wij geloven moeten, dat wij het naar Jezus wenden moeten en zo gezaligd worden. *U wordt niet geroepen als uitverkorene!* Dan, ja dan zou u eerst moeten weten, of u uitverkoren was. *Maar u wordt geroepen als een zondaar*, als een heiden, als een slechte. Als u Christus door het geloof omhelst en aanneemt, dan kunt u van achteren verzekerd zijn aangaande uw verkiezing, en met dat leerstuk tot uw blijdschap en aanmoediging werken.
- "Ja", zal misschien een ander zeggen, *"ik zie wel, dat ik komen mag, dat ik genodigd en geroepen word, maar ik kan niet komen, het is mij onmogelijk, ik lig als aan handen en voeten gebonden."*

Waarlijk zo is het, lieve vrienden! Wij zijn van nature onmachtig, en wat men ook van een, ik weet niet welke, orde des heils moge dromen, geen zondaar kan komen, tenzij de Vader, Die Jezus gezonden heeft, hem trekke. Maar mag ik u eens vragen: "Is uw onmacht ook misschien in uw hand als een vijgenblad, waarmee ge u bedekt? Zoekt ge u daar achter misschien ook te verschuilen?" Zo ja, spreekt dan niet van uw onmacht, maar schrijft uw niet-komen tot Christus aan onwil toe. Maar ziet U, dat uw onmacht uw dodelijke schuld voor God is, omdat u door uw eigen schuld zo onmachtig geworden zijt, wel, ziet dan op Jezus, slaat uw, als het ware gebroken, oog op deze tegenbeeldige Koperen Slang. De stervende Israëlieten konden ook niet gaan, maar zij vestigden van ver hun oog op de koperen slang, en zij werden behouden. Hoe meer u uw onmacht ziet, hoe meer het u moet aanzetten, om het naar Jezus te wenden. Bij Hem zijn niet alleen gerechtigheden, maar bij Hem is ook sterkte, tot Wie men daarom komen moet, gelijk uit vers 24 te zien is.

Lieve vrienden, laat u dan niet langer ophouden door ongehoorzaamheid. Merkt ge veel meer op, dat de aartsvijand van uw ziel het er op toelegt, om u van Christus af te houden, omdat hij zelf geen enkel woord van aanbidding van heil en zaligheid te wachten heeft. Omdat tot hem het zalig Evangelie nooit komen zal, zoekt hij u te verhinderen, en u het komen tot, en het horen naar Christus te beletten. Och, wendt uw oren van hem af. Luistert naar Christus, naar de zondaarslievende Christus.

*Och! kondt u Hem in 't harte zien,
Hoezeer 't met zondaars is bewogen:
Hetzij zij van Hem dwalend vliên
Of Hij hen vindt met schreiend' ogen.*

*Geen tollenaar staat uit Zijn zin;
Hoe keert Hij tot Zacheüs in,
Hoe stilt Hij zelfs in Magdalene,
Erbarmingsvol, het bitter wenen,
En denkt niet, wat zij heeft gedaan.
Mijn Jezus, die neemt zondaars aan!*

Ach, mocht u het nog op deze avond met Jezus eens worden, en u in Zijn liefdesarmen werpen! Hoe welkom zou u zijn!

B. Gelovig volk, dit hebt u ondervonden, toen u het in geloofseerbied naar Christus gewend hebt. Hoe genegen was Hij om u te zaligen! U kwam, als beladenen met het pak van onnoemelijk vele zonden en schulden, tot Christus, maar hoe werd u daarvan verlicht en ontslagen! Hoe werd die scheiding, die er tussen God en uw ziel was, weggenomen! Hoe ondervond U, dat Hij komende vrede verkondigt! Hoe werd u gewaar, dat U, op uw geloof, behouden werd van de toekomstige toorn! Hoe mocht u in alles Gods gunst en liefde bespeuren!

1. Ach, denkt er aan, Godzaligen, hoe Jezus deze bezegging aanvankelijk aan u vervuld heeft, en dankt er Hem voor. Gaat veel na, wie u waart, ja, wie u nog in uzelf zijt. Wat waart u ver van God af, toen Jezus u riep! Immers scheen het, dat u onberoepbaar was. Met de verloren zoon was u naar een verafgelegen land vertrokken, geheel aan het einde der aarde. Ik meen, dat ge los van God was, en de een minder, de ander meer, geheel van God vervreemd, levende in zonden en ongerechtigheden, en nochtans kwam Jezus u in die staat opzoeken! Hij riep u, als tot Lazarus: *komt uit*, en er ging kracht van Christus uit tot uw levendmaking.

Hoe lang moest Jezus evenwel met nodigen aanhouden, eer u uzelf aan Hem met berusting in Hem toevertrouwde? Wat hadden uw vijandschap en het ongeloof niet veel in te brengen? Hoe bevreesd was u om te geloven? Doch de beminnelijke Jezus liet niet af van u. Hij hield gestadig aan met roepen en lokken, totdat u het gewonnen gaf en u aan Hem ter zaliging toevertrouwde. Erkent deze liefde van Christus en verheerlijkt Hem voor deze weldaad met een dankbaar gedrag.

2. Dan zegt mogelijk de een of andere treurige Sions: "Ik heb mij ter zaliging, zo ik mij niet bedrieg, aan Christus overgegeven. Dat deed ik meermalen, maar ik vind zo weinig van dat behouden en zalig worden. Integendeel, ik zie nog zoveel kwaad bij mij en geniet zo weinig van het beloofde heil. Dan vind ik eens bergen van schuld, en moet het liefelijk licht van des Vaders verzoend aangezicht missen. Dan zijn er zoveel kruisen en tegenspoeden, die mij treffen, kwalen zonder getal, en kon ik maar geloven dat het Vaderlijke kastijdingen zijn, maar het komt mij voor dat het Rechterlijke straffen zijn. En zou ik spreken van die modderpoel van zonden, welke in mijn hart zijn, ja, mocht ik zwijgen, dat ze menigmaal in daden uitbarsten! Waar gelijkt dat naar? Ach, wat is er weinig heiligheid, weinig liefde jegens God en de naasten bij mij, want ik ben veraf van de zaligheid!"

Wel, zou Christus dan geen woord houden? Zou Hij verzuimen, degenen te zaligen, die het naar Hem wenden? Uzelf zult zeggen moeten: "Neen, dat durf ik niet te denken; maar dit is mijn bekommring, of ik het nog wel ooit recht naar Hem gewend heb! Mij dunkt, was ik ooit tot Hem gekomen, ik zou meer van die zaligheid genieten."

Doch weet, dat ik zei, dat het hier *een aanvankelijke zaligheid* was. Zij zal ná deze tijd eerst volkomen zijn. En wat de wegneming van uw schuld betreft, deze moet er zeker

volkomen zijn. Ik wil u niet vragen, of u die tijden wel eens gekend hebt, dat u tot God, als uw verzoend Vader in Christus, genaderd bent? Dit toch zou u niet kunnen baten. Staat u recht in uw gevoelens, dan moet u dadelijk die vrede en verzoening genieten, zult ge u tevreden kunnen stellen. Maar, ai komt, wat is er de oorzaak van? Zou dit niet de oorzaak zijn, dat u het niet gedurig naar Jezus wendt in geloofsvertrouwen? Dat het oog van uw geloof niet op den duur op Jezus gevestigd is en blijft? u ziet teveel op uzelf, op uw tekortkomingen. Dit mag u wel doen, en het is goed, in zover het tot uw vernedering is, maar u moet meer op Christus zien, en zo als God in Hem met u verzoend is, zo als Hij uw Vrede is. Buiten dit geloofsgezicht kunt u de Vader niet aanschouwen. Waarlijk, u handelt in dit stuk veeltijds te verkeerd. Want u wilt eerst vrede hebben, en dan geloven, en u moet eerst geloven, dan zult u vrede genieten. Zo is het niet alleen in het begin, maar zo blijft het altijd.

O, ziet op Jezus, zoals Hij aan u als aan een gebeten en verwonde wordt voorgesteld, en u zult behouden worden.

Zegt u: "Dit wordt mij nog wel eens gegeven, maar ik zie zo weinig vrucht tot heiligmaking. Ach, als ik mijzelf beschouw, mij dunkt, als Christus ooit Zijn hand ter zaliging aan mij gelegd had, dan moest ik een geheel ander mens zijn. De zonden moesten dan meer in mij gedood zijn!"

Naar dit laatste mag en moet u staan. Het is het doel van Jezus' werk, dat Hij Zich een volk zou reinigen, ijverig in goede werken. Breken uw zonden in dadelijkheden uit, dan hebt u wel toe te zien. Geen praten helpt dan, want het Koninkrijk Gods bestaat niet in woorden, maar in kracht. Het geloof moet door de werken vertoond worden, of het is een dood geloof.

Dan, oprechten, is het, dat u meer uw tekortkomingen ziet, dat u al meer en meer in de schuilhoeken van uw hart wordt ingeleid, zodat u erger en slechter wordt in het gezicht en gevoel van uzelf, wel, dankt er de Heere voor. Dit behoort juist tot het zaligmaken. U moet armer en slechter worden in uw gevoel, en Jezus moet wassen. Wendt u intussen maar al meer en meer naar Jezus toe. Hoe meer geloof, hoe meer liefde; hoe meer geloof, hoe meer heiligheid! Zijn er anderen onder u, die zuchten onder kruis en tegenspoeden, en daarom besluiten dat zij geen deel aan deze behoudenis hebben? Tot u zeg ik: "Wat handelt u verkeerd! Waar ter plaatste leert de Bijbel ons, dat bevrijding van kruis behoort tot de zaliging hier in de tijd?" Het tegendeel vindt men overal, en dit, dat u alle dingen ten goede moeten medewerken. Dit zal ook zo zijn. Kunt u dit hier niet zien, oprechten, het zal u hiernamaals ontdekt worden.

3. Voorts, Godzaligen, houdt in het oog, *dat Jezus bij trappen zaligt*, en dikwijls door ongewone wegen. Wegen, waarvan uw verstand des vleses wel eens zeggen zou: hoe kan dat met de zaligheid bestaan? En zij dienen juist om u te zaligen. U bent in goede handen. Hebt ge u aan Christus ter behoudenis toevertrouwd, u zult ook zeker behouden worden. Dit alleen is genoeg ter uwer bemoediging: *Jezus is God en niemand meer*. Al was geheel de wereld tegen u gekant, al stond alles tegen u op, geen nood, niets zal u zalig worden kunnen beletten. Hij, in Wiens handen u het gesteld hebt, is niet alleen getrouw en gewillig, maar ook machtig. Die zal Zijn woord gestand doen zijn. Hij zal u eens behouden binnenbrengen, daar, waar u eeuwig zult behouden zijn.

C. Ik eindig met ulieden allen toe te roepen:

*Kan het dan uw hart niet breken,
Zondaar! dat u Hem hoort smeken*

*Van de hoge hemeltroon,
Om uw vijandschap te staken,
En met God de vree te maken,
In het bloed van Zijnen Zoon?
Ei, bedenk u en keer vaardig!
't Heil en Die 't u biedt, zijn 't waardig,
Hij heeft in uw dood geen lust.
Jezus staat met open armen
Om Zich over u 't erbarmen.
Wendt u naar Hem en Zijn rust!
Zondaar! zondaar! buig u neder,
Voor die God, Die u zo teder
Uitlokt tot uw zielsbehoud.
Haast u! Breek de band der zonden!
Zoek uw heil in Jezus' wonden!
Zalig, die op Hem vertrouwt.*

Amen.

2. DE KRACHTDADIGE, ONWEDERSTANDELIJKE, INWENDIGE ROEPING, NOODZAKELIJK, ZAL EEN ZONDAAR TOT CHRISTUS KUNNEN KOMEN.

Voorgesteld uit Johannes 6 vers 65:

"En Hij zeide: Daarom heb Ik u gezegd, dat niemand tot Mij komen kan, tenzij dat het hem gegeven zij van Mijn Vader."

Zal er een arm verloren zondaar tot Christus komen, dat is, tot zaligheid in Hem geloven, dan moeten er drie dingen bij hem gevonden worden:

- hij moet recht hebben om te mogen,
- kracht hebben om te kunnen en
- genegenheid hebben om te willen komen.

Ontbreekt er één van deze drie zaken, dan zal nooit iemand tot Christus komen, maar gaan zij alle samen, dan komt men dadelijk.

Dat recht om te mogen komen, wordt de zondaar gegeven door *de uitwendige roeping*, of welmenende aanbieding, die komt tot allen, die onder de bediening van het Evangelie leven. Deze geeft aan allen grond van recht en vrijheid om tot Christus te mogen, en beveelt allen om te moeten komen. En opdat niemand zich zou uitsluiten, noch enige grond in zichzelf zou zoeken, daarom wordt deze aanbieding gedaan *aan allen als zondaren*. Dit, namelijk dat zij verloren, zondige Adamskinderen zijn, is de enige hoedanigheid, waarin zij beschouwd worden in de uitwendige roeping. Dus dit is het, wat elke zondaar, die onder de verkondiging van het Evangelie leeft, wie hij ook is, niemand uitgesloten, een deugdelijk en gegrond recht geeft om tot Christus te mogen en te moeten naderen.

Intussen is de zondaar dodelijk onmachtig, daarom kan hij niet komen; en boos vijandig, daarom wil hij niet komen, hoe ernstig en welmenend hij ook geroepen en genodigd wordt. Maar deze beletselen worden weggenomen door de krachtdadige hartveranderende genade, waardoor hem een vermogen wordt gegeven om te kunnen komen, en door waarachtig ontbloting en ontdekking van zichzelf, waardoor hij uit zichzelf uitgedreven, en van alles wat Christus niet is, afgedreven, heilig gedrongen en gewillig gemaakt wordt om te komen. Toen ik de laatste maal tot de vrienden gesproken heb, heb ik u de ruime, ernstige, welmenende en onbepaalde uitnodiging van Christus voorgesteld uit Jesaja 45 vers 22, waar wij lazen, hoe Jezus zondaren tot aan de einden der aarde, nodigde en toeriep, om zich naar Hem te wenden, om zich door Hem te laten zaligen.

Maar hoe moet het ons verbazen, wanneer wij zien, dat die nodiging, waarin wij een eeuwig belang hebben, door de meeste mensen versmaad en afgewezen wordt! Wat is er de reden van? Dit, dat zij de krachtdadige werking van de Heilige Geest missen. De uitwendige roeping moet gepaard gaan met een inwendige en krachtdadige roeping. Zo deze ontbreekt, dan is het eerste zonder vrucht.

Daarboven zijn de mensen rijk en verrijkt! Zij hebben zich nooit als zondaren leren kennen. Zij zien niet, dat zij een Zaligmaker van node hebben. Zij kunnen zichzelf helpen. Geen wonder dan, dat zij geen genegenheid hebben tot Christus, dat zij tot Hem niet willen komen. De rechte ontdekking aan onze schuld, zonde en onmacht zal ons eerst uitdrijven om tot Hem, bij Wie hulp besteld is, de toevlucht te nemen. Daarom kwam het mij niet ongepast voor, om deze twee stukken opzettelijk met het

gezelschap te behandelen. Dus zal ik thans de noodzakelijkheid der krachtdadige, inwendige roeping overwegen en, zo de Heere wil en wij leven, over veertien dagen aanwijzen, hoe de mens ontdekt en van alles ontbloot moet worden, zal hij tot Christus komen.

Om u dan de noodzakelijkheid van de krachtdadige, inwendige roeping aan te tonen, aangemerkt dat niemand zonder dezelve tot Christus komen zal, kwamen mij de voorgelezen woorden zeer geschikt voor. Trouwens, hier legt de onfeilbare Leraar der gerechtigheid dit getuigenis af: "Niemand kan tot Mij komen, tenzij het hem door Mijn Vader gegeven wordt!" Dit was ook de reden, waarom zovelen weigerden tot Hem te komen. Inderdaad, allergewichtigste woorden! Wij vinden daarin één van de voornaamste grondwaarheden van de leer van vrije genade, door de Mond der waarheid, op een zeer klare en duidelijke wijze voorgedragen.

Mochten wij allen onder het voorstel de noodzakelijkheid van de inwendige roeping levendig inzien, en haar kracht aan onze gemoederen gewaar worden! De Heere Zelf geve heerlijk getuigenis aan Zijn Waarheid door het oprichten van vele tekenen en wonderen Zijner genade! Hij trekke ons krachtdadig, bij aanvang of voortgang tot Christus!

O Heere, wees daartoe met Uw Geest in het midden van ons! Amen.

Wij zullen in de nadere behandelingen der voorgestelde waarheid deze orde volgen.

Wij gaan:

1. De woorden zelf overwegen.
2. De hoofdwaarheid, die daarin voorgedragen wordt, breedvoerig behandelen.
3. Daaruit enige leringen trekken, zowel voor ons allen in het algemeen, als in het bijzonder naar elk z'n stand en weg.

1. Ons eerste stuk betreft dan de korte opening der voorgelezen woorden. In hun verband en oogmerk beschouwd.

Nadat de evangelist tot aan het 16de vers een verhaal gegeven had, hoe de Heere Jezus een zeer grote schare, op een wonderlijke wijze gespijzigd had, en daarop van vers 16 tot 22 had laten volgen, hoe de gezegende Verlosser zelfs wandelde op de zee, deelt hij ons het gesprek mede, dat de grote Zaligmaker te Kapernaam had, zowel met de Joden in het algemeen (vers 23 tot 59) als met zijn discipelen in het bijzonder (vers 60 tot 66), en het meest bijzonder met de twaalf apostelen (vers 67 tot 71).

Tot het gesprek met de discipelen, waarin onze woorden voorkomen, werd Hem aanleiding gegeven door zekere tegenwerping, die de discipelen (verstaat onder dezen, die allen, die Jezus' zaak de hunne gemaakt hadden, Zijn leer schenen te geloven, en zich daarom uiterlijk bij Christus voegden) tegen Zijn leer maakten in vers 60: "Deze reden is hard, wie kan ze horen?"

Dit beantwoordt de Zaligmaker zó, dat Hij hen van tweeërlei vooroordelen, welke zij, uit misverstand over hetgeen Hij gezegd had, hadden ingezogen, probeert te ontheffen (vers 62 en 63). Tot dat einde bepaalt Hij hen bij de wortel, waaruit hun verkeerde opvattingen voortsproten, te weten het ongelooft, waardoor zij Jezus' uitspraken niet verstonden, ja, zich aan dezelve ergerden (vers 64). Maar, waartegen de Heiland hen ook bemoedigt en vertroost, door te zeggen, dat deze even zovelen, en niet meer, in Hem zouden geloven, dan er door de Geest van God toe gewrocht werden, waaraan Hij hun, als reeds voorheen gezegd, nog eens herinnert.

Er staat: "En Hij zeide." Jezus namelijk, hetwelk hier bijgevoegd wordt, om dit zoveel te duidelijker te onderscheiden van die tussenreden, die Johannes er in het slot van het

vorige vers ingevoegd had, namelijk: "Daarom heb ik u gezegd." (Vergelijk hiermede vers 44).

Daarom, eer zij nog hun ongelof door het tegenspreken geopenbaard hadden, had Hij het hun reeds gezegd. Omdat Hij wist, dat er velen onder hen waren, die niet geloofden. Het kwam Hem bij gevolg niet onverwacht voor. En wat had Hij hun gezegd? Dat niemand tot Hem komen kon, tenzij het hem van de Vader gegeven werd. Niemand kan tot Christus komen.

Ik zal nu niet spreken van het komen tot Christus. Dit deed ik meermalen, en inzonderheid nog pas, toen ik het in den brede aantoonde, dat het wenden naar en het komen tot Christus niet anders is dan het geloof in Hem, bij welke gelegenheid ik tevens van de werkzaamheden van dit komen, en de gepastheid dezer benaming gesproken heb.

Niemand kan nu uit en van zichzelf tot Christus komen. Voor de val had Adam het vermogen om te kunnen geloven. Hij kon alle waarheid, die hem van God werd voorgesteld, omhelzen. Hij was bekwaam om die aan te nemen, maar na de val heeft hij dat vermogen verloren. De mens is nu geheel onmachtig om te kunnen geloven, de natuurkrachten schieten hier veel te kort.

Christus zegt: "Niemand, niet alleen de heidenen niet, die van de bediening des Evangelies ontbloot waren, maar ook die niet, die onder het Evangelie leven, niemand van dezen, niet alleen ruwen en goddelozen, dommen en onkundigen, maar ook godsdienstigen, geschikten en deugdzamen, zelfs kundigen, verstandigen en geleerden, niemand, hij of zij, wie hij ook is, geen één van hen kan tot Christus komen, tenzij Mijn Vader (zo spreekt de Mond der waarheid) het hem geve.

Hij spreekt van Zijn Vader, de eerste Persoon in de aanbiddelijke Drie-eenheid, Die Hij *Zijn Vader* noemt uit kracht van de eeuwige generatie, waardoor de eerste Persoon Zijn eigen Vader, en Hij Zijn eigen Zoon is. Aan Deze schrijft Jezus nu het werk toe, dat Hij het de zondaar geve, om tot Hem te komen, hetwelk Hij in vers 44 *een trekken* genoemd heeft. Het geschiedt dan, wanneer de Heere, in en door de inwendige roeping, de zondaar van dood levend maakt, en hem de hebbelijkheid des geloofs geeft, waardoor hij opnieuw een vermogen ontvangt om te kunnen geloven. Maar dit geschiedt ook, en moet telkens geschieden bij elke geloofsoefening bij vernieuwing, wanneer de Heere dat gegeven vermogen opwekt, levend maakt en doet werken.

Dit nieuwe beginsel toch is een nieuw schepsel, en daarom nooit onafhankelijk werkzaam. Het hangt integendeel gedurig af van Gods voorkomende en medewerkende genade. Zonder de gedurige invloeden van de Heilige Geest kunnen wij niets doen, zodat, wanneer de Vader het ons niet geeft te geloven, wanneer Hij ons niet trekt, wij ook tot Christus niet komen, zomin bij de aanvang, als bij de voortgang.

Dit wordt genoemd: "een geven om te geloven", omdat het een gave, en wel een bijzondere, vrijmachtige en onverdiende gave Gods is. Het wordt aan de Vader toegeschreven, maar het is zo, dat het als een werk naar buiten, de drie personen gemeen is, en zo aan Christus zelf wordt toegekend. Galaten 1 vers 4: "Die Zichzelfven gegeven heeft voor onze zonden, opdat Hij ons trekken zou uit deze tegenwoordige boze wereld".

Het is zo, dat het ook bijzonder aan de Heilige Geest wordt toegeschreven. 1 Korinthe 12 vers 3: "Niemand kan zeggen Jezus de Heere te zijn (dat is tot Hem als zodanig komen), dan door de Heilige Geest." Het is de Geest, Die levend maakt, naar het 63ste vers van ons teksthoofdstuk.

Maar het wordt hier aan de Vader toegekend, omdat de Heilige Geest, Die de naaste

Werker is van deze inwendige roeping, van de Vader uitgaat, en des Vaders wil volbrengt, werkende in diegenen, die door de Vader aan de Zoon gegeven zijn. Het is toch de Vader, Die als de eerste Persoon, de Majesteit der Godheid handhaaft, en Zijn aan de Zoon gegeven tot Christus brengt. Behalve, dat ook de Joden de Vader erkennen als de ware GOD, en het daarom zeer wijselijk door de Heere Jezus aan die Vader wordt toegeëigend, dat de zondaar tot Hem komt.

De zin van 's Heilands woorden zal dan hoofdzakelijk hierop uitkomen: "Omdat Ik de inwendige gesteldheid der mensen van nabij ken, en zeer wel wist, dat velen onder u niet geloven zouden, daarom heb Ik tevoren gezegd, dat niemand tot Mij komen kan, hetzij Mijn Vader hem daartoe door krachtdadige genade bewerkte. Dit dient gelijk tot Mijn bemoediging aangezien die allen, die Mij door de Vader gegeven zijn, ook door Zijn werking tot Mij zullen gebracht worden. Zo dient dit tevens om de ware gelovigen voor de ergernis te bewaren, dat Mijn prediking zo weinig vrucht doet, ja, zulk een verkeerde uitwerking heeft. Het geloof is een bovennatuurlijk werk, want het moet door Mijn Vader gegeven worden. Niemand, dan alleen diegene, die het van de Vader gehoord en geleerd heeft, komt tot Mij."

Ziet daar, de woorden zelf, kort naar verband en oogmerk toegelicht.

2. Laten wij nu overgaan tot het tweede stuk, om die grote waarheid, welke ons door de Heiland in deze woorden wordt voorgesteld, wat breedvoeriger open te leggen.

Zij is deze. De mens is van nature zo verdorven en onmachtig, dat hij niet bekwaam is, om tot Christus te kunnen komen, tenzij de Heere hem daartoe krachtdadig bewerkte. Of, hetgeen hetzelfde is, zal een zondaar tot Christus komen, dan moet er, behalve de uitwendige aanbidding en nodiging van het Evangelie, een inwendig, bijzonder, krachtdadig en onmiddellijk werk van Gods Geest mee gepaard gaan. Een waarheid, die ons niet alleen maar in deze woorden, maar op verscheidene andere plaatsen van de Heilige Schrift, zeer duidelijk geleerd wordt. Wij vinden dezelve ook in het 44ste en 45ste vers.

"Het is God", zegt Paulus, "Die in u werkt beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen" (Filippensen 2 vers 13). Het geloof wordt Gods gave genaamd in Efeze 2 vers 8. Het is ons uit genade gegeven om in de zaken van Christus te geloven, zo lezen wij in Handelingen 16 vers 14.

Laten wij deze waarheid nu met wat meer onderscheid overwegen! Verwacht nochtans geen volledige en uitvoerige verhandeling, want dit zou te veel tijd vereisen, maar let met mij op deze vier hoofdzaken:

- A. Waarin dit genadewerk bestaat.
- B. Dat er zulk een genadewerk des Geestes is, onderscheiden van de uitwendige roeping en aanbidding.
- C. Dat niemand, zonder dit genadewerk, tot Christus komen kan.
- D. Dat alle tegenbedenkingen van het verstand des vleses tegen dit genadewerk, niet anders zijn dan ijdele uitvluchten, welke wij zullen trachten op te lossen.

A. Laten wij in de eerste plaats inzien, waarin dit genadewerk bestaat.

Het is, gelijk ik zonet zei, een bijzonder, vrijmachtig, onmiddellijk, inwendig, krachtdadig en onderscheiden werk van de Heilige Geest, waardoor Hij het verstand verlicht en de wil overbuigt.

1. *God, de Heilige Geest, verlicht het verstand.*

Wij zijn, mijn vrienden, door de zonden zeer verduisterd in ons verstand. Wij zijn dwaas en verstandeloos, volgens Spreuken 9 vers 4. De natuurlijke mens begrijpt niet de dingen, die des Geestes Gods zijn, want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan." (1 Korinthe 2 vers 14).

Hoe klaar, onderscheiden en eenvoudig er ook geleerd en gepredikt wordt, de natuurlijke mens begrijpt het niet. De geleerdste, geestelijke waarheden niet recht verstaan. Hij mag daarvan oppervlakkige denkbeelden hebben, en letterlijke kundigheden, het is evenwel de rechte, geestelijke, praktikale kennis niet.

Geeft aan een blindgeborene een volledige beschrijving van de kleuren, zo duidelijk als in uw vermogen is, hij zal zich enige denkbeelden van dingen vormen, maar hoe verkeerd hij daarvan gedacht had, zou hij zelf het best getuigen kunnen, wanneer hij die kleuren met eigen ogen zien mocht.

Zo is het ook hier. Men mag zich enige letterlijke bevatting van God, van de zonde, van zichzelf, van Christus maken, maar hoe oneindig veel zulks verschilt van die bevatting, die de door Gods Geest verlichte ziel van gemelde dingen maakt, leert de ondervinding aan zulken, die met deze verlichting in het verstand begenadigd worden. Dan is het: "Met het gehoor van het oor heb ik U gehoord, maar nu ziet U mijn oog"(Job 42 vers 5).

In deze verlichting nu doet God twee dingen, te weten: Hij geeft ogen des verstands. Dit doet Hij in de geestelijke levendmaking. En Hij verspreidt licht over de voorwerpen des geloofs, opdat de gelovige ziel de geestelijke dingen zien en kennen mag. Het is daarom de herhaalde zucht van zulk een ziel:

*Heere! geef en open mijn gezicht,
'k Ben geest'lijk hard, en ogenloos geboren,
'k Heb mijn gezicht helaas geheel verloren,
Vergeefs bestraalt mij 't Evangelielicht,
Vergeefs wordt mij de weg geopenbaard,
Zo U, o God! mijn ogen niet verklaart,
Laat Uw Geest 't gezicht in mij toch werken!
Laat Hij 't meer en meer in mij versterken!
Dat is mijn zielsbegeert'.*

Daarbij wordt dan ook de wil overgebogen. Daar zijn er, weliswaar, onder onze Godgeleerden geweest, die dachten, dat God in het genadewerk de wil niet onmiddellijk bewerkte, maar alleen middellijk, door het verstand zo krachtig te verlichten en te overtuigen, dat het niet anders zijn kan, of de wil moet het praktikale oordeel van het verstand volgen. Maar wij denken, dat ook de wil onmiddellijk door de Geest moet aangeraakt en bewerkt worden, zodat hij zich neigt en buigt.

Immers is de wil zowel het verstand verdorven. Hij moet daarom niet minder dan dit vernieuwd worden. Het is God, Die ook het willen werkt (Filippenzen 2 vers 13). En hoe menigmaal gebeurt het, dat het verlichte verstand bij deze en die geloofsvoorwerpen bepaald wordt, en het echter aan kracht ontbreekt om die te omhelzen en zich toe te eigenen. God moet daarom door Zijn Geest zowel geloofskracht in de wil werken, als licht in het verstand, indien wij geloven zullen. Waarlijk, is er iets, dat de ziel, zowel bij de aanvang van als bij de voortgang op de weg des geloofs, instemt, het is dit, dat zij gedurig van de bewerkende genade afhangt. Het is hare oprechte betuiging:

*Och! ik kan niet tot U gaan,
Noch Uw sterkte grijpen aan,
'k Heb geen licht, noch zielekrachten.*

*Trek mij, Jezus! Naar U toe;
 Hoor mijn zuchten en mijn klachten
 Welke ik, machteloze, doe;
 Als mijn ziel niet in U leeft,
 Noch aan U, de Wijnstok kleeft,
 Moet zij dor en ledig blijven,
 Zonder U mijn Hoofd en Man,
 Wil ik gaarne onderschrijven,
 Dat ik niet verrichten kan.*

Ziedaar in een korte schets, waarin dit genadewerk bestaat.

2. *Ik omschreef het nader als een bijzonder werk, om het te onderscheiden van de algemene gaven van de Heilige Geest.*

Het wordt toch aan niemand medegedeeld dan aan hem, die waarachtig bekeerd wordt. Velen mogen uitwendig geroepen worden, maar weinigen worden dit werk des Geestes deelachtig.

- ? Het is een vrijmachtig werk. Dit blijkt, tot roem der vrije genade, wanneer wij letten op de middelen. Een, in ons oog, ongeschikt middel moet wel eens dienen tot het heilzaamste doel, terwijl het, naar ons oordeel, beste middel niet zelden vruchteloos is. Ja, hetzelfde zal voor de éne ten zegen zijn, terwijl een ander onder hetzelfde even koel en onverschillig blijft. Zo vrijmachtig handelt God ook ten aanzien van de tijd, niet alleen in de eerste, maar ook in de dagelijkse bekering. Sommigen worden deze inwendige roeping in de eerste, anderen in de tweede, ja, anderen in de elfde ure, deelachtig. Een kind van God zal zelfs op de éne tijd de dauw des Geestes genieten, waardoor hij zijn wortel zal uitschieten gelijk de Libanon, naar Hosea 14, maar op een andere tijd, zal hij zijn gelijk den berg van Gilboa, waarop dauw noch regen valt. Deze vrijmacht van God blijkt niet minder ten aanzien van de onderwerpen, in welke de Geest werkt. Deze zijn veelal van de armste, onkundigste, goddelooste en booste mensen. Getuigen hiervan zijn onder anderen: Manasse, Paulus, de Korinthiërs, die in een modderpoel van allerlei gruwelen leefden. Ja, hoeren en tollenaars gaan wel eens voor in het Koninkrijk der hemelen. O vrije genade!
- ? Het is ook een onmiddellijk werk. Niet, alsof God geen middelen gebruikt onder en door welke Hij werkt, maar ik noem het een onmiddellijk werk, om het te onderscheiden van een redelijke overreding door het Woord, waarvan men zoveel spreekt in onze dagen. Zulk een redelijke overreding was goed en genoegzaam, ingeval de zondaar niet geestelijk dood was. Maar nu moet hij eerst door God levend gemaakt worden, zal hij vatbaar zijn voor overreden. God moet door Zijn scheppend alvermogen eerst het hart openen, zullen wij acht geven op de prediking des Woords.
- ? Ik deed er bij, dat het een krachtdadig werk is. Het is toch geen wensen, geen enkel willen van God, maar Hij werkt dit door onoverwinnelijke kracht. Deze genade is zowel onweerstaanbaar als krachtdadig, gelijk blijkt uit de benaming van scheppen, opwekken enz. God buigt, gelijk ik zei, de wil. De Bijbelheiligen erkenden ook de krachtdadigheid dezer genade, zoals Jeremia in hoofdstuk 31 vers 18: "Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn," en Hooglied 1 vers 4: "Trek mij, wij zullen U nalopen." Uit welk alles men lichtelijk kan afnemen, hoe ongerijmd het is, wanneer men stelt, dat de genade weerstaan kan worden. Immers zou dan niet God, maar de mens zelf de voornaamste oorzaak van zijn bekering zijn? Het zou dan kunnen gebeuren, dat geen één mens geloofde. Dan zou Jezus ook niet

volkomen zaligmaken. Zodanige en meer andere ongerijmdheden zijn ook door onze oude Godgeleerden de Remonstranten aangewezen.

- ? Ten laatste zei ik, dat het ook een onderscheiden werk is. Ik wil zeggen, dat het, ofschoon het met het Woord gepaard gaat, echter van het Woord geheel onderscheiden is. Dit zal ons klaarder blijken, wanneer wij

B. Ons tweede stuk nader overwegen, te weten, dat er zulk een werk van de Heilige Geest is, onderscheiden van de uitwendige bediening des Woords.

Dit toch blijkt ons:

1. als wij acht geven op de beschrijving van dit werk in de Heilige Schrift. Het wordt genoemd een inschrijven van de Wet in het hart (Jeremia 31 ver 33), een geven van Zijn vreze in hun harten (Jeremia 32 vers 40), een wegnemen van het stenen hart en een geven van een vlesens hart (Ezechiël 11 vers 19), een geven van een nieuw hart en een nieuwe geest (Ezechiël 36 vers 27).
2. Beide die dingen, de bediening van het Woord, en het werk des Geestes, worden uitdrukkelijk van elkander onderscheiden, want Paulus zegt in 1 Korinthe 3 vers 6: "Ik heb geplant, Apollos heeft natgemaakt; maar God heeft de wasdom gegeven." Planten en natmaken was het prediken, maar de daarbij komende innerlijke genade had de wasdom veroorzaakt. Dat ook de verkondiging van Jezus door de Cypriotische en Cyrenische mannen te Antiochië van een gezegende vrucht was, wordt uitdrukkelijk aan de inwendige genadewerking toegeschreven: "De hand des Heeren was met hen, en een groot getal geloofde, en bekeerde zich tot de Heere" (Handelingen 11 vers 21). Zo wordt ook de prediking en de arm des Heeren van elkander onderscheiden (Jesaja 43 vers 1).
3. Het geloof wordt insgelijks toegeschreven aan Gods uitnemende kracht, "want", zo zegt Paulus tot de Efeziërs, "opdat u moogt weten welke de grootheid Zijner kracht zij aan ons, die geloven, naar de werking der sterkte Zijner macht, die Hij gewrocht heeft in Christus, als Hij Hem uit de doden heeft opgewekt." Is dit niet een geheel andere zaak, dan de uitwendige roeping en aanbidding?
4. Hier komt nog bij, dat de Heere ook kleine kinderen en doofgeboren mensen verandert, maar deze zijn voor geen redenering en overreding vatbaar. Er moet bijgevolg zoiets aan en in hen gewerkt worden, hetwelk van de uitwendige roeping onderscheiden is.
5. Doet er bij, dat de natuurlijke mens geheel verkeerd, onmachtig en geestelijk dood is, gelijk in het vervolg nader zal gezien worden.
6. En ten laatste, dat, als er zulk een werk des Geestes niet was, er dan onder hen, die onder de aanbidding van het Evangelie leven, zijn moesten, die zichzelf onderscheiden. De verkondiging en aanbidding van het Evangelie is tot hen allen. Waarom nemen niet allen, maar slechts sommigen dezelve aan? Wanneer dit geen gewrocht is van het innerlijke genadewerk, dan geldt de taal van Paulus niet in 1 Korinthe 4 vers 7: "Wat hebt U, dat u niet ontvangen hebt? En zo u het ook ontvangen hebt, wat roemt U, alsof u het niet ontvangen had?" Ziedaar, maar enige bewijzen, en die zelfs om de ruimheid der stof maar even aangeroerd. Wij vonden het noodzakelijk dit te behandelen, daar het in deze dagen van zulk een belang is, dat wij in dit gewichtig grondartikel van de leer der vrije genade meer bevestigd worden, daar hetzelfde op verscheiden wijzen ondermijnd wordt.

C. Doch het wordt tijd dat wij overgaan tot ons derde stuk, te weten, dat zonder dit genadewerk van de Heilige Geest, niemand tot Christus komen kan.

Dit zal ik in twee bijzonderheden aantonen.

- De eerste is, dat het allerkrachtigste voorstel van het Evangelie geen nut kan doen, tenzij de krachtdadige genade medewerkt.
- De tweede is, dat daar, waar die genade met het Evangelie vergezeld gaat, het geloof in het hart wordt voortgebracht, en de ziel dadelijk tot Christus komt.

1. Tenzij de krachtdadige genade medewerkt, is het allerkrachtigste voorstel van het Evangelie van geen zaligmakend nut, en zal nooit het geloof in het hart werken. Is de mens van nature geheel onmachtig, en zijn de middelen op zichzelf ledig en krachteloos, dan moet de innerlijke, krachtdadige genade volstrekt noodzakelijk zijn. Elk, die gevoel heeft van de verdorvenheid zijner natuur, en op zijn bestaan onder de uiterlijke genademiddelen acht slaat, zal dit gaarne toestemmen.

Maar, omdat dit een zeer voornaam stuk is, waaruit de noodzakelijkheid der inwendige genadewerking van de Heilige Geest ten klaarste blijkt, en waaromtrent wij nooit teveel kunnen verzekerd zijn, zal ik deze waarheid door klare bewijzen betogen.

a. Let dan op de voorbeelden van de uitmuntendste leraars, die er ooit zijn geweest. Hoe dikwijls klaagden zij, dat het gros der mensen onvruchtbaar was en bleef onder de middelen. Laten wij ons slechts bepalen bij die leraars, waarvan men in de Bijbel leest.

- Welk een verstandig, getrouw en gemoedelijk prediker was Mozes, de man Gods? En evenwel breekt hij, na lang en veel gepredikt te hebben, na het verrichten van vele wondertekenen, ten laatste uit in deze jammerklacht in Deuteronomium 29 vers 4: "Maar de HEERE heeft ulieden niet gegeven een hart om te verstaan, noch ogen om te zien, noch oren om te horen, tot op deze dag."
- Wie der oude profeten is zo evangelisch als Jesaja? Maar hoe moest hij klagen over de onvruchtbaarheid van zijn dienst. En wat was er de reden van? Hij geeft ze zelf op in dat bevel, hetwelk hij ontving van 's Heeren wege om te zeggen in hoofdstuk 6 vers 9 en 10: "Ga henen, en zeg tot dit volk: Horende hoort, maar verstaat niet, en ziende ziet, maar merkt niet. Maak het hart van dit volk vet, en maak hun oren zwaar, en sluit hun ogen, opdat het niet zie met zijn ogen, noch met zijn oren hore, noch met zijn hart versta, noch zich bekere en Hij het geneze."
- Wie der leraren onder het Nieuwe Testament was bekwamer dan Paulus, een man met bijzondere, uitnemende genade en gaven begunstigd, en nochtans, al waren er enigen die geloofden, zeer velen bleven onder zijn prediking ongelovig, zoals aangaande zijn leerrede, die hij in zijn eigen woning te Rome hield, wordt aangetekend. Maar hij geeft er ook de reden van op, zeggende: "Wel heeft de Heilige Geest gesproken door Jesaja, de profeet, tot onze vaders: Ga henen, zeg tot dit volk enz."
- Voegt hier het voorbeeld van de Goddelijke Zaligmaker bij. Immers was Hij een Leraar bij uitnemendheid, van welke men zeggen moest: "Wie is een Leraar gelijk Hij?" Over Wiens aangename woorden men zich ten hoogste verwonderen moest (Lukas 6). Die leerde als machthebbende en niet als de schriftgeleerden (Markus 1 vers 22). Maar welke bittere klachten moest Hij gedurig opheffen tegen het ongelovig Jodendom? Hij geeft in het 44ste en 45ste vers van ons teksthoofdstuk ook de reden van dat ongelooft op.
- En zo is het nog. Het krachtigste, getrouwste, klaarste en duidelijkste voorstel kan zonder de medewerking van de Heilige Geest niets doen. Men moet er van zeggen:
*Schoon U getrouwe knechten zendt,
 Die steeds 't hun toevertrouwd talent
 In Uwe dienst besteden,*

*Die, nu door 't zoet van heil en vreé,
 Dan door de vrees voor 't eeuwig wee
 Elk trachten te overreden.
 Zij moeten nochtans menigmaal,
 Die akeligste jammertaal,
 Al wenende, doen horen:
 Ik heb mijn moeite, tijd en kracht
 Onnut en ijdel toegebracht,
 De zondaar stopt zijn oren.*

b. Een tweede bewijs voor mijn opgegeven stelling ontleen ik aan de natuurlijke verdorvenheid van de mens. Want zijn verstand is geheel verduisterd, ja, de duisternis zelf. Geeft aan een blinde een boek om dat te lezen, laat dit zo klaar, zo duidelijk geschreven zijn als mogelijk is, hij zal u zeggen: "Ik kan niet lezen."

Zo is het ook hier. Iemand mag letterlijk grote bevattings van waarheden verkregen hebben door lezen en onderzoeken, hij kan de zaligmakende kennis nooit door woorden en klanken verkrijgen.

De waardige en nu zalige **Comrie** verhaalt in één zijner werken van een zeer vermaard hoogleraar in zijn tijd te Groningen, dat, wanneer God hem aan zichzelf bekendmaakte, dat hij uitriep: "O God! is er een weg van verzoening, zo ontdek mij dien!" En nochtans had diezelfde man reeds een boek over de voldoening geschreven tegen de Socinianen. (Prof. A. Driessen) Zóveel verschilt de letterlijke van de praktikal kennis. De eerste kan men door het Woord alleen verkrijgen, maar de laatste niet. En nochtans moet er de laatste zijn, zal men tot Christus komen.

Hier komt nog bij, dat de mens van nature een boos en ongelovig hart heeft. Laten de waarheden nog zo klaar voorgesteld worden, laat de gruwelijkheid en Godonterendheid van de zonde, laten de ijselijke en rampzalige gevolgen van de zonden, laat de vriendelijkheid, de zondaarsliefde en bereidwilligheid van Christus om zondaren zalig te maken, laat de zaligheid en beminnelijkheid, die er in de dienst van God is, laat dit alles op het levendigste afgeschilderd worden, het kan en zal niets baten, het mag de oren strelen, het mag de consciëntie beroeren, maar de zondaar blijft dezelfde, als de Geest niet bij en onder het voorstel in zijn hart werkt. Elk die zichzelf maar enigermate kent, zal getuigen moeten:

*Uwe goedheid, Heer! kan mijn hart niet trekken.
 Uw oordeel kan geen vrees in mij verwekken.
 Uw troostlijk heil kan mij niet verkwikken.
 Uw dreigement kan mij niet verschrikken.
 Wat u belooft of dreigt,
 Mijn ziel blijft ongeneigd.
 Zij zal zich niet ontstellen,
 Zo is haar kracht beroofd :
 Al vlogen om haar hoofd
 De vonken van de helle.*

c. Doet er ten derde bij, dat het komen tot Jezus een daad is, maar er kan geen daad zijn zonder hebbelijkheid en vermogen. De hebbelijkheid nu, waaruit de geloofsdaaden voortvloeien, is de hebbelijkheid des geloofs, de nieuwe natuur, die, naar de leer der Heilige Schrift, door een scheppend vermogen in de ziel gewerkt wordt. "Gij zijt, zo lezen wij, Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken."

Maar nu is er immers in het woord geen scheppend vermogen. Ik weet wel, de

broederen Lutheranen zijn in het algemeen van oordeel, en sommigen in onze kerk zijn niet vreemd van die gedachten, dat er in het woord een zekere, Goddelijke, levendmakende kracht is. Vraagt men, waarom het Woord dan niet op allen van kracht en uitwerking is? Zij antwoorden: "Omdat de meesten het niet aannemen, maar integendeel vele beletselen medebrengen, waardoor het woord geen ingang bij hen vindt." Hoeveel die denkwijze aan de mens zelf toeschrijft, laat zich gemakkelijk voelen en tasten.

Nee, mijn vrienden, scheppen is een daad van Goddelijke almacht. De Bijbel is het Woord van God, maar niet God Zelf, en dit Woord kan door zichzelf geen Goddelijke kracht oefenen.

d. Let daarenboven op al die tegenstand, die onze zondaar in zijn komen tot Christus bejegt, en u zult nog meer in deze waarheid bevestigd worden. De mens zelf, wat biedt hij tegenstand! Nadrukkelijk is het zeggen van de Heere in Jesaja 48 vers 4: "Omdat Ik wist, dat u hard zijt, en uw nek een ijzeren zenuw is, en uw voorhoofd koper". En waarlijk, zo is het met alle mensen in de natuur. Hierom kunnen zij niet overwonnen worden dan door Hem Die de koperen deuren verbreken en de ijzeren grendels aan stukken houwen kan. Daarbij komt de macht der hel. De satan poogt, als een tiran, zijn vangst zolang onder zijn macht te houden als het mogelijk is. Hij houdt de ziel van een mens gevangen in zijn strikken. De sterke Held moet in het huis van die sterk gewapende indringen, om aan dezelve zijn vaten te ontroven. En dan zwijg ik nu maar van alle verzoeking, verlokkingen en bedreigingen der wereld, die de ziel van Christus trachten af te houden. Deze opgegeven bewijzen zullen, denk ik, genoegzaam zijn ter betoging van die waarheid, dat niemand zonder voorkomende, krachtdadige en inwendigwerkende genade tot Christus komen kan.

2. Wordt de ziel door de Geest inwendig bewrocht, dan komt zij ook dadelijk. Laten wij dit stuk ook wat nader overwegen! Intussen moet ik u:

a. vooraf een andere zaak herinneren, om u tegen alle misvatting te waarschuwen en te wapenen. Als ik zeg, dat het komen tot Christus altijd volgt op de bewerking van de Heilige Geest, dan meen ik niet, dat elk mens, die door het woord schijnt getroffen te zijn, dadelijk tot Christus komt. Menigmaal wordt de consciëntie overreed, want daar zijn ook algemene gaven en bewerkingen van de Geest, die niet zelden zeer ver gaan, maar echter ten laatste geheel verdwijnen. Ik meen ook niet, dat de ziel, die door de Geest bewerkt is geen tegenstand ondervindt in zichzelf. Daar blijft in de mens een onvernieuwd deel over, en dit kan niet anders dan tegenstaan, en strijdt gedurig tegen het nieuwe beginsel.

Ik wil ook niet zeggen, dat iemand, die door de Geest bewrocht wordt, van zijn komen tot Christus dadelijk bewust of ten volle verzekerd is. Naarmate aan zo iemand meerder kracht of minder licht des geloofs medegedeeld wordt, naar die mate is ook het geloof in de uitoefening sterker of zwakker.

Ik wil ook niet zeggen, gelijk de leer van onze kerk daarmede door de Remonstranten bezwaard wordt, dat de wil met kracht en geweld gedrongen wordt. Dit is een vuile laster. God doet ons geen geweld aan.

Wij leren wel, volgens Gods Woord, dat de ziel krachtdadig en onwederstandelijk bewrocht wordt, maar ook, dat dit geschiedt overeenkomstig de redelijke aard van de mens. Het is een liefelijke ziele dwang, een zachte overbuiging van de wil, zodat er een aangename vanzelfsheid in de ziel ontstaat, en zij heilig gewillig gemaakt wordt op deze dag van Jezus' heirkraft in heilige sieraden.

Dit vooraf aangemerkt hebbende, ga ik:

b. voort om te bewijzen, dat de ziel, door de Heilige Geest bewrocht, ook dadelijk tot Christus komt. Dit blijkt?

1. Uit duidelijke Schriftuurplaatsen. Ik wijs u maar op één voor allen. Leest het 45ste vers van ons teksthoofdstuk.
2. blijkt dit uit de belofte des verbonds. Denkt maar aan Ezechiël 36 vers 27: "Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u, en Ik zal maken dat u in Mijn inzettingen zult wandelen, en Mijn rechten zult bewaren en doen."
3. blijkt dit uit het verbond tussen God en de Middelaar, waarin de Zoon niet alleen beloofd heeft, dat Hij de aan Hem gegevenen zou zaligen en ter heerlijkheid zou inbrengen, maar waarin ook de Vader op Zich genomen heeft, om die allen tot de Zoon te brengen. Het is: "Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zo zal Hij zaad zien. Om de arbeid Zijner ziel zal Hij het zien en verzadigd worden" (Jesaja 53 vers 10 en 11).
4. blijkt dit uit de volstreekte verkiezing. Want, indien het werk der genade de ziel niet dadelijk tot Christus bracht, maar door het een of ander kon vrijdeld worden, dan zou het ook kunnen gebeuren, dat er van de uitverkorenen niet gezaligd werden.
5. blijkt dit uit de natuur van het genadewerk. Want dit is, gelijk wij gezien hebben, een krachtadig en onwederstandelijk werk, hetwelk zijn doel bereiken moet, dat is: de ziel tot Christus brengen.
6. En eindelijk blijkt dit uit Gods wijsheid en macht. Wat toch kan de eeuwige ondoorgrondelijke wijsheid, en de alles overklimmende macht beletten, dat zij werken. Allen, die door dezelve bewerkt worden, worden dadelijk tot Christus gebracht. Alle tegenstand van binnen en van buiten worden overwonnen, alle banden van ongeloof worden verbroken. De ziel wordt van onwillig gewillig gemaakt, en van ongelovig, gelovig, zodat zij er niet van tussen kan, om tot de haar zo dierbaar geworden Jezus op Zijn vriendelijke roeping en nodiging te komen: zij werpt zich in Zijn liefdearmen.

D. Dan, gelijk alle waarheden der leer van vrije genade veel tegenstand hebben van het verstand des vleses, zo wordt ook deze onze nu verklaarde waarheid niet weinig aangevochten.

Geen wonder! Dit leerstuk verlaagt en vernedert de mens op het allerdiepste en verheft de vrije genade Gods op het hoogste. Het beneemt de zondaar alle roem in zichzelf, en schrijft alles alleen aan de genade toe. Dit is de reden, dat deze leer altijd zo veel tegenspraak lijden moest.

Verwacht echter niet, mijn vrienden, dat ik mij zal ophouden met de tegenwerpingen, die daar reeds van voor lange tijden tegen zijn ingebracht door de Brit, Morgan, die u bekend is onder de naam Pelagius, en die naderhand door de Molinisten en Jezuiten in het Pausdom vernieuwd, en vervolgens door de Socinianen en Remonstranten weer opgewarmd zijn. Al die tegenwerpingen op te halen en te wederleggen laat de tijd niet toe, en strookt ook niet al te wel met het oogmerk van deze onze samenkomst. Dus zal ik alleen maar enige bedenkingen, die ons natuurlijk, vijandig hart tegen dit ons leerstuk opgeeft, voorstellen en trachten op te lossen. Bedenkingen, die mogelijk nu en dan in uw eigen hart zijn opgerezen.

1. Men zegt: "Indien geen mens tot Christus komen kan zonder de krachtadige bewerking van de Heilige Geest, waartoe dient dan al dat roepen en nodigen, al dat aandringen op de welmenendheid der aanbidding van het Evangelie? Want daardoor zal niet een mens tot Christus gebracht worden, tenzij men stelt, dat er in het Woord

zèlf een overredende kracht is."

Wij antwoorden: "Door de uitwendige roeping en aanbieding wordt de zondaar recht en vrijheid gegeven om te mogen komen, en dit is waarlijk een onschatbaar voorrecht. Want deze aanbieding is en blijft altijd de enige grond van recht en vrijmoedigheid. Door de uitwendige roeping verklaart God, wat onze plicht en wat Hem welbehagend is. Door de uitwendige roeping wordt ons de weg aangewezen, waarlangs wij kunnen behouden worden. Zij dient ook, om ons aan onze onmacht te ontdekken. De uitverkoren zondaar wordt door dezelve toegebracht, want het geloof is door het gehoor, en het gehoor door het woord Gods. Zij stelt ook de ongelovige onder alle verantwoording."

2. Men zegt verder: "Indien er zulk een krachtadig werk der genade van node is, waartoe wordt dan de plicht des geloofs voorgeschreven?"

Wij antwoorden: "Hetgeen ik zonet op de eerste bedenking gezegd heb, geldt ook hier. Alleen voeg ik er nog bij: God heeft de mens recht geschapen, zodat hij het gebod van God kon betrachten en ook kon geloven. Dat Adam in de staat der rechtheid kon geloven, werd wel ontkend door Arminius, omdat hij zeer wel zag, welk een rechtmatig gevolg de rechtzinnige voorstanders van onze leer daaruit trokken, maar hij is door Perkins, door Trigland en anderen van de onzen ook deftig weerlegd. En och, dat die schriften der oude helden, die de oorlogen des Heeren met zoveel zegen en voorspoed gevoerd hebben, in onze dagen wat meer gelezen en herlezen werden, en dat men op de oude beproefde paden van onze vaders bleef wandelen, in deze tijd van afval en verleiding, een tijd, waarin men ons, of bedekt, of openlijk de troostrijkste en fundamenteelste waarheden van onze godsdienst zoekt te ontwringen. Wij zeggen dan, wij hebben het kunnen doen, maar hebben ons in Adam moedwillig van die gaven beroofd. Wij erkennen met vader Augustinus, dat wij in het gebod schuldig zijn. Wij wensen het gebod met diezelfde oudvader in een gebed te veranderen, en zeggen: *Heere, geef, hetgeen Gij gebiedt, en Gij zult niet tevergeefs gebieden*. Wij grijpen de belofte aan en prijzen des Heeren grote ontferming, dat Hij ons geen gebed voorschrijft, of Hij heeft tegelijk beloofd, hetgeen Hij gebiedt, te willen werken.

En eindelijk, gelijk de dode Lazarus niet door eigen kracht kon gehoorzamen aan dat bevel: "Lazarus kom uit!" en echter kracht ontving, om er aan te gehoorzamen, zo geloven wij, dat de Heere zegt: "Wendt u naar Mij toe!" en de uitverkorene onder dat spreken dadelijk kracht geeft, zodat hij het naar Christus kan wenden."

3. Men houdt aan: "Wordt er een bovennatuurlijke kracht vereist, dan kan geen mens geloven, dan die dadelijk gelooft, en dan kan geen mens eerder tot Christus komen, dan op die tijd, wanneer hij dadelijk komt, maar zulk een leer maakt de mens zorgeloos."

Het antwoord is: "De voorstellingen zijn waar, maar het gevolg, hetwelk uit dezelve getrokken wordt, is zeer ongegrond, want wij sluiten de middelen en derzelver gebruik niet uit. God werkt door de middelen, en de mens is en blijft een redelijk schepsel, welke verplicht is zich onder de middelen te stellen."

4. Eindelijk zegt men: "Hoe kan God de mens dan nochtans om zijn ongeloof straffen? Hoe kan Hij zulken, die onder het licht van het Evangelie leven, zwaarder straffen dan anderen, daar zij onmachtig en allen even onmachtig zijn?"

Wij zeggen: "Het is diezelfde tegenwerping, die tegen Paulus gemaakt werd in Romeinen 9 vers 19, maar die ook door de apostel weerlegd wordt in het 20ste vers, en

die ons, wanneer wij indruk hadden van Gods hoge vrijmacht, rechtvaardigheid, heiligheid en goedheid, genoegzaam zou voorkomen. Alleen voeg ik nog bij het gezegde, dat het niet zozeer de onmacht is, dan wel de onwil, waarom de mens niet tot Christus komt. Dit blijkt, omdat hij dingen doet, die hij als een redelijk mens laten kan. Hij dient immers de zonde en de wereld niet zelden tegen het licht en de kloppingen van het geweten in.

Velen wonen de zondige gezelschappen en vermakelijkheden bij, anderen lachen en spotten met innige en nauwgezette Godzaligheid. Velen laten dingen na, die onder het bereik van hun natuurlijke vermogens zijn. Men kon bijvoorbeeld in de kerk en onder de middelen komen, Gods woord lezen en bidden. Men kon, zo men de middelen al gebruikt, dezelve beter bijwonen en met meer ernst en inspanning toeluisteren. Waarom toch zou men diezelfde aandacht en gezetheid niet kunnen geven aan de prediking des Woords, als die men geeft aan zodanige berichten van aangelegenheid, waarin men belang stelt?

Wanneer men alles gedaan heeft, wat men als een redelijk schepsel in zaken van plicht kan doen, dan, en niet eerder, mag men zich op zijn onmacht beroepen. Maar zolang, als men daarin nalatig blijft, is het onwil en vijandschap, die de mens niet tot Christus doen komen, en daarom mag God dezulken met recht verdoemen en zwaarder straffen dan die volken, die nooit door het licht van het Evangelie bestraald zijn.

Ziet daar, enige vragen beantwoord, naarmate onze tijd zulks toeliet. Het gewicht der verhandelde stof mocht een meer uitgebreide verhandeling vereisen, het gezegde zal nochtans aan ons oogmerk voldoen.

3. Dus ga ik, ten derde over u op te wekken, om van het verhandelde het rechte gebruik te maken, en daarmede tot uzelf in te keren.

Hiertoe zal ik u eerst bepalen bij deze en gene meer algemene leringen, die uit de verklaarde woorden voortvloeien.

Dan zal ik er een woord bijvoegen overeenkomstig de bijzondere staat en weg van uw bijzondere personen.

A. De algemene leringen, die ik uit het verhandelde afleidt, zijn :

1. hoe juist de leer van onze Gereformeerde kerk, zoals dezelve in onze formulieren van enigheid is uitgedrukt, overeenkomt met de leer van de Bijbel, daar allen, die buiten onze kerk zijn, in dit gewichtig stuk min of meer afwijken en de mens min of meer in zijn natuurkracht verheffen, en afbreuk doen aan de vrije genade. Waarlijk, dit grondleerstuk van onze kerk behelst echter kenmerken van de ware leer. Immers wordt God in hetzelfde het allermeest verhoogd, de mens het diepst vernederd, de zondaar wordt door hetzelfde allerkrachtigst vertroost en de gelovige allersterkst aangespoord tot heiligmaking. Wij zouden dit alles in de bijzonderheden breder kunnen aantonen, doch de tijd laat dit niet toe. Och, dat wij dit pand der waarheid ons toevertrouwd, zorgvuldig bewaarden, vooral in de boze tijd, die wij beleven. Dat wij stonden naar geofende zinnen in het eeuwigblijvend woord, en dat wij allen, elk in zijn kring en betrekking, voor de waarheid waakten.
2. Laten wij ten tweede leren, dat wij ons wachten moeten van al te nieuwsgierige vraaglust omtrent dit gewichtig leerstuk, en van waanwijze hoogmoed, om alle bedenkingen van het verdorven verstand tegen deze leer ingebracht, te willen oplossen. Daar staan bakens, die ons aanwijzen, hoe licht men op gevaarlijke klippen en banken stoot. Ik wil zeggen, hoe licht men tot dwalingen vervalt, wanneer wij mensen een orde des heils willen opstellen naar onze verduisterde verstanden. In de genade blijven gapingen voor onze blinde ogen. Laten wij daarom eenvoudig geloven, hetgeen Gods getuigenis ons leert, al kunnen wij het

in alles niet doorzien en begrijpen. Laten wij staan naar bestendige en bijblijvende indrukken van Gods hoogheid, vrijmacht, rechtvaardigheid en goedheid, opdat wij datgene, dat ons begrip en oog te boven gaat, gewillig mogen geloven, aanbidden en verheffen.

3. Een derde lering is, dat wij geen afgoderij met enig middel, hoegenaamd, plegen mogen. Immers hebben wij gezien, dat de beste en geschiktste middelen, zonder de Geest, niet vermogen, terwijl integendeel een ongeschikt en onbekwaam middel meermalen gezegd wordt. Een onwaardige Samaritaanse vrouw bracht vele mensen tot Christus door haar eenvoudige redenen (Johannes 4 vers 39). Terwijl de Heere Jezus Zelf (zeker de beste prediker) in zover Hij Zijn Goddelijke kracht niet in het werk stelde, klagen moest: "Jeruzalem! Jeruzalem! hoe menigmaal heb Ik u willen vergaderen, maar u hebt niet gewild." Laten wij dan op de beste middelen geen hoger prijs stellen, dan zij waardig zijn als middelen, die God gebruiken wil. Laten wij nooit iets van de middelen verwachten, hetgeen God Zelf geven en werken moet door Zijn Geest.
4. Maar hieruit vloeit een vierde lering, te weten, dat wij, biddende en God om een zegen aanroepende, de middelen gebruiken moeten. Wij moeten vooraf om een zegen bidden, eer wij ons tot de middelen begeven. Wij moeten onder de middelen zijnde, opzien en zuchten tot de Heere. En wij moeten na het gebruik van de middelen, bij de troon der genade blijven aanhouden. Het verzuim hiervan is de oorzaak van de weinige vrucht, die men van de middelen heeft.
5. Hoezeer dient, ten vijfde, ook het verhandelde ter aanprijs zing van de vrije genade. Kunnen wij zonder deze niet geloven, noch tot Christus komen, bij aanvang of bij voortgang, hoe welkom moest de aanbidding van die genade dan niet bij ons allen zijn? Wat is het dan groot, dat Christus Zijn handen tot ons, arme, machteloze zondaren uitsteekt, om ons die genade aan te bieden? Hoe welkom, zeg ik nog eens, moest ons dat Evangelie zijn, dat ons die genade voorstelt, hetwelk ons Jezus in Zijn volheid, waaruit wij genade voor genade ontvangen kunnen, bekend maakt?
6. Welk een aanmoediging ontvangen wij ten zesde, door de verhandelde waarheid om te geloven? Dit komt velen van u misschien vreemd voor. Hoe, zegt u mogelijk, hoe, terwijl wij onmachtig zijn om te kunnen geloven, terwijl God alles in ons werken moet, is dat tot onze aanmoediging? Het schijnt veel meer geschikt om ons moedeloos en werkeloos te maken. Och nee, mijn vrienden! Paulus dacht geheel anders, wanneer hij die van Filippi wilde opwekken om hun zaligheid uit te werken met vreze en beven. "Want", zegt hij, "het is God, Die in u werkt, beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen" (Filippenzen 2 vers 12). Men zou misschien zeggen: "Zou het niet veel sterker aangedrongen hebben, en zou het niet veel meer tot bemoediging geweest zijn, als de apostel gezegd had: "Want u zelf kunt uw zaligheid uitwerken?" Nee, mijn vrienden, niets van hetgeen in ons is, kan ons aanmoedigen. Die zichzelf kent, zal betuigen moeten: "Ach! helaas! hoe kan ik mijn zaligheid uitwerken, ik, die niet één zucht uit mijzelf doen kan, zoals het behoort." Maar nu, nu mag de machteloze moed grijpen, dat hij zal kunnen geloven, want het is God, Die het geloof werkt, Die dit krachtdadig en vrijmachtig werkt en werken moet. En nu wordt deze genade ons aangeboden.

B. Maar laat ik mijn leringen meer bijzonder, en bij wijze van aanspraak tot u, naar uw onderscheiden staat en stand, ten einde brengen.

1. Ik zal dan eerst met u spreken, onbekeerde mensen.
  - a. Geruste en zorgeloze mensen, wacht u toch, dat u tegen de voorgestelde weg en de

leer van vrije genade zou twisten en morren. Of uw vijandig hart zou toegeven, om u over God te beklagen, om de hoogste Rechtvaardigheid van onrecht, en de hoogste Goedheid van wreedheid te beschuldigen of te verdenken. Wie zijt gij, die tegen God antwoordt? Wie is de oorzaak van uw onmacht? Is het niet al zoveel uw onwil en uw vijandschap, dan uw onmacht, waaraan u het te wijten hebt, dat u onbekeerd blijft? Wij hebben immers in de verklaring aangewezen, dat u moedwillig blijft, die u zijt. En ik vraag u nogmaals: Wie belet u het gebruik der middelen? Wie beneemt u de aandacht onder de middelen? Wie sluit voor u de Bijbel en andere boeken? Wie verhindert u, de knieën voor God in het eenzame te buigen? Wie dwingt u tot het bijwonen van de gezelschappen der ijdelheid, in herbergen en op andere plaatsen? Wie verplicht u, om u met allerlei zondig en zot geklap en gekkernij op te houden? Is God daarvan de oorzaak? Is het niet uw afkerigheid van het goede en uw zondige begeerlijkheid en geneigdheid tot het kwade? Doet eerst alles, wat u als een redelijk mens kunt doen, en spreekt dan van uw onmacht.

- b. Wacht u dan ook voor uw zielen, dat u verderfelijke besluiten uit de verhandelde leer trekken zou, als er zijn: "Ik kan het mijzelf niet geven, God moet mij het geloof schenken, en heeft Hij besloten dit te zullen doen, dan zal Hij het ook doen. Ik kan niet komen, tenzij het mij van God gegeven worde. Ik hoop, dat Hij het ook nog eens doen zal."

Dan schuilt u achter uw onmacht en legt alle schuld op God, net alsof u tegen uw zin en wil in uw onbekeerde staat gehouden werd. U spreekt dan die taal met de luie en boze dienstknecht in het Evangelie, die in Matthéüs 25 vers 24 zei: "Heere, ik kende U, dat Gij een hard mens zijt, maaiende, waar Gij niet gezaaid hebt, en vergaderende vandaar, waar Gij niet gestrooid hebt." Maar hoe verschrikkelijk was het vonnis, dat over hem geveld werd, het is vers 30: "Werpt de onnutte dienstknecht uit in de buitenste duisternis, daar zal weinig zijn en knersing der tanden."

Ei, handelt eens te goeder trouw. Is het niet, gelijk ik gezegd heb, uw eigen onwil? Zou u niet meer kunnen doen, dan u doet? Zou u in de grote oordeelsdag wel tegen God durven betuigen: "Heere, ik heb wel tot Christus willen komen, maar U hebt mij die genade niet willen geven?" Misleidt uzelf niet, en laat u niet door de duivel misleiden, want is er één strik, waarin hij de mens poogt te vangen, dan is het het misbruik van deze genadeleer. Het is zo, dat u uzelf niet bekeren, noch het geloof geven kunt, maar u kunt door het verzuim der middelen uw oordeel wel verzwaren. U kunt u boven uw natuurlijke onmacht, nog een rechterlijke verharding en verbinding op de hals halen. "Israël, zo leest men in Psalm 81 vers 13, heeft Mijner niet gewild, daarom heb Ik het overgegeven in het goeddunken huns harten, dat zij wandelden in hunne raadslagen." Geloof het, uw onmacht zal uw verdoemenis niet zozeer veroorzaken, dan wel uw verwerpen en versmiden van de u aangeboden genade.

- c. Of zijt u aangaande het belang der zaligheid overreed en vraagt u uit dat beginsel: "Wat moet ik doen om zalig te worden?" Wij antwoorden: "Een dood en onmachtig mens vele plichten voor te schrijven, is ongerijmd. Ik wil u ook geen middelen om geestelijk leven te verkrijgen, aan de hand geven buiten Gods Woord." Maar dit kan en mag ik tot u als redelijke schepselen zeggen: "Zoekt deze waarheid aangaande uw dodelijke onmacht te geloven, en zo te geloven, dat u daardoor mocht ontrust en bewogen worden, om bij God die genade en die kracht te zoeken, die u mist. Wees naarstig in het gebruik der middelen, schoon de middelen op zichzelf de genade niet geven kunnen, wil God echter onder en door

dezelve werken. Tracht overvloedig, ernstig en gezet te zijn in het lezen en bidden, in het horen van Gods Woord, het bijwonen van Godvruchtige gezelschappen, want dit kunt u in het stoffelijke doen. Wacht u dan van zonden tegen het licht van uw consciëntie, van grove zonden, zoals vloeken, sabbatschenden, enz. Onder het licht van het Evangelie levende, kunt u het tenminste zo ver brengen als de heidenen, waarvan sommigen hebben uitgemunt door kuisheid, eerbaarheid, matigheid, nuchterheid en rechtvaardigheid. Geeft ge u toe in zonden tegen beter weten, u zult u nog meer verharderen. Breng ook uw onmacht, uw schuld, uw onwil en uw vijandschap voor de Heere.

d. Vraagt u mij nu: "Als wij dat alles nu doen, zullen wij dan genade ontvangen?"

Ik antwoord: "Dit kan niemand u stellig verzekeren. De genade werkt vrij. Er is nergens een belofte, waarin aan het welbesteden van de natuurkrachten, de zaligmakende genade wordt vastgehecht. Genade blijft vrije genade en voorkomende genade." Maar dit kan ik u tot aanmoediging zeggen: "Het zou kunnen zijn, dat God het uit vrije goedheid aan u deed, en deze waarschijnlijkheid moest u genoeg zijn, om aan te houden in de weg van het gebruik der middelen." Zo merkt de apostel Petrus het aan, zeggende: "Bid God, of misschien u deze overlegging uws harten vergeven wierd" (Handelingen 8 vers 22). Joël gebruikt diezelfde drangreden om God te zoeken, zeggende: "Wie weet, Hij mocht Zich wenden" (hoofdstuk 2 vers 14). En is dit niet genoeg, inzake zulk een gewicht om u aan te sporen tot een naarstig gebruik der middelen? Wij kunnen en mogen ook zeggen: de Heere werkt door middelen en wil Zijn eigen instellingen zegenen, ja, Christus is, toen wij nog krachteloos waren, voor goddelozen gestorven. Hij strekt Zijn hand uit om te trekken. Ach, let en ziet dan op de aangeboden Verlosser. Blijft aan het badwater wachten op de roering des Geestes.

2. Dan heb ik ook het een en ander overeenkomstig het verhandelde te zeggen aan u, ontwaakte en bekommerde, zowel als aan u, meer bevestigde zielen.

a. *Ontwaakte en bekommerde zielen*, laat de verklaarde waarheid u niet moedeloos maken. Ik heb gezegd, dat niemand zozeer om zijn onmacht, dan wel om zijn onwil verloren zal gaan. Niemand zal ook het geloof missen, dan die het hebben wil, en niemand, die geloven wil, zal het missen. Want dat willen geloven, dat begeren om te geloven, dat pogen naar het geloof, is reeds een aanvankelijk werk van de Heilige Geest, Die zowel het willen als het werken moet werken. Hij, Die het goede werk begonnen heeft, zal het ook voleindigen. Laat het voorstel u veel meer tot bemoediging dienen. Het is er bijzonder geschikt toe.

Want ligt u in uw dodelijke onmacht, en ziet ge u geheel onbekwaam om te kunnen geloven, wel, dan hebt ge u zo leren kennen als de Bijbel beschrijft. En wat is dat een voorrecht! Wat is het dan niet groot, dat in Christus zulk een allesoverwinnende en krachtdadige genade is! Hoevelen, die even onmachtig en onbekwaam waren om te geloven, als u zijt, zijn er nu reeds voor de troon om de vrije genade eeuwig te verheerlijken. Met hen heeft de Geest even zo gehandeld, als Hij omtrent u doet. Hij bracht hen onder de middelen, en dat deed Hij u ook. Hij maakte hen aan zichzelf bekend, en deed hen hun ellende, schuld en onmacht zien, en dat doet Hij ook u. Hij schonk hen het geloof, en waarom zou Hij in u Zijn werk laten steken? Durft u dit van Hem denken? Hoe hopeloos en radeloos u uzelf moogt beschouwen, o, de genade is krachtdadig en overwint alles, al is het voor uzelf onmogelijk om uw ongelooft boven te komen, al zijn uw banden van zonde, vijandschap en ongelooft zo groot en zo sterk, dat zij als ijzeren en koperen boeien zijn, de allesoverwinnende genade is machtig om stalen banden te verbreken. En daarom is er hoop voor de ongelovigste en

machtelooste. Is het dan niet alleronbetamelijkst, wanneer u nog even moedeloos en hopeloos naar uw huizen terugkeert, daar u uit Gods woord zulk een aangename tijding gehoord hebt, dat God alles doen moet? Zou u een betere bestelling voor u verkiezen kunnen? Zou u uw belangen in een betere hand kunnen geven? Kan iemand God van gebrek aan wijsheid en macht beschuldigen? Kan iemand God van karigheid in het uitdelen van genade betichten? Niets van dat alles. Welaan dan, u gebondenen, die daar hoopt, brengt uw gebonden ziel voor de voeten aan Christus.

U kunt intussen niet geloven, voordat u daartoe kracht ontvangt. Dat is waar. maar het is een groot onderscheid kracht tot geloof te ontvangen, en te geloven, dat men kracht ontvangt. Het eerste moet u hebben om te geloven, maar het laatste moet u door het geloof ontvangen. De bloedvloeiende vrouw, hoe zwak, raakte het kleed van Christus aan, en op haar aanraken, ging er kracht van Jezus uit, en zij gevoelde die kracht tot genezing.

Hebt u het ook niet meermalen onder uw bidden ondervonden, dat u koud, harteloos en zonder ernst begint, en dat u evenwel onder uw bidden geheel omgezet werd? Handelt ook zo met het geloof. Begint, zo ongelovig als u bent, uw verdorde hand uit te steken, en er zal kracht van Jezus uitgaan. Betrouwt u aan Hem toe, bij Christus is hulp besteld, in Hem zijn gerechtigheden en sterkte. Die Sterkte wordt u zowel aangeboden als die gerechtigheden. Jezus reikt u de hand toe, ook nu op dit ogenblik. Ach, vat die aan en u zult geholpen zijn.

b. *Gelovig volk*, veel zou ik uit het verhandelde voor u kunnen opzamelen, doch ik moet mij spoeden tot het einde. Laat ik slechts het een en ander herinneren.

1. Bent u deze inwendige, krachtdadige bewerking van de Heilige Geest deelachtig geworden? Hoe zeer betaamt u dan de nederigheid en ootmoedigheid. Alles, wat u door de genade zijt, is ontvangen en gegeven goed, en u blijft altijd schuldenaars aan de vrije genade, en hebt niets in u en van uzelf, waarop u roemen zou. Niets is zo bespottelijk dan een hoogmoedig bedelaar. Hoe dankbaar moest u zijn! Genade, zonder welke u eeuwig had moeten verloren gaan, vrije, onverdiende, verbeurde genade ontvangen te hebben, voor zovelen uwer natuurgenoten, wat is dat te zeggen! Hoe heilig en onberispelijk moest uw gedrag niet zijn? Wandelt dan waardiglijk die roeping, waarmee gij geroepen zijt.
2. Zijn wij van nature zo onmachtig, dat wij, zonder de genade, niets goeds kunnen, zo blijft het nog. Het is zo, dat door de inwendige roeping een nieuw beginsel van geestelijk leven in u gewrocht is, maar verbeeld u niet, dat u daardoor onafhankelijk kunt werken. Wij kunnen met onze hebbelijke genade op zichzelf niets doen. "Zonder Mij", zegt Christus tot Zijn begenadigde, gelovige discipelen, "kunt u niets doen". Zo sprak ook Paulus uit naam van de Godvruchtige begenadigden: "Niet dat wij van onszelf bekwaam zijn om iets te denken, als uit onszelf (2 Korinthe 3 vers 5). Laat de herinnering van uw machteloosheid dan dienen, om u gedurig voor God in een verootmoedigde gestalte te houden. Uw machteloosheid blijft toch uw schuld. Uw machteloosheid om te kunnen geloven, blijft uw zondige en verdoemelijke ongestalte, en u hebt gedurige verzoening van node over uw geesteloosheid, dorheid, dodigheid en krachteloosheid. Gelijk deze waarheid u tot een heilige wanhoop aan uzelf, en eigen krachten moet opleiden, zo moet zij tevens dienen, om u naar Christus uit te drijven, tot gelovig gebruik maken van Hem, en afhankelijk worden van de invloeden Zijns Geestes.
3. Och staat er meer naar, dat u de kracht van dat zeggen bij bevinding mocht verstaan, hetwelk wij vinden in Jesaja 30 vers 15: "In stilheid en in vertrouwen zal uw sterkte zijn". Ziet in uw machteloosheid veel op de belofte van Psalm 27 vers

14: "Wacht op de HEERE, zijt sterk, Hij zal uw hart versterken, ja, wacht op de HEERE". "Hij geeft de moeden kracht, en vermenigvuldigt de sterkte dier, die geen krachten heeft, ja, die de HEERE verwachten, zullen de kracht vernieuwen" (Jesaja 40 vers 29 en 31).

4. Eindelijk is het zo, dat de genade vrij werkt, en de genade alleen brengt de mens tot Christus. Laat dit ook dienen, om u recht te doen verkeren met uw onbekeerde medemensen. Zijt jegens hen medelijdend en teerhartig. En onthoudt het altijd, dat het alleen de genade is, die u van hen onderscheidt. Valt niet teveel op hun zonden, op het vallen van anderen. Betreurt dit in het verborgen, en staat U, u staat alleen door de genade. Zijt dan niet hooggevoelende, maar vreest! Geeft ook de moed niet op om aan het heil van uw medemensen te arbeiden. De genade is vrij en machtig. Verwacht het nooit van uw pogingen, want de welmenendste en beste zijn niet toereikend, maar houdt een oog op de belofte, dat God Zijn woord niet ledig zal doen wederkeren, dat Hij Woord en Geest zal doen vergezeld gaan.

Ik eindig met deze zucht, tot Hem, Die de grote Bezitter en milde Uitdeler van de Geest is:

*Fontein des levens! sterke Held!
't Is Geest, waarnaar wij wensen.
Och! doe eens liefderijk geweld
Op 't hart van vele mensen.
Ruk zondaars van het hellepad;
Breng ze op de weg naar 's hemels stad,
Al zou de helle beven;
Ontroof, door Goddelijke kracht,
Die vaten, uit des satans macht,
En doe deez' doden leven.*

*Daar liggen, op het vlakke veld
Geworpen, veel gewonden,
Die wel reeds zijn terneergeveld,
Maar nog niet zijn verbonden.
Verbind die zielen in hun smart,
En breng dat woord eens aan hun hart;
Ik zal mij openbaren;
Ai! open eens hun zielsgezicht,
En schenk aan hen geloof en licht,
Dat zij Uw lof verklaren.*

*Vervul Uw volk met Geest en licht,
Met heiligheid en vrede!
Uw naam werd steeds door hen gesticht!
Och dat op al uw leden
Er meer genade wierd geleid,
Uw beeld, Uw glans, Uw heerlijkheid,
En dat de kroon mocht bloeien
Op 't hoofd van U, o Levensvorst!
En laat Uw volk, 't welk kruisen torst
Als cederbomen groeien!
Amen.*

Ik maak een einde met deze zucht:

*Grote Geest! 't is Uw genade,
Die de mens zichzelf ontdekt;
Laat ons toch, eer 't zij te spade,
Worden uit de slaap gewekt!
't Is toch van ons' eigen krachten
Nu nog nimmermeer te wachten;
't Vlees zal zeker tegenstreven:
Maar u zijt het vlees te sterk!
Leer ons wenen! leer ons beven
Voor bedrog, laat eigen werk,
Als verrotte bladen vallen,
Laat Christus zijn het Al in allen!
Amen.*

3. De aard van de ware Evangelische verootmoediging.

Waarom zegt dan Mijn volk, wij zijn heren, wij zullen niet meer tot U komen?

Jeremia 2:31b.

Bekend is het spreekwoord, waarvan de Heiland zich bediende, tot rechtvaardiging van Zijn gedrag tegen tollenaars en zondaren, Matth. 9:12: *Die gezond zijn hebben den Medicijnmeester niet nodig, maar die ziek zijn.*

Gezonden en zieken zijn hier degenen, die werkelijk óf gezond óf ziek zijn. Maar in geen geval alleen hen die menen en zich verbeelden dat zij gezond zijn, maar ook hen die voelen dat zij ziek zijn. Ik weet wel, dat het van sommigen in deze laatste zin wordt opgevat; maar dan is het spreekwoord immers in het natuurlijke geheel onwaar. Ik beroep mij op uw eigen oordeel. Heeft een mens, die gevaarlijk ziek is, maar die, óf door het verdovend gevoel van de ziekte, óf door ijlen, geen gevoel van zijn ziekte heeft; heeft zo iemand de Medicijnmeester niet nodig? Ja zeker! U zult met mij eens zijn, dat zo een ongelukkig mens, boven anderen, een kundig en ervaren Geneesheer nodig heeft. Zulke zieken, die hun ziekte om de gemelde oorzaken niet voelen, zijn wel de allerergste en hebben een spoedige hulp nodig.

Even zomin is het ook in het geestelijke waar, dat mensen, die hun zonden zien, kennen, gevoelen en betreuren, alleen maar dat anderen geen Zaligmaker nodig hebben; dat die alleen en geen anderen geroepen worden. Een indrukloos en gevoelloos zondaar heeft zowel een Zaligmaker nodig, als hij die meest vernederd en verootmoedigd is. Ja, omdat zijn staat zoveel gevaarlijker en erger is, heeft hij het ruim zo hard nodig, dat een Zaligmaker hem ter hulpe komt. Gelijk hij ook door *de uitwendige roeping*, die toch onbepaald is, genodigd wordt om zich door Christus te laten zaligen.

Wij kunnen nochtans uit dit gezegde van de Heiland dit opmaken dat, indien het anders waar is, gelijk van elk wordt toegestemd, dat de gezonden de Medicijnmeester niet nodig hebben, maar die ziek zijn; dat, zeg ik, dan ook zulke mensen, welke hun ziekte niet gevoelen, *echter geen Geneesmeester zoeken zullen*. Zij zullen als er een Medicijnmeester zich bij hen aandiende, de voorgeschreven middelen van de hand wijzen. Daar integendeel de Geneesheer bijzonder aangenaam en welkom zal zijn bij zulken, die gevoelen dat zij ziek zijn. Deze zullen de voorgeschreven middelen, hoe onaangenaam en bitter voor de smaak, trouw gebruiken.

Zo is het ook in het geestelijke. Heeft iemand geen gezicht noch gevoel van zijn ellende, hij zal nooit tot Christus komen, noch gebruik van Hem maken, noch dat grote Geneesmiddel, hetwelk hem in het Evangelie wordt aangeboden, aan zich toe-eigenen en tot nut maken. Maar, naarmate wij onze zonden kennen, zien en gevoelen is Christus ons dierbaar en welkom. Is er deze kennis, dit gezicht en gevoel niet, wij zullen Christus door trotsheid en werkheiligheid van de hand wijzen.

Dit is het stuk, hetwelk ik, naar belofte, aan het gezelschap thans zou voorstellen.

Wij hebben voorheen de ruimheid, onbepaaldheid en welmenendheid van Christus' nodiging, uit Jesaja 45: 22 ingezien. Daarop vernamen wij uit Joh. 6: 65, dat niemand zonder krachtadige hartveranderende genadebewerking tot Christus komen kan; het moet ons gegeven worden om te geloven. Nu wilde ik u aantonen, hoe een zondaar

waarlijk ontdekt, vernederd en van alles, wat buiten Christus is, moet afgedreven worden, zal hij dadelijk tot Jezus komen, omdat onze trotsheid, hoogmoed en zelfvertrouwen van nature zo heersend en geweldig is, dat wij nooit aan Christus en het Evangelie zullen gehoor geven, als wij niet van dat alles ontbloot worden door vernederende en verootmoedigende genade.

Dit zien wij toch zeer duidelijk in die taal van het hoogmoedig en zelfvertrouwend Israël, in de voorgelezen woorden.

Waarom zegt dan Mijn volk, wij zijn heren, wij zullen niet meer tot U komen?

Waarlijk een zeer hoogmoedig en weerbarstig zeggen! Een zeggen, zo honend en hoogst beledigend voor God, als allerschadelijkst voor het trots Israël, wiens heil alleen van de Heere was. En nochtans wordt dit van elk onvernederd zondaar, wat het wezen der zaak betreft, door sprekende daden toegejuicht, althans ingestemd, zoals wij nader vernemen zullen.

Och! mochten wij zó spreken en zó horen, dat wij bij onze stinkende hoogmoed bepaald, en daarover in waarheid verootmoedigd mochten worden! Dat wij als arme, verloren en vernederde zondaren tot Christus mochten gaan, om ons door Hem te laten zaligen! Hiertoe zij de Heere met Zijn Geest in het midden van ons!

In de verhandeling van de voorgestelde waarheid zal ik deze orde houden, dat ik:

- I. Eerst, de voorgelezen woorden kort in hun verband en oogmerk zal trachten toe te lichten.
- II. Ten tweede, daaruit een lering trekken, en die in het brede behandelen.
- III. En eindelijk, een woord ter toe-eigening spreken.

I. Het eerste stuk betreft dan de opening van de voorgelezen woorden.

De profeet Jeremia, die in dit hoofddeel bezig is om aan Israël zijn zonden, en de daardoor verdiende straffen, in 's Heeren Naam aan te kondigen, maakt tot dit einde, eerst melding van de last en de zending, welke hij ontvangen had, vers 1, 2a. Daarop toont hij aan, welk een heerlijk en bewelddadigd volk zij geweest waren, vers 2b, 3, maar hoe schandelijk en ondankbaar zij zich jegens God gedragen hadden, vers 48. Waarom de Heere hen dan ook straffen zou, omdat zij in hun goddeloosheid volhardden, vers 9-13, ja, waarom de oordelen des Heeren reeds op hen rustten, vers 14-16.

Vervolgens doet hij van Godswege aanwijzing, dat zijzelf de oorzaken waren van hun rampen, zowel in het algemeen, vers 17-19, als in de bijzonderheden; want de Heere had hen in alles welgedaan, maar zij hadden het met ondankbaarheid vergolden. Vandaar, dat God hen op een zo aandoenlijke als treffende wijze vraagt, of zij het ooit zo kwaad bij Hem gevonden hadden, wanneer zij op Hem hun vertrouwen stelden? Of zij dan ooit van honger en kommer, van gebrek en ellende hadden moeten vergaan? Het is vers 31a: *O geslacht; aanmerkt toch gijlieden des Heeren woord. Ben Ik Israël een woestijn geweest? of een land der uiterste donkerheid?* Een vragende voorstelling, welke het tegengestelde aanwijst en bevestigt. Maar welke was dan de reden, waarom zij hun hulp en redding niet in geloofsvertrouwen bij den Heere zochten? Het was alleen vanwege hun trotse hoogmoed. Zij waren niet afgebracht van het betrouwen op zichzelf. Ze kenden hun ellende en machteloosheid niet. *Wij*, (dit was hun verwaande taal), *zijn heren, wij zullen niet meer tot U komen.*

Letten wij:

- A. Op deze hun God beledigende taal; deze was: *Wij zijn heren.* Dit zeggen sluit

voornamelijk twee dingen in.

- ? Vooreerst: "Wij zijn machtig en vermogend genoeg om onze eigen zaken te kunnen redden en bestieren. Onze zaken (willen zij zeggen) staan op een zeer goede voet; alles is bij ons in zeer goede staat. En hetgeen wijzelf niet kunnen uitvoeren, hebben wij ons machtig gemaakt door onze verbonden met veel vermogende vorsten, vooral met Egypte. (zie vers 36) Onze staat is dus voorspoedig; hij is gelukkig; hij bloeit."
- ? Ten tweede: "Wij zijn onze eigen meesters. Wij hangen van niemand af, wij hebben niemand te erkennen, die recht heeft om over ons te gebieden." Eigenlijk staat er: *wij heersen; wij zijn heren en meesters*. Daarom zeggen ze: 'Wij zullen niet meer tot U komen. Dat is: Wij zullen niet tot U komen, om bij U onze hulp, redding en onderstand te verzoeken.' Zij verbeeldden zich de Heere en Zijn hulp niet nodig te hebben, maar het buiten Hem wel te kunnen stellen. Zij meenden hun eigen zaken wel te kunnen redden. Trouwens, deze waren naar hun ijdele verbeelding, in goede orde. 'Wij zijn gebiedende heren, en daarom hebben wij geen lust om tot de Heere te komen, en van Hem bevelen te ontvangen. Wij zijn heren, wij willen naar God niet horen.'

B. Hoe goddeloos en gruwelijk nu dit hoogmoedig bestaan van Israël ook was, nochtans vraagt de Heere met een teder en ontfermend hart hen af: *waarom zegt dan Mijn volk?*

Mijn volk! Dat volk, hetwelk ik uit alle andere volken tot Mijn eigendom heb uit- en afgezonderd, om aan het Mijn verbond bekend te maken.

Mijn volk! hetwelk onder de aanbidding van alle genade, hulp en verlossing leeft; tot hetwelk Ik dus in de beloften kom, om Mijzelf met alle Mijn goedheden aan hetzelfde tot hun God en Heere voor te stellen.

Waarom zegt dat volk? Immers is in Mij alleen zijn heil, en buiten Mij is niets of niemand, welk dat volk helpen, redden of verlossen kan.

Bijgevolg is ook deze vraagsgewijze voorstelling óók een allerkrachtigste betuiging, dat er geen redenen waren aan de kant van God, dat Israël ten verderve ging, maar dat zij aan zichzelf alleen al hun ellenden te verwijten hadden.

En zo meen ik deze woorden enig licht bijgezet te hebben.

II. Laten wij tot de lering, welke in deze woorden ligt opgesloten, overgaan.

Zij is deze: *Niets is er, dat ons meer belet om door het geloof tot God te gaan, dan onze aangeboren trotsheid, en het vertrouwen op onszelf en de schepselen.*

Was Israël vernederd en verootmoedigd geweest; had het zijn zonde en schuld gezien (waaraan het hem haperde volgens vers 35) ; had het besef gehad van alle ongenoegzaamheid van alle schepselen, om hem te helpen, in plaats van vlees tot zijn arm te stellen (volgens vers 36), en was het van het vertrouwen op zichzelf afgebracht geweest, waarvan volgens vers 37 het tegengestelde bij hetzelfde gevonden werd; zij hadden als arme, machteloze en ellendige zondaren het naar God gewend, en hun vertrouwen op des Heeren belofte gesteld, door die eerbied des geloofs te omhelzen, en daar op te pleiten Maar nu weigerden zij te komen, en sloegen die hoogmoedige taal: *Wij zijn heren, wij zullen tot U niet komen.*

En in waarheid, mijn vrienden! zo is het juist met de zaak gelegen, wanneer een zondaar niet aan zichzelf ontdekt, vernederd en verootmoedigd is, hij zal tot Christus niet komen, maar zegt met sprekende daden: ik ben een heer, *ik zal tot U niet komen.* Daar integendeel een vernederd en verootmoedigd zondaar het op de roepstem van het Evangelie, naar Christus heenwendt, om zich door Hem te laten behouden en zaligen.

Maar laten wij bij deze lering wat meer in de bijzonderheden overwegen, en nagaan:

1. Waarin die vernedering en verootmoediging bestaat, welke er vereist wordt in iemand die tot Christus komen zal.
2. Welke de gewone weg is langs welken God zondaren vernedert.
3. Hoe noodzakelijk deze vernedering is, omdat niemand zonder dezelve ooit tot Christus komen zal.
4. Waarbij ik dan ten laatste enige gemoedelijke vragen over dit stuk zal opgeven en beantwoorden.

1. Waarin bestaat deze vernedering en verootmoediging? Dat is de eerste zaak, welke ik mij voorstelde.

Ik antwoord: *Zij is die gesteldheid des harten, waardoor een zondaar, uit een levendig gezicht en een diep gevoel van zonde, schuld, ellende en onmacht, gepaard met een klare overreding aangaande de hulpeloosheid en leegheid van al wat schepsel is, zich aan God onderwerpt, en onder God buigt, om behandeld te worden naar Zijn vrijmachtig welbehagen.*

Laat ons deze omschrijving wat nader ontwikkelen, waardoor ons de zaken klaarder zullen worden.

- a. Deze vernederende verootmoediging is, zeg ik, een gesteldheid van het hart. Zij is dan geen haastelijk voorbijgaande daad. Het is waar, de ziel is niet altijd in die vernederde en verootmoedigde gestalte. Trotsheid, hoogmoed, zelfvertrouwen, de verwachting van hulp en troost bij schepselen te vinden, worden helaas! maar al te veel nog bij de beste van Gods kinderen gevonden, en kunnen soms zelfs zodanig de overhand krijgen, dat zij hen als overmeesteren; nochtans blijft deze grondgesteldheid in het hart, want ze behoort mede tot het geestelijk leven, hetwelk in de ziel door de Geest van God gewrocht is. Deze vernedering en verootmoediging heeft dus niet alleen maar plaats in het begin van den weg van overtuiging, maar moet altijd bij 's Heeren begenadigd volk stand houden; zij zullen ook nooit het geloof dadelijk en op de rechte wijze oefenen, zodat het hart niet in een verootmoedigde en vernederde gestalte is.
- b. Zij vloeit voort uit een levendig gezicht en diep gevoel van zonde, schuld, ellende en onmacht. Zo'n verootmoedigde ziel heeft haar zonden bij het licht des Geestes leren kennen; zij beschouwt zichzelf als een modderpoel van zonden en ongerechtigheid; zij walgt daarom van zichzelf; zij ziet al hare gedachten, woorden en daden zijn louter zonde; daar is niets goeds bij haar; zij roept uit de diepte van benauwdheid uit:

Heere, heeft er iemand stof om diep te zuchten,

Heere! is er enig mens, die voor zijn ziel mag duchten

Die in stof en as moet gaan?

Ik ben het, die mij tel en stel bovenaan.

Ach ik ellendig mens! Ik, snoodste! op aarde

Uw schone hemel dekt. Ik bastaard! Ik ontaarde!

'k Heb Uw geboden al zeer gruwelijk onteerd

En dag bij dag, o smart! mijn zonden nog vermeêrd.

Ziet iemand nu zijn zonden, dan ziet hij ook tegelijk zijn openstaande schuld. Bij het licht van Gods Geest ziet hij: Gods heiligheid en rechtvaardigheid zijn tegen hem gewapend; het, vonnis des doods is reeds om Adams zonde, - welke zijn

zonde is, - over hem uitgesproken; hij heeft zijn schuld tot een zeer grote hoogte door daden verzaamd; het is enkel lankmoedigheid en verdraagzaamheid van de Hemelse Rechter, dat de voltrekking van dat vonnis nog is uitgesteld. Hij zegt:

*Ik ben met een dubbele schuld voor Gods gericht beladen,
En van mijn wanbedrijf, en van mijn slinkse aard,
Doemwaardig in bestaan, gedachten, woorden, daden,
Heb ik mij voor de hel, en tegen God verklaard.
Des Vaders heiligheid in 't aangezicht gespogen,
't Zoenoffer van den Zoon versmaad, gehoond, vertrapt,
De goede Geest weerstaan, Gods deugden stout belogen.
En 't merk van 't Christendom heilschendig uitgeschrapd.*

Hij ziet en voelt daarbij zijn ellenden, waarin hij naar ziel en lichaam gedompeld ligt; hij beschouwt dezelve (en dit maakt het hem benauwder) als rechtvaardige straffen van een veroornd Rechter; de oorzaak, dat hij onder die zijn ellenden te gevoeliger is, is deze, dat hij zich dezelve moedwillig heeft op de hals gehaald.

Bij dit alles heeft hij ook zijn onmacht bij bevinding leren kennen; hij ziet, dat hij onmogelijk in staat is, om iets tot zijn verlossing te kunnen toebrengen. Op zijn beste plichtsbetrachtingen moet hij de dood schrijven, en ziet zich, zelfs om zijn plichten, verdoemelijk voor God. Hij betuigt:

*Waar blijft nu mijn kracht, die, bij verloop van zaken,
Door een bekeringswerk van eigen wil en kunst,*

Den Heere verplichten zou, zich aangenaam te maken

*Bij een Staatsrebel, door 't schenken van Zijn gunst?
Gelijk een schuwe Snep door 't wapp'ren van zijn vlerken
Zich in het klevend net bedremmelt en verwacht,
Zo haalt mijn slinks beleid, mijn pogen en mijn werken,
De strik te nauwer toe om 't fel bekleemde hart,
Ik moet geholpen zijn, en kan mij zelf niet helpen.
Ik wil niet, wat ik moet; ik kan niet wat ik wil.*

- c. Hij is, daarenboven, ook bepaald bij de ongenoegzaamheid en ledigheid van al het schepsel. In dit alles, ziet hij, is een zeer gapende ledigheid; alles roept hem toe: het is bij mij niet, en, ik heb geen kracht om u te helpen, gene verkwikkingen om u te vertroosten, noch iets om uw gebrek te vervullen.

Dit gezicht baart niet alleen een gevoelige droefheid, maar ook vooral een waarachtige vernedering en verootmoediging; het onderwerpen van zichzelf aan Gods gerechtigheid. Hij heeft niets in te brengen; de heiligheid en rechtvaardigheid van God is met het volste recht tegen hem gewapend. Hij kan nu nergens enige hulp of troost vinden; hij werpt zich daarom ootmoedig voor God neder en erkent, dat hij terecht moge verstoten worden, en dat er niets overblijft waarop hij kan pleiten, dan loutere genade en barmhartigheid. Hij erkent, God mag met hem doen, wat Hij wil; hij zelf heeft het allerergste verdiend; dus geeft hij zich ten volle aan 's Heeren beschikkingen over en zegt: "Ik heb niets om voor mij te pleiten, ik heb geen kracht om mij te redden; mijn beste verontschuldigen zijn mijn beschuldigingen; alle voorrechten van de wereld kunnen mij niets baten, en al mijn plichten kunnen mij niet behouden. Daar blijft voor mijn hoop niets over, dan genade, vrije genade!"

Ziet daar, waarin de ware verootmoediging bestaat. Ik heb de zaken slechts genoemd,

omdat ze zich nader aan ons oog voordoen in:

2. Het tweede stuk, namelijk: ***welke weg God gewoonlijk houdt om de zondaar zo te verootmoedigen?***

Deze verootmoediging moet door de Heilige Geest in het hart gewerkt worden, omdat wij van nature te trots en te hoogmoedig zijn; met een Laodicese waan behept, verbeelden wij ons rijk en verrijkt te zijn, en geen ding gebrek te hebben. Van nature denken wij, dat onze zaken al wel staan; het gaat ons even als Israël in de tekst; wij leven gerust en zorgeloos henen; wij zien en kennen geen zonden; wij hebben een verbond gemaakt met den dood en een voorzichtig verdrag met de hel; wij vinden al onze hulp en troost in de genoegens der schepselen, en voegen bij dat alles een ijdel en vleselijk vertrouwen op eigen deugdzaamheid, een goed hart, kerkelijke voorrechten, en, ik weet niet wat al meer. Met dit alles gaan wij gerust en zoetvoerig naar het verderf; tenzij Gods goede Geest ons aan ons zelf bekend maakt.

Vraagt u mij nu: Langs welke weg doet de Geest dit? Verre zij het van mij om u hier een bepaalde regel voor te schrijven. De Geest is vrij in Zijn werking, en het is evenveel op welk een wijze de zondaar aan zichzelf ontdekt wordt. Alleen dat hij wáárljk ontdekt is en het wezen der zaak bij hem gevonden wordt.

Maar vraagt u: *welke de gewone weg is?*

Ik antwoord:

1. God de Heilige Geest daalt met ontdekkend licht in het hart van den geruste en zorgeloze zondaar; en doet hem zien, wie hij is, en hoe verre hij van God vervreemd is. De Geest maakt zo iemand aan zichzelf bekend, en overtuigt hem van zonde, gerechtigheid en oordeel. De Geest doet hem zien, dat hij voor God schuldig staat aan zonden van bedrijf en nalatigheid. Doorgaans zullen zo iemand deze en gene bijzondere zonden, waaraan hij zich heeft schuldig gemaakt, op het hart gebracht worden; althans Paulus werd bepaald bij zijn vervolging der Gemeente van Christus aangedaan. De drie duizend verslagenen op de Pinksterdag bij het kruisigen van Christus; de Samaritaanse vrouw bij haar hoererij; Zacheüs bij zijn onrechtvaardigheid. Dan is het: *ik gedenk heden aan mijn zonden*. Zonden, die zij reeds lang vergeten waren, worden hen niet zelden voorgehouden en in het licht voor hun gezicht gesteld. Dit ontroert en benauwt hem; hij kermt:

Nu kan mijn ziel niet langer leven.

Met schuld en zonden onvergeven.

En buiten een volzalig God.

En van een eeuwig God gescheiden,

Op wegen die ter helle leiden.

Wie rust in zulk rampzalig lot?

Mijn schuld is tienmaal duizend ponden!

Als bergen zijn mijn snode zonden!

Die last valt mij ondraaglijk zwaar.

Wat nu gedaan?

Die mens gaat dan doorgaans aan het verbeteren en herstellen van zichzelf. Nu laat hij deze zonden, en volbrengt die plichten; hij is in dat alles zeer ijverig en keert zijn huis met bezemen. Gaat dit wat voorspoedig en naar wens, in plaats van nederig en ootmoedig, wordt hij trots en verheft zich in deze weg. Want gelijk al dat woelen om zich te verbeteren, voortkomt uit een hoogmoedig wettisch beginsel, zo eindigt het ook in een hoogmoedig wettisch vertrouwen op zichzelf. Het wettisch werken is ons

toch aangeboren, omdat wij onder een verbroken werkverbond geboren zijn. Hiervandaan is het, dat wij, wanneer wij aan onze eeuwige belangen beginnen te denken, eerst grijpen naar de Wet: *doe dat en gij zult leven*. Dit is ons natuurlijk eigen. Waarvandaan dan ook altijd de vraag: *wat moet ik doen?* Omdat wij in Adam het vermogen gehad hebben, om door middel van eigen plichtsbetrachting te kunnen gezaligd worden, daarom blijft ons diezelfde neiging nog bij, hoewel wij onze vermogens verloren hebben, en het verbond der werken verbroken is. Het gaat ons evenals Simson, die zich als tevoren, wilde uitschudden, niet merkende, dat hij zijn kracht verloren had.

2. Dan, de Heere brengt de zondaar, welke Hij verootmoedigen wil, van deze grond af, en doet hem zien, dat het er ver vanaf is, dan dat hij door zijn plicht iets verdienen kan; aangezien deze, vanwege het zondige, dat onder en bij dezelve is, hem nog schuldiger maken. De zondaar wordt dan met licht bepaald bij deze en gene tekortkomingen. Hij hoort het vonnis der wet, *vervloekt is hij die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, dat hij dat doe*. Hij hoort, dat zo iemand in één gebod struikelt, hij schuldig is aan alle geboden. Daar komt wel eens bij, dat de Heere in Zijn heilige en wijze Voorzienigheid toelaat, dat deze en die zonden bij hem in daden uitbreken, en dan ligt dat gans gebouw neer, waaraan hij zolang gearbeid had. Hij ziet dat hij niets vordert met al zijn werken; hij zegt:

*Nu wordt mijn ziele buiten raad,
Nu zinken mijne gronden.
Geen eigen deugd mijn ziel meer baat,
Ik heb er geen! ... maar zonden!
Ach ! Ach ! nu ben ik, van rondom
Ellendig, blind, en doof en stom,
En walglijk in Gods ogen,
En enk'le ongerechtigheid.
Ontbloot van alle heiligheid
En geestelijk vermogen.*

Wat zal hij nu beginnen?

Ging hij nu eenvoudig, zoals hij is, naar Christus, zoals Deze hem in het Evangelie wordt aangeboden; omhelsde hij Christus en nam hij Hem aan, zoals Hij geschonken wordt, spoedig was hij gered. Maar nee, mijn vrienden, dit, zo denkt zijn trots en wettisch hart, dit is te gemakkelijk. Hij valt liever aan het belijden en betreuren van zijn zonden; hij houdt bij God aan om vergeving, en belooft, hij zal het beter maken, hij verbindt zich wel eens hartelijk tegen deze en die zonden; en hij krijgt moed, dat het wel zal gaan, naarmate hij hartelijk en met vele aandoening werkzaam is in dat belijden en betreuren van de zonde.

Maar God, die het werk van Zijn handen niet kan varen laten, doet hem zien, dat de Wet geestelijk is, en hij zelf integendeel vleeselijk onder de zonde verkocht, waardoor hij in zijn hart een broeinest vindt van allerlei zonden, en een grondeloze poel van allerhande gruwelen. God doet hem daarenboven ook nog zien, dat zijn openstaande schuld zó groot is, dat hij die, al stortte hij een zee van tranen, niet kan uitwissen; dat hij een eeuwige gerechtigheid nodig heeft; dat Jezus de zijne wezen moet. Hij zegt daarom:

*Uw bloed is machtig, grote Borg !
Voor mijne schuld te boeten,
Om zonder vrees en zonder zorg*

*Een heilig God t' ontmoeten.
 Uw kruisdood is 't volmaakt rantsoen,
 Ik heb geen ander prijs van doen
 Om mij te rantsoeneren.
 O Jezus! tree toch voor mij toe
 Bij God! Ik ben mijn zonden moe;
 Ik kan U niet ontberen.*

Nu, denkt u misschien, nu zal die zondaar, nu hij bepaald is bij de algenoegzaamheid en noodzakelijkheid van Christus, nu zal hij die Jezus zeker aannemen, omhelzen en zich met al zijn schulden aan Hem overgeven. Maar nee, vrienden, het gaat zo gemakkelijk niet om het trots en hoogmoedig hart onder vrije genade te doen buigen. Zulk een mens ziet wel, dat Jezus zulk een algenoegzame en volkomen gerechtigheid heeft, en dat Hij voor hem noodzakelijk is. Hij verblijdt zich daarover; en nochtans is zijn hart te hoogmoedig om die gerechtigheid van Christus, zoals ze hem wordt aangeboden, dat is om niet aan te nemen. "Hij gaat", zegt de zalige **Comrie** elders terecht, "bij Christus geld ter leen vragen, om Hem te betalen"; trouwens, wat is het anders dan geld te bieden voor vrije genade, wanneer men zegt: "Och, was ik maar recht ontdekt! Had ik maar het rechte gezicht en gevoel van mijn zonden! Was het mij maar om de zaak te doen! Was ik daaromtrent maar hartelijk werkzaam!"

3. Het is aanbiddelijke goedheid, dat de Heere dien mens ook hier van afbrengt, want Hij doet die ellendige zondaar zien, dat de diepste verootmoediging, dat al dat belijden en betreuren van de zonde, geen koopgeld is op de markt van vrije genade. Mag ik het zo eens uitdrukken? Nu ziet die zondaar - met vader Augustinus, - dat zelfs zijn hartelijkste tranen nodig hebben, dat ze gewassen worden. Hij roept daarom:

*Ai mij ! Ai mij ! mijn hoop vergaat !
 't Schijnt eeuwig al verloren !
 't Is hopeloos met mijnen staat !
 God schijnt mij niet te horen !
 God sluit voor mij Zijn oren toe
 En schijnt mijn bitter schreien moe.
 Hoe zal ik het nu maken?*

Hoe? Ach, nu geeft het wettisch hart hem op, dat hij zichzelf verkoopt. Niets heeft hij om te betalen, dus draagt hij Gode zijn eigen persoon op en biedt zich aan om Christus daardoor te bewegen. In plaats van het eeuwig welgeordend Genadeverbond, dat gemaakt is, en waarop de zondaar slechts *Amen* te zeggen heeft; in plaats van dit in te stemmen, maakt hij zelf een verbond. Dit doet hij zelfs hartelijk; een Evangelisch werkverbond, of laat ik zeggen, hij ontwerpt een werkverbond in een Evangelische gedaante; een verbond, waarin God van de strenge eis van Zijn wet aftreedt, en de oprechtheid en goede *wil* van de zondaar voor de *daad* aanneemt om de verdiensten van Christus. Hij meent het zo hartelijk, zo oprecht, enz.

Niet zelden blijft een zondaar een lange tijd staan in dat aanbieden en opdragen van zichzelf, en in dat maken van zulk een bij zichzelf uitgedacht verbond, hetwelk weer zo spoedig verbroken wordt als het ontworpen was. Zijn vermeende oprechtheid, zijn goede wil houdt zijn ziel van Christus af, en belet hem op Jezus te rusten.

Dan, ook hiervan wordt hij weer afgebracht. God doet hem zien, dat hij met al dit verbond maken niets vordert. Dat Christus en hij samen, niets kunnen verrichten; dat het, óf alleen uit de werken óf alleen uit de genade zijn moet. Daarbij krijgt hij ook

zoveel van zijn onoprechtheden en geveinsdheden, welke hem in zijn beste werkzaamheden aankleven, te zien, dat hij nu aan geen oprechtheid en welmenendheid meer denken durft. Waarbij hij niet minder de vijandschap van zijn hart onder het oog krijgt; hij betuigt:

*O ja! de plagen van mijn hart,
En mijn vijandigheden,
Ach! die vergroten mijne smart.
Besmet zijn al mijn leden.
Mijn ziel, die is geheel onrein,
En al mijn krachten, groot en klein,
Zijn walgljik in Gods ogen.
Ik kan geen stap naar Jezus doen,
Ik heb geen geld voor zielsrantsoen,
O God! Was U bewogen!*

Daar blijft bijgevolg niets voor hem over, dan dat hij bedele bij de troon der genade; hij smeekt daarom ernstig om genade en geen recht. Maar wat is het te bejammeren, dat ook hierin zelfs de trotsheid en hoogmoed van zijn hart zich openbaart. Het gaat hem gelijk die mensen, die, omdat zij voorheen veel schatten hadden, die ze nu verloren hebben, menen, dat zij met andere armen niet moeten gelijk gesteld worden. Zo'n hoogmoedig bedelaar is ook deze, van mij geschetste zondaar. Want anders zou hij het minste kruimeltje van genade dankbaar erkennen, daar hij nu integendeel denkt en zegt: "als ik dat en dat niet ontvang, wat kan het mij dan baten?"

4. Dan, ten laatste, wordt hij door den Geest van alles tot aan de fondamenteen te ontbloot. Alles, wat geen Jezus is, begeeft en ontvalt hem, zelfs zijn aangename gestalten en verkwikkelijkste standen. Het moet Jezus, de gehele Jezus zijn, en Deze moet hij om niet aannemen, zoals Hij is, of hij moet omkomen. Hij heeft niets uit te bedingen: de Heere mag met Hem handelen, zoals het Hem behaagt, hij zelf heeft niets te beschikken of te zeggen. Gods recht moet voldaan worden; al zijn uitvluchten en verschoningen, om de genade niet aan te nemen, zijn weg geweken. Het is nu geen tijd meer om te vragen: *zou het ook voor mij zijn?* Nee: de genade is nu welkom. Hij zegt: 'nu weet ik wat vrije genade is, en die heb ik nodig; ik, ik ben die genade alleszins onwaardig, want ik ben snoder en slechter schepsel dan de duivelen; deze hebben nooit zulk een aanbidding van Christus gehad, als ik door ongeloof zolang verworpen heb. Hadden de duivelen en verdoemden de aanbidding gehad van die genade, die mij steeds en overal achtervolgde, maar welke ik versmaadde, hoe graag zouden zij die omhelsd hebben? Alle balken en stenen van de Kerken, van mijn huis, van alle godsdienstige vergaderplaatsen, moeten getuigen, dat ik zo lang een biddende en nodigende Jezus door ongeloof en vijandschap verworpen heb. Ik heb daarom dat alles verdiend, hetwelk de almachtige God kan uit vinden en uitvoeren tot mijn eeuwig verderf. De Heere mag daarom met mij handelen, zoals Hem goeddunkt. Hier ben ik! Hij doet met mij, wat goed is in Zijn ogen. Ik ben verstomd, en zal mijn mond niet open doen, maar mijn Maker gerechtigheid toewijzen. Al was het, dat Hij mij eeuwig in de hel neerstoot, want buiten hel en verdoemenis heb ik op geen zaak enig recht van aanspraak.' Hij zegt daarom uit het bekende versje van Witsius:

*'t Is wel hard, maar 't is rechtvaardig,
Ik ben schand', U ere waardig.
Zijt Gij met mijn doem gediend?
Zoek Uw eer! ik heb 't verdiend.*

Het is waar, wanneer de zondaar zó ver gebracht wordt, dat hij dan ook reeds gezien heeft, dat de eeuwige wijsheid en ondoorgrondelijke goedheid een weg heeft uitgevonden, waardoor alle Gods deugden kunnen verheerlijkt en hij kan gezaligd worden, zodat hij een deur der hoop ziet. Echter billijkt hij van zijn kant het vonnis ter verdoemenis en komt als met de getekende, hem veroordelende brief in zijn hand.

Nu is hij ook in dezen weg tevreden, om de zaligheid uit de handen van Christus te ontvangen zonder dat één van zijn tranen of zuchten daartoe iets medewerken; het geringste kruimpje van genade is hem nu dierbaar.

Ziedaar in enige bijzonderheden voorgesteld, welk gewoonlijk de weg is, welke de Heere houdt in het verootmoedigen van de zondaar. Het is echter (gelijk ik reeds gezegd heb) er zeer ver vandaan, dan dat ik, door het opgeven van deze gemelde dingen, enige bepaling wilde maken, of een vaste regel voorschrijven, naar welke allen zouden moeten bewerkt en geleid worden. Ik eerbiedige de vrijheid van 's Geestes bewerking. Het voldoet, wanneer men zich voor de Heere neerlegt als een dood- en doemschuldige, zijn eigen gerechtigheid in waarheid verloochent, en zich aan Gods gerechtigheid onderwerpt. De trap, wijze, mate en langdurigheid wordt nergens in Gods Woord bepaald.

Ik voeg er alleen nog iets bij aangaande het middel, waardoor de Geest deze verootmoediging werkt, de zondaar overtuigt en vernedert. Het is de Wet en het Evangelie.

De Wet. Wij weten toch, uit de Wet is de kennis der zonde; de Heilige Geest gebruikt daarom de bediening van de Wet, om ons tot die kennis te brengen. Wij moeten door de Wet aan de Wet sterven, zullen wij Gode leven, Gal. 2 : 19. Dit is het einde en oogmerk van de bediening der Wet. Onze Catechismus zegt daarom terecht: *God laat ons daarom alzo scherp de Tien Geboden preken, opdat wij ons leven lang onze zondige aard hoe langer hoe meer leren kennen, en des te begeriger zijn de vergeving der zonde en de gerechtigheid in Christus te zoeken.* De Wet is in de hand des Geestes als een spiegel, waarin wij onze vlekken, onze walgelijke en afschuwelijke gedaante kunnen zien. Als een eiser, welke door zijn eisende en aandrijvende kracht, de zondaar tot doen en werken, en wel in volmaakte trap aanspoort, zonder dat hij hem daartoe enige kracht verleent. Als een strenge en onmeedogend tuchtmeester, die dingen eist welke de zondaar niet doen kan, en die wil, dat de zondaar die alle volmaakt betracht. Die geen wil voor de daad aanneemt, die niet weet van oprechtheid in delen, noch van goede voornemens, maar die in alles staat op een gehele volkomenheid, en die den zondaar, wanneer deze niet aan die eis voldoet, geselt met de felste slagen in de consciëntie. Als een beschuldiger, die den mens aanklaagt over de minste afwijking. Als een verdoemer en veroordeler, die de vloek met veel gezag en in de Naam van God, over de zondaar uitspreekt. Zo, mijn vrienden, werkt de Wet toorn, in de hand van de Geestes der dienstbaarheid tot vreze.

Doch, zal de vernedering gevoelig en diep zijn, dan moet ook **het Evangelie** daaraan dienstbaar zijn. Het Evangelie, hetwelk Christus in Zijn liefde tot zondaren voorstelt, en zoals Hij, om arme zondaren te zaligen, zoveel gedaan en geleden heeft. Dit Evangelie, bij 's Geestes licht ingezien, breekt het hart en treft gevoelig. De wet mag het hart vervullen met slaafse vrees, angst, schrik en benauwdheid; maar Gethsémané en Golgotha openen de springbronnen van Evangelische droefheid. Bij het kruis van Christus wordt een zondaar recht verootmoedigd, wanneer Hij Degene aanschouwt,

Welke hij doorstoken heeft. Dit ziende, rouwklaagt en kermt en weent de zondaar bitter.

3. Nu zou ik moeten overgaan tot het derde opgegeven stuk, te weten, om u de noodzakelijkheid van deze ware zielsvernederings en verbrijzeling aan te wijzen; maar de tijd is reeds te ver verlopen. Ik stel dit daarom liever uit tot een volgende gelegenheid, wanneer ik ook, zo de Heere wil, het 4^e stuk zal bij de hand vatten, om enige gemoedelijke vragen en consciëntiegevallen, omtrent deze waarheid te overwegen en te beantwoorden.

III. Laat mij dit gesprek nu nog met enige korte aanspraken tot u besluiten!

A. Geruste en zorgeloze zondaren, die geheel onverschillig leeft omtrent uw geestelijke en eeuwige belangen, die *behoort tot die gerusten te Sion, en die zekeren op den berg Samaria*, waarover de Heere het verschrikkelijk *wee!* heeft uitgesproken. Zegt u: *die taal is hard; zijn er zulken in ons midden?*

Welaan, ik zal u vragen, en laat uw consciëntie antwoorden.

Bent u niet zeer tevreden en vergenoegd, al is het dat u geen de minste zekerheid hebt aangaande uw eeuwig zalig worden? Wat denkt u doorgaans over de koers van uw leven? Gaan uw gedachten over de eeuwige dingen, de belangen van uw onsterfelijke zielen, dan over het tijdelijke, ijdele, ja zondige? Waarnaar gaan uw begeerten uit? Werd u op dit ogenblik eens van Godswege gevraagd: *Wat begeert u?* Zou het antwoord zijn: "Dat ik Christus en Zijn zalige volheid mocht deelachtig zijn; dat ik God tot mijn God en Deel mocht hebben?" Immers nee!

Waarover lopen uw gesprekken doorgaans wanneer u onder de uwen bent? Is het niet over wereldse, nutteloze, ja zondige zaken? Hoe staat het met de verborgen afzonderingen? Kan uw kamer getuigen, dat u daar uw Rechter om genade smeekt? Volgt u het licht van uw consciëntie op? Of slaat u deze op de mond, en poogt u haar aanklachten tegen te gaan en te verdoven? Wat zegt u? Behoort u dan niet tot die gerusten en zorgelozen?

Maar waar komt deze uw zorgeloosheid vandaan, daar God immers een allerduidelijkst getuigenis van uw ellendige en rampzalige toestand geeft in Zijn Woord? Wanneer er in het natuurlijke maar enige schijn was, dat u van al het uwe zou ontbloot worden, en allerlei lichaamsrampen ondergaan moeten, zou u niet bekommerd en vol vrees zijn? Maar nu is hier geen schijn, geen waarschijnlijkheid, maar het is een zekere en vaste waarheid, zo zeker als er een God is, dat u zó blijvende, als u van nature bent, eeuwig, eeuwig, rampzalig verloren gaat! Hoe kunt u dan in deze zaak zo zorgeloos zijn? Inderdaad het moet voortkomen, óf omdat u geen acht geeft op hetgeen God in Zijn Woord van uw ellendigen staat getuigt. Óf omdat u dit getuigenis niet gelooft. Óf omdat u het een of ander hebt waarop u rust en steunt.

- Is het, omdat u geen acht geeft op het Woord van God? Het is dan geen wonder, dat u zo indrukloos blijft, maar het is een wonder van Gods lankmoedigheid en verdraagzaamheid, dat Hij u, versmaders van Zijn Woord, niet al lang in de hel gestort heeft. Hoe vele schone gelegenheden hebt u verzuimd, om aan uzelf te kunnen bekend gemaakt worden? Weet u dan niet, dat u ten laatste alle genademiddelen zullen ontnomen worden?
- Of gelooft u niet hetgeen u van 's mensen ellendigen staat gezegd wordt? Maar, wiens getuigenis verwerpt u dan? Dat van een mens? Nee, het getuigenis van God Zelf! Sluit u uw ogen niet voor het allerhelderste licht? Want God laat u uw rampzalige staat zeer klaar en duidelijk, in Zijn Woord en door Zijn knechten

voorstellen. Alles roept u toe, dat u ellendige, rampzalige schepselen bent. Gods Woord, en Wet, en Evangelie, en haar eigenschappen, en knechten, en volk, ja de hemel en hel, allen roepen u zulks toe. Niets blijft er nu over als het gevoel. God beware u, dat u het namaals gevoelen zult! Och, geloof het nu nog!

- Of hebt u deze en die gronden waarop u steunt en rust? Hoevelen van die valse gronden, waarop velen zich verlaten, zou ik niet kunnen opnoemen, liet de tijd dat toe. Ik zeg nu maar met een enkel woord: Paait u niet met een Goddelijke barmhartigheid, die er niet is buiten Christus; noch met een goed hart en welmenende gesteldheid, want deze bezit u niet. Noch met kerkelijke voorrechten, want deze zullen u op zichzelf niet baten. Alle die dingen zijn rietstaven, welke u in de ure van nood en dood begeven en verlaten zullen.

Zijn er, die enige overreding in hun oordeel omdragen, dat zij zondaren zijn, maar die daaronder verkeren als onder een dragelijke ziekte? Tot u moet ik ook een woord spreken.

Wacht u voor uw ziel, dat u de kloppingen en overredingen in uw consciëntie tegengaat. Men vindt mensen, die, onder al het getrouw ontdekkend prediken en spreken, hetwelk er in deze dagen geschiedt, gans niet gerust heengaan; nu en dan krijgen zij een kneep in het geweten. Maar wat doen zij? Sommigen lopen des te ijveriger tot hun gezelschappen, naar herbergen en andere ijdele plaatsen, om hun droefgeestige luimen te verzetten. Anderen verlaten zulke middelen, waaronder zij geraakt werden. Anderen stellen met Felix de grote zaak uit tot gelegener tijd. Anderen versmoren het door verkeerde schaamte en mensenvrees; zij mochten bespot en uitgelachen worden. Zij doen vele dingen tegen hun licht en kloppingen aan; zij staan den Geest tegen; de overtuigingen nemen allengskens af, en houden ten laatste geheel op. Zodat het voor hen waar wordt: *Mijn Geest zal niet meer met die mensen twisten.*

Ongelukkige mensen! En wie weet, hoe velen van die soort hier in de vergadering zijn. Och! laat ik u nog eens met medelijden aanspreken: de Heere mocht het nog als een middel tot zegen gebruiken!

Weet u wel, dat u den satan verblijdt, want zijn oogmerk is om uw gemoed tegen alle indrukken te verharderen? Weet u wel, dat u den Heere tergt, en noopt om u aan uzelf en aan uw lusten over te geven? Denkt u wel aan Psalm 81: *Israël heeft naar Mij niet gehoord, noch Mijner niet gewild, dies heb Ik het overgegeven in het goeddunken van zijn hart, dat zij wandelen in hun raadslagen?* Denkt u wel, dat u de Geest bedroeft, uitblust en doet wijken, en dat u de Heere reden geeft om met de aanbidding van Zijn Evangelie van u af te laten, om Zijn Woord van u weg te nemen, omdat u het verstoot? Denkt u wel, dat uw hel oneindig heter zal zijn dan die van anderen, en dat u dus met geopende ogen en overtuigde harten naar het verderf gaat? Hoe zwaar, hoe bang zal u dit vallen!

Daarom, gerusten, én gij ontwaakte zondaren; allen, die nog nooit voor God, óf niet op de rechte wijze verootmoedigd bent! Ach, ziet de noodzakelijkheid van zulk een verootmoedigde zielsgestalte, hoedanig er nodig is. Geloof de hardigheid en ongevoeligheid van uw, als diamanten, als staal, verharde harten. Geloof ook, dat er mogelijkheid voor u is om nog gezaligd te worden. Manasse, Paulus, de stokbewaarder strekken tot aanmoedigende voorbeelden daarvan. Brengt uw onbuigzame harten voor de Heere, en zucht toch veel om de Geest van ware verootmoediging, en zegt:

*Wanneer mijn hart zo ongevoelig blijft,
 Hoe zult Gij dan, o Heere Uw ere krijgen?
 Ik zal mij nimmer tot U laten neigen
 Zolang mijn hart zo hard is en verstijfd.
 Ach! zal mijn hart dan steeds, gelijk een rots,
 Of diamant, zo ongevoelig blijven?
 Zal hovaardij en opgeblazen trots
 Mij steeds verhind'ren om mijn vonnis t' onderschrijven?*

Tracht, in eerbied des geloofs, de belofte te omhelzen, vooral die belofte: Ik zal het stenen hart uit u wegnemen, en u een vlesens hart geven, dat week en gevoelig is, Ezech. 36 en Jesaja 2. *De hoogheid des mensen zal gebogen worden, en de hoogheid der mannen zal vernederd worden, en de Heere alleen zal te dien dage verheven zijn.* Brengt vooral uw harde hart bij de bloedfontein van Christus. Wat er van zij, of een diamant in bokkenbloed versmelt –zoals men schrijft -; dit is allerwaarachtigst, dat uw harten in het bloed van dat Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt, zullen week worden en vermurwen. Om tot dit bloed te vlieden, hebt u, hoe verhard en verstokt, alle vrijheid, want u wordt met name geroepen, door Christus Zelf; Jesaja 46:12. *Hoort naar Mij, gij stijven van hart; stoute, trotse, hoogmoedige zondaren, die ver van de gerechtigheid zijt; om u aan Gods gerechtigheid te onderwerpen en de gerechtigheid des geloofs aan te nemen.*

De Heere drukke het gesprokene op uw harten!

B. Zielen, die onder de bearbeiding van de Geest, als een Geest der ontdekking en vernedering leeft. En u, die uzelfen onder het volk van God met meer vrijmoedigheid tellen durft; tot u heb ik ook een kort woord.

U dan, die tot de eerste behoort, verscheiden van de opgenoemde zaken zullen u kenbaar zijn. Nu, u hebt gehoord, waartoe het met u komen moet, te weten: om als arme bedelaren, die niets hebben hetwelk naar enige verdiensten of waardigheid gelijkt, *Christus om niet aan te nemen.* Welaan dan, hoe eerder u dat doet, hoe sneller u zult geholpen zijn. Waarom vermoeit ge u dan door zulke grote reizen, en zoekt nog telkens het leven in uw eigen hand te vinden? Waarom geeft u het dan niet aan uw zijde hopeloos op? Waarom valt u Jezus dan niet in Zijn liefdesarmen?

Klaagt u over hardigheid en ongevoeligheid van uw hart?

Tot u, zeggen wij: Jezus bloedverdiensten door het geloof aan u toegeëigend, zijn alleen in staat, om uw hart week te maken. Zeg dan:

*O, 't geen mijn trots en ongevoelig hart
 Alleen vermurwen kan, en zeker zal genezen,
 Zal 't hartebloed van Jezus moeten wezen.
 Och dat het maar in kracht op mij gesprenkeld werd!
 Op deez' mijn dood' en walgelijke ziel!
 Zij smolt als was in heten vloed van tranen,
 Totdat zij krank van liefde nederviel.
 Gij, Gij alleen kunt 't hart voor U banen.*

Gelovig volk! Wat behoorde er niet al toe eer uw hoogmoedig hart gebogen werd, om vrije genade aan te nemen en te omhelzen? Hoe zeer staat trotsheid en hoogmoed niet nog gedurig in de weg, en hoe menigmaal krijgen ze niet nog de overhand bij u? Dankt echter de Heere, dat Hij u vernederd heeft. Dit hebt u ook aan Jezus'

verdiensten te danken.

Bent u vlugger dan anderen, met Christus en de weg van vrije genade verenigd geworden, en hebt u aan al die trappen en in die orde, welke ik voorstelde, in zover als het de omstandigheden en uitgebreidheid betreft, geen kennis, laat dit u niet slingeren, wanneer maar het wezen der zaak bereikt wordt, zodat ge u als dood schuldige voor God hebt neergeworpen, en op al uw eigen gerechtigheid, gestalten, plichten, en wat niet al, *de dood te schrijven* geleerd hebt. En Jezus het alleen en geheel bij u was en is, hetwelk u bij God enigen grond van recht en vrijmoedigheid geeft.

Voorts: uw gehele weg moet een weg van diepe vernedering en verootmoediging blijven. Wij moeten altijd bij onszelf in ons oog en gevoel, arme vloek-, toorn- en helwaardige zondaren blijven, gelijk wij in onszelf altijd leeg en arm zijn, zo moeten wij ook altijd vernederde zondaren blijven. Hij, die hiervan het meeste heeft, is de verst gevorderde in de genade.

Om u meer tot deze ootmoedige gestalte op te wekken, wil ik u nu niet herinneren, welke heerlijke toezeggingen aan nederigen, ootmoedigen en verbrijzelden van Geest er gedaan zijn; noch u aantonen, hoe Christus u daardoor te noodzakelijker en dierbaarder worden zal, zowel als gepaster; dit stuk zal in het vervolg, zo de Heere wil, te pas komen.

Ik zeg nu maar alleen: ware, diepe vernedering en verootmoediging voor God is de beste weg, om in de zwaarste wegen gerust en weltevreden onder God te staan; daar integendeel de waan, dat wij iets zijn, of hebben of verdienen kunnen, alle wegen zeer moeilijk maakt. Bijvoorbeeld:

(1) In zware verzoeken en inwerpen van de vijand. Wat hebben deze weinig kracht om een recht vernederde ziel te ontroeren?

Zegt de duivel: *zou u genade ontvangen, zulk een snood, slecht schepsel?*

De verootmoedigde ziel zegt: dat ik een snood, slecht schepsel ben, dat weet ik; God mag met mij ook doen zoals Hij wil, Hij is rechtvaardig; maar ik grijp de genade aan, als een genade die vrij is.

Zegt de satan: *u zult nog zo en zo worden, een ellendig schouwspel zelfs van Engelen en mensen!*

Wel, zegt de ziel: als God dan maar de eer van Zijn heiligheid en rechtvaardigheid krijgt, aan mij is niets gelegen. Maar, God zal alle fiolen van Zijn gramschap over u uitstorten. Wat God doen wil en zal (antwoordt de ziel) weet ik niet, maar ik weet wel wat Hij doen kan en mag. Hij mag mij rechtvaardig in het onderste der hel werpen; maar geloofd zij Zijn Naam, dat Hij mij Zijn liefde in Christus geopenbaard heeft, en daarom vertrouw ik, dat Hij mij nooit eeuwig verderven zal.

(2) In de verlokkingen en bedreigingen van de wereld, kan ook de ware verootmoediging de ziel alleen staande houden. Herinnert u maar het geval van David omtrent Nabal en Simeï. Hoeveel verschilde zijn gedrag in het ene geval van dat, hetwelk hij in het andere hield! De belediging hem door Nabal aangedaan, wilde hij in oplopende toorn wreken, maar in de vrij beledigende handelwijze van Simeï zeide hij: *laat hem begaan, want de Heere heeft gezegd, vloek David*. Hij was nu in een verootmoedigende gestalte, en dit maakte hem gedwee, lijdzaam en gebogen; maar in het geval met Nabal sprak zijn trots hoogmoedig hart.

(3) Zo ook in kruis en drukwegen, naar het lichaam, in pijnlijke ziekten, nijpende armoede, grievende laster, en wat dies meer is. De recht verootmoedigde ziel weet en

gelooft, dat zij alles verbeurd heeft en niets waardig is. Ware verootmoediging onder God stelt haar in alles gerust, en vervult al het gebrek. Het is er even mee gelegen, als het in den oorlog gaat: wanneer het geschut losbrandt, het veilige middel om zich tegen deszelfs schade te behoeden, is, dat men vlak op de grond valt; die het laagste ligt, wordt het minst getroffen. Juist zo is het hier; hoe dieper vernederd, hoe minder kwaads het kruis zal toebrengen.

Waar u deze verootmoedigende genade te halen hebt, behoef ik u niet te zeggen. De bevinding heeft u geleerd, dat een gelovig, toegeëigend gezicht der liefde van de gekruiste Christus, de beste en enigste weg is, om recht Evangelisch verootmoedigd te worden.

Ik maak een einde met deze zucht:

*Grote Geest ! 't is Uw genade
Die de mens zichzelf ontdekt;
Laat ons toch, eer 't zij te spade,
Worden uit onz' slaap gewekt!
't Is toch van onz' eigen krachten
Nu, noch nimmermeer te wachten;
't Vlees zal 't zeker tegenstreven,
Maar wordt u het vlees te sterk.
Leer ons wenen; leer ons beven
Voor bedrog. Laat eigen werk
Als verrotte blad'ren vallen,
Laat Christus zijn het AL in allen!*

4. DE NOODZAKELIJKHEID DER EVANGELISCHE VER OOTMOEDIGING

Voorgesteld uit Jeremia 2 vers 31b.

"Waarom zegt dan Mijn volk: wij zijn heren, wij zullen niet meer tot U komen?"

Toen ik de laatste reis het gezelschap dezelfde woorden voorlas, heb ik niet alleen dit hoofdstuk doorgelopen, maar ook deszelfs inhoud en oogmerk kort aangewezen. Vervolgens merkte ik aan, dat wij:

1. De inhoud dezer woorden in deszelfs verband en doelwit beschouwen zouden.
2. Daaruit zekere lering trekken, en die verder ontwikkelen zouden.
3. Een woord ter toe-eigening naar onderscheiden stand en weg, spreken zouden.

Nadat ik dan de woorden in haar verband en oogmerk had toegelicht, trok ik daaruit deze lering: *niets is er, dat ons meer belet in ons gelovig komen tot Christus, dan de hoogmoed, het betrouwen op onszelf, en het steunen op de schepselen.*

In de nadere uitbreiding van deze waarheid, stelde ik mij deze stukken voor:

1. Waarin de rechte vernedering en verootmoediging bestaat.
2. Welke weg God gewoonlijk houdt in het verootmoedigen van een zondaar.
3. Dat de verootmoediging noodzakelijk is.
4. Waarbij ik ten laatste dan nog enige gemoedelijke vragen omtrent dit stuk zou opgeven en beantwoorden.

1. De ware verootmoediging bestond *in die gestalten des harten, waardoor een zondaar door het gezicht en gevoel van zonde, schuld, ellende en onmacht, zich voor God neerlegt, en aan God onderwerpt om door Hem behandeld te worden naar Zijn vrijmachtig welbehagen.* Deze omschrijving heb ik vervolgens uitgebreid.

Toen ging ik over om in bijzonderheden aan te wijzen, welke weg God gewoonlijk houdt in het verootmoedigen van een zondaar, en hoe de Heilige Geest daartoe gebruik maakt van de Wet en het Evangelie. De tijd verhinderde ons toen, om verder voort te gaan, dus besloot ik met deze en die korte aanspraken naar de onderscheiden staat van de aanwezige vrienden.

Twee gewichtige stukken bleven ons dus over, te weten:

3. De noodzakelijkheid van de ware verootmoediging en
4. Het opgeven van deze en die gemoedelijke vragen.

U weet dan, welke de voorname hoofdzaken zijn, die ons thans zullen bezighouden, zaken, die niet minder gewichtig zijn, dan die wij voorheen overwogen hebben.

Ach, dat de Heere met Zijn verootmoedigende en vernederende Geest in het midden van ons werken mocht! Amen.

3. Laten wij dan nu eerst letten op de noodzakelijkheid van de ware, evangelische verootmoediging.

A. Dan moet ik u vooraf nog het een en ander doen opmerken, te weten:

- (1) Dat, wanneer ik spreek van de noodzakelijkheid der verootmoediging, ~~al~~ een zondaar tot Christus komen, dat ik dan niet wil zeggen, dat deze verootmoediging en vernedering ons enige grond van recht of vrijmoedigheid geeft, om tot Christus te mogen komen. Nee, mijn vrienden, ik ben ver van deze gedachten, en stel,

gelijk ik de voorgaande keer aangewezen heb, dat wij ook in dit opzicht van onze verootmoediging moeten afgebracht worden, want de diepste vernedering en verbrijzeling is geen koopgeld op de markt van vrije genade. De grond van recht en vrijmoedigheid om te mogen komen, ligt alléén in de genadige schenking en aanbieding van Christus door het Evangelie. Hierdoor heeft de hardste en hoogmoedigste zondaar, die leeft onder de bediening van het Evangelie, een en hetzelfde recht om te mogen komen, als de vernederdste en ootmoedigste mens.

- (2) Ik wil ook niet zeggen, dat er geen geloofswerk zou gevonden worden, voordat iemand de voorheen opgegeven zes trappen doorgegaan is. Integendeel, ik heb aangewezen, dat kennis en gevoel van ellende ook geloofswerk is, zelfs zijn er onder en bij deze kennis en dit gevoel ook geloofswerkzaamheden omtrent Christus, alhoewel de ziel niet gekomen is tot het bijzonder toe-eigenen en geloofsbetrouwend rusten op Christus.
- (3) Ook wil ik de noodzakelijkheid van deze verootmoediging niet zover getrokken hebben, dat het niet gebeuren zou, dat een zondaar door het gezicht van de dierbaarheid, gewilligheid en zondaarsliefde van Christus, bewogen werd om tot Christus te gaan. Dan zou ik de ondervinding tegenspreken, omdat dit menigmaal gebeurt. Maar dan sluit dat toch de kennis van zonde en ellende in zich, al is het, dat de ziel op die tijd het oog niet zo lijnrecht op dezelve gevestigd heeft. Hoe toch zou zij zich aan Christus ter zaliging overgeven, zo zij niet gelooft, dat zij vol zonde en ellende is? En hoe kan zij dit zien, zonder dat zij deswege verootmoedigd is, ofschoon dit als verzwolgen wordt door het gezicht van Jezus zondaarsliefde?

B. Wanneer ik dan zeg, dat geen zondaar tot Christus komen zal, dan die waarlijk verootmoedigd is, dan bedoel ik er dit mee. *Zal een zondaar de Heere Jezus met enige geloofstoe-eigening omhelzen en aannemen, zoals Hij in het Evangelie, dat is, om niet wordt aangeboden, dan moet hij van alles, hetwelk Christus niet is, ontdekt en afgebracht worden.* Hij moet zich voor God als een doodschuldige neerleggen, en zich bij des Geestes licht als een verdoemelijke en alles verbeurd hebbende zondaar kennen, zal hij genade als vrije genade aannemen en omhelzen.

Laten wij dit wat nader onderzoeken en bewijzen, en dit zal ik pogen te doen door deze en gene onloochenbare stellingen.

1. De eerste stelling tot bewijs van deze opgegeven waarheid is deze. *Zal een zondaar tot Christus komen, om zich door Hem van de zonde te laten zaligen, dan moet de zonde hem tot een last zijn, omdat hij buiten dit nooit tot Christus zal gaan om van de zonde verlost te worden.*

Dit spreekt vanzelf. Iemand, die zijn lust, leven en vermaak in de zonde vindt en deze als een lekkere beet onder de tong houdt, zal die begeren om van de zonde verlost te worden? Was Jezus een Zaligmaker in de zonde, zodat de zondaar de hemel kon verkrijgen, schoon hij de zonde aan de hand hield, dan zou Jezus hem welkom zijn. Maar nu weet hij wel dat, hoewel de Heiland de zondaren zaligt, dat Hij hen echter van en niet in de zonde zaligmaakt. Daarom, zal een zondaar tot Christus ter zaliging komen, dan moet de zonde hem bitter en tot een last zijn.

Maar hoe wordt de zonde hem tot een last, daar zij ons van nature zo lief en aangenaam is? Het is alleen door het ontdekkend en verootmoedigend werk van de Heilige Geest. Trouwens, wanneer wij de zonde in haar raad en natuur bij het licht des Geestes zien, dan zien wij eerst recht de zondigheid van de zonde, dan wordt deze ons eerst in haar walgelijkheid, verfoeilijkheid, Godonterendheid en zielsschadelijkheid

ontdekt en bekend. Dan is het: "Mijn ongerechtigheden gaan over mijn hoofd, als een zware last zijn zij mij te zwaar geworden" (Psalm 38 vers 5). Dan is het:

*Wat ben ik vol van alle zonden!
Hoe zit mijn ziele vastgebonden!
Hoe zit ik in des vijands macht!
Ik ben ellendig en vol schulden,
Waar in ik lang de maat vervulde.
Ik sloeg op mijne ziel geen acht.*

*Hoe ben ik vol van zielsellende!
Waar ik mij keer, waar ik mij wende,
't Is niets dan zonde en zondeschuld.
Och! wie verlost mij van die zonden?
Och! wie geneest mijn zielewonden?
Och! wie is 't, Die die wens vervult?*

Daar is inderdaad geen last bij deze te vergelijken. De Farao's mogen zeggen: "Och, dat de Heere deze plaag van mij wegnam!" Maar de boetvaardige Davids zeggen: "Was mij van mijn ongerechtigheid, en reinig mij van mijn zonden!" Hoe welkom is nu aan zulk een onder deze last bukkende ziel de tijding van het zalig Evangelie, waarin getuigd wordt, dat Jezus zondaren zaligt van hun zonden, en dat de Verlosser van Sion gekomen is, om af te wenden de goddeloosheid van Jakob en de ongerechtigheid van Israël (Romeinen 11 vers 26). Nu zegt de ziel: "Welkom dierbare Jezus! welkom zalig Evangelie! waarin mij ontdekt wordt, dat Jezus mij van mijn blindheid, vijandschap en onheiligheid genezen wil, dat Hij mij van de banden mijner zonden verlossen kan en wil. Hierom is mij die Zaligmaker dubbel welkom."

Geen wonder, want haar grootste rampzaligheid is de zonde. Moet zij in de zonde blijven, het zou haar een hel op aarde zijn. Dit drijft haar daarom naar Christus toe, want zij weet, dat, wie de Zoon zal vrijgemaakt hebben, die zal waarlijk vrij zijn. Zij zegt tegen de gezegende Verlosser:

*Mijn God, 'k zie mijn vuile zonden;
Maar springt niet uit Uw open wonden
Een milde bron van zuiv'rend bloed?
O, zuiv'rend bloed! O, zalig wassen!
Spreng offeras en levensplassen;
Die loog verbijt d' onreinigheid.
Dan zal ik uit die bron gerezen,
Als 't hagelwitte schaapje wezen,
Dat even van de wassteê scheidt.*

2. Een tweede stelling, waaruit de opgegeven waarheid niet minder bewezen wordt, is deze: *zal een zondaar tot Christus komen, dan moet hij afzien van al het betrouwen.*

Dit is niet minder klaar. Het geloof toch is een uitgaan uit zichzelf, om alles van Christus te ontvangen. Maar hoe zal ik uit mijzelf uitgaan, zo mij niet vooraf al mijn valse gronden en steunsels ontnomen worden?

Eerst moet ik bij des Geestes licht de ongenoegzaamheid van alles, wat ik in mijzelf heb, of meende te hebben, zien, eer ik alles bij Christus zoeken zal. Mijn eigen wijsheid moet dwaasheid, eigen heiligheid moet zonde en eigen verdiensten moeten schulden in mijn oog worden. Maar dit kan nooit geschieden dan door de vernederende en verootmoedigende genade, waardoor ik, gelijk voorheen getoond is,

mij voor God als in de dood neerleg. Dan, dan eerst omhels ik een volle Middelaar en zoek alles in Hem, wat ik nodig heb.

3. Een derde stelling, die uit de vorige voortvloeit, is: *zal een zondaar tot Christus komen, dan moet hij op zijn plichten de dood schrijven.*

Zolang toch, als ik op mijn plichten steun, zal ik Christus nooit omhelzen. Want zal ik Gode, dat is door het geloof, leven, dan moet ik door de Wet der Wet sterven (Galaten 2 vers 19). Paulus zegt daarom tot de Galaten: "Ziet ik, Paulus, zeg u, indien u door de werken der wet wilt gerechtvaardigd worden, Christus is u ijdel geworden." Vandaar was het, dat de verwaande jongeling zo bedroefd van Jezus wegging (Markus 10 vers 22). Vandaar was het, dat de hoogmoedige Farizeeër, die op zijn plichten steunde, geen genade vond, in tegenstelling tot de verootmoedigde tollenaar. Vandaar zegt de Zaligmaker, dat hoeren en tollenaars, die geen plichten hadden om daarop te vertrouwen, zullen voorgaan.

Maar nu kunnen en zullen wij nooit van onze plichten, in dit opzicht, afgebracht worden, dan alleen door vernederende en verootmoedigende genade. Want wij zitten van nature verkleefd aan de Wet, en in dezelve als bebolwerkt. De wet is naar Romeinen 7, onze eerste en geliefde man. Zelfs is er bij de besten van des Heeren kinderen nog veel van de wettische geest. Zolang dan, als wij op onze plichten steunen, komen wij niet tot Christus. Hiervandaan zei vader Augustinus, "dat plichten meer mensen verdoemen, dan de zonde", en Luther: "Wacht u niet alleen voor uw zonden, maar ook voor uw plichten". En waarlijk, wanneer iemand op zijn plichten vertrouwt, dan bouwt hij bezijden het fundament, en is in gevaar van eeuwig verloren te gaan.

Dit doet men echter niet, wanneer men in de blote betrachting van de plicht berust, of men daaronder en daarbij iets van Christus aan zijn hart gewaar wordt. Wanneer men gewicht legt op de gedane plichtsbetrachting, net als Paulus, die dat in zijn natuurstaat gewin achtte, schoon het, toen hij verootmoedigd werd, alles maar schade en drek bij hem was. Wanneer men nooit de ongenoegzaamheid en ledigheid der plichten, om door zichzelf iets goeds uit te werken, gezien heeft. Wanneer de plichten de Heere Jezus bij ons niet doen rijzen, noch begeerlijker maken. In deze gevallen is de grote vraag, of de plichten ons ootmoediger en nederiger maken, of dat zij ons door een farizeese waan doen opzwellen.

Het was het zeggen van Ambrosius: "Het is ongelijk zaliger, iets van Christus aan ons hart te gevoelen te onzer vernedering en verootmoediging, dan dat wij tienduizend verwijderingen in het waarnemen der plichten ondervinden". En op een andere plaats: "Al was het, dat iemand een gouden emmer had, hij zou echter van dorst vergaan moeten, bijaldien hij dezelve niet in de put nederliet, en daarmede water schepte. Zo moeten wij al onze plichten nederlaten in de fontein, Christus, om uit Zijn volheid leven, licht en genade te halen. Anders, al waren onze plichten gouden plichten, zouden wij verloren gaan".

Hoe zullen wij nu van onze plichten afgebracht worden, dan door vernederende en verootmoedigende genade? Gebeurt dit, dan wendt de zondaar het ook naar Christus heen, en hij zegt: "Ik heb Jezus nodig, dat Hij de plichten aan mijn hart zegent en levend maakt. Nodig, dat Hij dezelve bij Zijn Vader aangenaam maakt." Hij waardeert dan de plichten als Goddelijke instellingen, om daardoor des te nader met Christus verenigd te worden. In zover zijn zij hem dierbaar. Het lezen en horen van Gods woord, het gebruik der sacramenten, het gebed enz. merkt zo iemand, zeg ik, aan als middelen, om hem nader tot Christus te brengen.

Het is even met hem, als met een rechtgeaarde vrouw, wier geliefde echtgenoot in het

buitenland is. Zij leest de haar toegezonden brieven, en herleest dezelve, om daardoor gemeenschap met hem te oefenen. "Mijn man gedenkt aan mij; zo en zo dacht hij aan mij, toen hij deze regels schreef". Zij rekent, dat hij met haar spreekt. Die brieven zijn haar dus aangenaam, niet omdat zij veel letters bevatten, maar omdat zij daardoor tijding van haar man ontvangt, en zijn liefde tot haar uit dezelve verneemt.

Zo is het ook hier. De Goddelijke instellingen van woord en bondszegelen zijn als zovele liefdesbrieven van de Heere Jezus aan ons, arme zondaren, en wij moeten dezelve waarnemen om daardoor gemeenschap met Hem te oefenen en Zijn liefde daaruit op te merken. Zij zijn als zovele schotels, waarin de Spijze, Christus, wordt opgedist.

"Door het woord", zegt de vernederde en verootmoedigde ziel, "wordt Jezus aan mijn oor, door het sacrament wordt Hij aan mijn zintuigen gebracht, en door het gebed nader ik tot Hem. Daarom zijn de plichten mij zo aangenaam. Vind ik Christus niet in dezelve, wat zijn zij mij dan dor en ledig?" Mag zij in het waarnemen van die plichten het een en ander genieten, dan zegt zij: "De Heere heeft mij enige troost, enige genade, en een uitgebreid hart gegeven om met God in de weg Zijner instellingen en in het betrachten der plichten te mogen wandelen. Maar ik rust of steun niet op die troost, noch op dat verruimde hart. Al mijn troost, vrede en rust is in Christus, in Hem alleen is alles."

Zo ziet u, dat wanneer de zondaar van het vertrouwen en steunen op de plichten is afgebracht, dat hij dan tot Christus komt, en op Hem rust. Maar kan het eerste niet zonder vernederende en verootmoedigende genade geschieden, dan is deze genade ook volstrekt van node, zal iemand tot Christus komen.

4. Mijn vierde stelling is: *zal iemand tot Christus komen, dan moet hij de noodzakelijkheid, dierbaarheid en gepastheid van Christus onder het oog hebben.*

Ik bid u, wat zou de zondaar naar Christus drijven, zo hij niet ziet, dat Jezus hem noodzakelijk is, dat alles in Hem te vinden is, wat hij van node heeft? Dit is het immers, dat de ziel naar Christus lokt.

Want welke gepastheid, dierbaarheid en noodzakelijkheid zal een onverootmoedigd zondaar, een verwaande Laodicensen in de Zaligmaker vinden? Naar zijn dwaze inbeelding heeft hij geen gerechtigheid, geen licht, geen kracht en sterkte nodig. Maar laat hij zich waarachtig vernederd en verootmoedigd worden, laat hij zien, dat hij een verdoemelijk, blind, onrein, machteloos en walgelijk schepsel is, dan zal Christus hem ten hoogste welkom zijn. Hij zegt: "Zulk een blinde als ik ben, heeft zulk een Profeet van node. Zulk een doodschuldige als ik, moet zulk een Priester hebben. Zulk een gebondene als ik, kan zulk een machtig Koning, als Jezus is, niet missen."

Het is dan:

*Leer, Mij o groot Profeet! geloven, lieven, hopen,
En, door een serafs vuur in reine min ontgloed,
Het Godgewijde pad van Uw geboden lopen.
O Leraar! die 't gemoed aan Uwe lessen boeit,
Verzoen, herstel en was, Aartspriester van Gods tempel,
Door Uw gebed en bloed mijn doormelaatse ziel.
En neem mijn zuchten op, zo vaak ik aan de drempel
Van Uw genadehof ootmoedig nederkniel.
Regeer, Heilvorst! regeer, o Koning van Uw Kerk!
De neiging van mijn hart, de rechten van mijn Geest,
In alles wat ik doe, bedenk en spreek en werk;
Geef kracht, opdat door mij Uw Naam steeds zij gevreesd.*

5. Zal iemand tot Christus komen, en dit is mijn vijfde stelling, *dan moet hij door het Evangelie gelokt en genodigd worden.*

Maar nu spreekt het Evangelie tot zondaren, goddelozen en vijanden van God, hoewel niet alleen tot zulken, die zich als zodanigen kennen en gevoelen. Evenwel moet de mens zich als een zondaar kennen en erkennen, zal hij gebruik van dat Evangelie maken.

Een koning, bijvoorbeeld, laat pardon uitroepen voor zijn weerspannige en oproerige onderdanen, zonder dat hij daarbij gewag maakt van gevoel en gezicht van oproer en weerspannigheid, omdat hij dat pardon verlenen wil uit vrije gunst, en opdat niemand mocht denken, dat hij uitgesloten werd. Maar spreekt het niet vanzelf, dat zulken van die onderdanen, die zich niet schuldig kennen aan opstand en weerspannigheid, ook geen belang in die pardonbrief zullen zien, en daardoor in geen geval zullen uitgelokt worden, om het pardon uit des konings hand te ontvangen? Zouden dezen zich niet ten hoogste beledigd houden, wanneer men hun trachtte te beduiden, dat zij mede in die brief begrepen waren?

Zo is het nu hier. Hoewel het Evangelie aan alle zondaren, vijanden van God en goddelozen, die onder het Evangelie leven, verzoening aanbiedt zonder enige voorwaarde van gezicht of gevoel, als zoiets, dat moet voorafgaan, eer men recht en vrijheid heeft om van dat Evangelie gebruik te maken, zo spreekt het echter vanzelf, dat elk weten en gevoelen moet, dat hij een zondaar, een goddeloze en een vijand van God is, zal hij met dat getuigenis in het Evangelie opgenomen zijn. Want als hij dit niet weet en gevoelt, zo zal zijn trots en hoogmoedig hart ertegen opkomen, dat hij als zulk een slecht mens aangemerkt en behandeld wordt.

Maar is hij waarlijk verootmoedigd, en kent hij zich als zulk een slechts, hoeveel dierbaarheid ziet hij dan in het Evangelie? Hoe blij is hij, dat hij daarin zijn naam vindt, en als een slechte en goddeloze geroepen wordt.

Dan is het:

*O Evangelietaal! verbazend van vermogen!
Wie had dit ooit gedacht? Wie is 't, die 't denken kon?
Heeft God Zijn vijand lief? Slaat Hij Zijn zuiv're ogen
Meelijdend op een pest uit 's afgronds zwavelbron?
Wil Hij een nietig mens, een sterv'ling zo vereren?
En maken tot Zijn vriend, en schenken 't kinderrecht?
Hier faalt het aan begrip. Wil mij geloven, leren,
O Werker van 't geloof! hoe hinkend, arm en slecht
Ook mijn betrouwen zij; Uw woord blijft eeuwig amen!
Ik zeg er amen op. U zult mij niet beschamen.*

6. Dit leidt mij vanzelf tot een zesde stelling, namelijk: *zal iemand tot Christus komen, zal hij zich de Heere Jezus toe-eigenen dan moet hij Hem zo aannemen, als Hij aangeboden wordt, dat is: om niet. Hij moet genade, als vrije genade, om genade willen hebben.*

Maar dit, wij hebben het voorheen ingezien, is onmogelijk. Niemand zal dit doen, tenzij hij door genade verootmoedigd is. Want trotsheid en hoogmoed zijn zodanig door merg en been doorgedrongen, dat wij mensen nooit zo laag zullen buigen, tenzij wij daartoe door de nood gedrongen worden. Liever zullen wij het zwaarste werk verrichten, dan dat wij bedelen om genade.

Maar nu kent het Evangelie geen andere voorwaarde, dan dat men genade zo aanneemt gelijk zij geschonken wordt, dat is: *om niet*. Wordt de ziel recht

verootmoedigd, dan is genade haar daarom welkom, omdat zij vrije genade is. Dan omhelst zij dezelve met haar gehele hart.

7. Doet er ten zevende bij: *dat niets ons meer in de weg staat en belemmert in het komen tot, en het gelovig gebruik maken van Christus, dan onze verkleefdheid en gehechtheid aan het schepsel en de zienlijke dingen.*

Dit toch leert de droevige ondervinding maar al te veel. Paulus zegt in 2 Korinthe 4 vers 3 en 4: "Indien ook ons Evangelie bedekt is, $\emptyset$ is het bedekt in degenen, die verloren gaan. In dewelken de god dezer eeuw de zinnen verblind heeft der ongelovigen, opdat hen niet bestrale de verlichting van het Evangelie der heerlijkheid van Christus, Die het Beeld Gods is. En waarlijk, het is zo, wanneer de valse glans van het zin en zienlijke te sterk op onze ogen schittert, dan kunnen wij de heerlijkheid van Christus in het Evangelie niet zien.

Maar wat zal ons, aardsgezinde mensen, van het wereldse en zichtbare los maken, dan waarachtig vernederende en verootmoedigende genade? Werkt deze, dan worden de gouden en zilveren afgoden geworpen voor de mollen en vleermuizen, dan ziet men de ijdelheid van dat alles, dan wordt Jezus het alles bij de ziel.

8. Zo is deze vernedering ten laatste ook noodzakelijk, zal men tot Christus komen, *omdat God anders het doel niet bereikt, dat Hij, in het zaligen van zondaren door de weg des geloofs, bedoelt, te weten, de verheerlijking van Zijn deugden en volmaaktheden.*

Nooit zal iemand Gods heiligheid, rechtvaardigheid, genade, barmhartigheid en liefde tot zondaren recht leren kennen, tenzij hij waarachtig vernederd is. Maar is er deze vernedering, dan legt de verootmoedigde zondaar zich voor God neer als een doodschuldige, dan wijst hij zijn Maker gerechtigheid toe, dan ziet hij al die Goddelijke volmaaktheden in volle glans uitschitteren.

Ik zou er nog, ten bewijze voor de noodzakelijkheid der ware evangelische verootmoediging, kunnen bijvoegen, hoe niemand, dan alleen een waarlijk verootmoedigde, God kan dankbaar zijn. Hoe aan dezen vele en velerlei uitnemende beloften gedaan zijn, en wat dies meer is. Maar mij dunkt, dat de opgenoemde acht stukken de zaak voldoende verklaren. Het wordt ook tijd dat ik overga tot.

2. Het tweede mij voorgestelde stuk, om deze en die gemoedelijke vragen omtrent de verklaarde waarheid, te beantwoorden.

Ik bepaal mij slechts, korthedshalve, bij deze navolgende:

A. *Hoe zwaar en diep moet deze verootmoediging gaan?*

Wij antwoorden, dat in Gods woord nergens derzelve maat of trap wordt opgegeven, hetwelk nochtans noodzakelijk zou geweest zijn, als deze verootmoediging de voorwaarde was, zonder welke niemand recht en vrijheid had om tot Christus te komen.

In de Bijbelheiligen bespeurt men deze verootmoediging ook in onderscheiden trappen. De stokbewaarder kwam zeer bevreesd en bevende. Lydia en Zacheüs werden op een veel zachtere wijze bewerkt. De verootmoediging en vernedering is diep genoeg, wanneer zij gaat over onze gehele ellendige staat, over zonde, straf der zonde, en onmacht. Wanneer zij ons uit onszelf drijft, zodat wij zien en erkennen niets te hebben, en niets kunnen vinden, om mede voor God te bestaan. Wanneer zij van die uitwerking is, dat Christus ons dierbaar, noodzakelijk en gepast wordt. Wanneer zij ons de zonden bitter en tot een last maakt. Zijn er deze dingen, dan is de verootmoediging zwaar en diep genoeg.

B. *Kan de vernedering en verbrijzeling niet te ver gaan? Kan het gezicht en gevoel van de zonde niet al te zwaar zijn?*

Wij antwoorden: Ja, de vernedering, die dieper gaat, dan aan de voeten van Christus, gaat te ver. Zeker Godzalig leraar zei daarom dikwijls: "Tot aan de voeten van Christus moeten wij ons vernederen; hoger wil ik niet en lager mag ik niet". Dan gaat het te ver.

- Wanneer wij zo ontsteld zijn, vanwege het gezicht der zonden, dat wij nalatig zijn in de betrachtning van onze plicht. Wanneer het is: "Ik heb toch alle genade verbeurd, en zal dezelve nooit ontvangen, wat baat mij dan het lezen, bidden en horen?" gelijk het zo was met Asaf in Psalm 77 vers 5: "Ik was verslagen en sprak niet." Israël integendeel weende en smeekte en offerde (Richteren 2 vers 5).
- Wanneer het ons aan de zijde van God doet wanhopen, wanneer wij een Kaïnsbestaan hebben en æggen: "Mijn zonde is groter, dan dat zij zou kunnen vergeven worden." Wanneer het ons onvatbaar maakt voor de liefelijke vertroosting van het zalig Evangelie, zoals het Israël ging in Exodus 6 vers 8: "Zij hoorden naar Mozes niet vanwege de benauwdheid des geestes", en Asaf in Psalm 77 vers 3: "Mijn ziel weigerde getroost te worden."
- Wanneer, eindelijk, het ons lichaam benadeelt. Want God haat de roof in het brandoffer, onze lichamen moeten levende, heilige en Gode welbehagelijke offeranden zijn. Benadelen wij dan deze, dan is het een roof in het brandoffer, dan gaat de verootmoediging te ver.

C. *Maar moet de verootmoediging niet zover gaan, dat men zich zo diep aan God onderwerpt, dat men tevreden is, of men verloren gaat of niet? Moet men onverschillig zijn omtrent zijn zaligheid?*

Dit moet met onderscheid beantwoord worden. Het moet zeker zóver gaan, dat men zijn Maker gerechtigheid toewijst, het vonnis van veroordeling billijkt en zegt:

*'k Zal dit alleszins betuigen,
'k Wil mij onder U wel buigen.
Gij zijt Heerser. Ik ben knecht,
Dien u onder hebt gelegd.
Schoon dat u mij wou verdoemen,
Nog zal ik U billijk noemen,
Daar ik mij zulks waardig ken,
Snode zondaar als ik ben!
'k Zal, en moet, en wil 't ook dragen:
Behaagt het U; 't moet mij behagen,
'k Zeg en meen het; u doet wel,
Ofschoon u mij wierp in de hel.*

De ziel kan zelf wel eens tot die steilte opklimmen, dat zij, wanneer het de Heere behaagde haar alle genade te weigeren, in Gods vrijmacht berust uit aanmerking van hare onwaardigheid. Maar dit is ver af van onverschillig te zijn omtrent zijn zaligheid. Onverschillig te moeten zijn, of men gezaligd, dan wel verdoemd wordt, is de ongerijmdste gedachte, die men ooit koesteren kan. Zulk een onverschilligheid kan en mag een plaats hebben, want dat zou strijden tegen het ingeschapen beginsel van de grote Schepper, in ons allen gelegd, om onze zaligheid te zoeken. Het wordt nergens in de Bijbel geëist, dat wij tot die mate moeten vernederd zijn. Zulk een vergaande verootmoediging wordt nergens beloofd. Het gemis derzelve wordt nergens in Gods

woord bestraft. Wij vinden daarin ook niet één voorbeeld, waarin zulk een onverschilligheid plaatshad.

Ja, zij zou strijden tegen Gods geopenbaarde wil, want God eist van ons, dat wij geloven moeten, dat wij onze zaligheid moeten uitwerken enz., hetwelk lijnrecht tegenover onverschilligheid staat. En moest deze plaats hebben, dan zouden wij moeten tevreden zijn met de uiterste onbekwaamheid om God te verheerlijken, ja, dan zouden wij er een welgevallen in moeten hebben, om God eeuwig te lasteren. Behalve nog, dat de belofte van vrede en rust gedaan is aan degenen, die tot Christus komen, maar niet aan een tevreden zijn om verloren te gaan.

D. Als onze verootmoedig van een evangelische aard moet zijn, is er dan ook een wettige? Zo ja, waarin verschillen die beiden?

Er is ook een wettige verootmoediging en deze ontstaat alleen uit het gezicht van de straffen der zonde. Maar de evangelische uit het gezicht van de zondigheid der zonde, die bedreven is tegen een goedertieren en weldadig God. De wettige gaat gepaard met schrik en vrees, niet zelden met wanhoop. Maar de evangelische houdt het oog op de genade in de gezegende Verlosser, zoals die in het Evangelie voorgesteld wordt. De wettige maakt het hart morrend en twistend tegen God. Maar de evangelische doet de ziel gewillig onder de Heere buigen.

De wettige is slechts bij vlagen, en kan somtijds zeer zwaar en hevig zijn, zodat zij als een snelle vloed alles schijnt te zullen overstroomden, terwijl zij op andere tijden weder schielijk binnen de oevers terugwijkt. Maar de evangelische is bedaard en voortgaande en al verder en verder doordringende, en al dieper en dieper gravende. De wettige eindigt menigmaal in zichzelf. Maar de evangelische eigent zich Christus door het geloof toe, of zij vindt geen vrede.

5. Dus mijn aan mij voorgestelde stukken afgehandeld hebbende, wil ik er ten derde, nog een woord van bijzondere toe-eigening bijvoegen.

A. Onbekeerde en onverootmoedigde zondaren!

Met u zal ik mij thans niet lang ophouden, want ik heb de vorige keer breder tot u gesproken. Ik zeg nu maar alleen, dat u in het verhandelde de reden kunt vinden, waarom het Evangelie door u niet aangenomen en omhelsd wordt. Het is, omdat u nog nooit op de rechte wijze vernederd en verootmoedigd zijt. U ligt met Moab stil en gerust op uw droesem. U ziet niet, dat u Jezus nodig hebt. Geen wonder dan, dat u van Hem geen gebruik maakt.

- a. Er zijn mensen, die van hun zondige en rampzalige toestand overtuigd zijn, maar die, in plaats van zich daardoor tot Christus te laten drijven, nog erger worden dan voorheen. Sommigen worden er door afgebracht van hun ruwe goddeloosheden, maar zij nemen rust op zedelijkheid. Hoogmoed, trotsheid, zelfvertrouwen beklimmen de troon in het hart, en hun toestand wordt te gevaarlijker, naarmate zij minder te overtuigen zijn. Sommigen gaan tegen het licht van overtuiging in hun geweten in, en gaan voort in de zonde. Hun leven is een gedurige afwisseling van zonde en overtuiging. Zij zondigen tegen dit licht, en dan volgen er de grootste benauwdheden. Maar nauwelijks geraken zij in dezelfde verzoeking, of zij laten zich weder wegslepen. Zij blijven in de strik des duivels, en zullen het ten laatste zoveel zwaarder te verantwoorden hebben. Anderen maken van hun overtuigingen, van hun tranen en verootmoediging, hun Christus. Zij denken, dat zij genade hebben, omdat zij overtuigd zijn. Maar die arme, zichzelf bedriegende mensen, denken niet, dat de Geest met de eerste wereld jarenlang getwist heeft, en

dat deze eindelijk verdelgd is. Daar zijn er zelfs, die door hun overtuigingen méér verdorven tienmaal erger en snoder geworden zijn, dan zij tevoren waren.

- b. Daarom, mijn vrienden, laten wij ons nooit iets van onze overtuigingen of ontdekkingen (al waren zij nog zo zwaar en hoog, al ondervonden wij helse benauwdheden) maken, zo zij ons niet naar Christus drijven. Christus is het einde der Wet, een iegelijk, die gelooft. Zullen wij behouden worden, wij moeten tot Christus komen. Die geloofd zal hebben, zal zalig worden, en die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden, al had hij de zwaarste benauwdheden gehad.

B. Maar ik wilde nu vooral spreken tot mensen van een gans andere gesteldheid en gezindheid.

1. Zielen, die onder de bewerking van de Heiligen Geest leven, en die het uw zaligheid zou rekenen, mocht u door het geloof tot Christus komen!

- a. Merkt uit het verhandelde op, vanwaar het komt, dat u zo staan blijft. De voornaamste hinderpaal is uw trotsheid en onvernederdheid. Was u recht verootmoedigd, hoe schielijk zou u toetasten en Christus omhelzen. Al uw bedenkingen en redeneringen zouden ras ophouden, maar hier ontbreekt het. Wat nu dan gedaan? Zult u nu wachten, totdat u wat meer vernederd zijt? Of zult u uzelf dringen en dwingen om op een wettige wijze vernederd te worden? Beiden zouden zeer verkeerd zijn, het zou een bewijs zijn, dat u uw vernedering wil maken tot een grond om tot Christus te komen. Ja, het zou een bewijs zijn, dat u waarlijk niet vernederd was, wanneer u op uw verootmoediging, al ging die nog zo ver, de grond en het recht en de vrijheid legt om tot Christus te mogen komen.
- b. Och, handelt toch eens eenvoudig. U wordt geroepen en genodigd, zoals u zijt, en zo moet u ook komen. Komt u tot Christus, om Hem om niet te omhelzen en aan te nemen, dan hebt u de klaarste bewijzen, dat u genoeg vernederd zijt, al is het, dat u geen wettische beroeringen kende. Ik herhaal nog eens, hetgeen ik u meermalen gezegd heb, dat vernedering en verootmoediging geen hoedanigheid is, die vereist wordt, eer u zou mogen komen, schoon u ook zonder dezelve nooit zult kunnen komen. Nooit zult u zulk een diep gezicht, noch zulk een zwaar gevoel van uw zonden hebben, dan wanneer u Christus gelovig omhelst en aan u toeigent. Wanneer u ziet, Wien u doorstoken hebt, dan zult u eerst op de rechte wijze rouwklagen. Gave de Heere u daartoe geloofslicht en kracht!

2. Gelovend volk, die door de weg van verootmoediging en geloof tot Christus gekomen zijt. Immers hebt u ondervonden, dat u van alles moest afgebracht worden, eer u tot Christus kwam. Wat moest er al aan u gedaan worden? Dan greep u het een en dan wederom wat anders aan. Maar de Heere was zo goed, dat Hij u telkens van alles afbracht. En is Zijn handelwijze niet nog zo goed bij duurzaamheid?

- a. Wat ligt er dan een dure verplichting op u, vooral tot dankbaarheid, nederigheid en vruchtbaarheid in de heiligmaking. Gij zijt ten hoogste verplicht tot dankbaarheid, bijzonder aan die Geest, Die de eer van al dat werk toekomt. Herinnert u daartoe veel, hoe hart, halsstarrig en dood uw hart was, toen de Geest dat innam om het te bewerken. Wat een krachtdadige genade was er van node om u te vernederen? Hoe groot en geweldig was de tegenstand aan uw zijde? Hoe vele kloppingen in de consciëntie had u al verzondigd? Echter, de Geest overwon u en leidde al uw ongelovige, vijandige en afkerige gedachten gevangen tot gehoorzaamheid des geloofs aan Christus. Hoeveel anderen zijn, in plaats van door hun overtuigingen tot Christus gebracht te zijn, nog erger geworden dan zij voorheen waren? Ken u dezulken? Die zelfs veel zwaarder en sterker aandoeningen schenen te hebben dan

U, en evenwel weder de wereld zijn ingekeerd, of tot wanhoop zijn overgeslagen? Voor dat alles heeft de goede Geest u bewaard, en werd Hij u een Geest des geloofs. Zult u niet de eeuwigheid van node hebben om Hem voor deze weldaad naar behoren dankbaar te zijn?

- b. U moet ook altijd ootmoedig zijn. Immers bent en blijft u in uzelf even schuldig, slecht en walgelijk, en zult uzelf als zodanig hoe langer hoe meer leren kennen en erkennen, zo anders uw gemoed recht gesteld is. Het is een nadrukkelijk zeggen in Deuteronomium 8 vers 2: "Gij zult gedenken aan al de weg, die u de HEERE, uw God, deze veertig jaren in de woestijn geleid heeft, opdat Hij u verootmoedigde." En vers 14 en 15: "Wacht u, dat uw hart zich verheffe, dat u vergeet de HEERE, uw God, Die u geleid heeft in die grote en vreselijke woestijn, waar vurige slangen, en schorpioenen, en dorheid, waar geen water was" (om u te verootmoedigen).
- c. U bent ook verplicht om vruchtbaar te zijn tot heiligmaking, althans zo besluit Paulus Romeinen 7 vers 4. "Zo dan, mijn broeders, u zijt ook der wet gedood door het lichaam van Christus, opdat u zoudt worden eens Anderen, namelijk Desgenen, Die van de doden opgewekt is, opdat wij Gode vruchten dragen zouden." Dit toch is het einde van ons sterven aan de Wet, opdat wij Gode leven zouden.
- d. Voorts, Godzaligen, het is niet alleen een waarheid ten aanzien van het begin van de weg naar de hemel, dat ware evangelische verootmoediging de Heere Jezus aan onze harten dierbaar, noodzakelijk en gepast doet voorkomen, maar het blijft ook zo in bestendigheid op de verdere weg. Ons Heidelbergs juweel zegt daarom, dat, om in de ware troost te leven en te sterven, drie stukken van node zijn, en waarlijk zij zijn alle drie even nodig te weten: *dat ik weet, hoe groot mijn zonden en ellenden zijn, hoe ik van al mijn zonden en ellenden zal verlost worden*, enz. Nooit kunnen wij in de ware troost zalig leven en sterven, of wij moeten zowel gezicht en gevoel hebben van onze ellende, als van onze verlossing. Ik beroep mij op uw bevindingen, of u het Evangelie niet te dierbaarder, en de gezegende Verlosser u te gepaster is, naarmate u ingezien hebt in uw schuld, zonde en onmacht? Wat is de Heere dan niet goed, wanneer Hij u in de laagte en de rechte armoede des geestes houdt? Om u in de laagte te houden, daarom houdt Hij de genade, die u bezit, wel eens voor u verborgen, of tenminste, dat u derzelfer wasdom en groei niet bij u vernemen kunt.
- e. Leid de Heere u dikwijls in de diepe schuilhoeken van uw hart in, of laat Hij de verdorvenheden wel eens los, houdt Hij de gevoelige, vertroostende en verkwikkende genade in, bepaalt Hij u wel eens bij hetgeen u behoorde te zijn, ontdekt Hij u op een bijzondere wijze Zijn hoogheid en heiligheid, en wat dies meer is, al deze wegen zijn gericht om u in de laagte en diepte te houden, opdat Christus bij u wassen en u minder worden mag.
- f. Wat hebt u dan al dankensstof, wanneer de Heere u verootmoedigd doet heengaan onder het gezicht en gevoel van uw zonden, mits dat gezicht gepaard gaat met een gelovig aanschouwen van de Borg. Inderdaad, die is de grootste en gelukkigste Christen, die meest verootmoedigd is.
De oudvader Cipriaan zei: "De vernedering is een sleutel van de hemel". Ambrosius: "Als onze ogen met de tollenaar naar de aarde geslagen zijn, dan neigen zij de hemel tot ons". En Cyrillus: "Petrus kreeg door verootmoedigd wenen zijn plaats weerom, die hij verloren had door zijn verloochening". Hoezeer hebben wij er dan niet naar te staan, om al meer en meer van deze verootmoediging te hebben? Laten wij daartoe veel door het geloof op Christus

zien, en bidden om Zijn Geest! Laten wij pleiten op de beloften, waarin de ware vernedering aan ons is toegezegd.

Ziet daar, mijne vrienden, de noodzakelijkheid van de ware evangelische verootmoediging om te zullen geloven, betoogd en aangedrongen.

Ik sluit mijn rede met deze bede:

Ach! eigen zin. Ach! eigen heil en lust.

Ach! eigen wijsheid, sterkte, werk en leven,

Ach! eigen roem en waan.

Ach! snode rust In 't eigen.

Ach! mocht u mij eens begeven.

O, gruwelijk naar en duister ongeloof,

'k Heb lang genoeg gezeten in uw boeien.

Ach! was ik eens voor al het eigen doof,

Hoe zou ik mij niet ras naar Jezus spoeien.

Och! Jezus lief, maak 't bij mij buiten raad;

Laat ik alleen mijn heil toch in Uw wonden

Steeds stellen. Ai! ontdek aan mij mijn kwaad.

Gij zijt het toch die hart en nieren wilt doorgronden,

Verbreek! bouw op! doorwond! en wil mij weer genezen!

Gij Jezus! U alleen, moet 't AL in allen wezen.

5. HET HEILZAAM VRUCHTGEVOLG VAN CHRISTUS' NODIGING

Voorgesteld uit Jesaja 45 vers 24:

"Men zal van Mij zeggen: Gewisselijk, in den HEERE zijn gerechtigheden en sterkte; tot Hem zal men komen."

Ik zal mij thans over de samenhang, waarin de voorgelezen woorden gevonden worden, niet uitlaten. Toen ik enige tijd geleden tot u over het 22ste vers sprak, heb ik daarover gehandeld. Alleen merk ik nu aan, dat, na de allervriendelijkste nodiging tot de heidenen, om hun heil en zaligheid alléén te zoeken bij de ware God, de enige God, Verlosser en Zaligmaker, ingevolge dat 22ste vers aangetoond wordt, dat zulks geschieden zou naar de eeuwige raad en die onveranderlijke belofte, die onder andere aan Abraham met eedzwering bevestigd was, te weten, dat alle knieën voor de Messias buigen zouden, gelijk wij dit vinden in het 23ste vers.

Wat nu elk, die zijn knieën voor Christus buigt, geloven en belijden zou, en welke zijn werkzaamheden zijn zouden, wordt ons opgegeven in het 24ste vers, waarna alles besloten wordt met een treffend voorstel van het verbazend onderscheid, hetwelk er zijn zou tussen de vijanden van de Messias en Zijn gelovig volk. De eersten zouden beschaamd worden; zie het slot van mijn tekstvers, maar de laatsten zouden gerechtvaardigd worden, en zich beroemen naar het 25ste vers.

Mijn voorgelezen woorden behelzen dus in zich een zeer heugelijke belofte van het zalig vruchtgevolg, dat de nodiging van de Messias hebben zou, te weten: de geloofsbelijdenis en geloofswerkzaamheid van elk, die Zijn roepende stem opvolgt. Woorden, inderdaad, die onze aanprijzing niet van node hebben. Immers behelzen zij het ganse merg van het Evangelie, een belijdenis en werkzaamheid, waaraan onze enige troost in leven en sterven afhangt, en welker bevindelijke kennis of onkunde, onze zaligheid of rampzaligheid ten eeuwige gevolge heeft.

Och, dat ik daarvan op die wijze spreken, en dat gijlieden daarvan zo horen mocht, dat wij de gerechtigheden en sterkte, die in de algenoegzame Middelaar zijn, mochten erkennen, en daardoor opgewekt worden, om in geloofseerbied tot Hem te komen!

De Heere geve ons daartoe geloofslicht om het te zien, en geloofskracht om tot Hem te komen! Amen.

Twee voorname hoofdzaken eisen onze aandachtige overweging, te weten:

1. De hartelijke geloofsbelijdenis van het gelovend volk: "Men zal van Mij zeggen: Gewisselijk, in den HEERE zijn gerechtigheden en sterkte?"
2. Deszelfs geloofswerkzaamheid als een gevolg van die hunner erkenning: "tot Hem zal men komen."

Eer ik tot de behandeling van het eerste der gemelde twee hier voorkomende hoofdstukken overga, zij het mij vergund, iets aan te merken omtrent de personen, in welker mond deze hier neergestelde belijdenis gelegd wordt. De uitleggers verschillen dit aangaande.

- Er zijn er, die hier lezen: "In Jehovah, heeft Hij van mij gezegd, zijn

gerechtigheden en sterkte." Naar deze opvatting zou dan de profeet zèlf hier spreken, en de verklaring geven van hetgeen de Heere tot hem gezegd had. Doch wat noodzakelijkheid doet er zich op om aan een verwisseling van sprekende personen te denken. De Messias sprak in het 22ste vers, en vervolgt Zijn reden in dit vers.

- Anderen lezen: "Alleenlijk in Jehovah, heeft Hij van Mij gezegd, zijn gerechtigheden en sterkte, dat is: "God, de Vader, heeft van Mij, de Messias, gezegd: in Jehovah zijn gerechtigheden en sterkte." Doch op welk een waarschijnlijkheid kan men denken, dat, de Messias aangaande Zijn Vader sprekende, niet de minste melding of omschrijving van de Persoon des Vaders maken zou, daar dit temeer noodzakelijk was, opdat wij mochten weten, dat Hij nu niet meer sprak van Zijn onderdanen, gelijk in het voorgaande, maar dat Hij nu van Zijn Vader sprak.
  - Anderen volgen wel onze overzetting, maar denken nochtans niet aan dezelfde personen.
  - Een voornaam, geleerd man denkt hier aan de jongste dag, en meent, dat hier gesproken wordt van alle mensen, die voor het jongste gericht staan zullen, en deze belijdenis afleggen. De verworpene, met schaamte en een wroegend naberouw, waarop dan ook het slot van dit vers zien zou. De uitverkorene, met blijde roem en gejuich, waarvan in het 25ste vers melding gemaakt wordt. Een gedachte, die haar grond heeft in Romeinen 14 vers 11, waar Paulus de onmiddellijk voorgaande woorden uithaalt, ten bewijze, dat wij allen moeten geopenbaard worden voor het gerichte Gods, om rekenschap te geven.
- Deze opvatting, het zij mij geoorloofd dit te zeggen, komt mij wat te gedrongen voor. Het houden van het laatste gericht behoort wel mede tot de Middelaarsmacht en heerschappij, en daarom haalt Paulus de woorden van het 23ste vers ook terecht aan ten bewijze voor die waarheid. Maar dit is geenszins het enige, hetwelk in deze Godsspraak bedoeld wordt. Althans, dezelfde apostel haalt bij Filippenzen 2 vers 10 en 11 dezelfde woorden mede aan, om daaruit een bewijs af te leiden voor de verhoging van Jezus tot Zijn Middelaarsheerlijkheid.

Ik denk daarom liever, *dat deze voortreffelijke belijdenis hier gelegd wordt in de mond van het geroepen heidendom, hetwelk de nodiging van Christus met licht zou inzien, en dezelve in eerbied des geloofs opvolgen. Elk hunner, die geloofde zou dit belijden.* Op deze stelling grond ik dan ook de volgende verklaring van deze uitnemende belijdenis, waarin ik zal letten:

1. Op de beleden waarheden zelf: "Gewisselijk, in Jehovah zijn gerechtigheden en sterkte."
2. Op de wijze, waarop men dit belijden zou: "Men zal van Mij zeggen".

1. De waarheden, die in deze belijdenis worden opgegeven, zijn van een eindeloos gewicht. Het is: "In Jehovah zijn gerechtigheden en sterkte."

- a. In *Jehovah*. Ik laat mij thans niet uit over de kracht van deze heerlijke Gedenknaam Jehovah. U weet, dat deze naam, het wezen van God in deszelfs eeuwigheid, onveranderlijkheid, getrouwheid en waarheid te kennen geeft. Hij is daarom een Naam, die aan niemand, dan aan God toekomt, maar ook met het volste recht aan de Messias gegeven wordt, omdat Hij, naar Zijn Godheid, de waarachtige en eeuwige God is met de Vader en de Geest, de Jehovah, onze Gerechtigheid (Jeremia 23 vers 6).
- b. In deze Jehovah nu zijn gewis *gerechtigheden en sterkte*. Welk een heugelijke en

heerlijke zaak! Laten wij dezelve wat meer van nabij beschouwen.

1. In de Messias zijn **gerechtigheden**. Verstaat daardoor die eeuwige borggerechtigheid van de gezegende Verlosser, die Hij door Zijn lijfelijke en dadelijke gehoorzaamheid verworven en daargesteld heeft, en die de zondaar toegepast wordt, wanneer God de goddelozen rechtvaardigt. Een gerechtigheid, waarvan op zovele plaatsen met de uiterste verheffing gesproken wordt. Een gerechtigheid, die eeuwig de stof van bewonderende aanbidding en dankzegging zal opleveren. Een gerechtigheid, waarin Gods deugden en volmaaktheden, die zozeer tegen elkander schenen te strijden nopens het zaligen van zondaren, ten volle opgeluisterd en op de uitnemendste wijze verheerlijkt worden. Met moet er van zeggen:

*'t Heil, dat in Jezus leit,
Paart Gods gerechtigheid
Met zijn meedogen, geeft ons vrijgelei;
Gerechtigheid spreekt zelf de zondaar vrij;
O, eind'loos wijs beleid!
God eist de schulden
Daar God zelf voor pleit:
Jehovah kan geen zonden dulden,
En niets is, dat die boet
Dan 't Godd'lijk hartebloed.*

Maar waarom gerechtigheden in het meerdere getal?

- Dit geeft te kennen de voortreffelijkheid van deze gerechtigheid. Zij is toch een Goddelijke gerechtigheid, die de gerechtigheid van alle schepselen oneindig te boven gaat. Nooit bezat Adam in de staat der onschuld zulk een gerechtigheid, ja, die der engelen moet bij deze gerechtigheid van de Messias ver onderdoen. Deze gerechtigheid is de gerechtigheid van de Theoanthropos, van de Godmens.
- De volmaaktheid van deze gerechtigheid, is door Hem aangebracht, want alles is door Christus geleden, wat de strafschuldige zondaar eeuwig verdiend had te lijden, en alle gehoorzaamheid, die de wet in haar volle en geestelijke zin vorderde.
- De algenoegzaamheid van deze gerechtigheid is toch van een oneindige waardij, waarom onze Dordrechtse vaders terecht zeggen, dat deze gerechtigheid van een oneindige kracht en waardigheid, overvloedig genoegzaam is tot verzoening van de zonden der ganse wereld. Duizenden der uitverkoren zondaren zijn door dezelve reeds gezaligd, en elk, hoe goddeloos en groot zondaar hij ook is, kan en zal door dezelve gezaligd worden, wanneer hij tot dezelve door het geloof de toevlucht neemt.
- Gerechtigheden, eindelijk, vanwege derzelve heerlijke gewrochten en uitwerkselen, want alle voorrechten der gelovigen vloeien voort uit deze gerechtigheid. Het is nochtans voor dood-onmachtige zondaren niet genoeg, dat hun de schuld vergeven en het recht ten leven toegewezen wordt. Zij moeten ook, in persoon tot de genieting der zaligheid toebereid worden. Maar wat is het dan gelukkig, dat bij de Messias niet alleen gerechtigheden gevonden worden, maar dat er bij Hem ook:

2. **sterkte is**. Het woord "sterkte" betekent niet alleen een kracht, die onoverwinnelijk is, maar ook, die zelf alles overwint en vermeestert. *Maar aan welke sterkte moeten wij hier denken?*

Er zijn er, die er alleen door verstaan, die sterkte, dat vermogen, welke de grote Christus bezit als Middelaar, om de uitverkoren zondaar uit de macht van de satan te verlossen en van de dienstbaarheid der zonde vrij te maken. Men één woord: om hem door Zijn Geest te bekeren, te heiligen, te bewaren en te verheerlijken; Bijgevolg dat vermogen, dat in Christus als Middelaar is.

Maar anderen denken hier bepaaldelijk aan die sterkte, die de Heere aan Zijn volk mededeelt. Of die kracht, die Hij aan de Zijnen verleent om de wereld te overwinnen, de zonde te kruisigen, de duivel tegen te staan, de verzoeking wederstand te bieden, het kruis te dragen, de plichten te betrachten, of al dat vermogen, dat de zondaar nodig heeft om de raad van God hier uit te dienen, en zijn zaligheid uit te werken met vrees en beven.

Maar waarom zou men het een en ander niet mogen tezamen nemen, aangemerkt toch, dat het eerste de grond is van het laatste, want wij kunnen geen kracht, geen vermogen van Christus ontvangen, of er moet zulk een sterkte in Hem zijn. Ik heb mij over deze sterkte breedvoerig uitgelaten, toen ik tot u sprak over Psalm 89 vers 18.

3. Van deze gerechtigheden en sterkte wordt hier nu gezegd, dat zij gewis *in Jehovah zijn*.

- a. Deze gerechtigheid is in Hem, door Hem uitgedacht. Een uitvinding, waarvoor al het vernuft der schepselen moet stilstaan. Zij is door de Jehovah, onze gerechtigheid, uitgevonden, toen Hij uitriep: "Vader! verlos hens, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden" (Job 33 vers 24). Zij is door Hem daargesteld, want Hij, de Messias, heeft die eeuwige gerechtigheid, door Zijn lijden en doen, teweeggebracht. Zij is in Hem, want Hij maakt die gerechtigheid door Zijn Evangelie bekend, als de grote Leraar der gerechtigheid. Bij Hem is zij te zoeken, in Hem is zij te vinden, door Hem is zij te verkrijgen. In Hem, in zo ver Hij die gerechtigheid gedurig aan arme zondaren, te hunner rechtvaardiging, mededeelt. Deze gerechtigheid is bij Hem gereed. Alles is volkomen klaar bij Hem.
- b. Zo is ook de sterkte in Hem. Alles, wat wij, arme zondaren, van node hebben, is bij Hem te verkrijgen.
  - Sterkte om te geloven, want bij Hem toch is een uitnemende grootheid van kracht om het geloof te werken (Eféze 1 vers 19).
  - Sterkte tot heiligmaking, want Hij versterkt de harten der gelovigen om onberispelijk te zijn in heiligmaking (1 Thessalonicenzen 3 vers 13).
  - Sterkte in de strijd, onder zwakheden en moedeloosheden, want Hij geeft den moeden kracht, en Hij vermenigvuldigt de sterkte dergenen, die geen krachten hebben, (Jesaja 40 vers 29).
  - Met één woord: Jezus, de Messias, bezit niet alleen alle vermogens, maar Hij wil die ook mededelen, en arme, machteloze zondaren dezelve deelachtig maken. Alles is in Hem, als in een volle voorraadschuur, zodat machteloze zondaren het met al hun machteloosheid en onvermogen, naar Hem hebben heen te wenden.

4. Deze gerechtigheden en sterkte zijn in Hem *gewisselijk*. Het grondwoord heeft tweeërlei betekenis, te weten van bevestiging of verzekering, en van uitzondering of tegenstelling. In de eerste zin zegt het zoveel als: *Het is zo*. Het is zeker, het is vast, men kan er staat op maken, en dan drukken deze belijders daarmee hun vast vertrouwen uit, hun gegronde verzekering, dat er zulk een gerechtigheid in de Messias is, alsof zij zeiden: "Waarlijk, voorzeker, het is zo, dit is het getuigenis van God in Zijn woord. Dit heeft God met een eed bevestigd. Dit vergezelt Hij door de

sacramenten. En wij maken er staat op, wij nemen dat getuigenis aan, dat wij in Christus kunnen gerechtvaardigd, geheiligd en gezaligd worden." Al de profeten geven dit getuigenis, dat in Hem, de Jehovah, beide gerechtigheden en sterkte zijn. *Gewisselijk, voorzeker, zijn in de Heere gerechtigheden en sterkte.*

Nemen wij het in de betekenis van uitzondering of tegenstelling en zetten wij het dan over door alleenlijk, dan levert het insgelijks een goede en nadrukkelijke zin op. Alleenlijk, dus met uitsluiting van alles, wat buiten Christus is, in Hem, de Messias, zijn gerechtigheden en sterkte. In Christus alleen, zijn, met uitsluiting van alles wat buiten Hem is, gerechtigheden. Deze toch zijn niet in de mens te vinden. O nee, sedert Adams val hebben wij, mensen, alle gerechtigheid verloren. Wij hebben nu niets, waarmede wij voor God bestaan kunnen. Onze beste werken zijn onvolkomen en met zonden bevekt, naar het zeggen van onzen Catechismus. "Onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed," naar Jesaja 64 vers 6, of gelijk de Engelse overzetting het heeft: *"Al onze gerechtigheden zijn als vuile vodden."*

Dit getuigenis wordt niet afgelegd van de werken van onbekeerden, goddelozen en geveinsden, maar van de werken, de beste werken der Godzaligen, van hen, gelijk uit samenhang van dat hoofdstuk blijkt, die met hun hart betuigden: "Wij zijn Uw volk, u zijt onze Vader." Van hen, die gezaligd waren, ingevolge het onmiddellijk voorgaande vers, mensen derhalve, die bekeerd waren en veranderd waren. Dezelfde mensen zeggen, niet van hun zonden, niet van hun verkeerdheden, maar van hun gerechtigheden, van hun beste plichtsbetrachtingen, dat zij vuile vodden zijn. "Vodden", zegt Hervey, "zo wij derzelver grote onvolmaaktheid beschouwen, vuile vodden, zo wij op derzelver bezoedelingen letten." Daar is bijgevolg geen gerechtigheid bij de zondaar zelf, gelijk ik in vele bijzonderheden zou kunnen aantonen, indien ik daartoe de tijd had. Daar is ook geen gerechtigheid in de Wet te vinden. De Bijbel zegt: "Uit de werken der Wet zal geen vlees gerechtvaardigd worden voor God."

Trouwens, als dit geschieden kon, dan moesten wijzelf twee zaken kunnen verrichten: wij moesten dan vooreerst de straf in haar volkomenheid kunnen doordragen, maar de straf is oneindig, wij moeten die eeuwig dragen, daar is bijgevolg geen doordragen aan. Wij moesten dan ook, ten tweede, Gods Wet in haar geestelijke zin en volle uitbreidheid, volmaakt en altijd, met gedachten, woorden en werken onderhouden. Maar dit is ons volstrekt onmogelijk geworden. In de wet is bijgevolg geen gerechtigheid, ja, deze is nergens bij enig schepsel te vinden. Zij is alléén in Christus!

Waar zal de zondaar steunsel vinden

Daar alles eind'lijk wijken moet?

Wat troost van rijkdom, staat, wijsheid, eer of vrienden

Bevredigt zijn gemoed?

Zijn oog beschouwt zijn zielsellenden,

En kan die nimmer overzien:

Waar mag, waar zal, waar kan d' ellendeling zich wenden

Om tijdelijk verderf en 't eeuwig leed te ontvliên?

Waar anders heen, dan naar de Heere,

Naar Christus, Gods en 's mensen Zoon,

Vernederd tot het kruis, verhoogd in de opperste ere,

Een eeuwig Priester op Zijn troon,

Wiens onbesmet, gehoorzaam leven,

En alverzoenend liefdebloed,

Werkte een gerechtigheid, die Hij aan ons wil geven,

Die ons ten hemel voert, en alle schuld voldoet.

Zo is het ook met de sterkte. Deze is alléén in Christus, en nergens anders, te vinden. Bij de zondaar zelf is toch geen sterkte. In de staat van zijn zondige natuur is hij volstrekt dood in zonden en misdaden, en niet minder onbekwaam om iets te doen. Zo weinig als een Moorman zijn huid, en een luipaard zijn vlekken kan veranderen, zo weinig kan de mens zichzelf bekeren.

En wat een begenadigde betreft, hoewel hij een grondbeginsel van leven ontvangen heeft in de levendmaking, hij kan nochtans zonder Christus niets doen of verrichten. Nergens is enig heil, enige sterkte buiten Christus te vinden. Dit wil en zal al Gods begenadigd volk wel onderschrijven.

Deze zijn de uitnemende waarheden, die door hen, die de knieën voor de Messias bogen, zouden beleden worden. Waarheden, van een eeuwig belang. Waarheden, waarin arme zondaren al hun heil en zaligheid vinden kunnen.

2. *Laten wij dan nu ook eens acht geven op de wijze hoe zij dit belijden zouden.*

Het is: "**Men zal van Mij zeggen.**" Eigenlijk staat er: "Hij zal zeggen." Of wel naar de Hebreeuwse spreektrant zonder bepaling van een persoon. De onzen hebben het dan ook terecht vertaald: "Men zal van Mij zeggen." Het zal de volgende zielsgestalten en werkzaamheden te kennen geven.

- a. Dat zij overtuigd waren, dat alleen in Christus gerechtigheden en sterkte zijn. Het was hun bijgevolg te zien gegeven, dat zij moesten afzien van alle eigen waardigheid, kracht en verdiensten. Zij hadden ingevolge deze ontdekking, de dood geschreven op hun beste plichten. Zij zagen, dat zij niets hadden, niets konden, niets vermochten. Het was hun betuiging:

*O ja, de plagen van mijn hart
En mijn onreinigheden,
Och! die vergroten mijne smart;
Besmet zijn al mijn leden;
Mijn ziel, die is geheel onrein;
En al mijn plichten, groot en klein
Zijn walgljik in Gods ogen.
En ik ben dood'lijk machteloos
Van alle hulp versteken;
Mijn zielsvermogens, die zijn boos;
Mijn harte schijnt te breken;
Ik kan geen stap naar Jezus doen,
Ik heb geen geld voor zielsrantsoen,
'k Lig hopeloos bezwelen.*

- b. Het geeft ook te kennen, dat zij die gerechtigheid en sterkte met licht onder het oog gekregen hadden. Zij hadden de volle algenoegzaamheid, die er in Christus is, te zien gekregen. In Hem zagen zij een gerechtigheid van eeuwige waardij, een mantel, ruim en lang genoeg om hun gehele personen te bedekken. Een sterkte, die algenoegzaam was, om hen alles te doen verrichten en tot alles bekwaam te maken, zodat men elk hunner wel op deze wijze sprekende, mag invoeren:

*De Borg, Die mij Zijn schatten biedt,
Tot Wien ik met mijn schulden vlied,
Die om mijn misdrijf is gestorven,
Heeft door Zijn deugd en heiligheid,
Waarin Gods luister zich verspreidt,*

*Voor mij Gods liefde en Geest verworven.
't Geen Jezus deed en sprak en dacht,
Is op mijn rekening gebracht.
Die 't minste kwaad niet kan gedogen,
Wiens heilig oog op alles let,
Beschouwt mij zonder vlek en smet,
En ziet naar mij met Vaderogen.*

- c. Daarbij geeft het te kennen, dat zij deze gewichtige waarheden ook belijden zouden. Zij zouden dezelve dan voor de Heere erkennen, wanneer zij in het verborgen met hun schuld en onmacht in erkentenis van hun vloek en strafwaardigheid, en onder het gevoel van eigen machteloosheid het naar de Heere zouden wenden, wanneer het de betuiging der ziel is: "In U, o Jehovah, is alléén gerechtigheid en sterkte." Zo zouden zij het ook belijden voor de mensen, en zich het Evangelie van Christus niet schamen. Gaarne zouden zij tot roem en prijs van de vrije genade erkennen, dat in hun noch waardigheid, noch kracht was, maar dat deze beide alleen in Christus gevonden werden.
- d. Ten vierde geeft het te kennen, dat zij met deze waarheden opgetogen en ingenomen zouden zijn. Zij zouden daarvan zo, tot overlopens toe, vol zijn, dat zij van deze gerechtigheid overal juichende vermelden zouden. Zij zouden van Jezus volheid en dierbaarheid niet kunnen zwijgen. Geen wonder. Wanneer het Evangelie, de weg van zaligheid, zich aan de zielen in deszelfs eigen en volle licht ontdekt, dan kan het niet anders, of de ziel moet in opgetogen verwondering staan over die weg des heils, die juist zo gepast is voor arme zondaren, en zo geschikt voor Gods deugden en volmaaktheden.
- e. Het geeft, ten vijfde, te kennen, dat zij ijverig zouden zijn in het voortplanten van deze waarheid. Zij zouden er hun werk van maken, om anderen van deze waarheid te overtuigen, om aan anderen de Heere Jezus in Zijn volheid aan te prijzen. Om de mensen van alles, wat geen Jezus is, af te brengen, en hun aan te wijzen, dat er in Christus een volheid en algenoegzaamheid is, gerechtigheden voor de oudste en stoutste, voor de booste en snoodste, voor de hardste en onreinste zondaar, en kracht voor de machtelooste, om door zulk een voorstel vele zielen uit te lokken en op te wekken om het naar Christus heen te wenden.
- f. Eindelijk geeft het te kennen, dat zij vrijmoedig en openbaar zouden zijn in deze hun erkentenis en belijdenis, waar ter plaatse en bij welke personen zij zich bevonden, zij zouden deze grote evangelische waarheden bekend maken en voorstaan. Zij zouden allen toeroepen, dat al hun gerechtigheid en sterkte alleen in Christus was en bleef.

Al waren zij als Paulus die lang op deze weg geweest waren, die reeds veel voor Christus gedaan, geleden en gestreden hadden, het zou dan nog hun oprechte en vrijmoedige betuiging zijn: "Ja gewisselijk, ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus mijn Heere, om Wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb, en acht die drek te zijn, opdat ik Christus moge gewinnen, en in Hem gevonden worde, niet hebbende mijn rechtvaardigheid, die uit de Wet is, maar die door het geloof van Christus is, namelijk de rechtvaardigheid, die uit God is door het geloof" (Filippenzen 3 vers 8 en 9).

2. Deze erkentenis zou ook de rechte uitwerking op hen hebben, en dit zou blijken uit hun werkzaamheden, want zij zouden tot Hem komen, hetwelk het tweede deel van mijn verhandeling uitmaakt.

"Tot Hem", zegt mijn tekst, "zal men komen." De tijd roept mij, dat ik de zaken bekort. Dit kan ik ook te beter doen, omdat ik over dit komen tot Christus reeds meermalen gesproken heb. Ik zal de dingen dan maar alleen in een schets opgeven.

A. Ziet hier de voornaamste in deze kundigheid opgesloten zaken.

1. Tot Wien zouden zij komen? De tekst zegt: "**Tot Hem**", dat is: tot die Jehovah, in Wien gerechtigheid en sterkte is, dus niet tot de Wet, alsof zij door hun plichten zouden kunnen geholpen worden. Trouwens, zij waren van het berusten op en in deze ook reeds afgebracht. Ook niet tot hun opgegeven erkentenis. Zo ook niet tot God in het gemeen, want deze is buiten Christus ongenaakbaar, en een verterend vuur voor de zondaar. Maar tot Hem zouden zij komen, Die de sterke toren is, waarheen de rechtvaardigen lopen om in een hoog vertrek gesteld te worden. Tot Hem, Die de ware Ark is, de rechte Vrijstand, het ware Heiligdom, waarin God en de zondaar elkander kunnen ontmoeten.

2. Tot Hem **zouden zij komen**. Meermalen heb ik aangemerkt dat dit komen ons doet denken aan de geloofswerkzaamheid van een ziel, die het naar Jezus wendt. Het bestaat, om u dit slechts te herinneren, in een uitstap van alles wat Jezus niet is. Zulk een ziel ziet van alles, wat Christus niet is, geheel af, en wendt het naar Hem toe, op grond van die Goddelijke verklaring en roepstem, die wij uit het 22ste vers hebben overwogen. Zij komt tot Hem met al haar noden, lasten en ellenden, met haar schuldige en gebonden zielen, met alle banden van ongelooft, onmacht en verdorvenheden, en zij geeft zich aan Hem ter zaliging over. Het is dan:

*Ik wil mij nu niet meer beraán,
Maar mij daarhenen wenden;
En naar een rijke Jezus gaan
Met al mijn zielsellenden.
Ik kom dan Jezus! onbevreesd,
Tot Uw gerechtigheid en Geest:
Gij zult mijn ziel genezen.
Ik zal de Uwe wezen.*

Twee aanmerkingen moet ik er nog bijvoegen, eer ik van dit stuk afstap.

1. De eerste is, hoe *onbepaald* deze belovende voorstelling hier geschiedt. Het is: "Tot Hem zal men komen."

- a. Niemand wordt hier dan uitgesloten. Wie hij is, een Jood of heiden, een oud of jong zondaar, hetzij hij lang en zwaar gezondigd heeft of in een mindere trap, die maar erkent, dat in Jezus alleen gerechtigheden en sterkte zijn, die zal komen.
- b. Zo weinig wordt hier de wijze hoe men komt bepaald.
  - Sommigen komen zeer slaafs, wettisch en met vele benauwdheden *Zij komen vrezende en bevende tot des Heeren goedheid*, naar Hosea 11. Dit is niet het wenselijk komen, want het is een bewijs, dat het ongelooft dan nog veel kracht oefent. Echter, komen dezulken, zij zullen welkom zijn.
  - Anderen komen zeer bedaard op een zachte evangelische wijze, gelijk Lydia, Zacheüs en anderen. Zij hebben een opgeklaard inzien in het volle, algenoegzame en het bereidwillige van Christus, dat alles, dat zij in zichzelf als slecht en verkeerd ontdekken, dat alles vernedert en verootmoedigt de ziel wel, maar het benauwt hen zozeer niet, omdat zij daartegen in Christus een overvloeiende volheid zien, en doorgaans goedertieren gedachten van de Heere hebben.
  - Sommigen komen zeer langzaam. Het werk gaat van trap tot trap langzaam voort. Zij hebben met vele bedenkingen, bekommelingen en beletselen te worstelen,

zodat zij als kruipende tot Jezus komen. Zij blijven jaar en dag zonder veel te vorderen, evenwel, zij komen op des Heeren tijd. Anderen komen met haast en spoed. Zij breken schielijk door, zodat het eer een vliegen dan een komen schijnt. "Het volk dat U niet kende, zal tot U lopen", is het bij Jesaja 55 vers 5 en in Jesaja 60 vers 8 staat: "Wie zijn deze, die daar komen gevlogen als duiven tot haar vensteren?" Als men dan maar waarlijk tot Christus komt, dit is de zaak.

- c. Men vindt ook geen bepaling van tijd, hoe menigmaal men komen moet. Het is niet genoeg, dat men eens gekomen is, het moet een gedurig komen zijn en blijven, een gedurig gebruik maken van de gerechtigheid en sterkte, die in Christus zijn, gelijk ik u dit voorheen ook heb aangewezen.

2. De tweede aanmerking is over het verband, waarin deze twee delen van mijn tekst tot elkander staan. Zij zouden zeggen: *Gewisselijk, in de Heere zijn gerechtigheden en sterkte, tot Hem zal men komen.*

Wij leren daaruit twee dingen.

- a. Ten eerste, wanneer er die vaste overtuiging niet is, dat in Christus alléén gerechtigheid en sterkte zijn, dat de zondaar dan ook nooit tot Hem komen zal. Zolang dit stuk de zondaar niet klaar is, zolang blijft hij of wanhopig moedeloos bij zichzelf zitten, of hij zoekt langs een werkheilige weg hulp en redding bij zichzelf of bij iets anders buiten Christus.
- b. Ten tweede, dat, wanneer het eerste met licht wordt ingezien, dat dan ook het komen tot Christus volgen moet. De maat en trap van vrijmoedigheid in het komen kan onderscheiden zijn, maar als iemand waarlijk inziet en gelooft, dat in Christus alleen gerechtigheden en sterkte zijn, dan kan het niet anders wezen, of hij moet en zal komen.

Wanneer ik geloof, dat ik, gelijk onze kanttekenaars deze woorden verklaren, *voorzeker in Christus gerechtigheid en sterkte heb*, dat is, dat deze niet alleen aan anderen, maar ook aan mij geschonken is, dan volgt ook het aannemen en toe-eigenen, dan volgt het komen tot Christus. Alles, wat bij iemand aan dit laatste ontbreekt, vloeit voort uit gebrek aan het eerste. Maar deze mensen, waarvan de tekst gewaagt, waren volkomen verzekerd, dat die gerechtigheid en sterkte in Christus was, en daarom kwamen zij ook tot Hem.

Ziet daar, deze dierbare en gewichtige woorden nader uitgebreid en verklaard. Laten wij daarmee nu tot onszelf inkeren. Wij hebben hier toch een zeer ruim veld om daaruit iets op te zamelen tot lering, vermaning, bestiering en vertroosting van elk, naar zijn onderscheiden staat en stand.

A. Ik wil nu nochtans niet spreken van en tot zulke mensen, die de leer van vrije genade misbruiken tot losheid en zorgeloosheid, alsof de leer, dat alleen in Christus gerechtigheden zijn, vrijheid gaf om naar het goeddunken van ons hart te leven. Mensen, die zich, omdat zij onder het Evangelie leven, weiden zonder vreze.

Maar men misbruikt ook niet weinig die waarheid, dat alleen in Christus sterkte is. Daar zijn er toch, die immers geloven, althans gelijk zij zeggen, dat zij moeten bekeerd en veranderd worden, maar zij zijn machteloos, zij kunnen het aan zichzelf niet geven, zij beschuldigen God dus heimelijk, dat zij niet bekeerd worden. Dit is waarlijk een allerverkeerdst, Godonterendst en zielsverderfelijk bestaan. Zijn er zulken onder u, ik zie hen met medelijden aan. Het is wel zo, dat u onmachtig, volstrekt onmachtig zijt, maar uw onmacht is uw schuld, uw verdoemelijke schuld voor God. Ook doet u niet alles, wat u als een redelijk mens zou kunnen doen. Och, mocht u daarbij eens bepaald worden en leren om u vanwege uw onmacht te

vernederen, in plaats van achter dezelve te schuilen!

Inzonderheid heb ik althans een woord voor en tot u, die, in plaats van met dit gelovig in te stemmen, dat alleen in Christus gerechtigheden en sterkte zijn, het tegendeel met uw daden zegt, en uw zaligheid bij uzelf, of geheel, of ten dele zoekt.

Vraagt u, *wat dat voor mensen zijn?*

Onder dezen tel ik u, die op uw deugdzaamheid, godsdienstigheid en zedigheid rust. U ben niet als sommige anderen. U steekt boven deze en gene uit in godsdienstigheid en zedigheid, maar stelt u daarin niet uw rust? Wacht u daarop niet de hemel in? Onder dit zelfde soort betrek ik ook u, die de letter der verklaarde waarheden belijdt, die toestemt, ja, naar uw voorgeven gelooft, dat alleen in Jezus gerechtigheid en sterkte is, en die, naarmate u, die uw belijdenis met een uiterlijk godsdienstige wandel versiert, daarin uw rust vindt en weltevreden zijt. Maar u zoekt uw gerechtigheid in uw geloof. Deze uw belijdenis, dit uw geloof, dat u zondaren zijt, dat u geen verdiensten hebt, dat u om niet moet gezaligd worden, is dan uw gerechtigheid voor God. Maar wat hebt u dan anders dan een Arminiaanse gerechtigheid? Deze mensen zoeken het ook in hun geloof.

Anderen gaan verder. Zij hebben overtuigingen gehad, zij zijn aan zichzelf min of meer ontdekt geworden, zij hebben hun staat voor God betreurd, hartelijk beschreid, hun leven verbeterd en daarop zijn zij tot rust gekomen. Dit is hun gerechtigheid.

Sommigen kwamen nog al verder. Zij geloven, dat zij met al hun verbeteringen, geen gerechtigheid voor God hebben. Zij blijven daarom in die weg van zonden te belijden, te betreuren, zich aan Christus aanbieden. En intussen is er een heimelijk betrouwen op die dingen. Zij maken hun gerechtigheid van hun gestalten en werkzaamheden.

Evenzo gaat het met velen ten opzichte van eigen werkzaamheid.

Ik wil nu niet spreken van zulken, die, wanneer zij uiterlijk de plichten betrachten, wanen dat alles wel is, die altijd zeer wel voort kunnen, en die nooit aan hun onmacht zijn, veel minder dezelve gevoelen.

Maar ik bedoel nu bijzonder die mensen, die enige indrukken van hun verloren toestand gekregen hebben, en nu ernstig aan het werk gaan. Nu zullen zij dit doen, nu dat nalaten, nu zullen zij zich bekeren, zij nemen de sterkste voornemens, maar het loopt alles te niet, omdat zij alles in eigen kracht ondernemen.

Daar zijn er ook, waarbij de overtuiging nog dieper gaat. Die geloven, dat zij een Goddelijke Middelaar met Zijn volheid van node hebben, en die met alles tonen, dat zij het in eigen werkzaamheid zoeken. Trouwens, wordt hun gezegd, dat zij als een machteloze en gans ontblote tot Christus moeten komen, en Hem als de enige Zaligmaker aannemen, zij kunnen dit zeer gemakkelijk doen. Zij geloven zo menigmaal, als zij willen. Maar het is eigen werk, geen gegeven geloof, want nooit zagen zij, dat er een Goddelijke kracht vereist wordt, zal iemand kunnen geloven.

U allen, met wie het zo gesteld is, u stemt dan met de verklaarde belijdenis nog niet in, en het is ook daarom onmogelijk, dat u u, als machteloze en ontblote zondaren naar Christus zou wenden, maar hoe ongelukkig zijt u dan niet? Immers moeten wij allen een gerechtigheid hebben, waarmee wij voor God kunnen bestaan. God kan om uwentwil Zijn deugden en volmaaktheden niet verloochenen. Daar moet aan Zijn rechtvaardigheid en heiligheid voldaan worden. Zijn wet moet volkomen vervuld worden in haar dubbele eis. Al stortte u een zee van tranen, al lag u dag en nacht op uw knieën, al verrichtte u alle plichten, die de beste der mensen betracht hebben, nochtans moet u verloren gaan, zo u geen andere gerechtigheid hebt. Denkt toch aan uw Catechismus. Deze leert, *dat de gerechtigheid, die voor God bestaan kan, gans*

volkomen, en de wet Gods in alle stukken gelijkmatig zijn moet. Deze gerechtigheid moet de onze worden door een waarachtig, levend, toe-eigenend geloof, of wij gaan verloren, wij gaan naar het eeuwige verderf. Welaan dan, deze gerechtigheid en sterkte zijn in Christus. Dit is u in de verklaring aangetoond. Deze gerechtigheid en sterkte worden u gedurig verkondigd en aangeboden, ja, het wordt u in des Heeren naam bevolen, om die gerechtigheid en sterkte aan te grijpen. Och, dat u maar van alle eigengerechtigheid en kracht, recht en gemoedelijk ontbloot was, hoe zou u toetasten, hoe zou u komen!

Zijn er onder u, *die min of meer wanhopig bij zichzelf zijn*, en denken: "Daar is voor mij geen raad, mijn zonden zijn al te groot, ik heb al te lang, te moedwillig, met voordacht en op geheven hand gezondigd. Mijn schuld is groter, dan dat zij kan vergeven worden."

Mensen, die ook daarom maar verder in de zonden voortleeft, u roep ik toe: "Gewisselijk, in den Heere zijn gerechtigheden en sterkte." Gerechtigheden voor de grootste en booste zondaren. Al waren uw zonden tot aan de hemel opgeklommen, al waren zij rood gelijk scharlaken, deze gerechtigheid van Christus is algenoegzaam en volkomen. Niemand kan een te groot zondaar voor Christus zijn. Ik roep u toe:

*Wat gaat u aan, o ziel! dat g' uw misdaan en schulden,
Te eenzijdig, zwaarder weegt, dan Jezus' schuldrantsoen?
Nooit zal Zijn offerand' een zweem van opspraak dulden,
Dat haar genoegzaamheid voor schuld zou onderdoen.
Der zonden stapel mag aan 's Rechters zetel raken,
Haar omtrek 't ruime vak der wereldse ijdelheid
Beslaan; zo wijd de zucht tot ondermaanse zaken
En wat de wereld geeft, zich wijd en zijd verspreidt;
Nog zal zijn kruisverdiens' dat toppunt overschrijden,
Nog zal het ruime kleed van deze Middelaar,
Zijn blanke heiligheid, gepurperd in Zijn lijden,
Die ballast van uw schuld, gestapeld op elkaar,
Voor 's Rechters aangezicht, met losse vouwen dekken,
Zijn kruisverdiens' kent geen omtrek, paal of perk.
Zo ver de oneindigheid haar glansen uit kan strekken,
Straalt Jezus zondaarsliefde in 't groot genadewerk.*

Zegt er iemand: "Och, dat zou mijn zaligheid zijn, als ik eens genade mocht ontvangen en bekeerd mocht worden. Maar ach, ik lig zo vast aan de banden en boeien van zonde en werelddienst, mij dunkt ik raak er nooit los van. Hoe word ik nog eens van de liefde tot de wereld en zonde bevrijd?"

Houdt toch moed, ziel, die zo denkt. Er is hoop voor u, al was uw hart nog zo gehecht aan de zonde, bij Jezus is hulp besteld. Jezus heeft sterkte genoeg om de gebondenste ziel los te maken. Wendt u dan, zoals u zijt, naar Hem toe. Hij moet u trekken uit de tegenwoordige, boze wereld. U mag voornemens maken, u mag deze en die belofte doen, nooit kunt, nooit zult u die houden. Hoe menigmaal heeft de ondervinding dit al aan u geleerd? Zo ras kwam u niet in de verzoeking, of ras lagen al uw voornemens. Maar komt met al die banden, met al die liefde tot de zonde, naar Christus. Hij kan, Hij wil, Hij zal al die banden losmaken. Als de Zoon u zal hebben vrijgemaakt, dan zult u waarlijk vrij zijn.

B. U, die bevindelijk gelooft, *dat alleen in Christus gerechtigheden en sterkte zijn*,

waarom staat u dan nog zo te dralen? Wat houdt u terug om met uw schulden, lasten en banden tot Christus te komen. Of twijfelt u aan de algenoegzaamheid van Zijn gerechtigheid? Is die mantel niet lang, niet ruim genoeg om al uw zonden te bedekken?

"Neen", zult u zeggen, "ik twijfel geen ogenblik aan de algenoegzaamheid van Jezus' gerechtigheid, maar och, hoe zal ik dezelve deelachtig worden?"

Gij moet, dit weet u immers, die door het geloof aannemen en toeëigenen.

"Ja", zegt U, "dit is juist de zaak, waarover ik bekommerd ben. Dit kan ik niet doen. Ik doe er wel gedurig pogingen toe, maar het is, of ik niet durf, het is of mijn hand lam is, enz."

Wel, is het u dan niet groot, dat er niet alleen gerechtigheid, maar ook *sterkte* in Christus is? Sterkte, om ook de banden van uw ongeloof, verkeerdheden, wantrouwen en achterdocht weg te nemen? Of gelooft u dit niet? Ei, komt toch vertrouwelijk met uw schuldige, duistere en gebonden zielen tot Hem. Weet, dat uw dralen in uw komen nergens anders vandaan komt, dan dat u niet ten volle overtuigd bent bij uzelf aangaande die waarheid, dat in Jezus gerechtigheden en sterkte zijn.

Zegt gij: "Dat geloof ik wel".

Maar gelooft u dat wel gewis en met verzekerdheid, dat zulks ook voor u in Hem is? Als het u daaraan ontbreekt, tracht dan ook van die waarheid met meer klaarheid overtuigd te worden. God doet de grootste verzekering in Zijn Woord en Hij verzegelt het in de sacramenten, *dat gewisselijk in Zijn Zoon alles is, wat u van node hebt, en dat dát alles voor u in Hem vaardig ligt.*

Maar misschien scheelt het u meer daar aan, dat u niet gelooft, dat het in Hem alléén is. Misschien zoekt u nog het een en ander bij uzelf. Misschien hebt ge een zeker plan gemaakt, en denkt: "Ik moet zo en zo hartelijk, levend, gezet werkzaam zijn, zal ik mij de genade in Christus durven toe-eigenen."

Is het zo met u? Wel dan bouwt u niet op Christus alleen, maar dan is er nog iets in u, waarop u uw hoop stelt, en dan kan het niet zijn, dat u zo tot Christus komt, zoals u bent. Och, mocht u eens van dat alles afgebracht worden! Mocht ge u maar zoals u bent, naar Christus wenden! Jezus roept nog!

Hier is gerechtigheid en Geest,

Genade, volheid, leven.

Komt maar vrijmoedig, onbevreesd,

Wat staat u zo te beven?

Komt hier met al uw schuld belaán,

Ik zal 't u eeuwig wel doen gaan,

Ik heb voor al uw zonden

Verzoening gevonden.

Och, komt op de roepstem vertrouwelijk tot Hem! Wat zult u welkom zijn!

C. Gelovig volk, u stemde van harte mede in, *dat gewisselijk in de Heere gerechtigheden en sterkte zijn.* Daarom kwam u tot Hem. En hoe ondervond u niet, dat het waarlijk zo met de zaak gelegen was? Met die gerechtigheid kon ge u bedekken, en welk een kracht ging er niet van Christus uit? Is deze belijdenis ook niet juist naar uw hart? Is dit niet recht uit uw stand gesproken? Bent u hoe langer, hoe meer overtuigd, dat u in uzelf niets hebt om voor God te kunnen bestaan? Uw zonden zijn niet alleen verdoemelijk, maar u moet ook uw beste plichtsbetrachting veroordelen, en er de dood op schrijven. Uw aangenaamste, uw beste tijden, gestalten, werkzaamheden, Godsdienstige verrichtingen, en wat dies meer zij, zijn zij niet in uw oog wegwerpelijke klederen, in zover zij in zaken van gerechtigheid in aanmerking

komen? Ik maak mij sterk, dat het de betuiging van uw hart is, alle dingen schade en drek te achten om in Christus gevonden te worden. Wordt u ook niet hoe langer, hoe machtelozer bij uzelf, en leert u niet hoe langer, hoe meer het zeggen van de Heere Jezus te verstaan: "Zonder Mij kunt u niets doen?" Ik vertrouw, dat u zegt: "O ja, ik kan niet een zonde doden, niet een plicht betrachten, of ik moet daartoe telkens voorkomende genade ontvangen." Hoe aangenaam stemt u dan in met al het gelovig volk! Zo spreken toch alle gelovigen in de Bijbel, en dus is de waarheid van onze gereformeerde belijdenis, ook waarheid geworden in uw harten.

- (1) Hoewel dit door genade bij u plaatsheeft, en u gelooft, dat voorzeker in Christus gerechtigheid en sterkte zijn, en u het daarom gedurig als een arme machteloze op die volle Middelaar werpt, en alle grond van recht alléén op Zijn verdiensten stelt, zult u ook ervaren, dat dit levend geloof *zijn vrucht ter heiliging* heeft. Maar zo werkende, als u nu doet, kunt u nooit vorderen.
- (2) En blijkt het oprichten van eigengerechtigheid ook hier niet in, dat wij, naar het uitoefenen van deze of die plicht, vooral wanneer wij zulks wat hartelijk en levend deden, meer grond van vrijmoedigheid in onze toenadering vinden, en integendeel niet durven naderen, wanneer wij in deze of die zonde gevallen zijn, of in deze of die plicht zijn te kort gekomen? Is dit niet een bewijs, dat wij nog wat in onszelf zoeken? Terwijl, wanneer wij onze grond volkomen buiten onszelf in de eeuwige gerechtigheid van Christus stelden, wij zouden komen, zoals wij zijn. Wel verootmoedigd met droefheid en schaamte over onze misdragingen, maar ook vrijmoedig, met een oog op het alverzoenend Middelaarsbloed van de Goddelijke Borg.
- (3) Deze zelfde zaak blijkt ook, ten derde, in dat bouwen op gestalten en verruimingen. Wanneer men zo en zo gesteld is, dan durft men zich de Goddelijke beloften toe-eigenen, dan heeft men vrijmoedigheid om "Abba, Vader" te zeggen, dan kan men zich op Gods getuigenis verlaten. Maar vindt men dat niet, dan is er beschroomdheid, wantrouwen en achterdocht. Hoe verkeerd is zulk een handelwijze? Het is een bewijs van het wettisch beginsel en de verkleefdheid aan eigen gerechtigheid. Zo zoekt ons eigen werkend beginsel ook nog veeltijds in eigen kracht te werken, bijvoorbeeld:
  - wanneer men niet in al zijn verrichtingen het oog heeft op de genade, maar in alles voort kan: een bewijs dat men op die tijd niet gelooft, dat alle sterkte alléén in Christus is.
  - Wanneer men voornemens maakt om zo en zo tegen de zonden te waken en te strijden, vooral wanneer men in een levende, opgewekte gestalte is, wanneer het wel eens is, gelijk met Petrus: "Wij zullen met u in de dood gaan", terwijl men intussen op het gezicht van een zwakke dienstmaagd bezwijkt.
  - Wanneer men de handen moedeloos en slap hangen laat, door opzien tegen het zware van de plicht, net alsof er geen sterkte en kracht in Christus was. Een bestaan, dat zeer ver af is van dat van Paulus, toen hij zei: "Ik vermag alle dingen door Christus, Die mij kracht geeft.
  - Wanneer met teveel boven zijn stand of gestalte werkt, wanneer een kind of jongeling in de genade mannenwerk wil doen, en wanneer men in tijden van donkerheid net zo wil werken, alsof men in het licht stond, of wanneer men in een lage, afgezakte toestand net zo werkzaam wil zijn als voorheen.
 Mocht u tegen deze en die verkeerdheden wat meer waken, en meer staan naar een levend geloof in die waarheid, *dat gewisselijk, in de Heere gerechtigheden en sterkte zijn*. Dit zou u meer opwekken, om gedurig gebruik te maken van de grote Christus, en telkens tot Hem te komen! Het moet toch uw gehele weg een komen

tot Hem blijven, een komen onder al uw gedurige afkeringen, zonden en trouweloosheden, om die gerechtigheid opnieuw aan te nemen. Een komen tot Hem onder al uw bijblijvend gebrek, noden en ellenden, onder alle wegen van druk, strijd en beproeving. Gelijk dit ook uw werkzaamheid zal zijn onder al uw afwisselende gestalten van donker en licht, naarmate u die waarheid levend gelooft, dat in Christus gerechtigheden en sterkte zijn.

Laat ik u ten besluite mededelen, hetgeen de uitmuntende Hervey, ter vertroosting en bemoediging, over deze waarheid aanmerkt. "De eeuwige borggerechtigheid van Christus", zegt hij, "beantwoordt ten volle aan al de eisen van de wet, zelfs in de hoogste zuiverheid en uiterste nauwkeurigheid van dezelve. Zij gaat oneindig de verdiende straf der zonde te boven, en ontslaat ten enenmale van schuld, en ontheft geheel en al van verdoemenis. Zij is een allerbondigste en nimmerfeilende dingtaal tegen de aanklachten van de satan en de beschuldigingen van de consciëntie. Zij staaft en vestigt een ontwijfelbaar recht tot alle zegeningen, hetzij in de tijd, hetzij in de eeuwigheid, hetzij der genade of der heerlijkheid. Zij is een veilige steun voor een Christen in een uur van verlaten en in de benauwde worsteling met de dood.

Het zielanker in deze grond werpende, mag hij alle vrees verbannen, en elke storm van zwaarigheid onverlegen doorstaan. Leunende op deze staf, mag hij treden tot de rust des graf; en behoeft hij noch te verbleken op de komst van de plechtige voorlopers der ontbinding, noch verschrikt te worden wegens haar ongelijk meerdere te duchten gevolgen.

De waardij en verdiensten van deze gerechtigheid en het vermogen dezer sterkte van de Goddelijke Verlosser zal de grafstenen ontzegelen, zal het sluimerend stof tevoorschijn brengen uit de slaapkamers der verrotting, en zal de gehele mens opbouwen tot onsterfelijkheid en glorie.

Hierdoor zal hij gesteld worden zonder vlek of rimpel, gesteld worden onsterfelijk, gesteld worden volmaakt en met onuitdrukkelijke vreugde voor de troon der heerlijkheid. Die een genadeloze gift is overzulks de gerechtigheid en sterkte van Christus".

Ik maak een einde.

*'k Erken, o Vader! Uw genade.
'k Dank U, o Zoon! voor dit rantsoen.
O Geest! omdat u vroeg en spade
Mijn ziele door dit recht wil voên.
O zieletroost! o schone waarheid!
O zalig heil, voor die gelooft!
O balsem in gewetensnaarheid,
Die al het eigen recht verdooft!
'k Zal die gerechtigheid staag mijnen
Door 't waar geloof, als Abraham.
Hiermee zal ik voor God verschijnen
Tot ere van Gods Offerlam.
Komt zondaars! hier is troost te vinden,
Omhelst dit recht, gelooft, vertrouwt;
Geen wet, noch duivel kan u verslinden,
Als u op deze gronden bouwt.
Amen.*

6. HET GELOOF VAN DE AARTSVADER ABRAHAM ALS VOORBEELD TOT NAVOLGING

Voorgesteld uit Romeinen 4 vers 20

"En hij heeft aan de belofenis Gods niet getwijfeld door ongeloof; maar is gesterkt geweest in het geloof, gevende God de eer."

"Leringen wekken, maar voorbeelden trekken." Dit is een algemeen en zeer bekend spreekwoord, dat ook door de ervaring meermalen bewaarheid wordt. Wat is er, dat zo sterk ter navolging noopt, dan de voorbeelden in anderen?

Het is daarom ook een vrij algemeen gebruik, dat men ter meerdere bevestiging van de gestelde waarheid, zich op de voorbeelden beroept, en die door deze nader staft en aandringt. Het is wel zo, dat wij niet zozeer naar voorbeelden, dan wel naar wetten moeten leven. Nochtans mogen veel zodanige voorbeelden, die met de Goddelijke wet volkomen overeenstemmen, en waaraan God Zelf het getuigenis gaf, dat zij Hem behaagden, terecht als een richtsnoer ter navolging aangemerkt worden.

Zulk een uitmuntend voorbeeld is ook Abraham, de vader der gelovigen, die als een ceder van de eerste grootte boven alle geloofsheden uitsteekt, en daarom ook van allen allerbest kan gezien worden. Geen wonder dan, dat Paulus, wanneer hij het gewichtig leerstuk van des zondaars genadige rechtvaardiging alleen uit het geloof zonder de werken der wet, wilde bevestigen en zuiveren van de laster, alsof zij een nieuwigheid was, het voorbeeld wat Abraham bijbrengt, als die alleen uit het geloof gerechtvaardigd was, nog in de voorhuid zijnde.

Dit is de voornaamste inhoud van dit 4de hoofdstuk, waarin de apostel de zaak zo behandelt, dat hij in de eerste 22 verzen het voorbeeld van de doorluchtige aartsvader aanhaalt, en dan in vers 23 tot 25 de reden opgeeft, waarom hij zich juist op dit voorbeeld boven anderen beroept.

In de eerste negen verzen stelt hij dat voorbeeld van Abraham in het algemeen voor, en heldert hetzelfde op met de zaligspreking van zulke mensen door de man Gods, David.

Vervolgens breidt hij dit nader uit ter bevestiging van zijn begunstigd leerstuk, de vrije rechtvaardiging van de zondaar. Hierin gaat hij zo te werk, dat hij eerst aantoonde, dat die vrije genade zich zowel uitstrekt tot de heidenen, als tot de Joden. Abraham werd toch *de vader van alle gelovigen* genoemd, zowel van die, welke uit de heidenen als uit de Joden waren (vers 10 tot 13). Dan wijst hij aan, hoe Abraham de belofte alleen door het geloof aangenomen en ontvangen had (vers 14 tot 22).

Hij kon toch uit de wet niet gerechtvaardigd worden (vers 14 en 15), het moest alleen uit het geloof zijn.

Ja, het was ook alleen uit het geloof geweest, dat hij gerechtvaardigd was. Dit bewijst de apostel in vers 16, en hij bekleedt het met reden, genomen uit Abrahams geloofsoefening (vers 17 tot 21) en uit des Heeren handelwijze daaromtrent (vers 22).

Onder vele uitmuntende bewijzen van Abrahams geloof; hier door de apostel opgegeven, is ook dit, dat onze geloofsheld, ondanks alle tegenstand van binnen en van buiten, door alle beletselen heendringende, zich vast en onwrikbaar heeft verlaten op de Goddelijke beloften.

Hij stond pal te midden van alle stormen en baren. *"Hij heeft aan de beloftenissen Gods niet getwijfeld door ongeloof, enz."* Ons tekstvers vertoont ons dus de bijzondere voortreffelijkheid van Abrahams geloof in helder daglicht.

De inhoud hiervan kwam mij niet ongepast voor in deze omstandigheid van tijd, daar God in de gehouden bediening van het Heilig Avondmaal, wederom tot ons gekomen is met Zijn verzegelde en bezworen belofte.

Terecht mogen wij ons afvragen, hoe wij daaromtrent verkeerd hebben? Of wij niet twijfelen door ongeloof? Of wij zijn versterkt geworden in het geloof? Of wij God de eer gegeven hebben? Of wij dus in de voetstappen van Abraham traden, dan of het tegendeel daarvan bij ons plaats had? Geliefde het de Heere met Zijn genade en Geest onder en in ons te werken, dit voorstel zou niet alleen kunnen dienen tot beproeving en onderscheiding, maar ook om ons op te wekken Abrahams geloof na te volgen. Gode geve daartoe hulp en zegen.

In de verhandeling van de voorgelezen gewichtige woorden, zal ik dus te werk gaan, dat ik

1. De woorden, zoals zij op Abraham naar des apostels oogmerk betrekking hebben, verklaren, en,
2. De hoofdwaarheden, die daarin geleerd worden, wat breedvoeriger ontwikkelen zal.

1. In de verklaring der woorden wil ik u bepalen bij deze twee zaken:

- A. Vooreerst, bij het grote voorwerp, waaromtrent Abrahams geloof verkeerde: *het was de Goddelijke belofte.*
- B. Ten tweede, bij des aartsvaders werkzaamheid daaromtrent: *hij heeft er niet aan getwijfeld door ongeloof, enz.*

A. Het heerlijk en heuglijk voorwerp, waaromtrent het geloof van Abraham verkeerde, **was de belofte Gods**. En waarlijk, mijn vrienden, de beloften Gods zijn ook alleen de rechte en eigen voorwerpen des geloofs.

Het is niet onze staat, noch onze betrekking op God, noch de genade, die de Heere door Zijn Geest in ons gewrocht heeft. Deze dingen zijn meer de voorwerpen van ons gevoel, van onze ervaring, bevinding en genieting, dan van ons geloof. Ingewerkte genade kan, noch mag, het voorwerp van ons geloofsvertrouwen zijn. Abraham vertrouwde niet op ontvangen genade, maar op de belofte Gods, en deze alleen was het voorwerp van zijn geloof.

Het is wel zo, dat alles, wat God getuigd heeft in het algemeen een voorwerp is van het geloof. De bedreigingen, waarschuwingen en vermaningen, de voorzeggingen en geboden zijn zowel voorwerpen des geloofs, als de belofte, in zover wij deze waarheid en zekerheid kennen en erkennen door het geloof.

Maar bepaaldelijk genomen, is *de belofte het eigenlijk voorwerp van het rechtvaardigend geloof*. Daarom zegt onze Heidelbergse Catechismus terecht in de 22ste vraag, *dat het grote voorwerp des geloofs is?* Alles wat ons in het Evangelie beloofd wordt. Het geloof verkeert omtrent het Evangelie. En gelijk **Witsius** wèl aanmerkt: *het Evangelie bestaat, nauwkeurig gesproken, alleen in loutere beloften van genade en heerlijkheid*. Het geloof is dus werkzaam omtrent de beloften, en dit had ook plaats in Abraham.

Aan Abraham waren grote, vele en dierbare beloften gedaan. Niet alleen zulke, die hij algemeen had met allen, die onder de bediening van het verbond leven, de beloften

namelijk van het genadeverbond, maar hem waren ook in het bijzonder zulke beloften geschonken, die hem in zijn persoon raakten, beloften, waarop de Heere hem ook had doen hopen. Hij was bijzonder begunstigd met deze drie allerheerlijkste toezeggingen, te weten:

- ? Dat hem een mannelijk zaad uit Sara, en uit dit zaad een ontelbare menigte van nakomelingen zou geboren worden(Genesis 13 en 15).
- ? Dat het land Kanaän zijn eigendom en erfbezitting zijn zou. Zie diezelfde plaatsen.
- ? Dat het gezegende zaad uit zijn lendenen zou voorkomen (Genesis 22 : 18). De apostel Paulus zegt in Galaten 3 : 16: "God sprak niet van de zaden als van velen, maar als van één, welke is Christus."

Omdat deze drie beloften zeer nauw aan elkander verbonden zijn, willen wij de twee laatste hier niet uitsluiten.

Wij denken nochtans, dat hier bijzonder op de eerste gezien wordt. Het verdient vooral onze opmerking, dat deze beloften aan Abraham gedaan werden in zulke omstandigheden van tijden en zaken, die in hun aard zeer geschikt waren, om des aartsvaders geloof op de proef te stellen.

Daar moest toch nog een lange tijd verlopen, eer de beloofde zaken een dadelijk aanwezen ontvingen, aangemerkt de eerste belofte pas na 25, de tweede pas na 400, en de derde pas na 2000 jaren haar vervulling kregen. Immers was dit lange uitstel op zichzelf een zware beproeving. De ondervinding leert toch, *dat de uitgestelde hoop het hart krenkt.*

Maar daar deden zich nog meer en vrij zwaardere belemmeringen op voor zijn geloof, want

- wat de eerste belofte betreft: Sara was oud en bedaagd, ver boven haar tijd en de moeder was reeds in haar gestorven, daarenboven was zij altijd onvruchtbaar geweest. Abraham was bij de 100 jaar. Hij was verzwakt, zijn lichaam was als gestorven. Wie kon denken, dat uit deze mensen nog een zoon zou geboren worden? Waarlijk, had het geloof ooit enig voorwendsel, het was zeker in Abrahams geval.
- Wat de tweede belofte aangaat. Toen die gedaan werd, bezat de aartsvader nog geen voet grond in dat land. Machtige en strijdbare volken bewoonden het, en Abraham verkeerde daarin als vreemdeling. Welke waarschijnlijkheid bestond er, dat hetzelfde land aan hem, als zijn erfbezitting, zou gegeven worden?
- En ten opzichte van de derde belofte. Tegen deze deden zich even dezelfde zwaarigheden op, als tegen de eerste, want feilde de eerste, dan kon deze laatste nooit vervuld worden. Had dus, zeg ik, het ongeloof ooit voedsel, en vond het geloof ooit vele zwaarigheden, het was in dat geval.

Maar hoe gedroeg zich onze geloofsheld? Pleegde hij raad met de verduisterde reden? Gaf hij gehoor aan al die tegenbedenkingen? Zocht hij voedsel voor het ongeloof? Nee, ver was het van hem, God op die wijze te onteren en zijn eigen ziel te krenken.

B. *"Hij heeft"*, naar Paulus' taal, *"aan de belofenis Gods niet getwijfeld door ongeloof, maar is gesterkt geweest in het geloof, gevende God de eer."*

Dit getuigenis is, gelijk u ziet, tweeledig. Het wordt voorge steld:

1. Op een ontkenkende wijze: "Hij heeft aan de belofenis Gods niet getwijfeld door ongeloof."
2. Op een stellende wijze: "Maar hij is gesterkt geweest in het geloof, gevende God de eer."

1. Het ongeloof, de vijand van God en onze zaligheid, weten wij, is die kwade hebbelijkheid, waarmee wij allen sedert Adams verbondsbreuk als doortrokken zijn, waardoor men de Goddelijke belofte niet toestemt, maar haar zekerheid ontkent en loochent, met wantrouwen aan en verwerpingen van dezelve. Dit ongeloof heerst niet alleen in de sterkste zin in allen, die nog niet wedergeboren zijn, maar het zoekt ook nog zijn kracht te oefenen, en houdt nog ten deze stand, in ware begenadigden, bij wie, zelfs bij de beste, zowel nog vlees als geest gevonden wordt. Dit ongeloof is de hoofdoorzaak, steun en sterkte van de verdorvenheid, net als het geloof het voornaamste is van het geestelijk leven. Niets is zo schadelijk voor de ziel en zo Godonterend, dan deze bittere wortel, die gal en alsem draagt. De vrucht daarvan is: twifelen.

Het grondwoord is, naar het getuigenis van taalkenners, van zeer veel nadruk, en het betekent naar zijn eerste oorsprong: *een onderscheiden oordeel of vonnis vellen, dat anderen over dezelfde zaak hebben*. Hiervandaan wordt het gebruikt voor zontwisten of redetwisten. Beide die kundigheden geven ons een eigenaardig denkbeeld van het twifelen aan Gods beloften.

(1) Men twijfelt toch aan Gods beloften door ongeloof, vooreerst, wanneer men geslingerd wordt en niet durft vaststellen, wanneer, aan de ene kant, de waarheid, almacht, wijsheid en onafhankelijkheid van God zich zo sterk ontdekken, dat men er nauwelijks van tussen kan, of men moet de belofte gelovig omhelzen.

Maar daarentegen doen zich, aan de andere kant, vele en velerlei bedenkingen op, die haar grond hebben in eigen onwaardigheid en slechtheid, als ook in de grootheid en het gewicht van de beloofde zaak, alsmede in de onwaarschijnlijkheid, ja, in de onmogelijkheid van twee oorzaken. Dit veroorzaakt slingeringen en bedenkingen. Men weet niet, wat men zal vaststellen. Men wordt heen en wedergedreven, "want die twijfelt", zegt Jakobus, "Is een baar der zee gelijk". Men ziet dit twifelen levendig in de Emmaüsgangers naar Lukas 24. Doch dit was het werk van Abraham niet. Hij werd niet geslingerd door de onwaarschijnlijkheden, zelfs merkte hij dezelve niet eens aan, volgens het 19de vers. Het gaat verder met het twifelen, wanneer men aan die tegenbedenkingen voet en voedsel geeft, als dezelve zoveel gewicht beginnen te krijgen, dat men aan de Goddelijke belofte wantrouwt, zoals dit het werk was van Israël, naar Psalm 78 : 22: "Zij geloofden in God niet, noch vertrouwden op Zijn heil." Maar dit was zeer ver van onze geloofsheld. Hij schortte zijn oordeel op en leidde zijn gedachten gevangen. Hij geloofde op hoop tegen hoop (vers 18).

Allereerst gaat het twifelen, wanneer men overslaat, om met de Almachtige te twisten. Zo kan men hier ook lezen: "Hij heeft tegen de beloftenis Gods niet getwist door ongeloof." Immers wordt het woord "aan", meermalen door "tegen" vertaald, zoals Lukas 12 vers 10: "En een iegelijk, die enig woord spreken zal tegen de Zoon des mensen." Men twist nu, wanneer men alle zwarigheden opzoekt tegen de beloften, wanneer men voor die zwarigheden pleit, en alles inbrengt, wat maar mogelijk is, om het ongeloof te stijven.

Maar het was er ook ver vandaan, dat Abraham zo deed. Het is waar, dat hij geen vijand van redeneren was, maar dit was in hem geen *ongelovig* redeneren, het was geen twisten tegen de beloften. Hij vermocht niets tégen, maar wel vóór de waarheid. Redeneerde hij, het was een gelovig en zalig redeneren. Hij redeneerde uit Gods macht en getrouwheid, naar Hebréeën 11 vers 19. Niets, mijn vrienden, is er, dat God meer onteert en onze ziel meer benadeelt, dan het twifelen door ongeloof. Daardoor stopt men de Goddelijke fonteinen immers, gelijk een zeker dichter het ergens

uitdrukt:

*Zo stopt men de rivieren Gods
En wordt door ongeloof ook trots;
Zo stopt men al de heilfonteinen,
Die sprongen der wellusten vloed;
Zo gaat men Gods beloft' verkleinen,
En troebel maken met de voet.*

Hoe gelukkig was dan de aartsvader dat hij door genade voor deze ongestalte bewaard bleef!

(2) Doch er is een zaak, die wij niet onopgemerkt moeten laten voorbijgaan, te weten: het woord *twijfelen* staat in een lijdende zin. Het kan dus gelezen worden als: *hij werd niet twijfelende of twistende tegen de belofte door ongeloof*. Dit drukt juist het bestaan van het ongeloof uit, want dit vervoert tot twijfelen, en het drijft de ziel zo lang op en neder, totdat het haar aan het twijfelen en twisten brengt.

Doch dit was niet alleen het bestaan van onze gelovige aartsvader niet geweest, maar het tegendeel daarvan had op hem plaats gehad: **"Hij is gesterkt geweest in het geloof, gevende God de eer."**

Het geloof, weten wij, is een aannemen van het Goddelijk getuigenis en een berustend vertrouwen daarop. Dit kan zwak of sterk zijn, naarmate het ongeloof en de twijfelingen meer of minder kracht oefenen. Geloof en ongeloof blijven beide over in de besten van des Heeren kinderen, die allen uit vlees en geest bestaan. Naarmate het geloof verzwakt wordt, is het ongeloof sterkt. Geen wonder dan, daar Abraham niet twijfelde aan Gods beloften door ongeloof, dat hij dan gesterkt werd in het geloof.

De geleerden berichten ons, dat het grondwoord door "sterken" overgezet, betekent: "iemand kracht en vermogen, die hij zelf niet heeft, mededelen", om alle opkomende zwarigheden te overwinnen, en, om overeenkomstig zijn staat en verplichting te werken. Zo werd Abraham dan gesterkt in het geloof.

Men kan dit tweeledig opvatten.

* Hij is gesterkt door het geloof, en dan is het dierbaar geloof het kostelijke versterkmiddel. En terecht, want wat is er toch, dat meer sterkte geeft dan het geloof? Het geloof verlaat zich op de Goddelijke en onwankelbare trouw van een algenoegzame en almachtige God met een volkomen berusting, en dit geeft sterkte. Het geloof leeft en teert op de beloften, en haalt daaruit alle kracht en voedsel. Het geloof wordt vergeleken bij een wortel. Paulus spreekt in Kolossenzen 2 vers 7 van geworteld te zijn in het geloof, omdat, evenals een wortel, die in vette grond staat, al die vettigheid door zijn vezelen naar zich trekt, en daardoor gedurig dikker en steviger wordt, en zich hoe langer hoe vaster inwortelt, ook het geloof, doordat het gedurig voedsel haalt uit de beloften, sterker en vaster wordt, meer en meer toevoer ontvangt, waardoor dan ook de ziel meer gesterkt wordt in het geloof.

Het geloof is de band van vereniging tussen Christus en de ziel. Door het geloof haalt men sappen uit het gezegend Verbondshoofd, uit Wiens volheid men door het geloof genade voor genade ontvangt. Het is ook het geloof, dat de wereld overwint, het hart reinigt, en over alle vleeselijke redeneringen en bedenkingen van het verdorven vernuft zegepraalt.

Abraham nu werd gesterkt door het geloof. Zijn geloof zag op Goddelijke deugden en volmaaktheden. Hij sterkte zich dus, gelijk David, in de Heere, zijn God. Hij drong door het geloof door alle moedbenemende zwarigheden, die zich van binnen of van

buiten opdeden, henen. Met één woord, Abraham voedde zich met getrouwheid naar Psalm 37 vers 3, of, gelijk onze kanttekenaars zich over die plaats uitlaten: "Hij weidde zich met de Goddelijke beloften", dat is: door de overdenkingen van Gods getrouwe beloften, die niet feilen, wordt men gevoed en onderhouden.

* Het geloof was dan het sterkmiddel zelf, waardoor Abraham bekrachtigd werd, om niet te wankelen door ongeloof. Doch men kan het ook nemen met onze geëerde overzeters: "Hij werd gesterkt in het geloof", te weten: de Heere, Die de sterkte Zijns volks is, Die de sterkte maar te bieden heeft, bekrachtigde de genade des geloofs, die in Abraham gewrocht was, of zulk een wijze, dat hij daardoor gefundeerd werd in het geloof, naar Kolossenzen 1 vers 23. Hij was bevestigd in het geloof Kolossenzen 2 vers 7, ten volle verzekerd naar vers 2. De Heere had zijn geloof versterkt, uitwendig en middellijk, door een meervoudige herhaling van de beloften, gedurig vernieuwde toezeggingen, en door deze beloften met eden te bevestigen.

Wat een laag neerbuigende goedheid van God, dat Hij, om deze erfgenaam Zijns raads zoveel te overvloediger te tonen, met een eed tussenbeide kwam, opdat Abraham des te sterker vertroosting hebben zou; naar Hebréeën 13.

En of dit alles nog niet genoeg was, gaf de Heere hem het teken en zegel van de besnijdenis, tot versterking van zijn geloof. Op deze wijze versterkte God Abrahams geloof middellijk door woord, eed en bondszegel.

* Maar deze uiterlijke middelen zouden op zichzelf van geen vrucht geweest zijn, zo de Heere daarbij ook Zijn *inwendige genade* niet had doen gepaard gaan.

God versterkte daarom ook des aartsvaders geloof inwendig, door gedurig vernieuwde inwerking van de geest des geloofs, welke geest niet alleen de hebbelijkheid des geloofs in Abrahams levendmaking, toen hij in Ur der Chaldeeën nog dood was in misdaden en zonden, gewrocht had, maar die ook telkens dat goede werk, in hem begonnen, voortzette en voleindde, door licht te verspreiden over de voorwerpen des geloofs, zodat deze hem met licht bestraalden en door zijn geloofsvermogen op te wekken, dadelijk invloeiende en medewerkende genade te verlenen. Trouwens, wanneer de ziel dat licht en die kracht ontvangt, dan kan zij geloven, en dan wordt zij gesterkt in het geloof. Abraham werd ook gesterkt in zijn geloof door gedurig vernieuwde en herhaalde geloofsoefeningen.

Wij hebben zo net gehoord, dat het geloof meermalen bij een wortel vergeleken wordt, en dat is inderdaad zeer gepast. De geloofswortel, die al haar vettigheden trekt uit die vette grond, waarin de Wortel staat, te weten: *Christus in de beloften*.

Naarmate nu, dat zij zulks doen, wordt de wortel steviger en breidt zich meer en meer uit, wortelt dieper in en ontvangt meer vastigheid. Hoe meer vastigheid, hoe meer geloof, dat er geoefend wordt, hoe meer ook het geloof versterkt wordt.

(3) Was Abraham nu zo gesterkt in het geloof, geen wonder dan, ***dat hij God de eer gaf***, zoals Paulus er bijvoegt. Daar is toch niets, dat God meer onteert, dan het ongeloof.

Hiervandaan wordt het ongeloof gedurig in de Heilige Schrift aangemerkt als de grootste zonde, waarover ook de Heere Zijn uiterste ongenoegen betuigt, zoals in Psalm 78 vers 21: "Daarom hoorde de HEERE en werd verbolgen; en een vuur werd ontstoken tegen Jakob, en toorn ging ook op tegen Israël." Waarom? Dit wordt ons aangewezen in vers 22: "Omdat zij in God niet geloofden, en op Zijn heil niet vertrouwden."

Wat was de reden van het oordeel over Mozes en Aäron, dat zij niet mochten inkomen in Kanaän? Het was het ongeloof. "Omdat gij," zo spreekt de Heere, "Mij niet geloofd hebt, dat gij Mij heiligdet voor de ogen der kinderen Israëls, daarom zult gij deze gemeente niet inbrengen in het land, hetwelk Ik u geven zal."

Zijn wij ongelovigen, wij heiligen de Heere niet, wij geven Hem geen eer. Gelijk wij integendeel doen, wanneer wij geloven.

Laat ons dan eens zien, *hoe Abraham God de eer gaf door zijn geloof.*

Er zijn er, die dit in deze zin opvatten. Hij gaf God de voorrang boven alle twijfelingen en zwaarigheden. Gods Woord en getuigenis golden meer bij hem, dan alle hinderpalen en bedenkelijkheden, die het ongeloof, als zoveel onoverkomelijke zwaarigheden, opwierp. en dan zou het zoveel te kennen geven, als de grond, waardoor hij in zijn geloof gesterkt was, en niet door ongeloof geslingerd werd, dat de reden daarvan hierin lag, dat hij God de eer gaf.

God had de voorrang. Het zeggen van God woog oneindig zwaarder bij hem, dan de zwaarste bedenkingen en zwaarigheden, die het ongeloof kon tegenwerpen.

En waarlijk, dit is het werk van het geloof. Daardoor worden alle redeneringen van het verstand des vleses het stilzwijgen opgelegd. God heeft het gesproken, en dit is genoeg. Dat dan alle vleselijke bedenkingen zwijgen voor het aangezicht des Heeren.

De gewone opvatting komt ons nog aannemelijker voor, te weten, dat Abraham door niet te luisteren naar het ongeloof, maar door zich te sterken in het geloof, God verheerlijkte en groot maakte. Het getuigenis aannemende, verzegelde hij, dat God waarachtig was. Dan doet het ons denken aan de uitwerking, die dat versterkende geloof had op Abraham.

Laat ons dit gewichtig stuk wat nader beschouwen. Versterkt zijnde in het geloof, gaf Abraham God de eer.

1. Vooreerst van deszelfs onnaspeurlijke wijsheid. Doordat hij aan de belofte niet twijfelde, maar zich op dezelve gerust en veilig verliet, verheerlijkte hij de wijsheid van God op een bijzondere wijze. Hij wist en hield zich verzekerd, dat God wegen en middelen kon uitdenken, om Zijn Woord te bestendigen, en het beloofde goed daar te stellen, hoe onwaarschijnlijk zich de zaken ook mochten opdoen. Dus gaf Abraham blijken, dat hij de wijsheid en het verstand van God erkende en eerbiedigde. Zijn gelovig vertrouwen sprak:

Uw wijsheid, Heer', bestuurder van mijn zaken.

Zal 't al voorzien. U zult bestendig maken,

Dat u ooit spraakt. Geen middel zal ontbreken,

Nooit is Uw wijsheid, Heer', verlegen of bezwaken.

U weet door wijz' en tijd en middel te beramen,

Uw Woord gestand te doen. Mijn hoop zal niet beschamen.

2. Ten tweede gaf hij God de eer van Deszelfs almacht. Door op hoop tegen hoop te geloven, gaf hij de kenbaarste bewijzen, dat hij erkende, *dat God machtig was om Zijn beloften te vervullen, en de beloofde Wonderzoon daar te stellen.*

3. Ten derde gaf hij God de eer van Zijn algenoegzaamheid. Hij toonde God in erkentenis te hebben, als die onuitputbaare Bron, Die al zijn noden uit Zichzelf en met Zichzelf vervullen kan, boven bidden en boven denken. Trouwens, bij het geven van de beloften, was de Heere hem verschenen als de El-Schaddaï, de Algenoegzame. Dit erkende Abraham. Zijn gelovend vertrouwen sprak daardoor:

'k Vertrouw het alles toe aan ElSchaddai, mijn Vader,

*Die bron, die volheidsader.
In Gods genoegzaamheid
Ligt alles, wat de Heer' mij ooit heeft toegezeid.*

4. Verder gaf Abraham God de eer van Zijn vrije en oneindige goedertierenheid. Deze wordt door het ongeloof veracht en versmaad. Door het ongeloof toont men, dat men Zijn vrijmacht en ongebondenheid niet wil erkennen. Het ongeloof wil iets in zichzelf hebben en zoeken, maar de gelovige omhelzing van de belofte is een bewijs, dat men de vrije goedertierenheid en barmhartigheid van God eerbiedigt en erkent.
5. Doet er bij dat, Abraham God de eer gaf van Zijn waarheid en trouw. Het ongeloof maakt God tot een leugenaar, maar het geloof eerbiedigt God als de Waarachtige en Getrouwe, Die geen man is, dat Hij liegen zou en geen mensenkind, dat Hem iets berouwen zou: "Zou Hij spreken en het niet doen, zeggen en het niet bestendig maken?" Abrahams geloof wist beter. Het zei:
*Waarachtige, Uw waarheid, mij gebleken
Uw woord en werk, die van dezelve spreken,
Verstrekt aan mij, aan 't ganse kerkgebouw,
Een vaste rots van Goddelijke trouw.
Ik wacht dan nu gerust de mij beloofde zegen,
Nooit spraakt u door Uw doen Uw woorden immer tegen;
Neen, wat u hebt beloofd met Uwe waarheidsmond.
Volbrengt u ook gewis, al is het niet terstond.*
6. Eindelijk gaf Abraham God de eer van Deszelfs onveranderlijkheid. Hij wist, dat bij God geen berouw plaatshad, geen verandering, geen schaduw van omkering. Voor het gelovig omhelzen van de belofte, toonde hij God te erkennen als de Jehovah, Die is, Welke Hij is, Welke Hij zijn zal. Zijn geloofsdaden spraken duidelijk:
*Gij zult Uw eed, van hulp aan mij te schenken,
Niet varen laten, noch Uw trouwe krenken.
Uw doen zal zelfs Uw doen niet tegenspreken,
Uw trouw verbond zult u ook nooit verbreken.*

Zo gaf Abraham God de eer door al die deugden te erkennen, te eerbiedigen, te roemen en te prijzen, en dit geloof gaf hem kracht en sterkte, om blijmoedig, heilig en Godverheerlijkend, in een tedere, gezette wandel voor de Heere te leven. Nadrukkelijk is de aanmerking van de grote Calvijn over onze woorden, zeggende: "Men moet aanmerken, dat men God geen groter eer kan aandoen, dan als wij Zijn waarheid door het geloof verzegelen. Gelijk wederom geen groter oneer, dan als de genade, van Hem aangeboden, verworpen wordt, of als men Zijn woord zijn autoriteit beneemt. Daarom is dit in Zijn dienst het voornaamste hoofdstuk dat men Zijn beloften gehoorzaam aannemen zal. De waarachtige Godsdienst begint van het geloof."

Ziedaar, het heerlijk getuigenis, dat de apostel ons geeft van Abrahams geloof, een getuigenis inderdaad naar waarheid. Wij hebben toch maar de ganse geschiedenis van des aartsvaders leven na te lezen, en wij zullen het onverwrikt geloofsvertrouwen van deze uitmuntende geloofsheld overal in het helderste licht geplaatst vinden en zien uitblinken.

Dit in de bijzonderheden aan te wijzen, zou ons de tijd teveel benemen, maar lees maar Genesis 12, 15, 17, 22 en meer andere plaatsen.

Echter wordt ons hier misschien, door een Bijbelkundige, een tegenwerping gemaakt.

Men denkt misschien: "Hoe kon Paulus zo stellig zeggen, dat Abraham aan de belofte door ongeloof niet getwijfeld heeft, terwijl wij zo duidelijk in Genesis 17 vers 17 lezen: "Toen viel Abraham op zijn aangezicht, en hij lachte, en hij zeide in zijn hart: Zal een die honderd jaar oud is, een kind geboren worden, en zal Sara, die negentig jaar oud is, baren?" Was dit geen twijfelen door ongeloof? En hoe werd Sara over dergelijk lachen bestraft? (Genesis 18 vers 12 tot 14)."

Doch wij antwoorden: "Dit lachen was een ander lachen, dan dat van Sara." Dit blijkt uit Gods verschillende handelwijzen omtrent deze beide echtgenoten. Het lachen van Sara wordt door de Heere scherp bestraft, maar het lachen van Abraham droeg Gods goedkeuring weg, zoals wij mogen aannemen uit des Heeren antwoord in vers 19 tot 21, en uit de naamgeving aan Izaäk bij deze gelegenheid. Het lachen is zowel een teken van verrukkende blijdschap en aandoenlijke verwondering, als van twijfeling en bespotting. Het eerste had in Abraham plaats. De Chaldese uitbreider vertaalt het daarom: "hij juichte", en anderen zetten het over: "hij verblijdde zich" anderen: "hij verwonderde zich."

Waarbij wij, wat de volgende woorden betreft, aanmerken, dat een en hetzelfde gezegde een gans andere zin ontvangt, nadat het op een andere wijze en met andere gebaren wordt uitgesproken. Men kan en moet dit zeggen van Abraham, gelijk het uit het ganse geval blijkt, niet als een schimpende en ongelovige, maar als een aanbeddende, bewonderende en juichende taal opvatten.

Of zegt gij: "Maar Abraham schijnt echter aan de belofte te twijfelen, want in het 18de vers zegt hij : "Och, dat Ismaël leven mocht voor Uw aangezicht!" Geeft dit geen twijfel aan de belofte, dat hem uit Sara een zoon zou geboren worden?"

Nee, het is slechts een bewijs van Abrahams hartelijke zucht voor Ismaëls geestelijke en lichamelijke welzijn. Hij bad, dat Ismaël toch met de zegen niet voorbijgegaan mocht worden, de Heere mocht Ismaël niet verstoten. Het zeggen van Paulus houdt dan stand: "Abraham heeft door ongeloof aan de belofte Gods niet getwijfeld, maar is in het geloof gesterkt geweest, gevende God de eer."

2. Nu zouden wij moeten overgaan, om de waarheden, die te onzer lering in de verhandelde stof liggen opgesloten, wat nader te overwegen.

Deze zijn veel en verscheiden, daarom bepalen wij ons mag alleen tot deze twee, die wel de voornaamste zijn.

- A. De eerste is: niets is Godonterender, en der ziele schadelijker, dan het ongeloof, want daardoor twijfelt men aan Gods belofte.
- B. De andere is: het versterkte geloof geeft aan God de meeste eer, want het erkent Hem in Zijn deugden en volmaaktheden.

Deze twee waarheden zijn inderdaad van een gewichtige invloed op de ganse praktijk van een christen. Zij zijn dus voor elk onzer van het grootste belang. Zij zijn ook van de grootste uitgebreidheid. Wij deden ze daarom veel te kort, zo wij ze slechts terloops beschouwen zouden. Intussen laten de weinige ogenblikken, die wij nu nog maar over hebben, de vereiste ontwikkeling niet toe. Laten wij ze dan liever verschuiven tot de eerstvolgende gelegenheid, wanneer ik, zo de Heere wil en wij leven, tot u spreken zal, en de nu nog overige tijd besteden, om, naar aanleiding van de tekst, en overeenkomstig de gelegenheid van het pas bediendesacrament des Heiligen Avondmaals, een woord tot toe-eigening te spreken.

Toepassing

1. De Heere, mijn vrienden, doet aan Abraham, zowel als aan ons, de grootste en

dierbaarste beloften van het Evangelie, en laat ze in de gemeente gedurig bevestigen en verzegelen door de sacramenten. Dit is nog zo onlangs wederom geschied in het Heilig Avondmaal.

De grote vraag is dan: *wandelen wij wel in de voetstappen des geloofs van Abraham? Twifelen wij aan Gods belofte, of zijn wij gesterkt in het geloof, gevende God de eer?*

Ik zal mij thans alleen bepalen bij onze Avondmaalgangers, en ik vraag u allen af: hoe hebt u verkeerdt omtrent de belofte? Zijt u in vertrouwen tot een belovend God in Christus genaderd? Mocht u de hand op de belofte leggen, en de Heere als wijzen op de beloften van Zijn verbond? Hebt u geloofskracht ontvangen om de beloften gelovig te omhelzen, gevende dus aan God de eer, die Hem toekomt? Wat antwoordt u?

1. *Gerust en zorgeloos Avondmaalganger*, U, die met een vermetel en ingebeeld vertrouwen daar verschenen bent. Bedriegt u niet door te denken, dat u Abrahams voetstappen drukt, omdat u zonder twijfelingen en met een gerust vertrouwen ten Avondmaal ging. Jammerlijk, rampzalig zou ge u misleiden, wanneer ge u zulks liet voorstaan. Velen zullen met zulk een ijdel vertrouwen verloren gaan. Uw vertrouwen, of laat ik liever zeggen, uw zorgeloze inbeelding verschilt hemelsbreed met het waar zaligmakend geloofsvertrouwen van vader Abraham. Dit zou ik in vele bijzonderheden kunnen aantonen. Laat mij u maar alleen bepalen bij deze drie stukken.

- a. Het waar geloofsvertrouwen verschilt van een ijdele inbeelding en vermetel vertrouwen in oorsprong. Het eerste wordt geboren uit een levend inzien in de volle, algenoegzame Christus, in het vrije, getrouwe en onveranderlijke van een belovende God in Christus. Het wordt gewerkt door de Heilige Geest en het wordt uitgeoefend onder veel strijd tussen geloof en ongeloof, en dit baart vele worstelingen, waardoor de ziel meermalen moet uitroepen: "Ik geloof, Heere, kom mijn ongeloof te hulp." Maar welke rekenschap kunt U, zorgeloos mondbelijder, geven van uw zogenaamd vertrouwen? Hoe bent u er aan gekomen? Nooit immers had u enige ontdekkende kennis aan uzelf. Nooit zag u de dierbaarheid en gepastheid van Christus voor u. En wat weet u van het worstelen en bidden om het geloof? Wat van de strijd tussen geloof en ongeloof? U vertrouwt altijd, nooit twijfelt u.
- b. Uw lichtvaardig vertrouwen verschilt ook in de grond, waarop het rust van het echt en recht vertrouwen des geloofs. Sommigen denken niet eens zover, en zouden niet kunnen zeggen, welke grond zij voor hun vertrouwen hebben. Zij stellen de zaak maar vast. Anderen, die er nog reden van geven, verlaten zich op velerlei bedriegende droggronden. Deze, op zijn deugdzaamheid en goede geschiktheid. Die, op zijn belijdenis en Godsdienstigheid, op zijn Avondmaal gaan enz. Een ander, op Gods barmhartigheid en wat dies meer zij. Maar het waarachtig vertrouwen rust alleen op de vrije, genadige verklaring en aanbidding van God in het Evangelie, zoals die aan zondaren geschiedt. Buiten deze vrije belofte vindt een oprechte ziel voor zich geen grond, om enig vertrouwen op iets te stellen. Zij ziet toch bij des Geestes ontdekkend licht zoveel slechtigheid, walgelijkheid en verkeerdheid in haar beste verrichtingen, gestalten en werkzaamheden, dat er niets dan de vrije genadebelofte van een ontfermende God in Christus voor haar overblijft, om daarop te rusten.
- c. Verbazend groot is ook het gemelde verschil in de uitwerking. Het ware geloofsvertrouwen is reinigend en heiligend, het geeft God de eer. Naarmate er meer van dit vertrouwen is, naar die mate wordt de ziel ook kleiner en armer in zichzelf, en ook zoveel te tederder en gezetter in ware Godsvrucht. Terwijl uw

lichtvaardig vertrouwen (ik beroep mij op uw consciëntie) u, naarmate het sterker is, lossen, indruklozer, zorgelozer, hoogmoedig en opgeblazen maakt.

Ziet u dan niet, u zorgeloos Avondmaalganger, hoeveel uw stijve inbeelding verschilt van het ware geloof?

En bent u zo aan het Heilig Avondmaal geweest, hoe zwaar hebt ge u dan bezondigd. Zo indrukloos, zonder ware geloofswerkzaamheden daar verschenen zijnde, hebt u uw oordeel merklijk verzwakt. U hebt dáár voor God, voor engelen en mensen huichelachtig verkeer, want u maakte daar een vertoning, alsof u gelijk een dood, vloek en doemschuldig zondaar naderde, en de eeuwige gerechtigheid van Christus, die u daar werd aangeboden, door het geloof omhelsde en aannam, en intussen was uw hart van al deze dingen ontbloot en afkerig.

O, dat het u gegeven werd, om de Heere te voet te vallen, uw schuld te zien, die te belijden, en met uw zondig Avondmaal gaan te vlieden tot Hem, Die de sacramenten op een volmaakte wijze gebruikt heeft, opdat Hij ook voor zondige, schuldige en onwaardige Avondmaalgangers een genoegzame gerechtigheid verwerven zou. Die Jezus, in Wie deze gerechtigheid is, wordt u nu nog aangeboden met al Zijn volheid. Och, dat u het dan naar Hem wilde heenwenden.

2. Mij dunkt, dat de een of ander van u zegt: "Op die vraag, of ik in de voetstappen des geloofs van vader Abraham wandel, moet ik volmondig "neen" zeggen. Het is er met mij zeer ver vandaan, dat ik in het geloof gesterkt ben. Zelfs durf ik niet eens bepalen, of ik wel geloofd heb, althans, ik word gedurig geslingerd door ongelovige slingeren. Ik dacht reeds onder hetgeen voorgesteld werd aangaande de natuur van het twijfelen: "Dat is juist mijn bestaan." Ach, hoe word ik steeds heen en weer geslingerd. Ik weet dikwijls niet, wat ik vaststellen, wat ik geloven zal. Soms straalt mij het Evangelie toe in deszelfs vrijheid, waarheid, welmenendheid, en dan kan ik er niet van tussen, of ik moet mij op de beloften verlaten. Maar helaas, daar doen zich aanstonds zo veel redeneringen en bedenkingen bij mij op, dat ik zulks niet durf doen. Zo ging het mij ook aan het Avondmaal. In gehoorzaamheid aan Gods bevel en instelling heb ik mij aan de tafel geplaatst maar in plaats van versterkt te worden, ben ik daarna nog meer geslingerd, zodat het er met mij zeer ver vandaan is, dat ik Abrahams voetstappen druk."

Vergun mij, dat ik tot zulken, die zo denken het een en ander zeggen mag.

Mag ik u vragen: "Is er niets aan de bediening geweest, waardoor u enige opwekking tot het geloof kreeg?" Herinnert u het zich eens. Was er niet de minste afstraling van Christus? Zag u niets van Zijn volheid, gepastheid, algenoegzaamheid en bereidwilligheid, ook te uwer opzichte? Zag u niets van Jezus' liefde tot zondaren, niets van de liefde des Vaders, Die Hij daardoor betoonde, dat Hij Zijn Zoon zo diep heeft laten vernederen?

Erkent toch het allerminste en laat zulks te uwer aanmoediging dienen. Is het zo dat u niet versterkt zijt geworden in uw geloof, maar integendeel geslingerd werd, laat dit te uwer beschaming en verootmoediging dienen. Het is toch wat te zeggen, God door uw ongelof tot een leugenaar te maken en een belovende en eedzwerende God te wantrouwen. Wat zal de Heere meer aan u doen? Hij geeft u niet alleen Zijn Woord en moest u dit niet genoeg zijn, dat de Amen, de ware en getrouwe God, spreekt? maar Hij bezweert en bevestigt Zijn Woord zelfs met een eed, ja, alsof dit nog niet genoeg was, zo geeft Hij ons zichtbare en tastbare panden, opdat wij voelen, proeven en smaken zouden. Niettegenstaande dit alles nu nog te twijfelen, is dat niet een verschrikkelijke zonde?

Doch ik zal u, om mij nu over de zonde van zulk een ongehoof niet breder uit te laten,

bij een volgende gelegenheid, zo de Heere wil, daarover nader onderhouden. Ik zeg nu maar alleen, dat u thans geen voorwendsel meer hebt voor deze uwe zonden van ongelooft. Och, mocht u uw schuld in deze recht inzien. Pleit er toch niet voor, maar merkt dat uw ongelooft veel meer dan uw vijand is.

3. Dan zijn er misschien ook onder u, die zeggen: "Ik kan niet ontkennen, dat ik min of meer met enige vrijmoedigheid aan het Avondmaal verkeren mocht. Ik mocht met mijn gebonden ziel, zo vol van zonden, zo schuldig als zij was, opkomen. Ik mocht de vrijheid van de genade erkennen en geloven, dat God mij dat verbond aanbood, dat Christus voor zondaren gestorven was, en dat ik als een zondaar, als een goddeloze genodigd werd. Ik bood mij niet alleen aan, maar ik mocht Christus ook nog op mijn wijze aannemen. Maar ach, ik weet niet, wat ik van dat alles maken zal, want in plaats van, dat ik in het geloof versterkt werd, word ik nog meer geslingerd."

Maar waar komt zulks vandaan? Is het niet daarvan, dat u aanstonds wederom luistert naar hetgeen de vijand en het ongelooft te zeggen hebben? En dat U, in plaats van u gelovig voor het oog te stellen, wat u gezien hebt in het gekruiste lichaam en het vergoten bloed, nadat hetzelfde voor u gebroken en vergoten werd, integendeel staroogt op uw onwaardigheid en slechtheid? u moest achteraf meer sacramenteel werken met het Avondmaal, en u zou deszelfs versterkende kracht meer ondervinden.

4. Laat mij u hiertoe nog wat opwekken, treurende en neergebogen zielen, die, of moedeloos en ongelovig aan de verbondstafel verkeerden, of meer gemoedigd het Avondmaal gebruikten; maar nu achteraf wederom geslingerd wordt door het ongelooft. Laat mij u opwekken, om nu nog tot uw versterking met het sacrament te werken.

Welaan, herinnert u zich eens, wat u aan de bondstafel gehoord, gezien en verricht hebt.

Wat hebt u gehoord?

Immers een Goddelijk, gelovig en opwekkend woord. Het was: "Neemt, eet, dat is Mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt, doet dat tot Mijn gedachtenis," en van de drinkbeker: "Drinkt allen daaruit, deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed, dat voor u en voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden; doet dat, zo dikwijls als u die zult drinken tot Mijn gedachtenis."

Dat is: *"Zo dikwijls, als u van dit brood eet en van deze beker drinkt, zult u daardoor, als door een gewisse gedachtenis en pand, vermaand en verzekerd worden van deze Mijn hartelijke liefde en trouw jegens u, dat Ik voor u, daar u anders de eeuwige dood had moeten sterven, Mijn lichaam aan het hout des kruises in de dood gaf, en Mijn bloed vergoot, om alzo uw hongerige en dorstige zielen met Mijn gekruiste lichaam en vergoten bloed, tot het eeuwige leven te spijzen en te laven. Alzo zekerlijk, als een iegelijk dit brood voor zijn ogen gebroken en deze beker hem gegeven wordt, en u dezelve tot Mijn gedachtenis met uw mond eet en drinkt."* In deze woorden ligt immers een Goddelijke verklaring, een vrijheid geving van de God van hemel en aarde, ja, een Goddelijk gebod om te geloven. God, zeg ik, geeft u niet alleen vrijheid, maar het is Zijn gebod om te geloven. Komt er dan enige bedenking bij u op, zoals: "Zou ik wel mogen vertrouwen, zou zulk een slechte en diepschuldige als ik ben, Christus aan mijzelf mogen toe-eigenen?" Wel, brengt u dan te binnen, waartoe God u vrijheid geeft, wat Zijn bevel is en wat u aan het Avondmaal gehoord hebt. Laat dit dan tot opwekking van uw geloof dienen.

En wat hebt u aan het Avondmaal gezien?

Het lichaam van Christus werd voor uw ogen gebroken, Zijn bloed werd uitgegoten.

Maar dit geschiedde voor u: de leraar brak het brood voor u, de wijn werd voor u in de beker gegoten en die beker werd u in handen gegeven.

Dit waren geen blote ceremoniën, geen ijdele tekenen. Nee, God verzegelde daardoor, dat Hij de Heere Christus, Zijn gekruiste lichaam en vergoten bloed aan u ter genieting gaf. Laat het aandenken daaraan, u toch opwekken. Wat zal God meer doen, dan dat Hij het u in handen te tasten en te voelen geeft? Het werd u persoonlijk overhandigd. Toen Thomas, de ongelovige Thomas, de wonden van de Zaligmaker zag en Hem met zijn handen betasten mocht, toen was hij niet meer ongelovig, maar riep uit: "Mijn Heere, en mijn God." Zult u dan nog ongeloviger zijn dan Thomas? Brengt u daarbij te binnen, wat u zelf aan het Avondmaal verricht hebt. U hebt het brood en de wijn genomen, gegeten en gedronken. Deze uw daad was een verklaring, dat u een welgevallen nam in de enige offerande van Christus aan het kruis geschied, als de enige grond van uw zaligheid. Zult u dit dan niet bestand doen zijn?

Laat dan de herinnering van deze dingen u tot aanmoediging dienen tegen alle bedenkingen en redeneringen van het ongelooft, en twijfel niet verder aan de waarheid, getrouwheid en zekerheid van de beëdigde en verzegelde belofte, maar geeft aan God toch de eer, die Hem toekomt, en laat Zijn Woord en eed de voorrang aan het Avondmaal bij u hebben.

5. En gijlieden, die meer gelovig aan het Avondmaal werkzaam was, u zult ook moeten erkennen, dat u nog veel zwakheid des geloofs hebt, dat er gedurig veel twijfelingen van het ongelooft bij u plaatshebben.

Hoe goed is dan uw Ontfermer, dat Hij tot versterking van hetzelfde, Zijn Heilig Avondmaal verordend en ingesteld heeft, en dat Hij hetzelfde nog telkens onder ons laat bedienen. Laat ons deze goedertieren en ontfermende handelwijze van God dankbaar erkennen, en Hem daarom met eerbied verheerlijken.

Is uw geloof versterkt en opgewekt geworden? Laat dit dan ook in de beoefening bespeurd worden. Laat God meer verheerlijkt en groot gemaakt worden, vooral door uw gelovig omhelzen en gebruik maken van de beloften. Deze zijn u wederom aan het Avondmaal verzegeld geworden. Zo de beloften in het algemeen, als deze en die in het bijzonder, welke de Heere tot u gesproken heeft. Zoek God dan meer te kennen en te erkennen in Zijn getrouwheid en algenoegzaamheid, om aldus Abrahams voetstappen te volgen in een Godverheerlijkende wandel.

Bij de volgende gelegenheid zal ik de bedenkingen, die het ongelooft opwerpt tegen de beloften in het algemeen, of tegen deze en die bijzonder aan u door de Heere gedane beloften, pogen op te lossen.

Nu eindig ik met u toe te roepen:

*Welzalig, die gelooft onzichtb're grote zaken
Op 't enkel Woord van God. God zal ze waarheid maken,
Ons doen naar ons geloof. Vertrouw op Abrams God:
Zo erf u Abrahams heil, zijn deel blijft steeds uw lot.*

Amen.

7. HET GODONTERENDE EN ZIELSVERDERFELIJKE VAN HET ONGELOOF II

Voorgesteld uit Romeinen 4 vers 20

"En hij heeft aan de belofenis Gods niet getwijfeld door ongeloof; maar is gesterkt geweest in het geloof, gevende God de eer"

Toen ik bij onze vorige samenkomst aan het gezelschap deze zelfde woorden voorlas, en die verklaarde, zei ik, dat daarin vele, zeer nuttige, waarheden te onzer lering lagen opgesloten, maar dat er onder die allen twee waren, die onze aandachtige overweging bijzonder waardig waren.

? De eerste was, dat niets zo Godonterend en de ziel schadelijk is, dan het ongeloof. Daardoor twijfelt men aan Gods belofen.

? De tweede was, dat het versterkte geloof aan God de meeste eer geeft, en Hem erkent in Zijn deugden en volmaaktheden.

De tijd schoot toen tekort, dat wij ons in de overweging konden inlaten. En daarom beloofde ik u, om van dezelve bij de eerstvolgende gelegenheid te handelen. Omdat die beide stellingen teveel in zich opsluiten, om ze naar behoren binnen de door ons bepaalde tijd dezer bijeenkomst te verklaren, wilde ik, om aan geen van beide te kort te doen, mij nu maar alleen bepalen tot de eerste van die waarheden, die onzer aller aandacht en instemming van geest zeker verdient, uit hoofde van ons aller belang in dezelve. Zij geeft ons aanleiding, om de ongegrondheid van het ongelovig twijfelen te leren kennen, maar ook om het snode te verfoeien van die zonde, die ons gedurig nabij is, en in deszelfs gruwelijkheid en Godonterendheid in te zien.

Ach, dat wij deze dingen bij des Geestes licht zodanig beschouwen mochten, dat wij het ongeloof als onze grootste vijand aanmerkten, en daartegen in des Heeren mogendheden mochten waken en strijden. Welk een zegen zouden wij dan wel wegdragen.

Nu, daartoe zij de Heere met Zijn genade en Geest in ons midden. Amen.

In de nadere overweging van het voorgestelde stuk zullen wij deze orde houden, dat wij:

1. De Goddelijke belofen aan ons gedaan, zullen beschouwen, want deze zijn de voorwerpen van het geloof.
2. Zullen wij acht geven op de daartegen ingebrachte twijfelingen van het ongeloof.
3. Zullen wij ons bepalen bij het Godonterende, en de ziel schadelijke van dat twijfelen.

1. Vestigen wij dan allereerst onze aandacht op de belofen, die God aan ons doet.

(1) Ik heb, toen ik laatst tot u sprak, reeds met een enkel woord gezegd, dat, wanneer de Heilige Schrift spreekt van het twijfelen door ongeloof *dit niet ziet op het twijfelen aan zijn staat of betrekking*. Dit is een beklagenswaardige misvatting van veel zielen, die zich daardoor jammerlijk laten slingeren, of tenminste in haar werkzaamheden hierdoor zeer verbijsterd worden.

Elk kan toch zeer gemakkelijk bevatten, dat dit geen ongeloof, geen twijfelen door

ongeloof zijn kan, want onze betrekking op, of ons dadelijk aandeel aan Christus, is niet (alleen) het voorwerp van ons geloof, maar wel van het gevoel. Men kan dit gevoel en de verzekering van zijn aandeel missen, en nochtans geloof op de beloften hebben. Heman derfde het gevoel van Gods liefde. Hij was bedrukt, ja, doodbrakende. Hij droeg Gods vervaarnissen, en was twijfelmoedig. Evenwel oefende hij geloof, ja, een sterk geloof, toen hij zei: "O HEERE, God mijns heils", Psalm 88 vers 2 vergeleken met vers 16. Hoe menige, omtrent haar betrekking tot God en Christus donkere ziel, leeft in aanklevende geloofsoefening en zegt met Job: "Al doodde mij de Heere, zo zou ik op Hem hopen.

Doe er bij, dat de genade, die de Heere in ons gelegd heeft een nieuw schepsel is, maar nu mag men immers, wij hoorden het voorheen, op geen schepsel hoegenaamd zijn vertrouwen stellen. Door het geloof krijgen wij eerst deel aan Christus, en een dadelijke betrekking op Hem. Hoe zou dan het geloof daarin kunnen bestaan, dat men zegt: "Ik heb deel aan en betrekking op Christus?"

Het is geen ongelooft, dat een *onbegenadigd* mens twijfelt aan zijn betrekking op God als zijn God in Christus. Integendeel, zijn geloof moet daarmee juist beginnen, dat hij waarlijk buiten de gemeenschap Gods is.

Ieder, die onder het Evangelie leeft, *is ook verplicht om te geloven*, maar volgt daaruit, dat elk verplicht is om te geloven, *dat hij waarlijk genade bezit?* Wie denkt zo ongerijmd? Uit alles kunt u duidelijk zien, dat twijfelen aan zijn staat, (altoos) geen twijfelen door ongelooft is.

(2) Zo wordt er insgelijks, wanneer er gesproken wordt van ongelooft en twijfelen door ongelooft, niet gezien op het bestaan van die ongelukkigigen, die buiten, en geheel zonder, de bediening van het Evangelie leven. Ik meen de volken, die het licht der Goddelijke openbaring missen. Immers kan men geen gift verwerpen, zo die niet is aangeboden. Paulus vraagt daarom: "Hoe zullen zij in Hem geloven, van Welke zij niet gehoord hebben?" (Romeinen 10 : 14).

(3) Maar zal iemand kunnen gezegd worden te twijfelen door ongelooft, het houdt in *dat er Goddelijke beloften zijn, en dat die beloften aan hem gedaan zijn*. Buiten dit kan hij omtrent dezelve niet ongelovig verkeren. Hieromtrent zal ik eerst spreken van de Goddelijke beloften, en dan, hoe dezelve aan ons gedaan zijn.

A. De Goddelijke beloften zijn uiterlijke verklaringen of bekendmakingen van Gods wil en geneigdheid tot ellendige en behoeftige zondaren, om hun het goede, dat hun in het Evangelie ter geloofsomhelzing wordt voorgesteld, te geven.

Ik noem ze uiterlijke verklaringen of bekendmakingen, om ze nauwkeurig te onderscheiden van Gods inwendige besluiten of voornemens. Deze onderscheiding is toch van het uiterste belang in de verkondiging van het Evangelie. Ze betreffen enig goed, en hierin zijn zij onderscheiden van Gods bedreigingen, waardoor God verklaart, dat Hij het kwade straffen wil toezenden.

Ik voeg erbij, dat God dat goed geven wil, en dit onderscheidt de beloften van de geboden, die ook goed zijn, maar die de plichten te onzer betrachtning in zich behelzen. Deze beloften, zeg ik, worden in het Evangelie voorgesteld, want de Wet kent geen beloften, zo min als het Evangelie enige geboden behelst. Alles wat plicht bevat, behoort strikt gesproken tot de Wet, en al wat belofte is, behoort tot het Evangelie. Ik toonde dit in onze voorgaande samenkomst aan uit de vermaarde **Witsius**. De beloften worden ook ter geloofsomhelzing voorgesteld. Daardoor verkrijgt elk, die onder de bediening van het Evangelie leeft, recht en vrijheid, om er een gelovig gebruik van te

maken.

Men onderscheidt deze beloften terecht in *algemene en bijzondere beloften*.

(1) Door algemene beloften versta ik al die *volstreckte* beloften, die zonder enige voorwaarde in het Evangelie worden voorgesteld, en daarom in het algemeen tot elk, die onder het Evangelie leeft geschieden.

- Tot deze behoren al die beloften, die de Persoon des Middelaars raken. Zo was het oudtijds met de belofte aangaande de zending van Christus in de wereld, een belofte, die aanstonds na de val volstreckt gedaan werd (Genesis 3 vers 15), zonder dat er bij Adam enige verootmoediging hoegenaamd nog plaats had.
- Tot de volstreckte beloften behoren al die beloften van het genadeverbond, die liggen opgesloten in deze ene hoofdbelofte: "Ik zal u tot een God zijn, en u zult Mij tot een volk zijn." Deze belofte behelst toch alle rechtvaardigende, heiligende en zielzaligende genade, die ik lichtelijk kon aantonen, zo mij dit niet door de tijd verboden werd. Het is of de Heere in deze belofte tot de zondaar zegt:

Hoor, snode zondaar, hoor de God des hemels spreken.

U, die verzonken ligt in schuld en zielsgebreken,

U, die zo dwaas als boos, mijn wetten hebt gehaat,

Mijn grote Zoon veracht, Mijn goede Geest versmaadt;

Al hebt ge lang vertrapt Mijn Goddelijke erbarming,

Nog gloeit mijn ingewand van Vaderlijke ontferming.

Ai, keer, keer nog terug, 'k zal u ten Vader zijn,

'k Biedt u Mijn eigen Zoon, tot levensbrood en wijn,

'k Biedt u mijn dierb're Geest, al wat u kan volmaken,

Zult ge overvloedig steeds in Mijn gemeenschap smaken,

Kom, kom dan toch, ai hoor een biddend, roepend God,

Geniet zo eindeloos het allerzaligst lot.

Al deze beloften zijn volstreckt en zonder enige voorwaarde hoegenaamd. Zij moeten ook van die aard zijn, want anders was het genadeverbond een voorwaardelijk verbond. Maar hoe beklaglijk was dan onze staat, hoe wanhopig stond het dan. Immers zijn wij allen niet dan enkel zonde en ellende. Moesten wij nu enige voorwaarden hoegenaamd opbrengen, of enige goede gesteldheid of geschiktheid bezitten, om de beloften te mogen aannemen, dan was er niet de minste hoop voor iemand van Adams nakomelingen. Maar geloofd zij de Eeuwige Goedheid, dat de beloften des verbonds volstreckt vrij zijn, zonder enige voorwaarde aan des zondaars zijde, zonder dat zij enige goede hoedanigheden in hem vooronderstellen, want elke belofte vooronderstelt in de zondaar ellende en gebrek. Geloofd zij Gods vrije zondaarsliefde, dat het genadeverbond, dat die belofte omhelst, geen voorwaardelijk verbond is, daar geen werk, al was het maar het werk des geloofs, als een voorwaarde in aanmerking komt, maar dat het een zuiver genadeverbond is, waarin het geloof een hoofdbelofte is. Geloofd zij de Heere, dat het Evangelie, dat ons die belofte bekendmaakt, voorstelt en aanbiedt, geen voorwaardelijk uitloven en bieden is, maar dat het integendeel is: "Komt, koopt zonder geld, zonder prijs." Hierdoor is het Evangelie inderdaad een blijde boodschap voor arme zondaars, daar het, als het met de minste voorwaarde bekleed was, aan geen zondaren verkondigd kon worden.

En was het geloof de voorwaarde, wat grond bleef er dan toch voor het geloof, om de belofte aan te nemen? Immers was dan het Evangelie alleen voor gelovigen, en moest het ook alleen aan hen, ja, zelfs niet eens aan ontdekten en heilbegerigen, verkondigd worden, regelrecht tegen de leer van Paulus in. Want deze apostel zegt, "dat het geloof uit het gehoor is, en dat men niet geloven kan, tenzij ons gepredikt wordt", en wel het

Evangelie, gelijk uit de samenhang blijkt in Romeinen 10 vers 13 tot 17.

Men werpe hier niet tegen in, *dat veel verbondsbeloften voorwaardelijk worden voorgesteld.*

Dit erkennen wij, maar waarom geschiedt dat?

- Het is om ons de orde en het verband tussen de ene en andere genade aan te wijzen. Want alle genaden zijn als zovele schakels aan de ene keten der zaligheid vastgemaakt. Zo wordt bijvoorbeeld het eeuwige leven vastgemaakt aan het geloof. Hier komt bij, dat men die dingen kan aanmerken als kentekenen en bewijzen, voor het aanvankelijk bezit van het beloofde goed.
- Veel beloften worden aan het geloof vastgehecht. Het geloof is dan het kenmerk, of wij dat goede goed bezitten.
- Ook moet men onderscheid maken, tussen het verbond zèlf, en *de bediening* van het verbond.
- In de bediening van het verbond moet de wet, dienstbaar aan het Evangelie, treffend voorgesteld worden, waarom ook de plichten van geloof en bekering, ja, de beoefening van allerlei genaden en plichten, nooit te sterkt, noch teveel kunnen aangedrongen worden.
- Eindelijk, nergens is er een voorwaardelijke voorstelling van de belofte, of daar is ook een volstreekte belofte, waarin die eigen voorwaarde beloofd wordt. Laat ik maar ten voorbeeld noemen die twee, die het meest in de voorwaardelijke voorstellingen gevonden worden, ik meen: geloof en bekering. Hoe volstrekt wordt het geloof beloofd. In Zefánja 3 vers 12 staat: "Ik zal in het midden van u doen overblijven een ellendig en arm volk, die zullen op de Naam des HEEREN betrouwen." En van de bekering in Ezechiël 36 vers 26 en 27: "Ik zal u een nieuw hart geven en zal een nieuwe geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen en zal u een vlesen hart geven. En Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u, en ik zal maken, dat u in Mijn inzettingen zult wandelen, en Mijn rechten zult bewaren en doen." Is dit niet een volstreekte belofte zonder enige voorwaarde? Zo is het met al die genaden, die elders als voorwaarden voorkomen.

(2) *De bijzondere beloften geschieden aan bijzondere personen.* Daartoe behoren:

- a. Zulke beloften, die aan de genadestaat zijn vastgehecht, zoals de belofte van groei en wasdom in het geestelijk leven. Deze belofte vooronderstelt dat leven. Om deze reden wordt zij gedaan in Psalm 92 vers 14 aan zulken, die in het huis des HEEREN geplant zijn.
- b. Zulke beloften, die verbonden zijn aan deze of gene werkzaamheden, zoals aan het vertrouwen des geloofs Psalm 32 : 10 zegt: "Die op de HEERE vertrouwt, die zal de goedertierenheid omringen." En aan de liefde tot de Heere Jezus in Johannes 14 vers 21: "Die Mij liefheeft, zal van Mijn Vader geliefd worden, en Ik zal hem liefhebben, en Ik zal Mij aan Hem openbaren.
- c. Zulke beloften, die enige bepalingen vooronderstellen, zoals het was met de beloften des priesterschaps aan Eli en zijn huis. Men leest Gods betuiging in 1 Samuël 2 vers 30. Hiertoe zijn ook de beloften aangaande het lichamelijke te brengen.
- d. Zulke beloften eindelijk, die God Zijn volk, in deze en gene omstandigheden, door de Heilige Geest met veel nadruk aan het verstand brengt, en hun daardoor deze of die zaak toezegt. Veel wijsheid en voorzichtigheid is er nochtans van node, om zich in dit stuk niet te bedriegen.

Daar was meer van de Goddelijke beloften te melden, maar het gezegde voldoet

genoeg aan mijn oogmerk.

B. Zullen wij nu kunnen gezegd worden die beloften door ongeloof te verwerpen, dan moeten zij aan ons gedaan zijn, en zo is het ook.

- ? De volstreekte beloften houden aan allen, die leven onder de bediening van het Evangelie. Door het Evangelie wordt Christus met al Zijn verworven heilsgoederen, het verbond met al deszelfs beloften, aan zondaren voorgesteld, geschonken en aangeboden. De taal van het Evangelie tot elk, die onder deszelfs bediening leeft, is: "U komt de belofte toe, en uw kinderen, en allen, die daar verre zijn, zovelen als er de Heere, onze God, toe roepen zal" (Handelingen 2 vers 39). De belofte geschiedt aan zondaren, zo luidt het getrouwe Woord, dat aller aanneming waard is in 1 Timotheüs 1 vers 15). Trouwens, de belofte vooronderstelt altijd behoefte en ellende in hem, aan wie zij gedaan wordt.
- ? De bijzondere beloften raken intussen alleen en bepaaldelijk diegenen, aan wie zij geschieden, aan ware begenadigden, die deze of die werkzaamheden oefenen, of deze of gene hoedanigheden bezitten, of aan wie zij personeel gedaan zijn.

2. Laat ons nu voortgaan tot ons tweede stuk, om na te sporen, welke twijfelingen het ongeloof tegen deze beloften inbrengt.

Ik bepaal mij echter nu maar in 't algemeen bij de algemene beloften. Laat de tijd zulks toe, dan zal ik aangaande de andere, hoewel met een kort woord, spreken in mijn toepassing tot Gods volk. Verwacht intussen niet, dat ik mij zal ophouden met de bedenkingen en redeneringen van het heersend ongeloof der Deïsten, Naturalisten en soortgelijke rampzalige mensen, die in onze boze tijd het hoofd hoe langer hoe meer opsteken, en gelijk zij het op alle geopenbaarde waarheden in het algemeen gemunt hebben, hun heilloze bedenkingen vooral inbrengen tegen de beloften van het Evangelie. Tegen deze te twisten, zou niet stroken met het oogmerk van onze bijeenkomst.

Ik heb mijn oog thans op het twijfelen, waaraan de belijders van het Evangelie zich door hun ongeloof schuldig maken, en hetwelk geschiedt:

1. Door gehoor te geven aan de bedenkingen van het verstand des vleses, tegen de waarheid en tegen de zekerheid van de beloften. Dit heeft heimelijk meer plaats bij ons, dan wij zelf waarlijk weten of geloven. Was het altijd bij ons een vaste, zekere en voldongen zaak: "God spreekt in Zijn Woord tot mij, die beloften van het Evangelie zijn verklaringen van de ware en getrouwe God aan mij gedaan", wij zouden dezelve, of niet versmaden, of niet weigeren aan te nemen. Maar onze praktikale atheïsterij, die zo diep wortel in ons hart geschoten heeft, doet ons heimelijk aan die waarheid twijfelen.
2. Niet minder ontdekt zich het geloof door het twijfelen aan de dierbaarheid der beloften. Het ongeloof verdenkt niet zelden de noodzakelijkheid, heerlijkheid en dierbaarheid van de belofte, en van het grote goed hetwelk daarin wordt aangeboden. Hoe gretig zou men de belofte omhelzen, wanneer men die naar behoren in haar gemelde hoedanigheden erkende.
3. Waarop ik bijzonder het oog heb, is dat twijfelen door ongeloof, waardoor men niet alleen durft vaststellen, dat de beloften aan ons gedaan zijn, maar waardoor men zelfs allerlei redeneringen en bedenkingen opzoekt, om dezelve met vertrouwelijke toe-eigening voor zichzelf aan te nemen.

Laat ons hierbij wat langer stilstaan. Laat ons die bedenkingen en redeneringen, die de

ziel doen twijfelen, of zij wel recht en vrijheid heeft om zich de belofte toe te eigenen, overwegen. Mocht de Heere onder het voorstel deze of die geslingerde ziel uit de strikken en banden van het ongeloof verlossen, en door Zijn Geest als de Geest des geloofs in haar werken. Ik bepaal mij, om niet langer te zijn, bij deze volgende voornaamste bedenkingen en redeneringen.

a. Het ongeloof is gewoon te redeneren uit de grootheid van het beloofde goed, en uit de onwaardigheid van de zondaar, op deze wijze: "Zou God zulk een groot goed, als Hij Zelf is, met al Zijn Godheid en goedheid, Christus met al Zijn volheid, de hemel met al zijn gelukzaligheid, laten aanbieden aan zulk een onwaardige en slechte als ik ben? Dit kan ik niet denken."

Men meent daaruit alle grond tot twijfelen te hebben. Maar men bedenkt niet, dat het niet te groot is voor een algenoegzaam God om dat alles te geven. Dat de ziel zich ook niet stillen kan met iets, dat minder is. Dat het gezicht van onwaardigheid ons eerder moest uitdrijven tot de beloften, die aan onwaardigen geschieden. Toen de tollenaar in het Evangelie zich onwaardig keurde om zijn ogen op te heffen naar de hemel, nam hij zijn toevlucht tot de vrije genade. Toen de verloren zoon zich niet waardig achtte, om des vaders zoon genaamd te worden, bleef hij echter niet terug, maar werd daardoor juist te meer aangedreven. Welk een verfoeilijke trotsheid bezit derhalve het ongeloof, omdat het eigen waardigheid en verdiensten wil meebrengen.

b. Het ongeloof zegt: "Ik ben niet alleen zulke grote beloften geheel onwaardig, maar ik ben een groot en voornaam zondaar. Ik kan nog wel geloven, dat God Zijn genade in Christus aan zondaren laat voorstellen, maar ik heb zo lang en zo zwaar gezondigd. Zou aan zulk een voornaam zondaar, als ik ben, genade geschieden?"

*Zou ik, een zondig aas, een gruwlijk slangenzaad,
Een snode rijksrebel, die God, mijn Schepper, haat,
Vertrouwend tot Hem treên,
Zijn heil voor mij ontvangen?
Zijn Wet dreigt wee op wee.
'k Zie 't eeuwig wraakzwaard hangen.*

Dan bedenkt men niet, dat er nergens in enige belofte uitzondering gemaakt wordt van grote zondaren, dat integendeel zelfs de voornaamste zondaren bijzonder genoemd worden. De Heere Jezus zegt in Mattheus 11 vers 31, dat hoeren en tollenaars zullen voorgaan aan vele anderen. Men bedenkt niet, dat, hoe groot en zwaar de zonde ook is, nochtans de genade, die in het Evangelie wordt aangeboden, overvloediger en oneindig is. Dat het bloed van Jezus Christus des Zoons Gods ons reinigt van alle zonden. Dat door de beloften van het Evangelie ons vergeving van zonden verkondigd wordt. En dat men van alle zonden, waarvan men niet kan gerechtvaardigd worden door de wet van Mozes, gerechtvaardigd kan worden door Jezus Handelingen 13 vers 38 en 39. God zegt in het Evangelie tot de grootste zondaar:

*Vlucht niet. Geloof alleen. Hoe zeer gij hebt misdreven,
'k Wil u, ja u, om niet, Mijn Zoon met alles geven,
Ik zweer u bij Mij Zelf: uw leven is Mijn lust.
Kom, kom op 's Konings woord: dit steil' uw ziel gerust.*

c. Maar het ogenloof vervolgt: "Ik wil wel geloven, dat de genade door het Evangelie aan zondaren, en wel aan de voornaamste zondaren wordt aangeboden, maar het zijn vernederde en verootmoedigde zondaren, en zulk een ben ik niet. Integendeel, ik heb

zulk een hard, stenen en onvermurwd hart, hoe zou ik mij de beloften durven toeëigenen?"

*Hoe, ik met zulk een hart, dat zo vol boosheid is,
Mij maar verlatende op Gods getuigenis?
Had ik een recht berouw; loosd' ik een tranenvloed,
Een liefderijke zucht om U, dan schiep ik moed.
Doch billijk zou Uw vloek mijn schedel eeuwig treffen,
Daar 'k zonder ootmoed ben, en zonder schuldbeseffen.*

Maar, hoeveel reden het ongeloof waant te vinden voor het twijfelen, het is nochtans zeer verkeerd gehandeld.

Wij staan toe, gelijk wij wel eens voorheen opzettelijk getoond hebben, dat de vernedering en verootmoediging noodzakelijk is, omdat zonder deze, geen zondaar uit zichzelf zal uitgedreven worden.

Echter is het er ver vandaan, dat de vernedering en verbrijzeling vereisten zouden zijn, die ons recht geven, om tot Christus te mogen komen. Zal God enig genoeg in een verbroken en verslagen hart vinden kunnen, het zal door Jezus geopend, en door Zijn verdiensten de Vader veraangenaamd moeten worden. Zal een verslagen geest niet veracht worden, het moet dan een offerande zijn, naar Psalm 51 vers 19, maar nu zijn onze offeranden God alleen in Christus aangenaam. Wij moeten bijgevolg niet wachten om Christus als ons Offer, Altaar en Priester eerst te omhelzen, temeer daar het Evangelie, de verootmoediging en vernedering, die de voorname gedeelten van de bekering zijn, nergens als voorwaarden aanmerkt. God spreekt in het Evangelie:

'k Biedt immers geen gena voor 't koopgeld uwer tranen.

*Laat een genadig God niet langer vruchtloos manen.
'k Schenk alles u om niet. Koop, koop zonder geld.
Al zijt u nog zo slecht en deerlijk ongesteld.
Een zuiv're tranenvloed, een liefderijk verlangen,
Zult U, gelovende, door Christus' Geest ontvangen.*

d. Maar het ongeloof heeft aanstonds, een antwoord gereed, en zegt: "Is dat zo, dat de belofte onbepaald aan alle zondaren geschiedt die onder het Evangelie leven, hetzij zij verootmoedigd zijn dan niet, wat baat, wat voordeel geeft die belofte mij? Want God vervult de belofte niet hoofd voor hoofd aan allen, aan wie zij gedaan is. Wat voordeel geeft mij dan toch zulk een algemeen voorstel? Of kan ik dan mij in het bijzonder toeëigenen?"

Deze twistende gedachte heeft een schone schijn, maar in de grond beschouwd, is zij geheel ijdel. Men bedenke maar, dat, hoe algemeen de voorstelling is, zij echter ook in het bijzonder tot elk en een iegelijk gericht is, en geen één uitgesloten wordt. Beloften aan zondaren sluiten elke zondaar in. Dat algemeen voorstel geeft elk mens, die daaronder leeft recht, om tot Christus te mogen komen. Elk, die onder de bediening van het Evangelie leeft, wordt de beloofde zaak niet deelachtig, evenwel zal niemand van hen, die de belofte gelovig omhelst, en zichzelf toeëigent, daarvan verstoken blijven: die gelooft, zal zeker zalig worden.

e. Het ongeloof laat niet af, maar zegt: "Het zijn immers alleen de uitverkorenen, die God beoogt de beloofde zaak deelachtig te maken. Jezus heeft immers de genade en gerechtigheid alleen verworven voor Zijn volk, Zijn schapen? En is er geen algemene genade, hoe kan ik mij dan de genade in de belofte toeëigenen? Hoe kan ik die door het geloof omhelzen, daar ik immers niet weet, of ik uitverkoren ben?"

Doch dit is even verkeerd als het vorige. Want, ofschoon het wel waar is, dat de

uitverkorenen alléén de beloofde zaak verkrijgen zullen, en de verdiensten van de Heere Jezus ook naar het oogmerk Gods tot hen bepaald zijn, zo ligt daarin echter geen grond, om aan die beloften te twijfelen. Men moet toch onderscheid maken tussen het oogmerk van de Belover en het oogmerk van de belofte. Wat nu ook het oogmerk Gods des Belovers ten opzichte van sommige mensen zijn moge, is onze zaak niet en wij mogen daarin niet indringen, want de verborgen dingen zijn voor de Heere. Maar dit is zeker, dat het oogmerk van de belofte is, dat wij die omhelzen, aannemen en zalig worden zouden. Hiertoe wordt ons het Evangelie zowel verkondigd, als dat het geschreven is, opdat wij geloven zouden in Zijn Naam (Johannes 20 vers 31).

Men handelt ook zo dwaas niet in het natuurlijke. Wordt ons spijs voorgesteld en aangeboden, wij weigeren immers dezelve niet, omdat wij tevoren niet weten, of God die in het bijzonder voor ons verordend heeft, en evenwel gaat ook Gods besluit daaromtrent. Zo angstvallig in dit stuk te handelen, zou men voor ongerijmd houden. En nochtans handelt men zo in het geestelijke. Is dit minder ongerijmd? Het vonnis zal over niemand uitgesproken worden, omdat hij niet uitverkoren was, maar, omdat hij niet geloofd heeft. De verworpen Joden, die door een volstrekt besluit tot vaten des toorns gesteld waren, werden om hun ongelooft afgebroken (Romeinen 11 vers 7 tot 20).

Het leerstuk der verkiezing moest elk te meer aanzetten, om de belofte spoedig door geloof te omhelzen, om van zijn verkiezing verzekerd te zijn. Doet het ongelooft iemand spreken:

*Och, wist ik, dat dit heil voor mij ook was gewrocht,
Doch 't is alleen voor 't volk, 't welk Christus heeft gekocht.*

Hij hoort, wat de Heere daarop antwoordt. Het is:

*Laat zich uw trots vernuft niet stoutelijk verheffen,
Wie indringt in Gods raad, zal 's Hemels donder treffen.
Het past geen onderdaan 't geheim zijns Vorsts te zien;
Maar blij omhelzen 't goed, dat hem zijn gunst wil biên.*

f. Nog zwijgt het ongelooft niet, maar brengt verder in: "Hoe zal ik mij de belofte toeëigenen, daar dezelve niet in haar eigen licht aan mijn hart gebracht is, en daar ik niet de minste kracht van het geloof ondervind, om mij dezelve te kunnen toeëigenen. Zo lang ik dit mis, kan, noch mag, ik mij de belofte immers ten nutte maken."

Zulk een redeneerwijze houdt vele zielen dikwijls terug van het omhelzen en aannemen van de beloften, zonder dat zij nagaan, dat er een onderscheid is tussen het recht, om te mogen, en de kracht, om te kunnen geloven. Het recht ligt in de belofte, en uit de kracht van Gods bevel is het geloof onze plicht, en het ongelooft onze zonden. Daar is ook een groot onderscheid tussen kracht te ontvangen en te gevoelen, dat men ze ontvangen heeft. Zo iemand in zijn hart bepaald wordt, om de genade Gods op grond van de aanbidding in het Evangelie te omhelzen, en zich dezelve op die grond poogt toe te eigenen, die heeft de kracht des Geestes, schoon hij die niet gevoelt. Daarenboven moet men ook wel in het oog houden, dat het voorwerp des geloofs in God is, Die in Zijn Woord spreekt, maar niet de werking van de Heilige Geest in het hart. Dus moet men op de aanbidding volgens Gods bevel aangaan, en men zal ondervinden, dat er kracht zal uitgaan.

g. Nog heeft het ongelooft een nieuwe bedenking, en zegt: "Zo maar op het getuigenis en de aanbidding de belofte te omhelzen, zou dat niet de grootste vermetelheid zijn? Zou dit niet een geloven in eigen kracht zijn? En hoe jammerlijk zou ik mij dan

bedriegen?"

Door deze bedenking houdt het ongeloof menige ziel dagen en jaren in twijfelingen. Doch wanneer alle andere zwaarigheden weggenomen zijn, en de ziel zo op het punt staat, om mij zo eens uit te drukken om Christus in de belofte te omhelzen, dan komt deze bedenking wel eens schielijk op, en verhindert haar toe te tasten en van de belofte gebruik te maken. In plaats, dat zij geloven moest, dat het geenszins lichtvaardigheid is, te doen hetgeen God gebiedt, en te omhelzen hetgeen God geeft, maar dat het integendeel de uiterste vermetelheid is, door ongeloof met de Almachtige te twisten. Het is ook geen geloven in eigen kracht, wanneer een arm en machteloos zondaar zich op de belofte verlaat. Maar dan, wanneer men kracht vind om te geloven, dan zoekt men in eigen kracht te geloven.

En wat de vrees voor zelfbedrog betreft, ja, als er geëist wordt te geloven, dat men de genade bezit, dan had men de grootste omzichtigheid van node. Dit zou men al te los, te ras, te roekeloos kunnen doen en zich eeuwig bedriegen, maar dit is de zaak niet. De zondaar wordt geroepen, om op de beloften van een waarachtig getrouw God aan te gaan, en dit doende, kan hij nooit bedrogen worden. Zegt dan het ongeloof:

*Ik weet, waarachtig God, u kunt onmoog'lijk liegen.
Maar ik, ik ben geneigd mij deerlijk te bedriegen.
Betrouwd' ik mij gerust op Christus zaligheid;
Omhelsd' ik al het goed, in 't heilverbond bereid;
'k Zou, vrees ik, mijn ziel met ijd'le hope voeden.*

Het antwoord is:

*Niets kan, voorzeker, u voor zelfbedrog behoeden,
Dan dat g'u op Gods Woord geheel en al verlaat,
En dat g' op Gods gena door Jezus Christus staat.
Wilt g' op uw waarde of kracht of enig schepsel bouwen,
Of deelt u Christus; ja, dan voedt g' een vals vertrouwen.
Maar zo u 't ganse heil om niet omhelzen zult,
Gods zegel, woord en eed, ontslaan u van uw schuld.
U zult die zaligheid in Christus dan erlangen,
Die g' in 't vertrouwen op Gods woorden hebt ontvangen.*

h. Ten laatste, want wie kan alle twijfelingen van het geloof opnoemen, brengt hetzelfde nog dit in: "Ik zou de belofte wel omhelzen, maar ik heb het zo menigmaal beproefd en ook al op mijn wijze gedaan, maar ik heb er achteraf geen sterkte van genoten, ik ben er niet door gered geworden, ik blijf al even dezelfde."

Welk een verkeerdheid! Liever moest men denken: "Misschien heb ik het nog nooit goed gedaan, en daarom zal ik, hoe eerder hoe beter, trachten het wel te doen. Ondervind ik dat licht en die ruimte niet, welke ik wel wenste, ik zal trachten mij aan des Heeren wijze en goede bedoelingen over te geven, ik heb alles verbeurd en niets te eisen."

Ook moet men weten, dat het geloof zijn vrucht, troost en blijdschap zo lang heeft, als het in oefening is. Bijgevolg is de vraag, of de ziel op dat ogenblik, toen zij de belofte, en Christus in de belofte, omhelsde, of zij toen geen vrede en kalmte gewaar werd. Ziedaar enige twijfelingen opgegeven. Laat mij nog met weinige woorden iets zeggen van de bronnen, waaruit het ongeloof en deze bedenkingen vloeien.

Dit twijfelen heeft zijn oorsprong:

(1) Uit een praktikale onkunde van God. Deze onkunde mag terecht als een hoofdoorzaak van het ongeloof aangemerkt worden. Wij zijn niet alleen van

nature verduisterd in ons verstand, en missen de rechte kennis van God, maar dan zelfs, wanneer de Heere reeds door Zijn scheppend alvermogen in het hart geschenen heeft, en er reeds verlichting der kennis van de heerlijkheid Gods, in het aangezicht van Christus, in de ziel gekomen is, ook dan blijft er nog veel duisterheid en onkunde in de ziel over, zoveel blindheid aangaande God en Christus, dat zij als maar een stuk der zaak kent. Deze diepe blindheid en onkunde, die er nog overblijft, is de voorname oorzaak van al ons ongelovig wantrouwen. Kenden wij God meer, zagen wij klaarder in, Wie en Wat God is, wij aarzelden geen ogenblik, om ons met al onze belangen gerust aan Hem toe te betrouwen. Het kan toch niet anders zijn, of die Zijn naam kennen, zullen op Hem betrouwen (Psalm 9 : 11).

- (2) Een tweede bron is de aangeboren hoogmoed en trotsheid van ons hart. Daardoor zijn wij onwillig, om als arme, diepschuldige en geheel machteloze zondaren, de beloften Gods om niet aan te nemen. Hieraan hapert het ons. En dit doet zich nog niet zelden voor onder schijn van bevallige nederigheid, net alsof men die grote zaken, die in de beloften voorgesteld worden, veel te onwaardig was. In zijn echte gedaante beschouwd, is dit waarlijk niet anders dan hoogmoed.
- (3) Ons wettisch gestel mag hiermee als een derde bron in aanmerking komen. Wij zijn van nature zeer vast verkleefd aan de Wet, omdat wij onder een verbroken werkverbond geboren zijn. Hierdoor is het, dat wij, kost wat het wil, zoeken gerechtvaardigd te worden door onze werken. Wij willen althans eerst een goede geschiktheid in ons vinden, al was het dan maar alleen, dat het ons oprecht om genade te doen is, eer wij de beloften met vertrouwen durven omhelzen en aannemen. Naarmate nu, dat God met Zijn ontdekkend licht in de ziel schijnt, zien wij hoe langer hoe meer onze verkeerdheden, onoprechtheden en het melaatse zelfs van onze beste verrichtingen. Ons wettisch bestaan vind dan geen grond in zichzelf, en daarom durft het, of kan het niet geloven.
- (4) Doet er nog bij, als een vierde oorzaak, die heimelijke achterdocht, die wij in ons hart voeden tegen God en Christus, en die voortspruit uit onze aangeboren vijandschap tegen God. Wij zijn vervuld en doortrokken met wantrouwen tegen de Heere, en wij verdenken Zijn genegenheid en liefde jegens ons. Ons vijandig hart denkt altijd kwaad van God. Was dit zo niet, waren wij niet zo vijandig tegen de Heere, wij hadden minder achterdocht en bijgevolg ook minder wantrouwen. Waren wij van dit kwaad meer genezen, wij zouden nooit twijfelen door ongelooft.

Deze en meer andere bronnen zijn dan de oorzaken van het twijfelen door ongelooft. Doch laat ons voortgaan tot ons

3. derde stuk, om te bewijzen, dat ongelovig twijfelen Godonterend en voor ons allerschadelijkst is.

In waarheid, mijn vrienden, daar is geen zonde, hoe gruwelijk, hoe snood, hoe verfoeilijk, hoe schadelijk ook, die enigszins bij het ongelooft halen kan. Alle andere zonden samengenomen, zijn bij het ongelooft in gewicht en zwaarte geenszins te vergelijken. Dat God Zelf daarover zo oordeelt, blijkt immers uit de verschrikkelijke bedreigingen, die gedurig over het ongelooft worden uitgesproken. Het is in Markus 16 vers 16: "Die niet gelooft, is alreeds veroordeeld." En in vers 36: "Die de Zoon ongehoorzaam is, (dat is: die Hem door ongelooft verwerpt), zal het leven niet zien, maar de toom Gods blijft op hem." Dit zelfde vonnis zullen wij allen moeten billijken, wanneer wij de Godonterendheid en zielsschadelijkheid van deze zonde meer inzien.

1. *Deze zonde, zeg ik, is zeer Godonterend.* Het ongelooft is praktikale ongodisterij, Godverloochening, ja, Godslastering. Het tast Gods deugden en volmaaktheden aan. Het trekt Gods aanwezen zelfs in twijfel. Het beledigt elke Persoon in de Heilige Drieëenheid op het hoogste. Het maakt ons erger, dan de duivelen in de hel. Verschrikkelijke beschuldiging, zult u zeggen. Maar, mijn vrienden, ik vertrouw, dat u daarmee zult instemmen, wanneer u de volgende stukken met mij overweegt.

- a. Door het ongelovig twijfelen, ontkent men de genade van God. God verklaart in en door Zijn beloften, dat bij Hem goedertierenheid en veel ontferming is, en dat Hij, volstrekt vrij, Zijn genade bewijzen wil aan de schuldigste zondaren. "Neen", zegt het ongelooft, of volstrekt, "daar is geen genade", of, "de Heere zou mij genadig kunnen zijn, indien ik zo lang, zo zwaar, zo menigvuldig niet gezondigd had." Het ongelooft ontkent dan, dat God genadig is, althans dat Zijn genade een oneindige en vrije genade is. Maar wat is genade, als zij niet volstrekt vrij is? Zij is buiten dit een ijdele klank en een niets betekenend woord.
- b. Het ongelooft trekt Gods macht in twijfel. "Zou God", zo spreekt het, "een tafel kunnen toerichten in de woestijn? (Psalm 78 vers 19). Zou Hij zulke grote en zware overtredingen, als ik begaan heb, kunnen vergeven? Zou Hij zulk een kracht van verdorvenheid, als ik gevoel, kunnen tenonder brengen? Zou Hij zulk een stenen hart kunnen verbreken? Zou Hij mij gelovig kunnen maken?"
- c. Het ongelooft gaat nog verder en verloochent ten enenmale Gods waarheid en trouw. Het verklaart God tot een leugenaar. Maar is dit vrij van Godslastering? Wanneer men een eerlijk man voor een leugenaar uitmaakt, noemt men zulks geen lasteren? En dit doet evenwel het ongelooft ten opzichte van God. Het verdenkt God, het wantrouwt God, en zulks tegen alle betuigingen en verzekeringen in. Gods Woord was ons genoeg geweest, maar ziet, God geeft ons een geschrift van Zijn hand. Behalve, dit doet Hij een eed. Boven deze eed geeft Hij een zegel. Boven dit alles nog een Borg. Wat kan toch de achterdochtige en wantrouwendste mens meer van iemand begeren, daar evenwel het geloofwaardigste van zijn natuurgeloven ijdelheid en leugen is? Zou hij zich niet geruststellen op woord, schrift, eed, zegel en Borg? Maar zo heilloos is nu het ongelooft, dat het God, Die geen mens is, dat Hij liegen zou, nog wantrouwt en voor een leugenaar verklaart, niettegenstaande al deze gemelde verzekeringen. Wat is dit anders dan Godslastering? Wat anders dan Godverloochening? Immers een wezen, dat niet waarachtig en getrouw is, kan geen God zijn. Schrikt u niet op het enkel horen?
- d. Door het ongelovig twijfelen aan de beloften, verdenkt en beledigt men de liefde des Vaders. Men wantrouwt de hoogste goedheid en eeuwige liefde. Een liefde, die de duchtigste en klaarste bewijzen van haar grootheid en onnaspeurlijkheid gegeven heeft in het zenden van haar eigen, eeuwige en geliefde Zoon.
- e. Het ongelooft onteert en versmaadt de Zoon van God in Zijn borgtochtelijk lijden. Alle opgegeven twijfelingen tasten, óf de oneindige waardij, óf de genoegzaamheid, óf de volkomenheid van Jezus' verdiensten aan, óf zij verdenken Zijn gewilligheid en macht, óf zij stellen Hem alleen tot 'een halve Zaligmaker, een Zaligmaker, wel van verdiensten, maar niet van toepassing. Al deze dingen, neemt welke u wilt, behelzen in zich een zeer snode ontering van de gezegende Christus.
- f. Het ongelooft bedroeft ook de Heilige Geest. Het is inzonderheid de Heilige Geest, Die in het Woord getuigt. Door Hem zijn de beloften beschreven. Hiervandaan is het, dat het ongelovig twijfelen inzonderheid Hem bedroevend en smartend zijn moet. Wij vinden dit ook duidelijk aangetekend in Psalm 78 vers 22 en Hebréeën

3. Het murmurerend ongeloof van de Israëlieten bedroefde de Geest en deed Hem smart aan. Wanneer wij nu al deze dingen samen nemen, moeten wij dan niet toestemmen, dat het ongeloof één van de gruwelijkste en Godonterendste zonden is?

2. *Het is ook niet minder schadelijk voor de ziel, want:*

- a. het berooft ons van al die troost, die vrede en blijdschap, die wij door het gelovig omhelzen van de beloften genieten zouden. Waar komt het toch vandaan, dat sommige bedrukte, door onweder voortgedreven zielen, zo ongetroost henen gaan? Is het niet daarvan, dat zij zich de beloften niet toe-eigenen door het geloof?

*Beloften, op de ziel gepast,
Zijn de bronnen, daar men vast,
Onder 't bruisen van de baren,
In 't rumoeren van de lucht,
Kalmte voor de ziel kan garen,
Troost genieten met een zucht.*

- b. Het ongeloof berooft ons van het beloofde goed zelf. Wij ontvangen niet meer, dan wat wij ons gelovig toe-eigenen. Zijn wij volstrekt ongelovig, wij missen ook alle geestelijk goed. Naarmate ons geloof is, naarmate wij minder geloof hebben, naar die mate hebben wij ook minder van de beloofde goederen.

*O schrikkelijk ongeloof, dat God noch Christus hoort,
G' ontnemt ons alle goed, rampzalig sleept ge ons voort.
O Heer', geef ons toch licht om ijverig te zoeken
Naar 't schuilende gedrocht, in alle duist're hoeken,
Maakt dit het ons zo bang,
Wij willen deze slang
In duizend stukken kerven;
Wij kunnen langer niet
Het goed, dat u ons biedt
Ontberen, of wij sterven.*

- c. Het ongeloof maakt ons onbekwaam tot de plicht. Wanneer men door ongeloof twijfelt aan de beloften, kan er geen liefde tot God, geen kinderlijke vrees voor God, geen dankbaarheid aan God, noch enige eredienst van God plaatshebben. Daar kan geen geopenbaarde godsdienst zonder beloften zijn. De belofte is de grond van alles. Daar kan bijgevolg geen betrachtting van de godsdienst zijn, zonder een gelovig omhelzen van de belofte. Paulus zegt In Romeinen 10 vers 14: "Hoe zullen zij Hem aanroepen, in Welke zij niet geloofd hebben?" Gemakkelijk liet dit stuk zich betogen, liet de tijd dit toe. Ik zeg nu maar met een enkel woord, dat de liefde de vervulling der Wet is, maar nu kan er niet de minste liefde tot God plaatshebben, zo lang wij God niet beschouwen, als onze verzoende God en Vader in Christus.
- d. Het ongeloof maakt zelfs, en dit gaat nog verder, die plichten, die wij stoffelijk verrichten, tot zonde. Het ongeloof is een zuurdeeg, dat alles doortrekt en verzuurt. Ons bidden, lezen, horen, alles is God onaangenaam, als het niet gelovig geschiedt, want "zonder geloof is het onmogelijk God te behagen" (Hebreeën 11 vers 6).
- e. Het ongelovig twijfelen is, daarenboven, de bron van alle andere zonden. Het ongelovig hart is een boos hart, en doet afwijken van de levende God (Hebreeën 3 vers 12). Daar kan bijna geen zonde uitgedacht worden, die niet min of meer uit het ongeloof is af te leiden. Het ongelovig wantrouwen aan de Goddelijke beloften

is de moeder en voedster van alle verkeerdheden. remand zegt niet ten onrechte: "De zonde heeft de duivel tot een vader, en het ongeloof tot een moeder." En waarlijk, zo is het. Het geloof reinigt het hart, overwint de wereld, doodt de lusten en begeerlijkheden, en baart alle heiligheid, maar het ongeloof doet het tegendeel van dat alles.

- f. Eindelijk, het ongeloof stelt ons bloot aan alle verzoeking en listige omleidingen van de duivel. "Die twijfelt", zegt Jakobus in hoofdstuk 1 vers 6, "is een baar der zee gelijk, die van de wind gedreven en op en nedergevoerd wordt." Het geloof is het schild, waarmee men alle vurige pijlen van de boze kan afwenden. Werpt men nu dat schild weg door ongeloof, dan staat men bloot voor al die pijlen.

Ziet u dan niet in al het gezegde, dat het ongeloof een allerschadelijkste zaak voor de ziel is? Ik zwijg van al die bedreigingen, die in Gods Woord aan hetzelfde zijn vastgehecht. Ik zwijg erover, dat Gods toorn over niets meer ontstoken is, ten bewijze waarvan Hij het ongelovig twijfelen in Zijn liefste kinderen allerzwaarst gestraft heeft. Getuigen zijn Mozes en Aäron, getuige zij Zacharias, die met stomheid geslagen werd, schoon hij veel voorwendsel voor zijn ongeloof had.

Toepassing

Doch laat ons nu liever met de verhandelde waarheid naar binnen inkeren. Laat ik nog een woord van toepassing bijvoegen, overeenkomstig uw onderscheiden stand.

Onbekeerd, zorgeloos mens, u leeft onder de bediening van het zalig en heilrijk Evangelie, in deze welaangename tijd, in deze dag van zaligheid. Maar hoe zult u het oordeel ontvliden, indien u op zulk een grote zaligheid geen acht geeft? Het zijn zeker uitnemende voorrechten, dat u zo grote en dierbare beloften geschonken worden, maar wat zullen u die beloften baten, zo u dezelve niet gelovig aanneemt en omhelst? Dit zal uw oordeel in een onbegrijpelijke trap verzwaren ten grote dage.

Het woord der prediking, waarin u de belofte aangeboden en voorgesteld wordt, doet u geen nut, wanneer u dat niet aanneemt door het geloof, ja, elke belofte, die u is aangeboden, maar die door u versmaad is, zal in de eeuwigheid tegen u getuigen. Het zeggen van de Zaligmaker, aangaande de ongelovige Joden, geldt, aangaande elke ongelovige, die onder de bediening van het Evangelie leeft: "Indien Ik niet gekomen was, en tot hen gesproken had, zij hadden geen zonde; maar nu hebben zij geen voorwendsel voor hun zonde" (Johannes 15 vers 22).

Och, dat u de beloften tot pleitgronden maakte, en het groot belang, dat u in het aannemen van de beloften hebt, zien mocht, opdat u aan de beloofde zaken deel mocht krijgen!

Zijn er onder mijn toehoorders, die zeggen: Ach, wat kan het mij baten, dat ik onder de voostelling en aanbieding van de belofte leef? Zolang ik geen dadelijk aandeel aan dezelve heb, sta ik in gevaar om eeuwig verloren te gaan."

Ik antwoord: "Dit is zeker, neemt u de geschonken belofte niet aan en wordt u daardoor de Goddelijke natuur niet deelachtig, u gaat verloren, het zal uw oordeel zelfs verzwaren. Echter is uw voorrecht onschatbaar groot, dat u nog leeft onder de bediening van de belofte, want dit geeft u recht en vrijheid om de belofte te mogen omhelzen, en door dat omhelzen kunt u er een dadelijk aandeel aan ontvangen."

Zegt u: "Hoe krijg ik er deel aan?"

Staat naar een levend gezicht van uw ellende, waarin u van nature neerligt. U bent een kind des toorns en der vervloeking. Mocht u dit zien bij ontdekkend licht, dit zou u belang doen nemen in de belofte. Trouwens, wanneer u God niet kent en erkent als

een bedreigend God, nooit zult u er enig belang in stellen, om Hem als een belovend God te kennen en te erkennen. Tracht volkomen overtuigd te worden van die waarheid, dat God tot u komt met Zijn belofte, en u daardoor roept en nodigt tot Zijn gemeenschap. Het is toch wat te zeggen, en wat is het groot, dat de vertoornde Rechter Zijn genade aanbiedt. Pleit op het recht, dat u door deze aanbieding hebt op de belofte. Bent u een hard en ongevoelig zondaar, denkt aan de belofte in Ezechiël 36 vers 26: "Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen." Zijt u een zorgeloos, onbekommerd zondaar, pleit dan op dat woord van Jesaja 44 vers 3: "Ik zal water gieten op de dorstige, en stromen op het droge." Kent u Christus niet, houdt dan aan op Zacharia 12 vers 10: "Zij zullen Mij aanschouwen, Dien zij doorstoken hebben, en zij zullen over Hem rouwklagen." Maar rust toch niet, eer u de beloofde zaak dadelijk deelachtig zijt. Deze moet ge u door een waarachtig, levend geloof toe-eigenen. Een geloof, dat Christus in en met de belofte omhelst, *want de beloften zijn alleen in Hem, ja en amen.*

Zielen, die in het ontvangen van de beloofde zaak uw zaligheid stelt. Het meeste van deze mijn verhandeling was reeds geschikt tot uw ontdekking, besturing en bemoediging. Daarom zal ik u slechts enige vragen voorstellen.

Wat dacht u aangaande de vrijheid en onbepaaldheid van de belofte? Moeten deze niet juist zo zijn, zodat gijlieden met dezelve zou kunnen werken?

Mij dunkt, dat u zegt: "Ja, maar als er maar het allerminste voorondersteld werd als een hoedanigheid of geschiktheid aan mijn kant, ik kwam er nooit."

Hoe dierbaar moest u dan de vrije, genadige belofte van het Evangelie zijn. Hoe moest u dezelve verwelkomen en door het geloof omhelzen.

Maar, wat hebt u onder het voorstel gedacht aangaande de ongegrondheid van uw twijfelen? Of had u aan geen der opgenoemde bedenkingen enige kennis? Waren er niet onder, waardoor u belet werd om te geloven? Moest u er dan ook uw toestemming niet aan geven, dat die onredelijk en van alle grond ontbloot waren? Wel, leert er dan van af te zien en laat al die twijfelmoedige bedenkingen toch eens varen.

Ten laatste, hebt u de grootheid en snoodheid van de zonde van ongelooft mogen inzien? Moest u onder het voorstel niet zeggen: het is een gruwelijke en Godonterende zonde? Wel, merkt het ongelooft altijd als zodanig aan, en pleit dan nooit voor die zonde, want daar is niets, hetwelk God meer onteert en uw ziel schadelijker is. Tracht daarom van harte meer tegen uw ongelooft te strijden en bidt om de geest des geloofs. Bidt in het geloof, dat Jezus Zelf u lere en geve te mogen geloven.

Gelovig volk, hoe staat het met u? Ach, hoe menige ongelovige gelovige is er niet. Hoe blijft de kracht van het ongelooft in allerlei gevallen en omstandigheden. met opzicht tot de algemene beloften, hoe klaar is die zonde te zien in al dat pleiten voor uw ongelooft? Hoe kennelijk zijn niet al de gemelde tegenwerpingen en bedenkingen van het ongelooft? Zijn ze bij u helaas niet al te kennelijk? Tekende u hier niet hier en daar bij? Wat is uw achterdochtig bestaan, wat die vreesachtigheid, waarmee u zo gedurig behept bent onder uw geloofsoefeningen? Wat is het dan ongelooft? Wat bent u niet traag van hart om te geloven? Wat is die gehechtheid aan, en die gezetheid op de gevoelige genade en vertroosting? Zo lang als men daarvan hebben mag, zo lang gaat het wel, zo lang kan men geloven. Maar houdt God die gevoelige genietingen in, dan ligt men neder. Wat is dit anders dan ongelooft? Blijkt het uit dit alles niet, en ik zou er nog meer kunnen bijvoegen, dat het ongelooft maar al te veel zijn kracht nog bij u oefent?

Herinnert u zich hetgeen ik in de verklaring gezegd heb, van de Godonterendheid en

zielsschadelijkheid van het verdoemelijke ongeloof, en laat mij toe dat ik er bijvoeg, dat uw ongeloof van een veel verfoeilijker aard is, en vrij onverantwoordelijker, dan het ongeloof van natuurlijke mensen. U hebt niet alleen dezelfde grond met hen in de aanbidding van het Evangelie, om te mogen geloven, maar u hebt ook boven hen de genade des geloofs ontvangen, om afhankelijk van de Geest te kunnen geloven.

Wat is nu gruwelijker, dat een kind zijn tederlievende en met alles verzorgende vader, uitmaakt voor een leugenaar, of dat een vreemde hem zo belastert? Het eerste geval is het uwe, wanneer gij, kinderen van God, de beloften van uw hemelse Vader verdenkt en wantrouwt. Ach, dat u daartegen meer op uw hoede waart en het ongeloof aanmerkte als uw grootste, snoodste en schadelijkste vijand. Daar is niets nodiger, dan dagelijks te bidden: *"Heere, vermeerder ons het geloof."*

En hoe is het met u in betrekking tot de meer bijzondere beloften? Hoe ten opzichte van zulke, die aan al Gods kinderen gedaan zijn, als daar zijn de beloften van bewaring, redding en verzorging? Kunt u daaraan gelovig vasthouden, ook dan, wanneer u in noden en zwarigheden zijt, en de wegen van Gods voorzienigheid tegen de beloften schijnen in te lopen? Bijvoorbeeld de beloften van lichamelijke nooddrift, die men vindt in Jesaja 33 vers 16: "Zijn brood wordt hem gegeven, zijn wateren zijn gewis."

Aan deze belofte vast te houden, als de olie in de kruik vermeerderd wordt is gemakkelijk genoeg, maar vertrouwt u op dat woord, wanneer het is: "Uw knecht, mijn man, is gestorven; nu is de schuldeheer gekomen om mijn beide kinderen voor zich tot knechten te nemen, en uw dienstmaagd heeft niets dan een kruik met olie?" (2 Koningen 4 vers 1 en 2) Of met Abraham te geloven op hoop tegen hoop, overleggen de, dat God machtig is, wat is dat zeldzaam?

Hoe is integendeel het ongeloof in zulke gevallen aan het woelen, en hoe wordt het dan openbaar, dat men geen geloof op God heeft? Maar wat is dit Godonterend? Is dat uw weldadigheid aan uw Vriend? Hebt u de Heere ooit ontrouw aan Zijn Woord en beloften gevonden? Hoe heeft Hij het met u gemaakt tot heden toe? Ga uw weg eens na, wat heeft God niet altijd Zijn Woord gehouden? Hoe menige belofte is er reeds aan u vervuld? Wel, geloof dan verder op de belofte, en laat voorleden bevinding uw hoop versterken.

Zijn er onder u, die wel eens deze of gene bijzondere beloften ontvangen hebben, tot welke zielen de Heere een of ander woord gesproken heeft, hoe staat u daarmee? Kon u die beloften vasthouden, of twijfelt u aan dezelve door ongelovige redeneringen? Laat ik mij slechts alleen bij de voornaamste bepalen.

Mogelijk zijn er onder u, die zeggen: "Kon ik maar geloven, dat die belofte, die ik meen ontvangen te hebben, waarlijk van de Heere was, dan zou ik daaraan ook, mij dunkt, meer kunnen vasthouden."

Zeker, daar is in dit stuk, en om dit wel te onderscheiden, veel voorzichtigheid van node. Men kan daarin droevig mistasten, en daardoor achteraf verbaasd geslingerd worden. Maar is dat woord van de Heere, dan brengt het op dat ogenblik zoveel licht mee, dat men er niet aan kan twijfelen, of het is van God. De belofte moet geschikt zijn naar en overeenkomen met onze stand en met ons bijzonder geval, gelijk het was tot Paulus in 2 Korinthe 12 : 9. "Mijn genade is u genoeg." De belofte moet ook volgens het Woord van God zijn, en overeenkomstig de algemene beloften. Is het een woord van de Heere, dan maakt het de ziel klein, nederig en dankbaar, gelijk met ziet in David in 2 Samuël 7.

"Ja", zegt misschien een ander, "dit alles is zo, en het was ook zo te mijnen opzichte,

en evenwel word ik achteraf door twijfelingen geslingerd, niet alleen vanwege het lange uitstel der vervulling, maar ook vooral, omdat de weg der voorzienigheid geheel en al schijnt in te lopen tegen die belofte, en daarom weet ik nu niet, wat ik daarvan maken moet."

Weet dan, dat dit niet vreemd is. Het is des Heeren gewone weg, om uit de duisternis het licht te doen opgaan. Zo handelde Hij reeds met de bijbelheiligen. Denk maar aan David, Jozef en Abraham. Wat ging er niet ter beproeving van Abrahams geloof vooraf, eer nog de belofte vervuld werd? De Heere heeft immers ook geen tijd bepaald. Gods tijd is altijd de beste, wacht die met lijdzaamheid af. Door het uitstellen van de vervulling, wordt uw geloof beproefd en geoefend. Door uw geloof, uw hoop, uw lijdzaamheid, uw nederigheid en uw onderwerping aan de Heere, wordt u ook te meer bereid om de beloofde zaak te ontvangen en wel te gebruiken. Ja, het lang uitstellen zal de zaak, als zij komt, u des te groter en aangenamer maken. De uitgestelde hoop krenkt het hart, maar de begeerte die komt, is als de boom des levens. Eindelijk, zo moeten ook zelfs die wegen, die tegen de beloften schijnen in te lopen dienstbaar zijn, om de vervulling van de belofte te bevorderen, gelijk men uit het geval van Jozef vernemen kan.

Of zegt iemand van u: "Maar mijn geval is zwaarder, ik had, gelijk ik dacht, een belofte ontvangen, maar de zaak is niet alleen niet gekomen, maar de tijd en omstandigheden van zaken zijn nu zo, dat de vervulling geheel is afgesneden, en de belofte nu niet kan vervuld worden. Wat moet ik nu van die beloften denken?"

Het kan zijn, dat u die belofte niet recht verstaan hebt, en ze daarom verkeerdelijk hebt toegepast. Laat ik dit met een voorbeeld bevestigen. Een zeker Godvruchtige vrouw bad om de herstelling van haar zieke man. Met veel nadruk ontving zij die woorden: "Deze krankheid is ter heerlijkheid Gods." Daaruit besloot zij, dat haar echtgenoot herstellen zou, maar het tegendeel gebeurde. God nam hem weg, doch Hij toonde haar tevens, hoe Zijn heerlijkheid daardoor juist bevorderd werd. De belofte werd dus wel vervuld, doch zij had de betekenis daarvan niet recht gevat.

Het kan ook gebeuren, dat, schoon men de belofte recht opvat, de Heere nochtans Zijn woord vervult op een andere wijze. **Erschine** zegt ergens terecht: "De Heere vervult de belofte van heerlijkheid door ellende, de belofte des levens door de dood, de belofte van vrijheid door dienstbaarheid." Gods weg is in de zee, en Zijn pad in diepe wateren, en Zijn voetstappen worden niet gekend (Psalm 77 vers 20). Daarom, Godzaligen, zoekt uw weg gelovig en bemoedigd te wandelen. Daar staat een alleruitmuntendst getuigenis aangaande God, dat de gelovigen reeds duizend jaren geleden, waarheid bevonden. Ik meen, hetgeen men leest in Jozua 21 vers 45: "Daar viel niet één woord van al de goede woorden, die de HEERE gesproken had tot het huis van Israël, het kwam allemaal."

Al Gods gelovig volk sedert die tijd heeft er ook de bevinding van gehad. De tijd, of liever de eeuwigheid, nadert, wanneer de belofte in gift, en het geloof in aanschouwen zal veranderd worden. Wanneer God ook, in de vervulling van al Zijn beloften, door u zal verheerlijkt en groot gemaakt worden. Ik maak een einde met u toe te roepen:

*Bid om geloof, vrij meer dan om gevoelen,
Daardoor moet u hier wand'len, 't is beloofd.
Beklaagt voor God uw ongelovig woelen,
Werpt al uw zorg vrijmoedig op uw hoofd.
Hoopt op Gods naam. Verheugt u in 't geloven.
Leeft op Zijn Woord, dat vast is en gewis:
Tot u zult leven bij genot hierboven,*

Daar u nooit meer zult treuren om gemis. Amen.

8. Het voordeel van een sterk geloof boven het zwak geloof

Tekst: Romeinen 4 : 20

En hij heeft aan de belofenis Gods niet getwijfeld door ongeloof, maar is gesterkt geweest in hef geloof, gevende God de eer.

Al de gelovigen ontvangen buiten twijfel een en hetzelfde dierbaar geloof; zij allen hebben in dit opzicht enerlei hart en enerlei weg. Hun aller geloof komt volkomen overeen in een en dezelfde Werkmeester; want het is dezelfde God Die dat geloof in allen werkt, in haar aard en natuur. Het is toch één geloof, niet alleen voorwerpelijk, maar ook onderwerpelijk beschouwd; in haar heilzame vruchten en gevolgen, want het verenigt aller zielen met Christus, en maakt elk van hen een deelgenoot van al de weldaden die in Christus zijn.

Maar het is ook niet minder zeker, dat dit geloof, wat haar uitoefening aangaat, zeer in de onderwerpen verschilt in mate en trap. Wij lezen daarom bij Rom. 12 : 3, van de verscheiden mate des geloofs. Er zijn kinderen, jongelingen, mannen en vaders in Christus, 1 Joh. 2 : 12, 13. Er zijn kleingelovigen, Matth. 14 : 31. Er zijn zwakgelovigen, Rom. 14 : 1. Maar er zijn ook sterkgelovigen, wier *groot geloof* geroemd wordt, zoals b.v. dat van de hoofdman, en van de Kanaänese vrouw in het Evangelie.

Dit onderscheid van zwak en sterk geloof, heeft haar grond niet in de hebbelijkheid des geloofs, welke in de levendmaking wordt ingestort; ook zelfs niet in de uitoefening en werkzaamheden op zichzelf aangemerkt, want dan is er geen zo zwak geloof, of het heeft zijn sterkte; geen zo sterk geloof, of het heeft zijn zwakheden en onvolkomenheid. Maar van een zwak en sterk geloof sprekende, nemen wij dit feit in een vergelijkende zin, in zoverre namelijk, als het geloof van de een sterker of zwakker is dan het geloof van een ander.

Een verscheidenheid, waarin Gods wijsheid en goedheid bijzonder uitblinken, vermits zij niet alleen sierlijk is voor het geestelijk huisgezin, maar ook zeer nuttig en heilzaam voor de leden in betrekking tot elkaar. Gemakkelijk kon ik dit in bijzonderheden aantonen, maar de tijd en mijn oogmerk roepen ons nu tot andere zaken. Alleen voeg ik er dit nog bij, dat, hoe nuttig die verscheidenheid zijn mag, het toch de plicht is van elk gelovige, om te staan naar wasdom en vordering in het geloof, om toe te nemen in genade en kennis. Hoe groter, hoe sterker toch het geloof is, hoe meer men ook in staat is om Gods eer en zijn eigen heil te bevorderen. En dit is juist het stuk, wat ons in dit avonduur zou bezig houden.

De meeste van u weten, dat ik mijn tekstwoorden nu voor de derde maal aan u heb voorgelezen. Bij de eerste gelegenheid heb ik ze in hun verband en oogmerk verklaard en daaruit twee leringen getrokken. De eerste was: *"Niets is zo Godonterend en zielverdervend dan het ongeloof, want daardoor twijfelt men aan Gods beloften."* Dit was het onderwerp van onze laatst voorgaande verhandeling. Nu schik ik mij om de tweede lering met u heden te overwegen. Zij is deze:

Het is het sterk geloof, hetwelk aan God de meeste eer geeft, omdat het boven het zwak geloof, God meer in Zijn deugden en volmaaktheden erkent, en de gelovige tot Zijn lof bekwaam maakt.

Een waarheid, welke zeer natuurlijk uit onze voorgelezen woorden kan afgeleid worden. Want wanneer Abraham was gesterkt geworden in het geloof, toen gaf hij Gode de eer! Een waarheid tevens van het grootste belang, en welker nadere behandeling, onder des Geestes medewerking ons zeer nuttig zijn kan, omdat wij daardoor gelegenheid ontvangen, om niet alleen het zwak en sterk geloof te beschouwen in hun onderscheiden werkzaamheden; maar ook om het voordelige van dit laatste boven het eerste te overwegen, en daardoor opgewekt te worden om te staan naar vermeerdering en wasdom in het geloof.

De Heere zij tot dit en andere gewenste einden met Zijn genade, gunst en zegen, in het midden van ons tegenwoordig!

Laten wij onze aandacht bepalen tot deze drie volgende stukken.

- I. Wat het zwak geloof is.
- II. Waarin het sterk geloof bestaat.
- III. Wat voordeel het sterk geloof heeft boven het zwakke, en hoe God meest daardoor verheerlijkt wordt.

I. Wat het zwak geloof is.

In de behandeling van het eerst genoemde stuk zal ik aanwijzen:

1. *waarin de zwakheid van het geloof bestaat;*
2. *wat daarvan de oorzaken zijn;*
3. *en hoe dat geloof hoe zwak het ook is, nochtans een waar en echt geloof is.*

1. Waarin bestaat dan de zwakheid van het geloof?

Deze zwakheid ontdekt zich in de geringe mate van ware Evangeliekennis. In een flauwe toestemming en bijzonder in een kleine trap van toe-eigenend vertrouwen. Hoewel in het zwakke geloof al deze delen van het waar geloof gevonden worden, nochtans is het in de uitoefening niet zelden in zo'n zwakke toestand, dat men het nauwelijks bespeuren kan. Hier komt bij, dat naarmate het geloof zwak is, het ongeloof integendeel sterker en meer woelt; er doet zich dan zoveel vermenging van geloof en ongeloof in de zwakgelovige op, dat hij dikwijls door het laatst geheel overdwars wordt.

Maar laten wij meer in het bijzonder nagaan, hoe het zwak geloof zich in de onderwerpen, waarin het met veel ongeloof vermengd is, door zijn uitoefenende daden vertoont en openbaar maakt. Een zwakgelovige heeft dan

- a. *Vooreerst weinig licht en inzien in de geloofsvoorwerpen.* Er is bij hem veel duisterheid en onkunde omtrent en in het dierbaar Evangelie. Het geloofslicht dat in de ziel is, wordt zó benéveld door wolken van blindheid, vooroordelen, wanbegrippen, aanvallen van de satan en het ongeloof, dat die ziel de vrijheid, ruimheid, onbepaaldheid en welmenendheid der belofte zo niet kan inzien, zoals het er waarlijk mee gelegen is. Er ligt menigmaal als een deksel op het Evangelie, of laat ik liever zeggen op de ziel, hetwelk de reden is, dat zij niet dan zeer duistere begrippen maakt van God, van zichzelf, van Christus en van de beloften; ja de geloofsvoorwerpen konden als in zo'n verre afstand geplaatst zijn, dat de ziel daarvan niet dan zeer verwarde denkbeelden vormen kan. Deze blindheid en onkunde kunnen somtijds zelfs zó ver gaan, dat de ziel geheel overhoop raakt, en niet weet wat zij doet en hoe zij werken moet. Hoe ver echter deze blindheid en onkunde gaan kan, zodat er nochtans waar geloof in het hart is, kan niet bepaald worden. Maar dit is zeker, dat het al vrij ver gaan kan, zoals te zien is in de

discipelen van de Heere Jezus, die evenwel ware gelovigen waren.

- b. *Het gevolg van deze blindheid is, dat dezulken ook zwak zijn in het toestemmen aan Gods getuigenis.* Zij worden door gedurige tobberingen en twijfelingen geslingerd, en weten niet wat zij geloven of wat zij toestemmen moeten. Deze twijfelingen, die hun grond hebben in de grootheid der zaak, in eigen onwaardigheid, in de onwaarschijnlijkheid voor de vervulling van de beloften, verhinderen de ziel om de beloften gelovig toe te stemmen, zodat des Heilands bestraffing op zo'n ziel ook is toe te passen, wanneer Hij zeide: *Waarom hebt gij gewankeld, gij kleingelovigen?*
- c. *Bijzonder openbaart zich de zwakheid van het geloof inzake van het toe-eigenend vertrouwen.* Er zijn tijden, dat aan de ziel, de onbepaaldheid en welmenendheid van de beloften met zoveel licht toestraalt, dat zij er niet van tussen kan, of zij moet ze omhelzen en aannemen; maar weldra komen er zovele bedenkingen tegen, dat zij terug gehouden wordt in het gelovig en vrijmoedig gebruik maken van de beloften. Maar wanneer de ziel enige gevoelige genade genieten mag, enige opgewektheid, levendigheid of gestaltelijke verruiming, dan kan zij nog wel met de belofte werken. Wanneer zij met Thomas tasten en voelen mag, dan zegt zij nog wel eens: *mijn Heere en mijn God!* Maar zo ras is dit niet voorbij, of aanstonds komen er allerlei bedenkingen, wantrouwende redeneringen, woelingen van het ongeloof op, en zij gaat moedeloos bij de pakken neerzitten, niet zelden moedelozer dan zij tevoren was. In plaats dat zij op Gods Woord en belofte bouwen zou, zoekt zij zich te gronden in gevoel, ondervinding en genieting. Hoeveel beter was het als zij dachten:
- Het levendig gevoel, dat wijkt terstond.
't Geloof dat heeft veel vaster grond.
Het bouwt op 't Woord van God, de Amen;
Die 't geen Hij eens gesproken heeft,
Voorzeker aan de ziele geeft.
O, dat zal nimmermeer beschamen!
Dewijl 't gevoel weer overgaat,
Die grond altoos onwrikbaar staat.*
- d. Een zwakgelovige is steeds aan allerhande slingeren onderworpen. Het gaat met hem, evenals met een zwak mens in het natuurlijke. Er behoort veel toe, om iemand die sterk en stevig op zijn benen staat onder de voet te werpen; maar een zwak mens kan met een vinger worden omgestoten. Zo is het ook met een zwakgelovige, ras wordt hij terneer geworpen. Komt er bijvoorbeeld een wind op van een nieuwe leer, waardoor het Evangelie verdonkerd wordt, ras ligt hij er terneer. Hoort hij een wettisch voorstel dat het Evangelie omzwachtelt, hij wordt geslingerd en is gedurig blootgesteld om met de onzinnige Galatiërs af te wijken van de eenvoudigheid, die in Christus is. Paulus beschrijft het als een hoedanigheid van kinderen, *dat zij als een vloed bewogen en omgevoerd worden met alle wind van leer*, Ef. 4 : 14. Hoort een zwakgelovige deze of gene wettische bepaling, aanstonds is hij als een riet geschud, een enkel woord werpt hem wel eens geheel op de grond. Dit niet alleen, maar heeft hij somtijds al enige vrijmoedigheid om de belofte aan te grijpen en te omhelzen, maar ontvangt hij daarbij niet aanstonds die ruimte, die mate van vrede, die troost, die blijdschap zoals hij zich voorstelt, ras neemt het wantrouwen en het twijfelen weer de overhand

bij hem. Hij denkt dat hij meer van de vruchten des geloofs hebben moest, vooral tot heiligmaking. Maar hij blijft intussen dezelfde, ja hij verbeeldt zich nog erger te worden, hij raakt daardoor wederom onder de voet, en denkt: *het is niet recht bij mij*. Hij zegt:

*Hoewel ik menigwerf tot Jezus scheen te komen,
Ik ben dezelfde slechtaard nog.
En zou ik dan voor 't eind van 't nare zelfbedrog
En 't ingebeeld werk niet schromen?
Mijn hart blijft even traag, afkerig, vuil en boos,
En hoe ik 't ook bederf, het blijft indrukloos.*

- e. *Of kan een zwakgelovige nogal eens met enig vertrouwen verkeren omtrent zijn geestelijke belangen, zijn lichamelijke zaken durft hij evenwel de Heere niet aanbetrouwen, hierover is hij gedurig vol vrees en kommer. Zo'n klein geloof wordt van de Heiland bestraft, bij Matth. 6 : 30, 31 en Cap. 16 : 8. Toen Zijn discipelen bekommerd waren, omdat zij geen brood hadden, zegt Hij: wat overlegt gij bij uzelf, gij kleingelovigen, dat gij geen broden meegenomen hebt?*
- f. *Eindelijk, het zwak geloof is een beschroomd geloof, het durft geen vrijmoedigheid in het spreken gebruiken. Toen David geloofde, toen sprak hij, Ps. 116 : 10. Zo zegt ook Paulus van zichzelf en van zijn medegelovigen, 2 Kor. 4 : 13, Dewijl wij nu denzelfden Geest des geloofs hebben, zo geloven wij ook, daarom spreken wij ook. Maar het klein geloof durft niet spreken.*

? Niet tot God; het *Abba, Vader!* durft het niet uiten. God *zijn Vader* te noemen, dit zou al te groot zijn: *zo'n hoge taal*, zegt het ongelooft, *durf ik niet gebruiken*. Ach zegt het:

*Kom ik tot Zijn troon te treden,
Om uit te storten mijn gebeden,
Straks plaagt het ongelooft mij ras.
Ik durf God niet mijn Vader noemen,
Noch pleiten op het vreeverbond,
Dat zo onwrikbaar is gegrond,
Of mij met vreugde in Hem beroemen.
Het ongelooft maakt mij de geest,
Gedurig naar en zeer bevreesd.*

? Niet tot mensen, het zwakke geloof is al te bekommerd en onvrijmoedig, uit vrees dat het teveel mocht zeggen. Anderen mochten te groot van hem denken. Het durft daarom niet uitkomen tot roem van de vrije genade.

Zie daar enige stalen, waaraan de zwakheid van het geloof te kennen is.

2. *Ik ga voort om de oorzaken van deze zwakheid des geloofs te overwegen.*

Om in dit stuk nauwkeurig te gaan, onderscheid ik de meer natuurlijke van de meer toevallige [bijkomende] zwakheid van het geloof. Trouwens, evenals het in het lichamenlijk leven is, zo is het ook gesteld omtrent het geestelijk leven. De zwakheid van een jong geboren kind is natuurlijk. Men zou het gans vreemd vinden, als een kind niet langzamerhand in sterkte toenam. Maar de zwakheid van een volwassen mens is 'toevallig', zij wordt door bijkomende toevallen, zoals ziekte, pijn, kwijning en vermindering van levensgeesten veroorzaakt. Daarvandaan is ook deze zwakheid van een andere en zorgelijke aard dan die, welke men in de jonge kinderen gewaar wordt. Zo is het ook in het geestelijke. Er is een natuurlijke zwakheid in eerstbeginnende

Christenen, *in nieuwgeboren kinderen*, gelijk Petrus hen noemt. Deze zwakheid heeft haar grond daarin, dat zij die sterkte door de genade en door oefening nog niet gekregen hebben, gelijk meer gevorderden. Zij moeten nog eerst meer geworteld en opgebouwd worden in Christus en bevestigd worden in het geloof, zullen zij tot de sterkte en vastigheid van mannen en vaders in Christus komen.

Men zegge niet: 'dat menig jong christen zulke stappen doet, moedig rustig voortgaat, en door alles met veel ijver en moed henen dringt, waarvoor zelfs oudere christenen blijven staan. Ja, dat menig oud christen, wanneer hij zich zijn vroeger tijd herinnert, klagen moet dat hij in zijn eerste tijd veel meer verrichten kon dan nu.'

Deze bedenking heeft geen kracht, aangemerkt dat die eerste ijver en kracht niet zozeer ontstaan uit de sterkte en vastheid van het geloof, dan wel uit de bijzondere invloeden van des Heeren Geest. De ontfermende Leidsman van Zijn volk, wil die lammeren in Zijn armen vergaderen en in Zijn schoot dragen, Jes. 40 : 11; gevoelige invloeden, en liefelijke ondersteuning geven, en hen trekken met touwen der liefde, Hos. 11. Maar ras blijkt het, dat hun geloof niet zo sterk is. Zodra verandert de Heere Zijn weg niet om hen met Efraïm te leren gaan en hen van het 'gestaltelijk leven' te brengen tot *het leven des geloofs op de beloften*; of het blijkt al aanstonds, dat hun geloof zwak, ja zeer zwak is. Zij beginnen wel ras te wantrouwen en moedeloos te worden; niet zelden verdenken zij alles wat zij ondervonden hadden. Dan zien zulke jonge christenen eerst, hoe groot hun blindheid, ongeloof en inwonende verdorvenheid is; maar hoe klein de mate van genade en geloof bij hen is. Hoe zij steeds ondersteunende genade nodig hebben. Ja nooit zouden zij de grote zwakheid van hun geloof zo leren kennen, als de Heere niet deze weg met hen hield in Zijn wijze en heilige leiding.

Maar wat nu de bijkomende zwakheid van *bevestigde gelovigen* betreft: deze wordt evenals de lichamelijke zwakheid, veroorzaakt door ziekten, kwijning en vermindering van levensgeesten. Evenals in het natuurlijke de ene mens gezonder en sterker is, en minder van zwakheden weet dan een ander, die óf dan eens gezond en sterk, dan eens ziek en zwak is; óf, een derde, die met een pijnlijk en ziekelijk lichaam sukkelende altijd zwak is, - behalve dat ook zelfs de sterkste mens altijd zijn zwakheden heeft - zó is het in het geestelijke. Er zijn er die doorgaans gesterkt in het geloof hun weg gemoedigd bewandelen; anderen wisselen gedurig af; anderen kwijnen en leven steeds in zwakheid des geloofs. Maar er is geen zo'n sterk gelovige, of hij heeft zijn zwakke tijden. De oorzaken van deze bijkomende zwakheden kan men tot deze volgende brengen.

a. Als de eerste van deze oorzaken kan men aanmerken, Gods wijze, heilige en vrijmachtige bestiering, ingevolge Hij Zijn genade dan in die mate doet invloeden, als het Hem behaagt. Zonder deze gedurig voorkomende en medewerkende genade, kan niemand 'dadelijk' werkzaam zijn met de 'hebbelijkheid [het aanwezige geloof] van zijn geloofs'. In de bedeling van deze handelt God niet alleen naar Zijn vrijmacht, maar ook met de hoogste wijsheid, zo ten opzichte van het ganse lichaam der gelovigen in het algemeen, als ten aanzien van elk lid in het bijzonder.

In betrekking tot *het ganse lichaam*, wordt er door deze verschillende standen niet alleen een gepaste verscheidenheid der leden gemaakt, waardoor zij elkander nodig hebben, en daarom ook nuttig en voordelig voor elkaar kunnen zijn, tot bevordering van de gemeenschap der heiligen.

Nu, zo wijs is ook deze Goddelijke handelwijze ten opzichte van *elk bijzonder lid*. Want daardoor leert de ziel de volstreekte noodzakelijkheid der gedurige invloeden van

de genade kennen. Zij ziet, hoe zij zonder voorkomende genade niet dadelijk geloven kan. Zij leert daardoor van alle verdienstelijkheid ten opzichte van haar geloof, hetwelk zo gebrekkig en aan zo vele toevallen onderworpen is, af te zien. Zij leert daardoor als een arm, onmachtig, doodschuldig zondaar in zichzelf, afhankelijk van en uitzienende naar de genade te leven. Ik zwijg nu, hoe Gods heiligheid en rechtvaardigheid zijn tuchtiging daardoor, hoewel op een Vaderlijke wijze oefent, en het misbruik of verzuim van de genade - door de intrekking van dezelve - in Zijn kinderen bezoekt.

b. Een tweede oorzaak is, het weinig oefenen van de genade des geloofs; trouwens, alle krachten nemen bij gebrek aan oefening af. Bijzonder is dit waar van het geloof. Deze wortel kan zich niet verder uitbreiden, of hij moet voedsel en krachten tot zich trekken; hoe meer men daarom het geloof oefent, hoe sterker het geloof ook worden zal.

c. Doe er als een derde oorzaak bij, het verkeerd gebruik van de ingestelde genademiddelen, welke dienen tot onderhouding en versterking van het geloof; wanneer men nu nalatig is in het gebruik van die genademiddelen, van Woord en Sacramenten (laat dat voortkomen uit vele verschillende beginsels, want dit verandert de zaak niet) dan berooft men zich van het nodig zielenvoedsel. Het leven des geloofs moet dan ook verzwakken. Zo ook, wanneer men het waarnemen van die genademiddelen niet recht gebruikt, wanneer men daaronder harteloos, geesteloos en ongelovig zit, want dan kan men er het voedsel niet uit trekken. Zo ook wanneer men teveel op de middelen ziet, even alsof die de genade konden mededelen; wanneer men dus in het gedane werk berust, en in de middelen eindigt, dan toch kan het niet anders zijn, of het geloof moet plaats van dat het versterkt zou worden.

d. Daarenboven dienen ook de listen, verzoeking en aanvallen van de satan, onder Gods toelating, aanmerkelijk tot verzwakking van het geloof. Er is toch niets, waartegen de aartsvijand het zo zeer gezet heeft, dan wel tegen het geloof. Toen hij Petrus zocht te ziften als de tarwe, was het bijzonder op zijn geloof toegelegd, gelijk blijkt uit Jezus' gebed voor hem, dat zijn geloof niet ophield. Geen wonder, het geloof is de hoofd- en wortelgenade. Kan de vijand dus dit geloof verzwakken, hij weet, het geestelijk leven moet noodzakelijk kwijnen.

e. Zo verstreken ook de woelingen van de inwonende zonde zeer tot verzwakking van het geloof. Vooral het woelen van die zonde, die ons het naaste bijligt, die ons lichtelijk omringt, te weten het ongelooft. Er blijft toch in de beste van des Heeren kinderen nog een onvernieuwd deel over. Er is in hem zowel vlees als geest. Gelijk nu het geloof het hebbelijk [aanwezig] beginsel is van het geestelijk leven, zo is ook het ongelooft het hebbelijk beginsel van alle verdorvenheid. Ontvangt nu het vlees in de strijd tegen de geest nieuwe kracht en oefent het daardoor meer sterkte, dan moet het geloof noodzakelijk verzwakken.

f. De verleidingen der wereld zijn mede te tellen onder de oorzaken van de verzwakking des geloofs. Geeft iemand zich teveel toe aan de wereldse zorgvuldigheden en beslommingen, of wordt hij der wereldgelijkvormig, het kan niet anders zijn, of zijn geloof moet bezwijken.

g. Dan, hoe zwak dit geloof ook zijn mag, het is nochtans in zijn wezen en natuur niet

onderscheiden van het sterk geloof. Immers, trap en dergelijke dingen veranderen het wezen der zaak niet. Het geringste greintje goud, ofschoon met vele onzuiverheden vermengd, is zowel goud en van hetzelfde gehalte als een ganse klomp van dat metaal, hetwelk reeds gelouterd is. Zo is het met het geloof. De vader van het kind, die over zijn klein geloof vele tranen stortte, had hetzelfde geloof hetwelk de hoofdman over honderd had, wiens groot geloof door de Heiland geroemd werd. Bij de laatste was wel meer licht en kracht des geloofs, meer stilheid, ootmoed, lijdzaamheid en vertrouwen, bij de eerste meer duisterheid, twijfelingen, strijd, zwakheid, onrust en bekommering; nochtans was in beiden hetzelfde geloof, wat het wezen der zaak betreft.

Dat toch dit zwakke geloof evenwel een echt geloof, en dit kleine vonkje van genade, echter ware genade is, blijkt klaar genoeg uit het volgende:

1. De zwakgelovige heeft zich in zijn snoodheid, zondigheid, verdoemelijkheid en onvermogen leren kennen en erkennen, zodat hij wanhoopte aan eigen verdiensten en kracht om door zichzelf behouden te worden.
2. Zulk een, hoe zwak ook, keurt de Weg van verlossing, zoals die in het Evangelie ontdekt is, van harte goed en wil door geen andere weg behouden en gezaligd worden.
3. Dit baart hoogachting voor Jezus, en doet het hart naar Hem uitgaan in ware begeerten; het is: "Heere, wat zoudt Gij mij toch geven?"
*Geef mij Jezus, of ik sterf.
 Buiten Jezus is geen leven,
 Maar een eeuwig zielverderf.*
4. Zo'n kleingelovige zucht en klaagt over zijn ongelooft, en roept menigmaal uit de diepten tot de Heere. Evenals de vader van het kind in het Evangelie: "*Ik geloof Heere, kom mijn ongelovigheid te hulp!*"
5. Ofschoon de ziel veel atheïstrij, vijandschap, ongelooft, trotsheid, wereldgezindheid en zondige begeerlijkheden in zich vindt, zodat zij niet zelden denkt, dat het onmogelijk is, dat zoiets met ware genade bestaan kan, echter kan zij niet ontkennen, of zij behoort onder die zuchtenden: *Och, ik ellendig mens, wie zal mij verlossen?* Het is dan eens: *Ik word onderdrukt, wees Gij mijn Borg! Dan eens: Schep in mij een rein hart, o God!* Ook zal zo iemand niet kunnen of durven ontkennen, dat hij zijn zaligheid groot acht; o, mocht hij de Heere eens vrij en blij dienen!

Al deze gemelde stukken zijn blijken, dat er leven in de ziel is. Hoe zwak en klein dat geloof ook wezen mag, het is nochtans het geloof der uitverkorenen Gods:

*Al is 't geloof dan niet zo sterk
 Om zuiver op Gods Woord te bouwen,
 En in het duister te vertrouwen;
 't Is echter ook Gods handenwerk,
 't Geen God ook nooit zal laten varen;
 't Ontbreekt Hem aan geen macht noch trouw;
 Zijn liefde kent geen naberouw;
 Hij zal het door Zijn kracht bewaren.
 Hoe zwak het is gelijk een riet,
 Al is 't gekrookt, God breekt het niet.*

II. Waarin het sterk geloof bestaat

Doch het wordt tijd, dat wij verdergaan tot overweging van ons tweede stuk, *waarin het sterk geloof bestaat*. Om niet teveel op te halen, of al te zeer te verbijzonderen, bepaal ik mij alleen tot de drie bekende geloofsdaden, kennis, toestemming en vertrouwen.

1. De meerdere sterkte des geloofs ontdekt zich dan vooreerst in een meer levende, uitgebreide en duidelijke *geloofskennis* van verscheiden zaken.

a. Een meer sterkgelovige kent zichzelf meer en meer in zijn ellende. Hij ziet duidelijk, onderscheiden en levendig in, hoe arm, zondig, diepschuldig hij buiten Christus is. Hij beschouwt zich hoe langer hoe slechter, en ontdekt in zijn beste daden en verrichtingen zoveel walgelijkheid, onreinheid, verfoeilijkheid en verkeerdheid. Zodat hij gaarne met de Kerk instemt uit Jes. 64 : 6: *Wij allen zijn als een onreine, en al onze gerechtigheden als een wegwerpelijk kleed*. En met Paulus uit Rom. 7 : 18: *Ik weet dat in mijn vlees geen goed woont*. Inderdaad, hoe meer iemand vordert in ware zelfkennis, hoe meer het blijkt dat zijn geloof in sterkte toeneemt. Zo iemand ziet ook onderscheidener en dieper in, hoe en waarin hij al verdoemelijk voor God is. Hij ziet dat zijn plichten, zelfs zijn beste daden, zijn oprechtste werkzaamheden en gestalten, ja de genade zelf, in zover als hij dezelve uitoefent, en met zijn verkeerdheden bezoedelt, hem schuldig en bijgevolg ook verdoemelijk maken. Terecht zegt de Godvruchtige Owen elders: "onze genaden zijn als schoon water, hetwelk door een vuile goot loopt." Hij heeft ook een opgeklaard begrip van zijn dodelijke en alleszinse onmacht. Deze leert hij langer hoe meer bevindelijk kennen. Ver is het er vandaan, dat hij met Petrus grote voornemens in eigen kracht maakt, dat hij veel meer afhangt van de gedurige invloeden en werkingen des Geestes, in al zijn pogingen en bedoelingen. Hij kan en wil zonder Jezus niets doen, maar door Christus, Die hem kracht geeft, vermag hij alles.

b. Een sterkgelovige wast ook inzonderheid op in *de kennis van Christus*. Hij ziet met meer uitgebreidheid, wie en wat de gezegende Jezus is voor arme zondaren. Hij ziet met meer onderscheid, wat er al in de volheid van Christus is tegenover elk bijzonder stuk van zijn eigen gebrek, ledigheid en behoefte. Hij ontdekt al gedurig meer en meer begeerlijkheid en dierbaarheid in Christus. Hij heeft meer overredende kundigheid van Jezus' trouw, bereidwilligheid en onbepaalde zondaarsliefde.

c. Hij beschouwt God de Vader meer en meer als de Bron, de Fontein van alle zaligheid. Hij leert Hem meer en meer kennen in deszelfs Vaderlijke liefde, grootheid, getrouwheid en waarheid.

d. Hij verkrijgt meer opgeklaarde denkbeelden van Wet en Evangelie, en in welk een betrekking hij tot beide staat. Hij ziet de Wet duidelijk in haar geestelijkheid en uitgebreidheid in, en leert dezelve meer wettelijk te gebruiken. Hij ziet met overreding, dat de Wet, aangemerkt als de Wet van het werkverbond, in haar eisende, aandrijvende, vloekende, bedreigende en verdoemende kracht op hem geen betrekking meer heeft. Dat hij door de Wet gestorven is, opdat hij Gode vrij en blij moge dienen, dat hij in dezen zin niet meer onder de Wet is. Hij zegt daarom:

*'t Is Jezus mijn Borg,
Die de eisen vervult,
Verlichter der zorg,
Verzoener der schuld.*

Evenwel eerbiedigt hij de Wet als een regel der dankbaarheid, en rekent het zijn

zaligheid, wanneer die Wet meer in zijn hart mag ingeschreven worden, opdat hij die in zijn wandel naar buiten openbaren mag.

e. Van het Evangelie verkrijgt hij ook klaarder en nauwkeuriger begrippen en leert de onbepaaldheid, ruimheid, vrijheid en welmenendheid van deszelfs beloften beter verstaan. Zijn bevattingen worden zuiverder en Evangelischer. Zijn kennis van Wet en Evangelie worden ook nauwkeuriger in het onderscheiden van die beiden uit en van elkander. Hij ziet levendig in, dat de minste vermenging van die twee, de grootste verwarring en verbijstering in zijn gemoedelijke werkzaamheden veroorzaakt. Hij leert de vrijheid van de genade in haar noodzakelijkheid en gewicht voor zo'n arm zondaar, als hij is, meer en meer kennen, en schrikt voor alles wat de genade maar enigszins ontluisteren of benadelen zou, zo ook om Wet en Evangelie te vermengen.

2. Dit sterk geloof ontdekt zich ook in de overredende en volkomen *toestemming* aan het Goddelijk Getuigenis. Dit kan toch niet anders zijn; uit die gemelde levendige, duidelijke, onderscheidende en opgeklarde geloofskennis van die aangevoerde waarheden, moet een meer redelijke, bedaarde en sterke toestemming volgen. Het oordeel [consciëntie] wordt van derzelve zekerheid en ontwijfelbare geloofwaardigheid levendiger overtuigd, het ontworstelt daardoor meer alle twijfelingen en tobberingen, en komt meer *tot een volle zekerheid des verstands*, naar Kol. 2 : 2.

3. Allerbijzonderst openbaart zich de sterkte des geloofs in het toe-eigenend *vertrouwen*. Het vertrouwen van het sterk geloof is veel zuiverder. Het grondt zich alleen en geheel op Gods Getuigenis, met afzien van alle andere gronden in en buiten zichzelf, hoedanige schone schijn deze ook mogen hebben. Het Woord van God alleen is de sterke in het geloof genoeg, en op dit Woord verlaat hij zich volkomen. Dit ziet men in de koninklijke hoveling. Toen hij dat woord van Jezus: *Ga heen, uw zoon leeft*, hoorde, vestigde hij zijn geloof op dat woord van de Zaligmaker, en twijfelde geen oogenblik aan de macht, goedwilligheid en trouw van de Belover. Hij geloofde de herstelling van zijn kind zo zeker, alsof hij die reeds zag. Joh. 4 : 50. Het sterk geloof zegt: *God heeft gesproken in Zijn heiligdom en dat is genoeg*. David, al bezat hij het nog niet in dadelijke eigendom, hetgeen God gesproken en beloofd had, maar dat God het gesproken had, was hem genoeg. Dat deed hem van vreugde opspringen. Het was zijn roemtaal: *Ik zal Sichem delen en het dal Succoth zal ik afmeten*. (Evenals had hij het reeds) En hij laat er op volgen: *Gilead is mijn, Manasse is mijn*, Psalm 108 : 8, 9. Het sterk geloof zegt:

*Dit is de grond,
Mijn ziel, waarop gij veilig bouwen kondt,
Dit is de grond van 't eeuwig Vreêverbond.
Schoon 't al ontschiet,
Waarop het oog tot zielsbevrijding ziet,
Schoon 't al ontschiet, Gods waarheid wankelt niet.
Dit Testament,
Waarin mijn naam door Jezus is geprent;
Dit Testament verblijdt m' in mijn ellend:
Op ieder blad
Wordt meer beloofd, dan Adam ooit bezat;
Op ieder blad bespreekt mij God Zijn schat.*

Hieruit moet ook voortvloeien, dat het sterk geloof onder donkerheden en

verbergingen zowel vertrouwt, als onder bevindelijke genietingen van Gods gunst. Hoe ook de weg van Gods Voorzienigheid, naar het uit- of inwendige zijn mag, al moet een sterk gelovige in duisternis wandelen, al ziet hij geen licht, hij vertrouwt nochtans op de Naam des Heeren en steunt op zijn God. Geen wonder, want zijn grond, welke in het Goddelijk Getuigenis ligt, blijft dezelfde. Hij kan daarom zeggen: *Als ik in duisternis zal gezeten zijn, zal de Heere mij tot Licht zijn* Micha 7 : 8. Zeer wel zegt de zalige Erskine ergens, *dat het sterk geloof Gods liefde leest in Gods woorden, als het geen liefde kan zien in Zijn aangezicht*. Het sterk geloof breekt heen door alle moedbenemende omstandigheden, van hoedanige aard deze ook zijn. Het sterk geloof gedraagt zich met Jakob vorstelijk en overwint, gelijk men dat ook zag in de Kanaänese vrouw, wier groot geloof van Jezus zo zeer geroemd wordt. Ja, wat zeg ik? Het sterk geloof neemt zelfs aanmoedigen om te vertrouwen uit zulke wegen der Voorzienigheid, waardoor het klein geloof zeer geslingerd wordt, en waarin het ongelooft blijken van Gods ongenoegen meent te vinden. Dit ziet men in het geval van Manoah en zijn huisvrouw, Richt. 13 : 22, 23. Manoah's klein geloof was neergeworpen, zijn ongelooft zei: *wij zullen zeker sterven, omdat wij God gezien hebben*. Maar het sterk geloof van zijn vrouw trok uit datzelfde geval veel aanmoediging. Zij zei: *Zo de Heere lust had ons te doden, Hij had het brand- en spijsoffer van onze hand niet aangenomen, noch ons dit alles getoond, of ons om dezen tijd laten horen zulks als dit is*. Met één woord: dit vertrouwen op Gods Getuigenis berust en het verlaat zich in alles voor tijd en eeuwigheid op Christus, het geeft alles volkomen over in de handen van Jezus en het zegt:

*Genade alleen is mijn behoud,
En Jezus moet alleen mijn Zaligmaker wezen.
't Is Jezus, dar mijn ziel op bouwt,
Aan Hem is alles toevertrouwd,
Hij kan, Hij wil, Hij zal mij zuiv'ren en genezen.
Ik eeuwig d' Uwe, trouwe Borg!
Aan U beveel ik al de zorg,
Om, 't geen Gij kocht, mij toe te delen.
Ik weet, daar ik Uw goedheid ken;
Dat, hoe verfoeielijk ik ben,
Het zaligen van mij U nimmer zal vervelen.*

III. Wat voordeel het sterk geloof heeft boven het zwakke, en hoe God meest daardoor verheerlijkt wordt.

Maar het wordt tijd dat wij voortgaan om het derde stuk wat nader te overwegen, *en de voordelen welke het sterk geloof heeft boven het zwakke, alsmede hoe God allermest door het sterk geloof verheerlijkt wordt*, onder onze aandacht te nemen. Dit nu zal blijken, wanneer wij inzien, dat

1. *het sterk geloof God allermest erkent in Zijn deugden en volmaaktheden en*
2. *dat een gelovige door dat geloof meer wordt bekwaam gemaakt tot verheerlijking van God.*

1. Toen ik de eerste keer tot u over mijn tekstwoorden sprak, heb ik reeds aangetoond, hoe Abraham door het geloof Gods deugden en volmaaktheden, bijzonder Zijn wijsheid, almacht, algenoegzaamheid, goedheid, waarheid en onveranderlijkheid erkende. Ik heb toen in de bijzonderheden aangewezen, hoe hij door zijn sterk geloof God in en door die erkentenis verheerlijkte; dit wil ik niet herhalen. Alleen zal ik u thans in het algemeen onder het oog stellen, hoe het sterk geloof *die gemelde deugden*

van God vrij meer erkent, dan het zwak geloof doet en doen kan. Naarmate toch, dat men een levendiger en opgeklaarder kennis heeft van Gods heerlijkheid in het aangezicht van Christus, naar die mate zullen genoemde deugden ook meer erkend en verheerlijkt worden. Hoe meer wij onszelf in onze ellende en slechtheid, God in Zijn liefde tot zondaren, Jezus in Zijn bereidwilligheid en algenoegzame volheid, de vrije genade in haar gepastheid, ruimte en. volstreckte vrijmacht, hoe meer en levendiger wij dit alles inzien, hoeveel te levendiger en klaarder zich ook de *Goddelijke volmaaktheden* aan ons ontdekken.

Waarlijk, Gods eeuwige kracht en Goddelijkheid mag al zeer klaar uitblinken in de werken van schepping en voorzienigheid, haar glans schittert echter met nog veel heerlijker luister in het gezegend werk van verlossing. Welke schoonheden wij ook ontdekken in het rijk der natuur, hoeveel kenbare bewijzen wij daarin vinden van een almachtige Schepper en weldadig Onderhouder, het zijn slechts flauwe trekken, bij die uitnemend heerlijke luister van Goddelijke deugden, welke door het oog van het geloof gezien worden in de weg van verzoening. Is het geloofslicht levendig, de ziel verliest dan als t ware zichzelf in verwondering, aanbidding en dankzegging, zij wenst enkel een tong te zijn. Ja, dit gezicht is het, hetwelk de hemel doet weergalmen van de Halleluja's der gezaligde geesten. Gelijk het ook, het gelovend volk hier reeds de lof van God juichende, ofschoon nog maar stamelend, doet zingen:

*Jehovah, licht en leven,
 Jehovah, hoogverheven,
 Jehovah, zielerust!
 O hoe oneindig heerlijk,
 Hoe schoon en hoe begeerlijk
 Zijt Gij mijn rust en lust!
 O Heere, ik sta verlegen,
 Wat lof dat ik zal geven
 Uw grote Majesteit.
 Om enigszins met stukken
 Zo iets wat uit te drukken
 Van Uwe waardigheid.*

Door een meer overredende toestemming erkent de ziel niet minder Gods deugden. Naarmate men het Goddelijk Getuigenis erkent in deszelfs Goddelijkheid, zekerheid en onfeilbaarheid, naar die mate wordt ook God erkend in Zijn volmaaktheden, welke in dat Getuigenis aan onze kennis gebracht worden. Die dat Getuigenis aanneemt, die verzegelt dat God waarachtig is. Dat wil zeggen, die verklaart door dat aannemen, dat hij God erkent en houdt voor Degene, Die Hij is.

Maar, die door een zwak geloof aarzelt in het aannemen en zich hiervan laat terug houden door deze en die bedenkingen van het ongelooft, die geeft blijken dat hij deze en die deugden van God niet erkent, althans zo niet gelijk ze in God zijn. De volkomen overreding van de waarheid en zekerheid van Gods Getuigenis, de volwaardige toestemming aan hetzelfde, erkent God in deszelfs onnaspeurlijke wijsheid, onbegrensde almacht, onuitputtelijke algenoegzaamheid, onbepaalde goedheid, onfeilbare waarheid en onkreukbare getrouwheid.

Allerbijzonderst echter wordt in het berustend verlaten op, en in het vertrouwend toe-eigenen van de beloften, God in Zijn gemelde volkomenheden, erkend. Immers daardoor, dat men afziet van alles wat buiten God is, daardoor dat men aan zijn Woord alleen genoeg heeft, in donker en in licht, in tegen- en in voorspoed, zich verlatend op Zijn beloften; en zich voorspoed, houdende met Zijn Woord. Daardoor

verklaart men God in gemelde deugden te erkennen en te eerbiedigen.

Maar dat integendeel, het ongeloof die deugden, door zijn wantrouwend redeneer verlooquent, en het zwakke geloof die deugden ontsiert en ontluistert, doordat het gedurig iets wil hebben boven en benevens het Woord van God. Hoe meer men, in moeilijke wegen en gevallen, vertrouwen op God oefent, hoe zuiverder men berust op Gods beloften, die in het Evangelie gedaan zijn. En hoe meer men voor God en engelen en mensen vertoont, dat men God houdt en erkent voor Degene, Wie Hij is. Dit was het, waardoor Abraham Gode de eer gaf.

2. Dan, door dit sterk geloof wordt men ook meer bekwaam gemaakt tot verheerlijking van God.

a. Hoe sterker toch het geloof is, hoe meer vrede en blijdschap er ook in de ziel gevonden wordt. De natuur van de zaak brengt dit mee. Een zwakgelovige bewandelt zijn weg in treurigheid; de meeste tijd is hij moedeloos en neergebogen. Of komt er wat vrede, wat blijdschap, het is een gestaltelijke, [voorbijgaande] vrede, die haar grond heeft in gewaarwordende genietingen. Ze is daarom van korte duur en wordt ras afgewisseld met treurige bedruktheid. Daar de blijdschap des geloofs bestendig is. Ook is de gestaltelijke blijdschap meer met het ontvangen goed; maar de blijdschap des geloofs met de Belover en Gever van al het goede. Hierom kan ook het sterk geloof zich in de duisterste wegen nog in de Heere verblijden; al is het dat de vijgenboom niet bloeit, noch dat er vrucht aan de wijnstok is; dat het werk des olijfbooms liegt, en de velden geen spijs voortbrengen; dat men de kudde uit de kooien afscheurt en er geen rund in de stal is, *zo kan zo'n met de Profeet nochtans in de Heere van vreugde opspringen en zich verheugen in de God zijns heils*, Habak. 3 : 17, 18. Hij kan zeggen:

Mijn hart springt op van vreugde in God;

Hij is mijn deel. O zalig lot!

Wie heeft op deze aarde

Een schat van groter waarde?

Ik leef gerust op 's Vaders Woord;

Niets is er dat mijn vreugde stoort.

Noch de avond, noch de morgen

Ontrusten mij met zorgen.

Mijn enige bekommernis

Is, dat mijn hart vol boosheid is,

Hoe dat ik met mijn leven

Mijn Goël eer zal geven.

En hoe wordt God daardoor niet verheerlijkt, dat men in alle gevallen en wegen toont, aan Hem genoeg te hebben, en met Hem voldaan te zijn! Deze blijdschap is ook de sterkte van de ziel. Wanneer zij haar drukkende last door het geloof op Christus leggen mag, dan kan zij de Heere vrijmoedig en blijmoedig dienen, gelijk Jozua tot de Leviëten zei, 2 Kron. 35 : 3, en gelijk de zalige Lodensteijn zingt:

De vreugd baart deugd: de deugd weer vreugd,

Het vrolijk hart maakt ons deugdig.

Dit weet de Hemel, daarom wil

Hij al zijn dienen vreugdig.

b. Niet minder maakt dit sterk geloof bekwaam tot verheerlijking van God, omdat het best in staat is om de verzoeken van zonde, duivel en wereld te weerstaan. Het geloof is het enige wapentuig, het is het schild, hetwelk in de geestelijke strijd

verwerender- en aanvullenderwijze gebruikt wordt. Naarmate het geloof sterk is, naar die mate zal het ook de verzoeken tegenstaan en overwinnen. Toen het geloof van David zo sterk was, dat hij het woord *mijn God* in een enkel vers achtmaal durfde gebruiken, toen kon hij ook, welk een kracht zijn inwonende zonde ook in andere gevallen oefende, in oprechtheid betuigen: *Ik heb Zijn wegen gehouden, en ben van mijn God niet trouwelooslijk afgegaan; ik was oprecht bij Hem en ik wachtte mij voor mijn ongerechtigheid*, Ps. 18 : 22, 24, vergeleken met vs. 3. De Apostel Petrus leert ons ook, dat wij de duivel kunnen weerstaan, wanneer wij vast zijn in het geloof, 1 Petrus 5 : 9. Dit sterk geloof beveiligde de gemeente van Pergámus, wanneer zij blootgesteld was voor de verzoeken van de satan, die zijn troon onder haar had, Openb. 2 : 13. Het geloof overwint ook de wereld; naarmate het geloof sterker is, is ook de overwinning groter en volkomener.

Dit was het wat Mozes bewaarde onder de verlokkenende verzoeken bij Farao's dochter. Want Paulus leert ons bij Hebr. 11 : 24-26, het was door het geloof *dat hij weigerde een zoon van Farao's dochter genaamd te worden, en liever verkoos met het volk van God kwalijk behandeld te worden dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben, achtende de versmaadheid van Christus meerdere rijkdom te zijn dan de schatten van Egypte, want hij zag op de vergelding des loons*.

Dit geloof was het, wat de drie jongelingen doof maakte voor de bedreiging van Babels vorst. Zij zeiden: *Zal het zo zijn, onze God, Die wij eren, is machtig ons te verlossen uit de oven des brandenden vuurs, en Hij zal ons uit uw hand, o koning, verlossen!* Dan. 3:17.

c. Het sterk geloof maakt ook bekwaam om God te verheerlijken, omdat het zuiverder, gewilliger en vaardiger maakt in de dienst van God. Hoe sterker, het geloof is, hoe zuiverder ook de heiligmaking is. Het zwak geloof zal meer of min in zijn heiligheid een gunstige aanneming bij God, of meer vrijmoedigheid tot God beoogen; maar het sterk geloof stelt al zijn aanneming en vrijmoedigheid alleen in Christus, het dient de Heere uit liefde en betracht de plichten uit dankbaarheid. De heiligmaking van een sterk gelovige is uitgebreider, want, gelijk het sterk geloof de zwaarste kruisen licht maakt, zo maakt het ook de moeilijkste plichten gemakkelijk.

Dit toch veroorzaakte bij Abraham de volvaardigste gehoorzaamheid aan dat allermoeilijkst bevel om volk en maagschap te verlaten, en heen te trekken naar een onbekend gewest. Paulus leert ons immers, dat het was door het geloof, Hebr. 11 : 8. Dit noopte dezelfde aartsvader tot gehoorzaamheid aan die opdracht waartegen zich alles scheen te moeten verzetten, ik meen de opoffering van zijn geliefden Izaäk. Ook dit was door het geloof, vs. 17-19. Dit geloof maakt ook bekwaam tot de uitoefening, het is als olie in de raderen der gehoorzaamheid, hoe meer van deze olie, hoe vaardiger en gemakkelijker die raderen lopen. Het geloof is de wortelgenade, waaruit alle andere genade van hoop, liefde, nederigheid enz. opgroeien; hoe sterker dan het geloof is, hoe meer ook deze genaden wassen en toenemen.

Ik zou er nog het een en ander kunnen bijvoegen, dan het geze gde zal genoeg zijn om aan te wijzen dat het sterk geloof boven het zwakke God in Deszelfs deugden erkent, en ons tot de lof van Hem bekwaam maakt. Zodat het God, bijgevolg de meeste eer geeft. Laat ik liever met een woord van toepassing besluiten.

TOEPASSING

Onbekeerde mensen! Hoewel de verhandelde waarheid juist niet regelrecht tot u gericht is, moet ik echter een kort woord tot u spreken.

Denkt toch niet dat uw *lichtvaardig* geloof een *sterk* geloof is. Werkelijk, het rust op

geen goede grond, het heeft de rechte vrucht en uitwerking niet. Dit heb ik u tevoren aangewezen, wanneer ik voor de eerste keer over deze woorden tot u sprak.

Denkt ook niet dat de ontwaking van uw geweten, of die algemene bewerking van de Geest door het onderscheiden prediken, hetwelk u nu of dan verontrust en bekommert, een *zwak* geloof is, gelijk sommige blinde mensen menen. Juist moet daarmede uw geloof beginnen, namelijk *dat gij waarlijk gelooft buiten God en Christus te zijn*. Ongelukkig zijt gij, als gij het geloof blijft missen. Die niet gelooft zal toch verdoemd worden. Rust dan niet voordat u het geloof bezit. Jezus heeft de Geest des geloofs verworven. Hij bezit Die en heeft Die beloofd aan de wereld.

Maar gij gelovig volk! Voor u allen, kleinen en groten, zwakken en sterken, voor u allen is deze verhandeling geschikt, daarom zal ik ook elk van die twee in het bijzonder aanspreken.

Kleingelovigen dan, en onder deze betrek ik u allen, bij wie maar het geringste vonkje van genade is, ofschoon u het zelf niet ziet, of het voor genade houden durft. Sluit u dan niet uit door te denken, ik behoor onder die personen niet. Hebt gij toegeluisterd onder de verklaring, gij zult uw naam dan wel gehoord hebben. Ja u zult dan ook wel gevonden hebben, dat er, niettegenstaande uw wantrouwend verdenken en ongelovig redeneren, toch bewijzen van genade bespeurd worden. Ik vooronderstel dan, dat gij uzelf niet zult uitsluiten, maar wil horen naar hetgeen ik u zal voorstellen tot uw bemoediging, tot uw opwekking en tot uw bestiering. *De Heere geve dat het tot zegen zij voor uwe zielen!* Mag ik niet tot uw bemoediging spreken? De Bijbel geeft mij daartoe aanleiding op verscheiden plaatsen. De ontfermende Leidsman toont overal dat Hij Zijn hand tot de kleinen wenden wil, en voor deze bijzonder zorg draagt. Willen wij dan goedkeuring over onze behandeling van zielen wegdragen, wij moeten Zijn voorbeeld navolgen. Ten eerste,

? Weet dan tot uw bemoediging en opbeuring, dat uw klein en zwak geloof evenwel een waar en oprecht geloof is. Dit heb ik straks bewezen en herhaal dat daarom niet. Weet, dat het zwak geloof u zowel betrekking op en deel aan Christus geeft als het sterk geloof. Het is toch niet de grootheid maar wel de echtheid van het geloof, wat met Christus verenigt. Hieruit volgt, dat er voor u zo weinig verdoemenis is als voor de geloofsheld. De mantel van de gezegende Hogepriester is zo lang, dat die ook de voeten, dat is de laagste, de minste, de kleinste van Zijn gelovig volk bedekt. Gij hebt, zowel als de sterkste in het geloof, betrekking op God als op uw hemelse Vader. Het kleinste kind in een huisgezin heeft toch dezelfde betrekking op zijn ouders als de volwassen zoon. Het mag noch spreken kunnen, noch vader zeggen, dit heeft maar alleen zijn reden in zijn onvermogen, het kan wegens zijn jonkheid niet; maar het heeft er evenwel recht toe. Zo is het nu ook met u. Het *Abba, Vader*, is u om uit te spreken bijna onmogelijk wegens uw zwakheid en kleinheid; maar gij hebt er evenwel geen minder recht toe dan de verstgevorderde.

? Weet dat Jezus' ontfermend liefdeoog bijzonder op u is: Hij zal de lammeren in Zijn armen vergaderen, Hij wil dezelve in Zijn schoot dragen. Het gebrokene wil Hij verbinden, het zwakke sterken. Gij hebt dus te doen met een mededogend Ontfermer, Die het gekrookte riet niet zal verbreken, noch de rokende vlaswiek uitblussen.

*Gods onbegrensde gunst verbreekt geen wank'lend riet,
Zij blust geen vlaswiek uit, die zij slechts smeulen ziet.
Eén vonkje van genâ, door Pinksterwind gedreven,*

Kan ras een held're gloed tot eer der Godheid geven.

- ? Wees ook ten volle verzekerd, dat God het goede werk in u begonnen, zal voortzetten en voltooien. Jezus zal als een andere Boaz, niet rusten voordat Hij de zaak ten einde gebracht heeft. Uw pad zal daarom zijn als een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot de volle middag. Hij is de Rotssteen, Wiens werk volkomen is. Hij laat niet varen de werken Zijner handen. Zijt gij geplant, het zal u ook gegeven worden te groeien in Gods voorhoven. Laten deze dingen dan tot uw bemoediging verstrekken. Intussen heb ik die dingen bijgebracht, niet om u in uw zwak geloof te doen rusten, maar enkel om u op te beuren, opdat het gezicht van uw klein geloof u niet moedeloos bij de pakken doet nederzetten. Trouwens, is uw zwak geloof van de echte soort, dan kunt en zult gij u niet tevreden stellen met een zo kleine mate en zo lage trap. U moet en zult dan ook staan naar de vermeerdering en wasdom van uw geloof. Dit is het waartoe ik u ten tweede zal zoeken op te wekken.

Ten tweede, met een enkel woord moet ik u hiertoe herinneren, hetgeen ik in de verklaring heb aangetoond, dat de voordelen van een sterk geloof groot en veel zijn, boven die van het zwak geloof. Wel, zal dit u niet aansporen? Zou u niet graag meer tot eer van God willen leven? Zou u niet meer bestand willen zijn tegen de verzoeken, en bekwamer tot Zijn dienst? Maar dit komt voort uit een sterk geloof. Hoe moest dit u dan aanzetten, om naar vermeerdering van geloof te staan?

- ? Wat leidt u een treurend leven in uw omstandigheden! U gaat heen als een naamloze, en weet niet onder welke mensen gij u tellen moet. Onder de wereldlingen kunt gij uw genoeg niet vinden, en durft u, tenzij dat het alles bij u overhoop ligt, daaronder niet rekenen. Hiertoe is er teveel aan u gedaan. Maar zo weinig kunt en durft gij u verblijden met de blijdschap van Gods volk, of u beroemen met hun erfdeel. De ijdele blijdschap van de wereld moet en wilt u missen omdat die zondig is, en de geestelijke blijdschap moet u missen omdat uw geloof te zwak is. Uw gesteldheid is daarom allertreurigst. Maar was uw geloof gesterkt, zodat u kon doorwerken, u zou de blijdschap des geloofs deelachtig worden, en zou uw weg, gelijk de kamerling, met blijdschap wandelen.
- ? Wat leeft gij geen vreesachtig leven, in moeilijke posten, wegen en gevallen! Gij kunt u niet sterken in de Heere uw God, omdat uw geloof te zwak is. Denkt u aan dood en eeuwigheid, dat vervult u met schrik en vrees, zodat u met vrees des doods der dienstbaarheid onderworpen bent. Wat is uw leven niet een angstvallig leven? Terwijl u, wanneer uw geloof sterker was, in alle wederwaardigheden van dit jammervolle leven, aan God genoeg zou hebben en verzekerd zijn, dat alle dingen u ten goede zouden medewerken. Gij zoudt zelfs zegepralende juichen, dat al ging gij ook in het dal der schaduw des doods, gij geen kwaad te vrezen had, omdat de Heere uw Herder bij u zal zijn en u met Zijn stok en staf vertroosten zou. U zou dood en hel vrijmoedig durven uittarten en zeggen: *dood waar is uw prikkel? hel waar is uw overwinning, uw verdoemenis?* Wat een aangename verwisseling zou dit in uw bestaan geven? Hoe zou het uw weeklagen in reien veranderen? Hoe zoudt gij vreugdeolie voor treurigheid, het gewaad des lofs voor een benauwde geest ontvangen? Wat zou het een alleraangenaamste omwending veroorzaken in uw verborgene plichten en in uw toegang tot God? In plaats van dat gij nu onvrijmoedig en schoorvoetend nadert, en uw verzoeken nauwelijks durft voordragen, zou u met een kinderlijke vrijmoedigheid en ootmoedigheid uw

noden uitstorten in des Vaders schoot. O! dat verborgen gemeenzaam omgaan met God, als een kind met zijn vader, als een vriend met zijn vriend. Daarin is de zaligheid gelegen, daarin worden ongekende zoetigheden gesmaakt, het verborgen manna, hetwelk alles overtreft. Verlangen uw nieren niet reeds in uw schoot, om dit te mogen ondervinden? Nu, dit zou u op uw geloof ontvangen, zo gij gesterkt met vrijmoedigheid toeging met een waarachtig hart in volle verzekerdheid des geloofs.

- ? Deze vermeerdering des geloofs nu is mogelijk en verkrijgbaar. Elk sterk gelovige is er een sprekend bewijs van. De beloften Gods bevestigen dit, het is toch: *De Heere zal u sterken. Die heeft dien zal gegeven worden, zodat hij overvloedig zal hebben*, Matth. 25 : 29. *Die de Heere verwachten, zullen de krachten vernieuwen*, Jes. 40. Ziet en pleit op deze en dergelijke beloften. Jezus, de volkomen Zaligmaker, is niet alleen de overste Leidsman, maar ook de Voleinder des geloofs. Wel, moet dit u dan niet opwekken, om te staan naar wasdom en vermeerdering des geloofs?
- ? Het is ook het groot bevel: *wast op in de genade en kennis!* Het doel en oogmerk van de Goddelijke instelling, de bediening van Woord en sacrament is, opdat uw geloof zou gesterkt worden. Wat hebt u daarom ernstig toe te zien, dat gij die genade niet tevergeefs ontvangen moogt? Op zo'n vette grond geplant, hoe moest gij niet groeien? Dan, wat behoef ik u door beweegredenen op te wekken, Er het immers uw eigen begeerte is, dat uw geloof mag gesterkt en vermeerderd worden? Gij zult daarom reeds daarnaar verlangen.

Mijn derde stuk is gericht aan hen die begerig zijn naar enige besturing, hoe gij uw geloof gesterkt zult krijgen.

- ? Daartoe moet gij u wachten van dat alles, hetwelk zovele beletsels en hinderpalen zijn in de vordering des geloofs, zoals: uw gedurig alleen starogen op uw gebrek en ellende. Niet alsof u daarop niet behoorde te zien, het tegendeel is waar; hoe dieper gij in uw ellende moogt inzien, hoe zwaarder het gevoel daarvan is, hoe groter uw voorrecht is. Maar u moet daarbij niet blijven staan. U moet uw oog ook vestigen op de volheid van Christus. Als er dit bij is, dan zal het gezicht van zonde en eigen verdoemelijkheid u des te meer uitdrijven.
- ? Gij moet meer afzien van al uw redeneringen en eigen bevattingen, want deze zijn aan het geloof zeer hinderlijk. Mocht gij uw wijsheid eens verliezen, en van al uw bepalingen en bestekken afzien en het Koninkrijk der hemelen ontvangen als een kindeke, u zou meer vordering vinden.
- ? Uw verkleefdheid aan, uw heimelijk steunen en rusten op gevoelige genade, opgewektheden, enz. is ook een grote hinderpaal in de vordering des geloofs. Zolang gij opgewekt, hartelijk en levendig moogt werkzaam zijn, zolang houdt gij moed. Dan, zo ras houdt dat niet op, of gij ligt weer aan de grond. Maar zolang als gij in die weg blijft, zolang zult gij niet vorderen.
- ? Wacht u van God paal en perk te stellen, zoals uw onge loof maar al te geneigd is om te doen. Hoe eigen is het u, dat u eerst zó en zó wilt gesteld zijn, dit en dat eerst wilt hebben, eer gij naar uw gedachten zult en *kunt* geloven. Maar zeg liever, eer gij *wilt* geloven. Dit is zeer verkeerd, u zult daarvan moeten afstaan, wilt u toenemen in het geloof.
- ? Dan, deze beletselen moeten niet alleen weggenomen worden, maar u zult ook de volgende stukken in het werk moeten stellen, te weten houdt u naarstig onder de bediening van Woord en Bondszegels. Het Woord is niet alleen een middel tot werking, maar ook tot versterking van het geloof. Petrus noemt het, *de redelijke*

en onvervalste melk, waardoor men moet opwassen. Waarlijk, iedere belofte in het Evangelie is als een schotel, en alle samen zijn als een koninklijke maaltijd, waardoor het geloof als met smeer en vettigheid verzadigd wordt. Waardoor, recht gebruikt zijnde, de gelovigen toenemen als mestkalveren. Inzonderheid zijn de sacramenten tot vordering en versterking des geloofs. In de sacramenten worden de beloofde goederen voorgesteld onder zinnebeeldige en zichtbare tekenen, opdat wij zoveel te klaarder bevattingen zouden hebben van de beloften, waardoor dan ook de toestemming zoveel te sterker moet worden. Ook worden de beloften door de Bondszegels aan ons meer bevestigd. Hoe vaster nu de belofte in ons oog is, hoe vrijmoediger wij ons op dezelve verlaten zullen. Maar hoe verkeerd handelen dan vele zwakken en twijfelmoedigen wanneer zij zich van de bedieningen onthouden, juist nu zij het te meer nodig hadden om toe te treden.

- ? Tracht ook uw ongeloof te kennen en te beschouwen als uw vijand. Vernedert u daarover als over uw schuld, en waakt daartegen als tegen een zonde, die u gedurig nabij ligt. Laten al uw wapenen tegen die grote vijand gekeerd zijn.
- ? Sta naar meer zuivere bevattingen van de rechte gronden des geloofs, zoals die in het Evangelie worden voorgesteld. De wanbegrippen in dit stuk belemmeren het geloof op een geweldige wijze. Terwijl de opgeklaarde bevatting van het Evangelie, en hoe de beloften tot ons als zondaren komen, veel toebrengt tot de versterking van het geloof.
- ? Stel toch uw geloof in de oefening. Al is uw geloofshand lam, al moet u schreiende roepen: *Ik geloof, kom mijn ongelovigheid te hulp!* zoekt uzelf aan het werk te stellen. Het is hiermee zo: de hebbelijkheid des geloofs wordt niet zoals andere hebbelijkheden verkregen door oefening, want zij wordt ogenblikkelijk, bovennatuurlijk ingestort. Maar de toeneming en sterkte wordt echter door oefening verkregen. Hoe meer men het geloof oefent, hoe sterker het daardoor worden zal.
- ? Zoek ook vooral een gelovig gebruik te maken van de volle Christus. Hij is toch de Voleinder des geloofs. Al uw licht, al de kracht des geloofs is in Hem. Uit Zijn volheid moet gij ook ontvangen de genade des geloofs.
- ? Ten laatste: bedien u veel van de bevindingen die u hebt; niet als gronden, maar als aanmoedigingen. Immers kunt en durft u niet ontkennen dat de Heere bij aanvang Zijn hand aan u gelegd heeft? Hoe menigmaal hebt u ervaring van genade gehad? Laat dit u tot aanmoediging dienen om verder op de Heere te hopen en zeker te vertrouwen, dat Hij, Die het goede werk in u begonnen heeft, hetzelfde ook zal voleinden.

Zullen deze besturingen intussen van enige vrucht en kracht zijn, de Geest zal dan als de Geest des geloofs, onder en met dezelve moeten medewerken. Hij is het, Die licht en kracht des geloofs kan, en moet, en wil, en zal schenken *Hij vermeerdere dan uw geloof!*

En u, die meer *gesterkt in het geloof* uw weg bewandelen mag, wat is uw voorrecht groot, dat de Heere u met dat licht en die kracht des geloofs verwaardigde.

- Wat was er niet al nodig, om u het rechte leven des geloofs te leren? Hoe lang hield u vast aan het gestaltelijk en gevoelig leven? En wanneer de Heere u daarvan wilde afbrengen, welke duisternissen en moedeloosheden omvingen u toen? Maar de Heere hielp u en leerde u, gelijk Efraïm, gaan. En hoe hebt u van achteren gezien, 's Vaders wijsheid en goedheid voor Zijn leiding moeten danken en eerbiedigen?

- Nu dan, wat wacht de Heere ook nu van u boven anderen? Vertoont dan in alles uw geloof, en laat dit schijnen uit uw werken! Denk gedurig aan uw afhankelijk bestaan. Uw geloof, hoe sterk dat ook nu voor het tegenwoordige zijn mag, is niet langer sterk, dan zolang de Heere u met Zijn licht voorkomt en dadelijk met kracht invloeit. Dit ondervindt u immers elk ogenblik. Zoekt dan afhankelijk gelovig op Jezus' volheid te leven. Hij toch bezit ook een volheid van geloofsleven voor u.
- Tracht ook meer en meer te vorderen in rechte ware Evangeliekennis, en zie gelovig op de belofte: *Zij zullen kennen, zij zullen vervolgen den Heere te kennen.*
- Eindelijk, wacht u van dat alles, hetwelk het leven des geloofs kan hinderlijk zijn. De geloofsgenade is teer, en kan het minste niet velen of zij wordt gestremd. Zoek daarom op uw hoede te zijn tegen de ongelovige bedenkingen van uw wettisch hart, tegen de aanvallen van de vorst der hel, die het meest tegen uw geloof gericht zijn. Luister niet naar de redeneringen van deze en die wettische mensen. Het Woord, het onbedrieglijk Woord van God moet uw enige regel zijn. Zeg dan veel:

*Getrouwe Heilvorst! ai! versterk,
 Voltrek in ons 't genadewerk!
 Gij hebt het door Uw Geest begonnen.
 Verlevendig ons zwak geloof,
 Dan zal de satan nooit een roof
 In onze zielen vinden kunnen.
 Gij hebt onz' rechterhand gevat,
 Gij brengt ons in de hemelstad,
 Waarop wij hier gelovig wachten;
 Waar men niet door 't geloof meer leeft,
 Maar eeuwig het aanschouwen heeft;
 Wij wachten van U licht en krachten.*

EINDE

9. DE NEDERGEBOGEN CHRISTEN ZICH OPRICHTENDE DOOR HET GELOOF

Voorgesteld uit Psalm 42 vers 12:

"Wat buigt ge u neder, o mijn ziel! en wat zijt u onrustig in mij? Hoop op God, want ik zal Hem nog loven; Hij is de menigvuldige Verlossing mijns aangezichts, en mijn God."

Deze Psalm die met de volgende één enkel stuk schijnt uit te maken, althans met de 43ste op het nauwste verbonden is, is de eerste van het tweede boek der Psalmen, dat met de 72ste eindigt. De naam van de maker wordt in het opschrift niet gemeld. Daarvandaan zoveel verschillende gissingen onder de uitleggers.

- ? Daar zijn er, die dezelve toekennen aan de drie kinderen van Korach, waarvan men leest in Exodus 6 vers 23. Daarom willen zij ook in het opschrift gelezen hebben: "Een onderwijzing van de kinderen van Korach", gelijk de Hebreeuwse taal ook kan toelaten. Dan denkt men dat dit gedicht is opgesteld bij gelegenheid van dat ontzaglijk oordeel, dat hun vader met zijn huisgezin getroffen heeft.
- ? Anderen eigenen dit zangstuk toe aan Heman, de Ezrahiet. Zij maken dit op uit het opschrift van de 87ste Psalm, de laatste van de twaalf, die de kinderen van Korach zijn toegewijd.
- ? Sommigen denken aan een veel latere tijd en menen dat één der weggevoerde Israëlieten, of naar Assyrië of naar Babel, de opsteller is. Een gedachte, die naar hun oordeel door het 7de vers begunstigd wordt.
- ? Het gevoelen der meeste en geachtste uitleggers is nochtans, dat dit een werkstuk is van David, de lieflijke in de Psalmen van Israël. En dat hij daartoe aanleiding ontvangen heeft, of door zijn vlucht voor zijn ontaarde zoon Absalom, een omstandigheid, waarmee ook de inhoud van de Psalm best schijnt overeen te komen. Ook kan tegen deze opvatting niet gelden, dat Davids naam in het opschrift verzwegen wordt. Dit toch gebeurt ook in zulke Psalmen, die naar kennelijke blijken door David gedicht zijn. Met zo weinig grond kan met ook inbrengen, dat het 7de vers van zulke plaatsen gewaagt, waar David zich in zijn ongelegenheid nooit zou bevonden hebben, omdat de geleerde **Michaëlis** zeer duidelijk heeft aangetoond, dat David gedurende zijn vlucht voor Absalom in de nabuurschap van Hermon geweest is, zelfs op de toppen van die, altijd met sneeuw bedekte, berg heeft omgezworven (vergelijk dit met 2 Samuël 17 vers 22 en 24).

Maar, hoe het zij, dit is zeker: de dichter bevond zich in treurige omstandigheden, gelijk blijkt uit de inhoud van deze Psalm Wij vinden daarin, dat hij in twee achtereenvolgende uitroepingen, een biddend voorstel doet van zijn beklaglijke ongelegenheden, vooral wegens het gemis van de openbare godsdienst, en het lieflijke van Gods goedertieren nabijheid; terwijl hij aanhoudt, om tot het heuglijk genot daarvan weder toegebracht te worden. Dit stelt hij op die wijze voor, dat hij zijn diepe neerslachtigheid opbeurt door een troostrijke verwachting, dat zijn getrouwe Verbondsgod hem ook in dit zijn beklaglijke ongeval niet verlaten zou, ja, dat het

hem nooit aan stof ontbreken zou om die God, als de God van zijn blijdschap en verheuging groot te maken.

Het oogmerk van dit uitnemende zangstuk is, *om des Heeren kinderen gedurende alle tijden te onderwijzen, hoe zij zich verstandig in alle smartelijke gevallen en knellende omstandigheden te gedragen hebben, en om hen op te wekken tot een welgevestigde hoop en een blijmoedig vertrouwen op hun getrouwe Verbondsgod*. Daarom draagt dit dichtstuk ook de naam van *onderwijzing*, gelijk het ook daarom tot een bestendig gebruik in de openbare Godsdienst is overgegeven.

Na het opschrift in het eerste vers, vinden wij in vers 2 tot 12, twee hartelijke verzuchtingen, de eerste in vers 2 tot 6, de andere in vers 7 tot 12. In het laatste deel, in hetwelk onze voorgelezen woorden voorkomen, vinden wij een drieërlei spraakwending.

- De eerste is tot de Heere, aan Wie hij zijn diepe nood en bedrukte toestand bekend maakt, in al deszelfs bezwarende omstandigheden, (vers 7 en 8).
- De tweede is tot zijn medegelovigen, waaraan hij meldt, hoe hij vertrouwde op des Heeren goedertierenheid, het in de gebede ook naar de Heere wendde, en wat hij bidden zou (vers 9 tot 12).
- De derde is tot zichzelf, om zijn eigen hart op te beuren tot een levende hoop op een gewenste uitkomst (vers 12).

Mijn opgegeven woorden behelzen dus *een treffende aanspraak van een bedrukte en nedergebogen ziel tot zichzelf, waaronder zij tot bedaren komt, gelovig moed grijpt in de Heere, en zich in God versterkt*.

Inderdaad een gewichtige stof, van welker groot belang wij ook daardoor verzekerd worden, dat de dichter deze zijn gezegde tot driemaal toe en genoegzaam woordelijk herhaalt in deze en de volgende Psalm. Een stof, die allernuttigst en heilrijk is tot bestiering en bemoediging, vooral voor zulke Godvruchtigen, die in diepe kruis en drukwegen, in zielneerbuigende omstandigheden zitten, naar het uit of inwendige.

Gelieve de Heere het voorstel tot dit einde te zegenen, opdat wij, niettegenstaande alles wat ons overkomt, ons in de Heere mochten sterken, om gemoedigd en met blijdschap de reis door de woestijn van de wereld voort te zetten.

Daartoe zij de Heere in het midden van ons.

Elk ziet aanstonds, dat mijn tekst tweeledig is. Wij vinden daarin:

1. Een onderzoekende bestraffing, die de dichter aan zijn ziel ter overweging voorstelt: "Wat buigt gij u neder en wat zijt u onrustig in mij?"
2. Een onderzoekende bestiering in de woorden: "Hoop op God, want ik zal Hem nog loven; enz."

1. Wat dan het eerste stuk betreft, **de dichter keert zich daarin tot zijn eigen hart, en houdt een heilig, bestraffend onderzoek met zichzelf.**

Let met mij:

- a. op de aanspraak. Het is: "O, mijn ziel."
- b. Op de treurige gesteldheid van zijn hart, dat zich neerboog en onrustig was in hem.
- c. En eindelijk op dat bestraffend onderzoek daaromtrent: "Wat buigt gij u neder? Waarom zijt gij onrustig?"

a. De Psalmist keert dan tot zichzelf in, en houdt een heilige alleenspraak met zichzelf. Het is: "O, mijn ziel." Dit was veelal het betamelijk gedrag en het Godvruchtig bestaan der oude gelovigen. Vooral was dit Davids gewoonte.

- Dan toch wekte hij zijn ziel op tot de lof van God, zoals in de 103de Psalm: "Loof de Heere, mijn ziel, en vergeet geen van Zijn weldaden."
- Dan poogde hij zijn ziel tot rust te brengen, gelijk in Psalm 116: "Mijn ziel, keer weder tot uw rust".
- Dan wekte hij zijn hart op tot lijdzame onderwerping, gelijk in Psalm 62: "O, mijn ziel, zwijg Gode, want van Hem is mijn verwachting."

Zulke heilige alleenspraken, zulke gemoedelijke zielsonderhandelingen zijn allernuttigst en geven een allerbetamelijkt bestaan te kennen.

Zij zijn, zeg ik, *bijzonder nuttig*. Hierdoor toch leert men nabij zijn hart en mag dit, onder des Geestes medewerking, ook nabij de Heere houden, in een ootmoedig, teder, kinderlijk bestaan, daar men anders gemakkelijk al te ver van huis raakt en met de stroom wordt meegevoerd.

Zij zijn ook bewijzen van een *allerbetamelijkt* bestaan. Trouwens, men geeft daardoor te kennen, dat men nauwkeurig kennis zoekt te houden, hoe het van binnen gesteld is, en dat men over zijn hart zoekt te waken. Een natuurlijk mens is toch van niets zo onkundig, dan van zijn inwendige gesteldheid, en heeft het op niets zo weinig gezet, dan om te weten, waar en hoe hij staat.

Geheel anders is het bestaan van een Godzalige. David was ook gesteld op hartewerk. Hij was in de grond graag genezen. Het kon hem niet baten, dat men hem door uiterlijke vrolijkheid, deze en die veranderingen, voor een ogenblik een weinig opbeurde en zijn droefheid poogde te verzetten. Nee, zijn neergebogenheid, de bedruktheid van zijn geest moest weggenomen worden, zou hij een ware troost en bestendige vrede hebben. Een troost, die in staat was om al de eindeloze begeerten van zijn ziel te vervullen. Het was dan met recht: "O, mijn ziel."

b. Komen nu ooit zulke alleenspraken te pas, het is in tijden van treurigheid en druk. Dan toch is het bijzonder nodig, dat men zichzelf onderzoekt en nauwkeurig nagaat, hoe de ziel staat. Zo was het nu met onze dichter. Zijn ziel was *neergebogen en onrustig* in hem. Twee zeer natuurlijke bewoordingen, die elk op zichzelf, vooral dan, wanneer men ze samen neemt, een allertreurigste gesteldheid te kennen geven.

1. *Zijn ziel boog zich ter neder*. Het grondwoord zegt, naar het geen taalkenners ons leren: een vergaan van krachten, waardoor men onder de last bezwijkt en niet meer voort kan, zich ter aarde neerbuigt. Net zoals iemand, die een zwaar pak boven zijn krachten dragen moet, vooral als het wat lang duurt, er ten laatste onder bezwijkt, zich kromt, voorover buigt, en het niet verder brengen kan, evenzo was het met de Psalmist. Hij bezweek onder de zware last van het kruis, dat hem drukte. Zijn geestelijke krachten begaven hem, zijn geloof en hoop begonnen te wankelen, dus werd hij verhinderd en opgehouden, om goedsmoeds en met blijdschap de weg van des Heeren geboden te bewandelen.

Maar welke waren de oorzaken van deze zijn ongesteldheid?

Deze kunnen wij uit de samenhang der zaken in deze Psalm makkelijk vinden.

- (1) Immers, hij bevond zich onder gemis van de openbare, statelijke godsdienst, welke oefening het leven van zijn ziel was (vers 3 en 5). Hij moest de bespottung en verguizing van zijn vijanden ondergaan (vers 4 en 11). Hij werd vurig door hen vervolgd, zodat hij als een veldhoen op de bergen vluchten moest (vers 7). Hier kwam bij, dat hij zuchten moest onder de verberging van Gods aangezicht (vers 8 en 10).
- (2) Buiten twijfel zullen zich daaronder ook de aanvallen van de duivel en van zijn eigen atheïstisch en ongelovig hart vermengd hebben. Het is toch zeer kennelijk,

dat de zielsvijanden zeggen: "Waar is nu uw God?" Dat de duivel en het onge loof, vooral in hooggaande kruiswegen, zeggen: "Kan dit bestaan met genade en met uw betrekking op de Heere?" Zou je dit en dat moeten ondergaan, en zou je dit en dat overkomen, als je een van Gods kinderen was?"

- (3) Vooral is het ook te denken, dat David gebogen ging onder het gevoelig besef van eigen schuld. Hij zal waarschijnlijk gezien hebben, hoe hij al de kruiswegen verdiend en de Heere billijke reden opgeven had, om zo met hem te handelen. Trouwens, wanneer de ziel geen inzicht heeft in de weg van verzoening, noch met haar zondes Schuld tot de volle Middelaar komen kan, dan wordt haar kruis merklijk verzwaard en is alleen genoeg in staat om haar te doen bezwijken.

2. *Zijn ziel was ook onrustig in hem.* Die de taalkundig zijn, zeggen, dat het hier voorkomend grondwoord, van een bijzondere nadruk is en eigenlijk betekent: *een zware onstuimigheid*, en wegens die onstuimigheid bruisen als de zee. Het wordt in Psalm 77 vers 4 vertaald door: misbaar maken, en in Psalm 55 vers 10 door: getier maken. Door dergelijke sterke uitdrukkingen wordt de hevigheid van deze gemoedsaandoeningen, waarop de dichter het oog heeft, aangewezen, zodat deze kundigheid ons een denkbeeld geeft van die verre gaande bekommring, waardoor zijn ziel in beroerende en afmattende beweging gebracht werd, zodat zij voor alle vertroosting als onvatbaar werd, ja, weigerde getroost te worden. Een aandoening, die zo sterk en geweldig was, dat ook zijn lichaam daardoor werd aangetast, zoals wij het vinden in Psalm 38 vers 9: "Ik ben verzwakt en uitermate zeer verbrijzeld, ik brul van het geruis mijns harten."

Zoals dan het eerste woord ziet op het bezwijken onder de tegenwoordige last van het kruis, zo doet dit tweede ons meer denken aan die moedbenemende zwarigheden, vooruitlopende bekommringen en angstvallige zorgen, betreffende de uitkomst van die onheilen, waaronder hij gebukt ging. Deze ongestalten waren als zoveel golven en baren, die des dichters ziel op en neder voerden, zodat zij was als een voortgedreven zee, die niet rusten kan, welker wateren slijk en modder opwerpen.

Trouwens, welk een slijk en modder openbaarde zich niet in al deze onstuimigheid van geest. Het slijk en de modder van ongelovige, wantrouwende en harde gedachten van de Heere en Zijn weg, van vijandige murmuringen tegen de bedeling der Goddelijke Voorzienigheid, van trotse, hoogmoedige en zichzelf verheffende gedachten, waardoor hij heimelijk waande, dat God hem ongelijk deed, waar hij zich waarschijnlijk ook een te ver gaande verkleefdheid en gehechtheid aan de schepselen ontdekte. Zulk en meer soortgelijk kwam uit de modderpoel van het verdorven hart, in deze onstuimigheid als opborrelen, door de hevigheid van zijn aandoeningen.

c. Geen wonder dan, dat hij zijn ziel aanspreekt, dat alles in haar afkeurt en vraagt: "Wat buigt gij u neder? Wat zijt gij onrustig in mij?"

Licht vraagt men: *"Als dan het kruis zo zwaar is, dat het de krachten om het te dragen schijnt te boven te gaan, mag en moet men dan niet gebukt en gebogen zijn?"*

Ja, mijn vrienden, ongevoeligheid onder het kruis is een grote zonde, daarom staat er tot last van het Joodse volk: "Ik heb ze geslagen, maar zij hebben geen pijn gevoeld." Een betamelijk gevoel van en een ootmoedig treuren over smartende kruiswegen, is niet alleen geoorloofd, maar ook zeer betamelijk. Maar het moet binnen behoorlijke palen blijven en niet mateloos zijn. Het moet niet minder zijn over de zonde zelf, dan over haar gevolgen. Het moet zijn met billijking van en onderwerping aan God. Het moet niet hinderen in, nog terughouden van plichten, die te verrichten staan. En het moet gepaard gaan met een gelovig toevertrouwen van zijn weg aan de Heere. Met

deze bepaling mag en moet men over de beproevende wegen der Voorzienigheid aangedaan zijn, want noch de reden, noch de openbaringen leren ons, dat wij ongevoelige mensen moeten zijn. Beide veroordelen zij de ongevoeligheid.

Maar het is zondig en grotelijks te veroordelen:

- wanneer de treurigheid, gelijk in de Psalmist, te ver gaat en te onmatig is, zodat de ziel, zich daaronder neerbuigende, geheel bezwijkt.
- Wanneer men alle vertroosting en verzoening te klein acht, en door vergaande moedeloosheid daaraan gehoor weigert.
- Wanneer men gedurig zodanig op zijn kruis staroogt, dat men de innengsels van goedertierenheden, die men nog geniet, geheel voorbij ziet.
- Wanneer men zichzelf al meer en meer toegeeft in die moedeloosheid, die vooral de ongestalte van de dichter schijnt geweest te zijn: "Wat zijt u neergebogen", maar in de dadelijke zin, "Wat buigt gij u neder?" Zulke dwaze en verkeerde schepselen zijn wij, mensen, dat wij onszelf door het toegeven aan moedeloosheid hoe langer, hoe meer neerbuigen.
- Maar het gaat nog verder, wanneer het hart tegen de Heere aandruist. Als dit opstaat tegen de weg van Gods Voorzienigheid, wanneer wij veel te bedillen hebben op Gods handelwijze met en omtrent ons.

Was nu des dichters ziel in zulke gestalte, terecht mocht hij dit afkeuren en vragen: "Wat buigt ge u neder en wat zijt u onrustig?" Hij geeft er door te kennen:

1. Dat hij tegen deze ongestalte worstelde. Hoe slecht en verkeerd het binnen in hem gesteld was, daar was nochtans door de genade een ander beginsel in hem, dat al dat onbedaarde, ongelovige, murmurende en moedeloze afkeurde, en daartegen streed, ja, dat alles bij de genadetroon aanklaagde, om verzoening van schuld en genade tot herstel te zoeken. Daar blijft toch in de grootste ongestalte altijd enig onderscheid tussen een wedergeborene, die door de genade het geestelijk leven ontvangen heeft, en tussen een onwedergeborene, die dood is in zonden en misdaden. Al was het maar alleen een heimelijk zuchten en een zekere onvoldaanheid over de ongesteldheid van het hart.

2. De Psalmist wil door deze vraagsgewijze voorstelling aan zijn ziel mede onder het oog brengen, of zij de reden wel genoeg overwogen heeft, of deze zo zwaar en gewichtig waren. Dat zij zo uitermate neergebogen was, als wilde hij zeggen: "O, mijn neergebogen, mijn ontruste geest, ga eens na, welke zijn de redenen, de oorzaken van deze uw vergaande bedruktheid en treurigheid. Ik wil graag bekennen, dat uw kruis zwaar is, dat uw drukkend geval u treft maar hebt u genoegzame oorzaken, om zo te bezwijken, zo onstuimig te zijn? Zijn er dan niet nog verscheidene innengsels van goedertierenheden in deze weg? En toont de Heere niet nog dat Zijn gunstrijk oog op u is, dat Hij nog aan u denkt en voor u zorgt? Bedenk eens, hoevelen er zijn, die met u dergelijke treurige omstandigheden delen, maar die zulke gronden van bemoediging en vertroosting, welke u geniet, missen? Herinner u, of er dan geen grond of reden van gemoedigheid in God en Zijn uitnemende beloften is? Kunt u dan niets ter opbeuring en vertroosting vinden in des Heeren genadige toezeggingen?"

*Zijn beloften dan maar wind,
Letterklanken, onbemind,
Ledig' en vergulde woorden?
Spreekt de waarheid leugentaal?
Heeft zij lust tot zielenmoorden,*

*Door een opgesmukt onthaal?
 Foei, dat u zo onbedocht
 Voedsel voor uw achterdocht,
 Tegen 's Heeren trouwe liefde
 Hebt gevonden, en Zijn Woord,
 Dat weleer uw hart doorgriefde,
 Ongevoelig aangehoord.*

3. Deze vraag behelst vooral in zich een ernstige bestraffing, en wijst aan, dat die neerbuiging en ontrustheid vruchteloos was, als wilde hij zeggen: "Wat wint ge, mijn ziel, met al die neerbuigende kwelling, onrust en moedeloosheid? Vordert ge daarmee wel iets? Maakt u uw kruis daardoor lichter? Brengt dat bestaan u nader tot uzelf en nader tot de Heere? Bevordert het uw geloof, uw liefde tot God en uw heiligmaking?" Deze zijn ongesteldheid was niet minder schadelijk. Mij dunkt, dat de dichter spreekt: "Vindt u niet, mijn neergebogen ziel, dat u door zulk een bestaan hoe langer hoe erger wordt? Hoe meer ge u toegeeft in moedeloosheid, hoe onstuimiger u worden zult. Merkt u niet, hoezeer het u stremt in uw plichtsbetrachtingen, ja, hoe werkeloos u daardoor wordt? Welk een duisternis verspreidt zich nu reeds over u! Hoe wordt uw geloof verzwakt, uw hoop gekrenkt en uw liefde verflauwd! En bent u door die weg niet als een open stad, waar de vijanden kunnen ingaan en uittrekken naar hun welgevallen? Worden ziel en lichaam daardoor niet gekrenkt? Zie toch het verderfelijke en nadelige van zulk een bestaan in."

Te meer dringt hij daar op aan, omdat zulk een bestaan gans onbetamelijk was. "Past u dit", wil de dichter ermee te kennen geven, "past u dit, als een gelovige, om zo onmatig neergebogen te zijn, om u zo diep in moedeloosheid toe te geven? Komt dit overeen met uw betrekking op en uw verplichting aan de Heere? Strookt zulk een gedrag met uw belijdenis, die u meermalen voor God en engelen en mensen hebt afgelegd, te weten, dat u uzelf, met alles wat u hebt, aan Hem hebt opgedragen? Hoe menigmaal betuigde gij:

*'t Hoort de hemel alles toe,
 Wat ik denk, en wat ik doe,
 Wat ik heb en ooit vermoge,
 Wat mij lief is, wat mijn lust,
 Al 't begeren van mijn ogen,
 Mijn vermogen en mijn rust.*

Is dit uw betuiging niet meermalen geweest? Hoe strookt zulks dan nu met dit uw bestaan? Moest niet veeleer de taal van uw ziel zijn:

*Leent Hij ons ooit enig goed,
 't Is uit goedheide overvloed;
 Dus zijn wij Hem te danken schuldig,
 Maar neemt hij 't ons weer af,
 Niets te dragen ongeduldig;
 Want het gaat tot Die het gaf."*

Dan wijst de Psalmist zijn ziel ook niet minder op het Godonterende van zijn doen, als hij sprak: "Is dit nu tot eer van uw getrouwe Verbondsgod? Toont u nu door zulk een gedrag te geloven, dat Gods weg met u enkel wijsheid en goedheid is en dat u aan God genoeg hebt? Of zegt u niet veel meer door dit uw bestaan, dat God zo wijs, zo heilig, zo goedertieren en zo getrouw niet is? Hij is zulk een allesvervullend Deel, zulk een

allergenoegzaam God niet. Nee, zou ik met God voldaan zijn, ik moest er nog dat en dat schepsel, die en die vergenoeging en verkwikking bij hebben. Schaam u mijn ziel, dat u zulk een kwaad gerucht op de weg des levens brengen zou, net alsof de Heere voor Zijn volk een dorre woestijn was, en een land van uiterste donkerheid. Is dan dit uw bestaan zo nutteloos, zo onbetamelijk, zo Godonterend, wel, wat buigt ge u dan zo neder, en wat zijt u dan zo onrustig in mij?"

2. Zo bestrafte de dichter zijn ziel wegens haar ongestalte, **maar hij spoort zijn ziel ook aan tot een tegenovergestelde betamelijke plichtsbetrachting, en dringt zulks aan met een bemoedigende en gelovende betuiging.** Het is: "Hoop op God, want ik zal Hem nog loven. Hij is de menigvuldige Verlossing mijns aangezichts, en mijn God."

Letten wij:

A. Op de plicht, waartoe hij zijn ziel opwekt. Het is: *hoop op God.*

B. Op de bemoedigende aandrang, in die gelovige betuiging: *want ik zal Hem nog loven;* enz.

A. Wat dan de betamelijke en Godverheerlijkende plichtsbetrachting zelf betreft, daarin komt ons voor:

1. Het Voorwerp, waarop hij wil, dat zijn ziel haar hoop zal vestigen. Het is God, de Elohim, de God des eeds en des verbonds. Niet zonder reden gebruikt hij hier deze Naam, want als de getrouwe en onveranderlijke Verbondsgod, Die, in het uitnemend heerlijk genadeverbond, de grootste en dierbaarste beloften geschonken heeft, is Hij het groot Voorwerp der hoop, en wel als het gehoopte Goed Zelf, want het is de grootste hoofdbelofte van het verbond: "Ik zal u tot een God zijn." Daarvan betuigt de kerk ook in Klaagliederen 3 vers 24: "De HEERE is mijn Deel, zegt mijn ziel, daarom zal ik op Hem hopen." als op het fundament, de grondsteun. Want op God met al Zijn deugden en volmaaktheden kan de ware hoop zich gerust en veilig neerlaten.

2. Op deze Elohim, deze getrouwe Verbondsgod, moest de ziel *hopen. Hopen, weten wij, is die gelovige werkzaamheid, waardoor men met een gegronde, zekere, vrolijke, lijdzame en arbeidzame verwachting dat alles tegemoet ziet, wat de Heere in Zijn Woord beloofd heeft.*

De tijd laat niet toe deze omschrijving in haar bijzonderheden te ontwikkelen en uit te breiden. Laat mij met een enkel woord aantonen, wat de dichter bedoelt, als hij zegt: "Hoop op God."

a. Vooreerst, dat zijn ziel, afziende van alles buiten God, de Heere alleen zou aanmerken als het allesvervullend Goed, als betuigde hij: "O, mijn ziel, mist u in dit uw omzwerven alle aardse vertroosting, aangename schepselen en verkwikkende genoegens, wel, hoop op God. Laat de Heere het al zijn. In Hem kunt u alles dubbel vinden."

b. Ten tweede. "Hoop op God, op Zijn deugden en volmaaktheden. Deze allen heeft Hij te uwen beste verpand in de belofte. Zijn wijsheid zal u in alles raad geven. Zijn oog zal op u zijn, dus zal Hij u onderwijzen, hoe ge u te gedragen hebt. Zijn almacht brengt mee, dat Hij al Zijn beloften vervult."

*Hij zal Zijn eed, van hulp aan u te schenken,
Niet varen laten, noch Zijn trouwe krenken;
Zijn doen, dat zal Zijn doen niet tegenspreken,
Noch Zijn verbond zo zeker, nooit verbreken.*

Zijn onveranderlijkheid blijft altijd dezelfde. Alles mag zinken en zakken, al het

ondermaanse mag wisselvallig zijn, "bergen zullen wijken en de heuvelen wankelen, maar Mijn Goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de HEERE, uw Ontfermer" (Jesaja 54 vers 10). Hoop dan, o mijn ziel, hoop volkomen op de genade, op dat uw moed niet bezwijkt te midden van al uw benauwde omstandigheden. Werp veel meer het anker van uw hoop op de algoezzame en getrouwe God des verbonds.

Niemand moet nochtans denken, dat de dichter zich verbeelde, dat dit alles in zijn eigen hand stond. Nee, het is God, Die de hoop werken moet, daarom *de God der hoop* genoemd in Romeinen 15 vers 13. Hij werkt de hoop door kracht des Heiligen Geestes. Maar de Psalmist wilde door deze zijn vermaning aan zijn ziel, haar het betamelijke van de plicht onder het oog brengen. Ook was deze zijn opwekking een bewijs, dat hij er lust in had, en dat hij, niettegenstaande zijn in en uitwendige ongesteldheid, de moed niet geheel opgaf.

B. Vraagt u: "Had hij dan genoegzame gronden, om zijn ziel tot deze hoop op te wekken?" Jazeker, zijn geloof gaf hem die gronden aan de hand. Hij voert die daarom ook aan als een drangreden. Het is: "***Want ik zal Hem nog loven; Hij is de menigvuldige Verlossing mijns aangezichts, en mijn God.***" Laten wij deze betuiging eerst op zichzelf beschouwen. En dan nagaan, hoe hij zich daarvan bedient, als een bemoedigende drangreden om op God te hopen.

1. De betuiging op zichzelf is: "Ik zal Hem nog loven, enz." "Ik zal Hem nog loven", is des dichters vertrouwende taal. Hem, mijn getrouwe Verbondsgod, de Onveranderlijke, Deze zal ik nog loven. Hij wil zeggen, dat hij zien zou, wat stof van lof hij nog had en hebben zou. Hij zou zulk een inzien hebben in Gods deugden en volmaaktheden, dat zijn hart en tong in de lof van God zou ontbonden worden. Hij zou God erkennen als de lovenswaardig en dienenswaardig God. In God zou hij een berustend genoeg hebben. Aan God zou hij, onder alle wisselvallige ontmoetingen, die hem bejegenen mochten, genoeg hebben.

Hij had ook een gegronde verwachting, dat God het licht uit de duisternis wederom zou tevoorschijn brengen. Hij zou daarom ook des Heeren grootheid en deugden bekend maken aan anderen, en de gedachtenis der grootheid van Gods goedheid overvloedig uitstorten en Zijn gerechtigheid met gejuich bekend maken. (Psalm 145 vers 7). Daardoor zou hij anderen tot die lof opwekken. Het zou zijn: "Komt, hoort toe, allen U, die God vreest. Ik zal vertellen, wat de Heere aan mijn ziel gedaan heeft. Maakt de Heere met mij groot en laat ons samen des Heeren grote Naam verhogen." Allerbijzonderst zou de dichter God loven, doordat hij staan wil naar genade, om, in plaats van door zulke bezwijkende moedeloosheid en onstuimige driften tot God te zijn, veelmeer door zijn bestaan en gedrag tot eer van zijn getrouwe Verbondsgod te leven. Als wilde hij zeggen: "Ik, die nu treurig neergebogen ben, ik zal Hem nog loven."

Het echt geloof en recht geloof breekt toch ten laatste heen door alle moedbenemende zwarigheden. Zit iemand in duisternis en ziet hij geen licht, maar is zijn geloof werkzaam, dan kan hij nochtans zijn betrouwen op de naam des Heeren stellen en steunen op zijn God.

"Hoe donker het er nu ook met mij mag uitzien", wil de dichter zeggen, "nochtans zal ik Hem loven." Dit "***nog***" kan men drieledig opvatten, te weten:

(1) vooreerst in de zin van "nochtans". "Hoe donker, hoe slecht, hoe ellendig, hoe beklaglijk het met mij gesteld is, nochtans zal ik Hem loven. God is en blijft toch alle lof waardig. Het past daarom, dat men Hem verheerlijke en groot make." Het is de taal

der Godverheerlijkende ziel:

*Zit ik eenzaam, 't is mijn vreugd,
Dat de Heere Zich verheugt
In de rij der cherubijnen;
Of men mij dan alsem schenkt,
't Bitter zal mij lieflijk schijnen,
'k Drink de hemel hemeldrank.*

"O ja", zegt het geloof, "laat het met mij gaan, zoals het wil, als God maar eer gegeven wordt, als Die maar lof en prijs ont vangt." Deze herinnering doet haar juichen:

*Wat is niet des hemels Oog,
Of wij laag zijn, even hoog?
Zitten wij in treurig duister,
Nog behoudt dat eeuwig Licht
Al Zijn glans en al Zijn luister,
Waardig aller lof en dicht.
Ik ben maar tot Gods eer,
Krijgt Hij die, wat wens ik meer?
En Hij zal die zonder feilen. (Lodensteijn)
Altijd krijgen, wat Hij doet;
Zo zal ik mijn heil bezeilen
In het kwaad en in het goed.*

Let de ziel daarenboven op al de inmengsels van goedertierenheden, die zij in knellende omstandigheden nog genieten mag, dan is er altijd nog stof om te loven en te danken. Hoe duister haar weg is, het kon nog veel erger zijn, God kon Zich ten enenmale onttrekken. Anderen bevinden zich in nog erger omstandigheden.

(2) Dit "nog" kan ook, ten tweede, betekenen: "nog meer." "Ik zal Hem nog meer loven, dan ik ooit gedaan heb, nog overvloediger, nog meer."

(3) Maar vooral dunkt mij, dat hier gezien werd op het toekomstige, in deze zin: "Ik zal Hem nog eens loven. Ik zal nog eens uit deze treurige gesteldheid gered worden, en zal in plaats van klaagstof, juichensstof ontvangen. De Heere zal mijn weklacht nog veranderen in reien. Ik zal nog eens sieraad voor as, vreugdeolie voor treurigheid en het gewaad des lofs voor een benauwde geest ontvangen. Ja, ik zal Hem voor deze treurweg nog loven, dan, wanneer ik de wijsheid en goedheid van dezelve zal inzien. Is het niet hier, dan zal het hiernamaals zijn. Dit vertrouw ik op grond van de Goddelijke, onveranderlijke trouw van mijn Verbondsgod: "Ik zal Hem nog loven."

Deze zijn verwachting was nu daarop gegrond, *dat God de menigvuldige verlossing zijns aangezichts en zijn God was.*

a. God was dan *de menigvuldige verlossing zijns aangezichts*. Verstaat door het aangezicht *zijn ganse persoon*. Dit is toch op veel plaatsen in de Heilige Schrift de betekenis van deze kundigheid, gelijk het grondwoord ook vertaald in 2 Samuël 17 vers 11. Bijzonder geeft deze spreekwijze ons een denkbeeld van de aangenaamheid en zichtbaarheid van zijn verlossing. God was de verlossing van zijn aangezicht. Dit geeft te kennen, dat God alleen de verlossing krachtdadig werkt. Op gelijke wijze, als God het Heil, de Sterkte en het Leven van Zijn volk genaamd wordt, omdat Hij alléén dat alles geeft en werkt.

De Heere was dan de verlossing van des dichters aangezicht, omdat Hij de uitwerkende Oorzaak was en zijn zou van al zijn uitreddingen en *zijn menigvuldige verlossingen*. Men vindt hier in het Hebreeuws het meervoudig getal, om ons te doen letten op de grootheid en uitnemendheid van die verlossing, alsook op de

verscheidenheid en veelvuldigheid van dezelve. God had hem uit zijn noden gered op verscheiden tijden. Trouwens, ging hij zijn weg eens na, hoeveel opgerichte gedenktekenen stonden er hier en daar, ter eer van die God, Die hem verhoord had in de benauwdheid? Hij kan daarom zeggen: "Op die God, Die mij zo dikwijls uit zulke grote nood en dood verlost heeft en nog verlost, op die God vertrouw ik, dat Hij mij verder verlossen zal."

De Heere had hem ook verlost uit menigvuldige noden, uit- en inwendige, grote en kleine, ja, uit zulke zware noden, dat zelfs blinde mensen de Goddelijkheid van die verlossingen moesten erkennen, en belijden, dat de vinger des Heeren daarin was op te merken. God had hem ook op menigerlei wijzen door zeer verschillende wegen verlost. Door wegen, uit welke hij allermintst de redding tegemoet zag. Door wegen, die geheel en al schenen aan te lopen tegen de verlossing. Door wegen, die zijn ondergang dreigden en nochtans, achteraf gezien, ten goede moesten medewerken.

Terecht noemt hij God dan: "de menigvuldige verlossing van zijn aangezicht", alsof hij zei: "Wel, zou ik God dan, niettegenstaande mijn tegenwoordige drukkende omstandigheden, niet loven? Al had ik voor het tegenwoordige geen dank- en lovensstof, laat mij dan aan de vorige weldaden denken. Ja, de bevinding daarvan geeft mij hoop, dat ik Hem nog eens zal loven

Hij is de menigvuldige verlossing mijns aangezichts. Menigmaal heeft Hij mij getoond, dat Hij mijn druk in vreugde kon verwisselen, en Hij blijft de Getrouwe en Onveranderlijke God, Die het nooit aan wijsheid, goedheid, macht en trouw ontbreken zal. Het mag er daarom nu zo donker uitzien als het wil, ik kan mijn weg, mijn belangen en alles veilig aan Hem toevertrouwen, ik hou mij verzekerd van een goede uitkomst."

b. Maar hier blijft het niet eens bij. Hij laat er ook nog deze gelovige betuiging op volgen: "En mijn God".

Weinige woorden, maar vol van zaken. Wie toch kan het ten volle bevatten, wat het zeggen wil, God tot zijn Deel, tot zijn God te hebben? Dit, waarlijk, is alles wat iemand kan uitdenken, ja, het is oneindig meer, dan wij begrijpen kunnen. "Het is", om met vader **Brakel** te spreken, "overschaduwd te worden met Gods gunstrijke tegenwoordigheid. Omringt te worden met Zijn helpende en bewarende almachtigheid. Te rusten in Zijn onfeilbare trouw. Zich te verblijden in Gods eeuwige zaligheid, hoogheid en heerlijkheid. Bestraald te worden met Zijn licht. Verwarmd te worden met Zijn liefde en goedheid. Verzadigd te worden met Zijn algenoegzaamheid. Zich te verliezen in Zijn oneindigheid." "Het is", zegt hij verder, "hetgeen ik niet kan begrijpen en u niet kunt uitdenken, maar in welke oneindigheid wij ons moeten verliezen, uitroepende: "Welgelukzalig is het volk, wiens God de Heere is, het volk, dat Hij Zich ten erve heeft uitverkoren."

Inderdaad, het is zo, God tot zijn God te hebben, wil zeggen, dat de Heere met alles wat Hij is, heeft en verricht, geheel ten goede van zo iemand is. Dit nu was het grote voorrecht van de Psalmist.

? "Hij", zegt hij, "is mijn God". Een uitdrukking, waarmee hij zijn gelovig, toeëigenend *mijnen*, betuigt. Had die God zich in de bediening van het verbond aan hem aangeboden en gezegd: "Ik zal u tot een God zijn", hij legde er ook de hand van zijn geloof op, en zei tot de Heere: "Gij zijt mijn God." Het was de taal van zijn ziel:

*Zalig God, u zijt mijn Deel,
En ik ben de Uw' geheel.
't Zal in sterven en in leven,*

*Eeuwig met mij wel doen gaan.
Dit Deel zal mij nooit begeven,
O, deez' Rots blijft eeuwig staan.*

- ? Het geeft ook te kennen zijn vergenoegend berusten in God. Met God was hij ten volle tevreden. Aan God had hij alles ge noeg. Het is, alsof hij zei:

*God is mijn Goed, en als de schijn
Van alle goedigheden
Op aarde mij ontgaan zal zijn,
Is Hij mijn Rust, mijn Vrede,
Mijn Vriend, om aller vrienden schut
Gemak'lijk te verlaten;
Mijn Hoogheid en mijn sterke Stut,
Ver boven kroon en staten.
't Oneindig, onbegrepen Goed, het enig Al,
Dat, wat er hinkt, en zinkt, en slinkt, mij eeuwig troosten zal.*

- ? Daarenboven behelst deze zegswijze ook des dichters hartelijke blijdschap in de Heere in zich. Hij verheugde zich in de God zijns heils, niettegenstaande de donkerheid van zijn geval. Dit bestaan geeft hij te kennen door deze korte, maar krachtige betuiging: "Mijn God". Maar al was dit zo, toch kon en mocht hij ook zeggen: "Ik zal Hem nog loven," want was de Heere zijn God en mocht hij Hem als zijn Verbondsgod omhelzen, hij zag ook buiten twijfel zoveel zielsvervullens en verzadiging in dat zijn Deel, dat hij niettegenstaande zijn tegenwoordige beklaglijke toestand, Hem echter nog kon en moest loven.

Hoe meer hij met geloofstoeëigening omtrent die God verkeerde, hoe meer inzien hij kreeg in Gods deugden, en hoe meer hij daardoor tot de lof van God opgewekt werd. Was zijn geloof met zoveel vertrouwende toeëigening omtrent God werkzaam, dan kon hij ook zijn eigen weg, lotgevallen en belangen met vertrouwen overgeven in des Heeren hand. Dan kon hij ook verzekerd zijn, dat God hem gedurig leiden en eens zijn rouwklagen in vreugde veranderen zou.

Dus kon hij op goede gronden zeggen: "Ik zal Hem niettegenstaande mijn tegenwoordige, ramspoedige omstandigheden, nochtans loven. Ik zal het meer en meer doen, ja, ik zal Hem nog eens loven. Is het hier niet, daar ik maar een stukje des zaken van de wijsheid en goedheid van Zijn wegen, zien kan, dan zal het eens zeker hiernamaals zijn. Want die God is mijn God. Hij zal mij geleiden tot aan, in en over de dood toe."

- c. Alles verbindt hij nu aan het vorige door het redegevend woord "want". Het is: "Hoop op God, want ik zal enz."

En waarlijk, welk een aanmoedigende drangreden om op God te hopen, lag daarin opgesloten? Had hij het gegronde vertrouwen, dat hij God nog eens loven zou, dan had hij ook reden om te hopen. Dan moest zijn ziel het niet zo hopeloos en moedeloos opgeven, want de Heere zou uitkomst geven. Was God de menigvuldige Verlossing zijns aangezichts, dan moest dit ook zijn hoop opwekken. Net zoals het met David was in zijn geval met de Filistijn. "Die God", zo sprak hij, "Die mij uit de hand des leeuws en des beers gered heeft, zal mij ook redden uit de hand dezès Filistijns."

De bevinding moet hoop werken. En was de Heere zijn God, had hij met de verbondsaanbieding ingestemd, dan had hij ook alle gronden van hoop in de genade, dat de Heere, als de getrouwe Verbondsgod, al zijn goede woorden, die Hij tot hem

gesproken had, bevestigen en hem niet begeven noch verlaten zou, totdat al Zijn beloften aan hem vervuld waren. Het is daarom terecht: "Hoop op God, want ik zal Hem nog loven; enz."

Zie daar onze woorden, zo vol van zaken, wat nader geopend. Wat is dat volk gelukkig, wiens vertrouwen op de Heere is, en wiens verwachting van de Heere, hun God, is!

Toepassing

Maar arm en onbekeerd mens, wat bent u integendeel ongelukkig! U komt ook al in noden en ongelegenheden en in drukkende omstandigheden, maar u hebt geen wijk, geen schuilplaats. U weet niet, waar u met uw lasten blijven zult, u moet dezelve alleen dragen. Ach, hoe stelt u het toch? Immers hebt u niets, dat uw hoofd kan ophouden. Geen wonder dan, dat wanneer het kruis wat zwaar en smartelijk drukt, dan uw hart aandruist tegen de weg van God, dat u onrustig zijt en u daarin toegeeft. Trouwens, u kunt niet anders, want daar God uw God niet is, daar kunt u op Hem ook uw hoop niet vestigen. Bijgevolg moet het u ontbreken aan hart en lust en vermogen om Hem te loven.

En hoe zult u het vooral stellen in de bangste uren, in die bezwijkende omstandigheid, wanneer u hopeloos of met een valse hoop naar de eeuwigheid zult gaan. Och, dat de Heere het op uw hart drukte. Nu is er nog hoop voor u! God biedt Zich nog door het Evangelie aan tot uw God. Hij wil u nog verlossen en zaligen, maar ook alleen in de weg van het welverordende verbond, dat u door het geloof zult moeten inwilligen. *De Heere Zelf lere u dit!*

En u, die onder de last der schuld van uw zonden neergebogen leeft, wier ziel door het gezicht en gevoel van uw ontelbare zonden onrustig is, tot u heb ik ook een woord. U bent hier, om te horen hoe u met uw neergebogen en onrustige ziel handelen moet, te weten: om haar op te wekken tot de hoop op God.

Of zegt gij: *"Wel, dan moest ik grond hebben om te mogen, en ook om te kunnen hopen."*

Dan voegt u twee dingen samen, die hemelsbreed van elkander verschillen. Grond om te mogen hopen is er. Deze ligt in het Evangelie, in de verkondiging en aanbieding van het verbond met al deszelfs beloften, ja, u mocht niet alleen, maar *u moet hopen*. Dit is een plicht, die God van u eist, zowel als geloof en liefde. Maar wat de macht om te kunnen hopen betreft, dat is wat anders. Dat bestaan moet de Heilige Geest in u werken. Echter is het uw plicht, en zou het ook niet uw zalig voorrecht zijn? Welaan dan, wekt uw neergebogen ziel daartoe dan veel op en zegt tot haar: "Hoop op God."

Ziet daartoe veel op de Heere, zoals Hij de God is des eeds en des verbonds, en zoals Hij met dat verbond en deszelfs dierbare beloften tot u komt. Ziet op Christus, zoals Hij de grote Verlosser van zondaren is. Hij toch is de menigvuldige verlossing. Uw zonden kunnen niet te zwaar, te groot, te veel, te langdurig zijn, of Zijn oneindige gerechtigheid is van die algenoegzame waardij dat ze al die zonden volkomen kan uitwissen. De banden van uw zonden kunnen niet zo sterk zijn, of Jezus' macht is in staat om die te verbreken. Uw ongeloof kan niet zo sterk heersen, of Jezus' Geest kan dat overwinnen. Met een woord: uw ellenden kunnen niet te veel, niet te zwaar zijn, of de grote Verlosser uit Sion, Die menigvuldige verlossing heeft, is machtig en genoegzaam om ook u te verlossen.

Leg inzonderheid de hand van uw geloof op de hoofdbelofte in het verbond: "Ik zal u tot een God zijn." Een belofte, die volstrekt is en zonder enige voorwaarden wordt voorgesteld. Ach, dat het u gegeven werd die met licht in te zien, en dat u overtuigd

werd, dat die belofte ook u raakt. Hoe schielijk zoudt u toetasten en eerbiedig "amen" zeggen. *"Heere, wilt u met al Uw Godheid en goedheid mijn God zijn, met al Uw deugden en volmaaktheden voor mij zijn, en biedt Gij U als zodanig om niet aan mij aan, wel, ziedaar dan Heere, ik neem U dan ook aan en zeg tot U in eerbied des geloofs: "Gij zijt mijn God, amen, mij geschiedde naar dat woord."*

Hoe ras zou dan uw neergebogen ziel opgericht worden, uw onstuimig en ontrust hart tot een aangename kalmte en bedaren komen. Zij toch, die geloven, gaan in de ruste, in die zalige geloofsrust. Jezus, de ware Jozua leide u door de Geest des geloofs in de rust.

Gelovig volk, merkt ook gijlieden uit de verhandelde stof op, dat u niets vreemds overkomt, wanneer u in diepe en hooggaande kruis en drukwegen geraakt. Dit was mede het lot van de Bijbelheiligen. God heeft wel een Zoon zonder zonde, maar Hij heeft geen één kind zonder kruis en smart. Trouwens, het is hier de woestijn, het is hier de proeftijd. Doorgaans zal het ene kruis het andere vervangen. Wij moeten bevindelijk gewaar worden, dat dit het land der rust niet is. U kunt insgelijks uit het gezegde leven, dat het u niet moet bevreemden, dat, wanneer de rampspoed wat hooggaande en smartelijk is, dat dan de moed niet alleen wel eens bezwijkt, en de ziel wordt neergebogen door de kracht van het overgebleven ongelooft, maar dat ook de ziel zeer ontrust kan zijn en aandruisen tegen des Heeren weg. Dit, zeg ik, moet u niet bevreemden. Het is uw verdoemelijke schuld, en dit moet u diep voor de Heere vernederen. Het is uw plicht, zowel als uw groot belang, om daarover verzoening te zoeken bij de volle, algenoegzame Middelaar, Die in alle, en zelfs in de smartelijkste en diepste wegen, onder de Heere gebogen was, Wiens moed en vertrouwen nooit bezweek. Tracht dan met uw moedeloos wantrouwen bij Hem te schuilen, en zoekt bij Hem kracht en genade tot herstel.

Laat echter zulk een ongestalte niet door de vijand en uw ongelooft gebruikt worden om u geheel onder de voet te werpen, net of zulks niet bestaan kon met genade. Het tegendeel ziet u immers in onze dichter. Deze was uitermate zeer neergebogen, en zijn hart bruiste. Evenwel was hij een Godzalig, begenadigd mens.

Maar leert ook van hem, wat u in zulk een toestand te betrachten hebt, te weten: u moet dat moedeloze en onrustige, dat afkeuren, tegengaan en daartegen worstelen in de mogendheden des Heeren. U moet uw hoop op God trachten te vestigen. Dit is uw plicht, die van u gevorderd wordt (1 Petrus 1 vers 13). *Hoopt volkomen op de genade.* Dit is ook uw zalig en onschatbaar voorrecht. In donkere en smartelijke gevallen op God te hopen, is ook tot eer van Gods deugden en volmaaktheden. De Heere heeft daarin een bijzonder welgevallen. *Hij heeft een welgevallen, niet alleen in degenen, die Hem vrezen, maar ook in hen, die op Zijn goedertierenheid hopen* (Psalm 147 vers 11). De ondervinding leert ook, dat het tot een zonderlinge steun in de gevallen is. De hoop toch is het anker der ziel, en verblijdt het hart in de drukkendste omstandigheden (Romeinen 12 vers 12). Zij doet zelfs juichende roemen in het midden van de verdrukking. Met één woord: *de hoop maakt zalig.*

Moet ik u daartoe dan nog opwekken? Mij dunkt, u verlangt reeds om meer van deze hoop te hebben in de gestalte, dus zal ik maar kort het een en ander herinneren, te weten:

- Tracht uw vertrouwen op de Heere te vestigen. Geloof, dat Hij de getrouwe Vervuiler en Waarmaker is van al Zijn beloften. Dat u Hem nog loven zult, hoever het daarvan ook nu nog af mag zijn. Hij zal het licht uit de duisternis doen opgaan. U zult Hem nog loven.
- Herinnert u zich veel de menigvuldige verlossingen, die u reeds op uw weg

ondervonden hebt. Niet alleen die grote hoofdverlossing, die Christus voor u heeft teweeg gebracht, en waardoor u aanvankelijk uit het geweld des duivels en van de vloek der wet gered zijt, en welker volmaking u met zekerheid mag tegemoet zien, maar herdenkt ook veel die bijzondere uitreddingen en verlossingen, die u naar het uit of inwendige ondervonden hebt. Ga uw weg maar eens na, en u zult zoveel opmerkelijke voetstappen van God vinden, dat u zult moeten zeggen: "De Heere is mijn Verlosser vanouds af." Wat waren die uitreddingen niet menigmaal ongedacht onverwacht en allerduidelijkst Goddelijk.

- Herinnert u zich die toch gedurig, en gelooft, dat God dezelfde onveranderlijke God blijft. Hij is het, Die maar de verlossing te gebieden heeft. Leef toch veel in de geloofstoeëigening van de Elohim, als uw God. Hem, beschouwd als de zalig, algenoegzame Verbondsgod, als die God, Die met eden gezworen heeft, dat Hij u wil en zal weldoen, dat Hij u nooit zal begeven of verlaten, Hem, zeg. ik, u telkens met al Zijn deugden toeëigenende, zal het beste middel zijn, om uw hoop te sterken en uw neergebogen ziel op te richten. Of zijt u thans in zulk een beklaglijke ongestalte niet, om u dan tegen dat schadelijk bestaan te beveiligen, ja, om u uw weg met moed en blijdschap te doen bewandelen.

Nu, Godzaligen, u zult eens van al uw neerbuigende kwellingen verlost worden, wanneer uw hoop door een zalig bezit en het volle genot van alle beloofde goederen zal afgewisseld worden. Wanneer u de Heere volmaakt zult loven, eeuwig prijzen en verheerlijken, zelfs over die wegen, waaronder u nu zo gebogen gaat. Wanneer u de wijsheid, de goedheid, het vaderlijke van God, in dezelve zult doorzien en erkennen. Wanneer u recht verstaan zult, hoe menigvuldig en groot uw verlossing is en daarbij in nadruk zult ondervinden, wat dat woord: "Ik, God, ben uw God" in heeft. Daarom, en hiermee zal ik sluiten:

*Verbant de vrees en hoopt op God,
De Godheid is ons deel en lot,
Het zij wij leven, 't zij wij sterven,
Het zij 't u voor of tegenga.
Zegt door 't geloof: "Gij blijft de mijne,
En U, mijn ziel, u blijft de Zijne."
Uw troost berust in deez' genade.
Wat deert u dan een vluchtig kruis?*

10. HET GELOVIG GEZICHT VAN GODS HEERLIJKHEID AAN HET HEILIG AVONDMAAL

Voorgesteld uit Johannes 11 vers 40:

"Jezus, zeide tot haar: Heb Ik u niet gezegd, dat, zo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zien zult?"

In dit hoofdstuk is de evangelist Johannes bezig, om ons een verhaal mee te delen van een der verbazendste wondergeschiedenissen, namelijk de opwekking van Lazarus uit de doden.

Eerst bericht hij ons over hetgeen vooraf ging in vers 1 tot 37. Daarop meldt hij het wonderwerk zelf in vers 38 tot 44. Eindelijk spreekt hij van de gevolgen daarvan in vers 45 tot aan het einde van dit hoofdstuk. In het verhaal, aangaande het wonderwerk zelf, vinden wij eerst de voorbereiding tothetzelve, zo in de wegneming van de beletselen in vers 38 tot 41a, en in het krachtig gebed van de Heiland in vers 41b en 42.

Jezus, komende tot het graf, gaf bevel, dat de steen, die de ingang tot dat verblijf der doden gesloten hield, zou weggenomen worden. Maar de ongelovige Martha verzet zich daartegen en zegt: "Heere, hij riekt nu al, want hij heeft er al vier dagen in gelegen." Alsof zij zeggen wilde: "Heere, wat zal dat baten, dat wegnemen van de steen? Het is tevergeefs het graf te openen. Hij is al aan het verrotten. Het bederf is reeds in het lichaam. Hij riekt al. Laat ons daarom de steen voor het graf laten liggen. Het kan toch niet anders dan onze smarten vermeerderen, wanneer wij dat dode lichaam zien. De kwade lucht daarvan kan niet anders dan zeer nadelig en hinderlijk zijn. Hij zal toch niet verrijzen voor de algemene opstanding ten laatste dage."

Deze ongelovige bedenking ligt toch in dat gezegde van Martha opgesloten. Hoewel er zijn, die menen, dat zij sprak, óf uit het beginsel van voegzame beschaafdheid, omdat zij oordeelde, dat een lichaam, dat reeds zolang in het graf gelegen had, niet geschikt was om aan het gezicht te worden blootgesteld, óf uit teerhartige bekommerning voor Christus, ten einde Hem de reuk des doods niet benadelen zou. Terecht zegt daarop de Godvruchtige Henry: "Jezus was zo teder en kies niet, om geen onbehaaglijke geur te kunnen verdragen, anders was Hij niet verschenen in een wereld van zoveel zondevuil, en onder een krom geslacht, dat zich voor God had stinkende gemaakt."

Liever denk ik uit het antwoord van de Zaligmaker, dat dit een wantrouwend en hopeloos zeggen van Martha was. Waarbij ik ook een bijzonder bestierende voorzienigheid erken, omdat dit gezegde van Martha zeer geschikt was, om het wonderwerk van Jezus zo veel klaarder en doorluchtiger te maken. Of gaf die veronderstelling van Martha, aangaande de onmogelijkheid der levendmaking van Lazarus niet te meer eer aan Hem, Die dit wonder daarstelde tegen de waarschijnlijkheden?

De Heiland beantwoordt de ongelovige Martha in onze woorden, zo door een liefderijke bestraffing, als door een heilzame onderrichting: *"Heb Ik u niet gezegd, enz."*

Woorden, die mij niet ongepast voorkwamen om in deze ure te behandelen. Wij worden immers geroepen tot een groot gezicht, te weten: tot het zien van Gods

heerlijkheid in het Heilig Avondmaal. In deze plechtigheid zien zij, hoe God in Christus de wereld met Zichzelf verzoent. Zullen wij daar, te Bethel, de Heere ontmoeten, zullen wij daar de heerlijkheid van God aanschouwen, dan zullen wij geloven moeten. Maar geloven wij dadelijk, dan zullen wij ook zeker des Heeren heerlijkheid in het heiligdom aanschouwen, want Christus, de mond der waarheid, heeft het ons toegezegd.

Het was dan mijn oogmerk, om u en mijzelf, onder opzien naar de Goddelijke hulp en zegen, op te wekken tot een gelovig, tot en vrijmoedig naderen tot de tafel des verbonds. *De Heere zij hiertoe in ons midden.*

Ik zal in mijn tegenwoordige verhandeling deze orde houden, dat ik:

1. De woorden in hun verband en oog merk zal zoeken toe te lichten.
2. Zal ik daaruit een lering trekken overeenkomstig de gelegenheid van deze tijd, en die breedvoeriger verklaren.
3. Zal ik die lering naar uw onderscheiden toestand pogen toe te passen.

1. Laat ons dan eerst de woorden in hun verband onder onze aandacht nemen en letten wij:

A. eerst op het gegeven getuigenis zelf. Het is: "Indien gij gelooft, gij zult de heerlijkheid Gods zien.

1. De heerlijkheid, waarvan hier gesproken wordt, vervat in zich drie voorname zaken, te weten: enige uitmuntendheid of volmaaktheid, de openbaring en ontdekking van die volmaaktheid, en dat deze uitmuntendheid geopenbaard werd in overeenkomst met haar grootheid. Dit is heerlijkheid. Dus verstaan wij door Gods heerlijkheid die deugden en volmaaktheden in God, en wel, zoals de Heere die ontdekt en bekend maakt, op een luisterrijke wijze. Zo riep de Heere Zijn deugden uit, toen Hij Zijn heerlijkheid voor het aangezicht van Mozes deed voorbijgaan (Exodus 34). Bijzonder wordt hier gezien op Gods macht, wijsheid, goedheid en getrouwheid, die alle luisterrijk zouden te zien zijn in de opwekking van de dode Lazarus.

2. Martha zou deze heerlijkheid Gods zien. Dit geeft ook drie zaken te kennen, te weten, dat Gods heerlijkheid zich in de opwekking van Lazarus luisterrijk vertonen zou, dat dezelve voor haar allernuttigst is en heilrijk zijn zou, en dat zij derzelver zalige bevinding aan haar gemoed zou hebben. Dan zou zij Gods deugden en volmaaktheden zo levendig, zo klaar inzien, dat zij daarin met genoeg berusten, en zich in dezelve verkwikken zou.

3. Maar dit was onder beding van het geloof. Het is: "Indien gij gelooft enz."

Het geloof, dat in Martha vereist wordt, was dat gelovig berustend vertrouwen op Jezus' macht en wil, om, niettegenstaande de hopeloosheid van Lazarus' toestand, die nu dood was, die reeds rook, echter te vertrouwen op Christus' beloften, op hoop tegen hoop, en zich verzekerd te houden, dat Hij, Jezus, zulk een uitkomst geven zou, als Hem heerlijk en haar heilzaam was. Dit geloof alléén zou haar Gods heerlijkheid doen zien.

Ik denk, dat dit hier niet alleen of zozeer voorkomt als een voorwaarde zonder welke de opwekking van Lazarus niet geschieden zou, gelijk de Heere altijd het geloof eiste, wanneer Hij wondergenezingen werken wilde, maar ook, denk ik, dat de zaligmaker daarmee aan Martha wilde beduiden, dat, al werd haar broer opgewekt, zij daarin, zo min als de boze Joden (vers 46), Gods heerlijkheid zien zou, indien zij niet geloofde.

B. Dit getuigenis dringt de Heiland aan met een zekere soort van bestraffing. Het is: *"Heb Ik het u niet gezegd?"*

Het was bijgevolg de eerste maal niet, dat het haar werd voorgesteld. Of de Heere hier nu het oog had op datzelfde gesprek, dat Hij nu met Martha gehouden had, en haar zulks nu bepaaldelijk gezegd had, of dat Hij tegelijk op vorige gezegden ziet, kunnen wij niet bepalen. Ten naaste schijnt het mij toe, dat de Zaligmaker hier ziet op hetgeen hij in vers 4 gezegd had: "Deze krankheid is niet ter dood, maar ter heerlijkheid Gods, opdat de Zoon Gods door dezelve verheerlijkt worde."

Het is althans zeker, dat de Goddelijke Leraar haar meermalen van de noodzakelijkheid des geloofs zal onderricht hebben, en meermalen gezegd heeft dat het geloof de enige weg was om redding te verwachten, en Gods deugden met een berustend genoegen in te zien. Dit lag ook opgesloten in des Heilands zeggen, aangetekend in het 25ste en 26ste vers. Jezus bestraft dan, vooreerst, Martha's opmerkzaamheid, aangezien zij geen acht sloeg op Zijn betuigingen, maar ook, ten tweede, haar vergetelheid, alsof Hij zei: "Martha, moet Ik u dit dan telkens herinneren?"

Hij bestrafte ook Martha's ongeloof: "Hoe dikmaals moet Ik u dit zeggen, o onverstandige en trage van hart om te geloven. Heb Ik het u niet gezegd, dat, indien u gelooft, u de heerlijkheid Gods zien zult? Is uw geval zo wanhopig, zijn de omstandigheden zo moedbenemend, zo, dat u daarop ziende, geen goede uitkomst zou kunnen of durven verwachten, geloof alleen, zie op Mijn macht en wil en verlaat er u volkomen op. U zult de heerlijkheid Gods in volle luister te uwer redding zien verschijnen. Laat daarom af van verder tegen te streven, Ik heb het u gezegd, dit is genoeg."

Deze bestraffende taal nu deed Martha zwijgen. Ver van zich daartegen aan te kanten, omhelsde zij dezelve in eerbied des geloofs en maakte zich gereed om de openbaring van Gods heerlijkheid te ontvangen. De uitkomst beantwoordde ook ten volle aan Jezus' getuigenis. De heerlijkheid Gods werd luisterrijk door de opwekking van haar broer Lazarus.

Ziet daar de wonderen kortelijk in hun verband en oogmerk toegelicht.

2. Laat ons nu overgaan tot ons tweede stuk, **en die lering, die ik daaruit naar tijdsomstandigheden wilde afleiden, wat breder ontwikkelen.**

A. Zij is deze. Indien wij gelovig aan des Heeren verbondstafel verschijnen, zullen wij daar de heerlijkheid Gods zien. Immers mag ik deze stelling uit de verhandelde woorden trekken, want is het in het algemeen waar, dat wij de heerlijkheid Gods zien, wanneer wij Gods getuigenis gelovig omhelzen, dan is dit ook waar in bijzondere gevallen. En dat het zo in zaken van het Avondmaal gelegen is, zal blijken, wanneer wij gemelde waarheid nader overwegen, waartoe ik u bepalen wil bij deze drie volgende stukken, te weten:

- a. wat het is, Gods heerlijkheid aan het Avondmaal te zien.
- b. welke geloofswerkzaamheid daartoe in een Avondmaalganger vereist wordt.
- c. en het onfeilbaar verband, dat er is tussen het zien van Gods heerlijkheid en het geloof.

A. Gods heerlijkheid, wij hebben het gehoord, betekent Gods deugden en volmaaktheden, die Hij op een luistervoile wijze ontdekt en bekend maakt, maar die waarlijk allerklaarst en duidelijkst in het Avondmaal ten toon worden gespreid. Immers, daar wordt de verzoeningsweg ontsloten. De ganse raad van God tot zaligheid van zondaren wordt daar bekend gemaakt, de heilweg, waarlangs God in Christus arme zondaren tot Zijn gemeenschap wederbrengt. Christus, de enige Weg en Toegang tot de Vader, wordt daar, aan het Avondmaal, onder zichtbare tekenen en

zegelen voorgesteld, de gekruiste Middelaar onder gebroken brood en vergoten wijn. Hoe luisterrijk vertonen zich daar niet al Gods deugden en volmaaktheden? Welk een breed veld opent zich hier aan ons oog. Laat ons dit, niet weinig, inzien.

1. Hierin openbaart zich Gods onkreukbare gerechtigheid. Inderdaad, Gods wraakvorderende gerechtigheid moet Hem natuurlijk eigen zijn, omdat er op geen andere wijze voor de schuld kon worden betaald, dan door de dood van Zijn Zoon. Of hoe laag vallen de verschrikkelijkste strafgerichten hier niet af, die gerichten, die God ooit op aarde geoefend heeft? Wat zeg ik? Hoe laag vallen de helse straffen van miljoenen duivelen en verdoemden, hoe laag vallen deze af bij die oneindige straffen, die de Godmens gedragen heeft? Jezus, op Golgotha de lijdende Verlosser, leert ons de wraakvorderende en wraakoefenende gerechtigheid in haar rechte aard kennen.
2. Hoe schittert hier de vlekkeloze heiligheid, waardoor God de zonde haat en verfoeit. Hoe blijkt hier Gods afkeer van de zonde en van onheilige zondaren. Waarlijk, die haat, die afkeer moet in een verbazende trap zuiver zijn, aangezien zij de zonde in Gods eniggeboren en geliefde Schootzoon, zo zwaar, zonder verschoning betoond hebben. Hierin is zeker de grootste ontdekking van des Heeren heiligheid. Deze mag God geopenbaard, zeer duidelijk geopenbaard hebben, toen Hij Nadab en Abihu, in een dag van voor Zijn aangezicht als wegstormde (naar Leviticus 10), maar hoe flauw is die trek niet vergeleken bij het verstoten van Zijn geliefde Zoon, toen Deze met onze zonden beladen was.
3. Hoe luisterrijk vertoont zich een alles overklimmende zondaarsliefde. Waarlijk, deze is aan het Avondmaal in de hoogste trap te zien. Daarin ontdekt zich, als om strijd, de liefde des Vaders en die van Christus, zodat men in aanbidding en verwondering, na veel gezien, maar niets doorgrond te hebben, moet eindigen. Staat men stil bij des Vaders liefde in het overgeven van Zijn Zoon, dan moet men uitroepen: "Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft." (Johannes 3 vers 16).

Men moet juichende uitroepen:

*Gezegend zij de God, de Vader onzes Heeren,
Die gunstelijk Zijn oog tot ons heeft willen keren,
Een zondig Adamskroost, hoe heeft Hij ons bemind.
Een liefde zonder peil, God gaf Zijn enig kind.*

Niet minder straalt daarin door de liefde van Christus. Of kan ie mand groter liefde betonen, dan zijn leven voor zijn vrienden te geven? Maar Jezus gaf het voor Zijn vijanden. Hiervan moet men zeggen: "Hierin is de liefde, niet, dat wij Hem hebben liefgehad, maar dat Hij ons eerst heeft liefgehad en Zichzelf voor ons heeft overgegeven." Zeker, hierin zien wij een oceaan van liefde, die onpeilbaar is. Terecht zingt men daarvan:

*Een liefde, zonder eind of maat,
Een liefde, die veel verder gaat,
Dan hemel en de aarde.
Een diepte, zonder peil of grond,
Een hoogte, die noch oog, noch mond
Bereikt, noch roem naar waarde.*

4. Hoe heerlijk ontdekt zich in deze verzoeningsweg een gadeloze wijsheid. Daarin wordt een weg voorgesteld, tot welks uitvinding al het geschapene niet in staat was, al verenigde zich het verstand van engelen en van mensen. Geen wonder, daar het aankwam op de vereniging en de vereffening van de grote strijdigheden. Hier waren schijnstrijdige eigenschappen te verenigen. De strengste

rechtvaardigheid en vlekkeloze heiligheid met onbepaalde barmhartigheid en onbegrensde zondaarsliefde. Hier waren schijnstrijdige namen te vereffenen. God, Die de ongerechtigheid en de overtreding en de zonde vergeeft, en Die de schuldigen nochtans geenszins onschuldig houdt. Ook waren schijnstrijdige woorden te vereffenen. Hoe was het met elkaar overeen te brengen, dat God de goddelozen geenszins rechtvaardigen wil (naar Exodus 23 vers 7), en dat Hij nochtans de goddeloze rechtvaardigt naar Romeinen 4 vers 5?

Wat geschapen vernuft was tot de uitvinding der vereffening van gemelde strijdigheden bekwaam? Maar geloofd zij de eeuwige Wijsheid. Deze was de Uitvinder van die weg, waarlangs dat alles, God betamelijk, verenigd is, want:

*'t Heil, dat in Jezus leit,
Paart Gods gerechtigheid
Met Zijn mededogen: 't geeft ons vrij gelei.
Gerechtigheid spreekt zelfs de zondaar vrij.
O eind'loos wijs beleid.
God eist de schulden,
Daar God Zelf voor pleit.
Jehovah kan geen zonden dulden,
En niets is dat dit boet
Dan 't Godd'lijk hartebloed.*

5. Welk een verheven genade! De Rechter Zelf reikt hier de pardonbrief uit. De beledigde Majesteit geeft het Middel, waardoor men met Hem verzoend kan worden. Bij het geven van brood en wijn in het Avondmaal wordt ons toegeroepen: "Ik, Ik ben het, Die uw overtredingen uitdelgt. Ik gedenk uw zonden niet." Een ziel, die deze luister van vergevende genade in de weg van verzoening met geloofslicht beschouwt, moet uitroepen :

*Om tot Gods vierschaar onbeschroomd te gaan,
Zie ik door Jezus' bloed een baan,
Schoon ik zo schuldig en strafwaardig zij,
De Rechter, niettemin, rechtvaardigt mij.
God zit daar op Zijn genadetroon,
Gevestigd op de Middelaar, Zijn Zoon.
En zonder kreuk van Zijn rechtvaardigheid,
Word ik daar van mijn misdaad vrijgepleit.*

6. Eindelijk, hoe openbaart zich hier onfeilbare waarheid en onveranderlijke trouw. De waarheid is, zowel als de genade, door Jezus Christus geworden (Johannes 1 vers 17). Zoveel beloften Gods als er zijn, die zijn in Hem ja en amen. In Christus wordt aan arme zondaren toegeroepen: "Bergen zullen wijken, en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de HEERE, uw Ontfermer" (Jesaja 54 vers 10).

Ziedaar, enige der Goddelijke deugden, die zich in het Avondmaal zeer heerlijk ontdekken, opgegeven. Ik zou er nog meer kunnen bijvoegen, zoals Gods algenoegzaamheid, onafhankelijkheid, soevereiniteit, maar het genoemde is genoeg ten bewijze, dat Gods heerlijkheid in dat sacrament te zien is.

Nu is de vraag, ***wat dat zien van Gods heerlijkheid hier te kennen geeft?***

1. Het betekent, vooreerst, *de erkenenis van Gods deugden en volmaaktheden.*

De heerlijkheid van God te zien, zegt dan zulke klare ontdekkingen van die Goddelijke volmaaktheden te krijgen, dat men God erkent en houdt voor zulk een heerlijke God. Gods rechtvaardigheid, heiligheid en zondaarsliefde straalt dan met

zulk een licht en zoveel klaarheid in het verstand, dat de ziel dezelve erkent. Alle nevelen van blindheid en onkunde, waardoor men zo vaak belemmerd wordt in het beschouwen van Gods deugden, worden dan weggenomen. De ziel ondervindt dan de waarheid van Paulus getuigenis in 2 Korinthe 4 vers 6: "God, Die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis schijnen zou, is Degene, Die in onze harten gescheneen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus. Op die tijd, wanneer Gods deugden het gemoed aanstralen, kan men zeggen:

*Niets stremt nu 't oog van Jezus' keurelingen,
Onwetendheid, noch ondermaanse dingen,
Om te aanschouwen 't ongeschapen licht.
Wie zal het doen van d' Oppermacht bepalen?
De Godheid wil een duisterling bestralen,
Haar liefde schenken aan een hellewicht.*

2. Vooral bestaat dit zien in *een ondervindelijk inzien van die deugden, waardoor de kracht van dezelve aan de ziel gesmaakt wordt.*

Zo wordt "zien" meermalen voor "genieten" genomen, zoals in Psalm 4 vers 7, in Psalm 34 vers 9 en in Johannes 3 vers 36. Men ziet dan Gods heerlijkheid, wanneer men bevindelijk in die deugden wordt ingeleid. Zo ziet men Gods heiligheid en rechtvaardigheid, wanneer men met gevoel erkent, dat men daarvan het eigenlijk voorwerp is, dat waardig is, om daarvan het eeuwige slachtoffer te zijn. Men roept dan uit: "Ik ben de man, die dat bitter lijden en sterven verdiend heb. Ik ben het schuldig offer." Wanneer de ziel daaronder werkzaam is, dat zij haar Maker gerechtigheid toewijst en de dood, het doemvonniss, als ondertekent, dan onderwerpt zij zich aan Gods gerechtigheid. Dat is zalig. Daarin vindt zij zulk een goedkeuring, zulk een genoegen meer dan zij zeggen kan. Men ziet Gods barmhartige, vrije zondaarsliefde, wanneer men in de eeuwige liefde bevindelijk wordt ingeleid, of, wanneer die liefde Gods in het hart wordt uitgestort.

Het gebeurt wel eens, dat de ziel van des Heeren bondsvolk aan de tafel van het Avondmaal zodanig wordt ingeleid in die vrije zondaarsliefde, dat zij, als wegsmeltende uitroept: "Hierin is de liefde niet, dat wij Hem hebben liefgehad, maar dat Hij ons eerst heeft liefgehad." Ja, deze liefde kan wel eens op die wijze in het hart uitgestort worden, dat de ziel moet uitroepen: "Versterk mij met de flessen. Ondersteun mij met de appelen, want ik ben krank van liefde", zodat het is:

*Ik zie de Hooggeprezen'
Nu in Zijn eigen Wezen.
Ach, wat een zoet vermaak.
Dewijl ik zelf op heden,
Nu Zijn bevalligheden,
Én zie, én voel, én smaak.*

Zo ziet zij de vergevende genade. Zij ondervindt deze, wanneer zij met haar schuldigheid en melaatsheid mag indalen in de geopende fontein, wanneer het met haar is: "Heere, roept u mij nu toe: Ik, Ik ben het, Die uw overtredingen uitdelg, Ik gedenk uw zonden niet, wel, ziedaar, ik omhels die vrije, vergevende genade. Mijn ziel zegt er "amen" op. Ik, vat U wederom op Uw woord. O, dit is een balsem voor mijn ziel. Ik heb het zo trouweloos bedorven, ook sedert het laatste Avondmaal. Ik heb zo nodig, dat die vergevende genade wederom bij vernieuwing aan mij verheerlijkt wordt. Ik neem dit gebroken brood, ik neem die drinkbeker met dat bloed, dat tot vergeving der zonde is uitgestort, wederom aan."

En dit heeft wel eens dat gevolg, dat zij de kracht van die vergevende genade met

zoveel nadruk gewaar wordt, dat zij daaronder als wegzinkt in verwondering en liefde, en juichende uitroept:

*Mijn zonden, groot en zonder tal,
Wil God mij al vergeven;
Ik had de eeuw'ge dood verdiend
En krijg het eeuwig leven:
Hoe moet ik ere geven?*

Zo ziet men ook Gods getrouwheid, wanneer men bevindelijk wordt ingeleid in zijn eigen trouweloosheid. Zij zegt: "Mijn ontrouw doet Gods getrouwheid niet teniet. Nee, daarvan geeft de waarachtige, ontfermende Verbondsgod opnieuw de zegelen en panden. Ik ondervind, dat u o God, de Waanmaker van al Uw beloften zijt, en daarom vertrouw ik mij met al mijn belangen verder aan U toe. Ik vat die panden van onwankelbare trouw weer aan, als zovele zegelbewijzen, die mijn Verbondsgod zal houden, en die mij niet begeven of verlaten zullen, tot Hij al Zijn beloften ja en amen gemaakt zal hebben."

3. *Dit zien geeft ook nog een goedkeurend genoeg en hartelijk berusten in die Goddelijke deugden te kennen.*

Schittert die luister en heerlijkheid van een zaak, die ons van belang is, aan ons oog, en wordt deze haar eigen licht gezien, het geeft een onuitdrukkelijk vermaak, vooral wanneer die heerlijkheid door ons gezien wordt als onze eigen heerlijkheid, zodat wij zelf daarvan alle voordelen hebben.

Naarmate nu, dat er zulk een heerlijkheid is, naarmate er het inzien in dezelve is, naar die mate is er ook een berustend genoeg in dezelve. Zo is het ook hier. Hier zinkt de ziel als weg in verwondering, aanbedding en dankzegging. Zij is voldaan en vergenoegd, zij kan het niet meer vatten. Het wordt haar hier nu als een Bethel, en een Pniël. Zij ziet God van aangezicht tot aangezicht, en zij wordt gered, daar blijft niets over dan loven en prijzen. Het is:

*O Heer, ik sta verlegen
Wat lof, dat ik zal geven
Uw grote Majesteit.
Om enigszins met stukken,
Zoiets wat uit te drukken,
Van Uw oneindigheid.
O, algenoegzaam, heerlijk.
Hoe schoon, lief en begeerlijk.
Verheven Majesteit.
Ik vind begin noch ende,
Waar dat mijn oog zich wende,
't Is al oneindigheid.*

4. *Eindelijk, dit zien van Gods heerlijkheid is een gedaanteveranderend zien.*

Paulus zegt in 2 Korinthe 3 vers 18: "Wij, allen met ongedekt aangezicht, de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest." Dit kan ook niet anders zijn. Toen Mozes op de berg Gods heerlijkheid gezien had, werd zijn aangezicht blinkende. Trouwens, Gods heerlijkheid is van een aantrekkende kracht. Daar wordt van Gods heerlijkheid op de ziel, die dezelve bevindelijk inziet, gelegd, naar de Goddelijke heilbelofte, in Ezechiël 16. Zij wordt al meer naar dat evenbeeld vernieuwd, de heerlijkheid Gods rust op haar (1 Petrus 4 vers

14).

Ziedaar, zo wat gezegd van dit heerlijk, heuglijk zien van Gods heerlijkheid aan het Avondmaal.

B. Ik ga over tot het andere stuk, *dat is, om aan te wijzen, welke de geloofswerkzaamheid aan het Avondmaal is, om met zulk een uitnemend, dierbaar gezicht van Gods heerlijkheid aldaar verwaardigd te worden.*

(1) Aangaande het geloof zeg ik nu maar alleen, *dat het eenvoudig bestaat in het aannemen van het Goddelijk getuigenis met die werkzaamheden, die overeenkomen met de inhoud van dat getuigenis.* De inhoud van het Goddelijk getuigenis kan men brengen tot deze twee stukken: wat God van ons, en wat Hij van Zijn Zoon getuigt.

? Wat getuigt God nu van ons? Dit, dat wij arme, dood, vloek en doemwaardige, ellendige, machteloze en onwillige zondaren zijn, die onder de vloek en toom liggen, die aan het recht van God vervallen zijn, die alle genade voor tijd en eeuwigheid verbeurd hebben. Dit getuigenis nu neemt het geloof aan. De ziel, door Gods Geest van haar rampzalige toestand overtuigd, hangt daaraan haar zegel en zegt: "Amen, Heere, ja zulk een ben ik. Ik ben zulk een slechte. Ik, ik heb gezondigd, en gedaan wat kwaad was in Uw ogen. Ik ben die persoon, die voor eeuwig, rechtvaardig mag verloren gaan. Ik heb niets te zeggen. *Met recht mag ik verstoten zijn.*"

*'t Is wel hard, maar 't is rechtvaardig,
Ik ben schand, Gij ere waardig;
Zijt Gij met mijn doem gediend?
Zoek Uw eer, ik heb 't verdiend.*

Dit aannemen nu gaat gepaard met overeenkomstige werkzaamheden, naarmate het met minder of meerder licht geschiedt, te weten, van schaamte, droefheid, berouw, leedwezen, zelfverfoeiing en veroordeling. Dit zag men in Ezra, David, de verloren zoon en anderen. En juist dit is een zeer gepaste, maar ook een vereiste Avondmaalsgestalte. Hoe duidelijk wordt ons dit aangewezen in het formulier van dat sacrament? Het is: "Ten eerste bedenke een iegelijk bij zichzelf zijn zonden en vervloekingen, opdat hij zichzelf mishage en zich voor Gods aangezicht verootmoedige."

? En wat getuigt God aangaande Zijn Zoon? Dit, dat het des Vaders welbehagen is, dat alle volheid in Hem woont. Dat Hij door Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid een algevoegzame, gepaste en volmaakte Middelaar is, Die volkomen kan zaligmaken allen, die door Hem tot God gaan. Met één woord, dat alles in Hem is. Het Evangelie roept ons, arme zondaren, toe:

*Hier is gerechtigheid en geest,
Genade, volheid, leven.
Komt maar vrijmoedig, onbevreesd,
Wat staat ge zo te beven?*

Het Evangelie getuigt, dat Jezus gewillig is om zondaren te ontvangen. Het zegt personeel tot elk, die er onder leeft: "De Meester is daar, Hij roept u." Het geloof omhelst nu dit getuigenis en zegt: "Amen, o ja, in die volle Middelaar is alles wat ik nodig heb. Juist Hij is gepast voor zulk een ellendeling als ik ben. Ben ik blind, Hij bezit wijsheid, enz."

Het zegt amen op Jezus' gewilligheid. "Nu geloof ik", is de taal van het hart, "dat Hij niet alleen aan anderen, maar ook aan mij geschonken is, dat Hij mij personeel roept, dat Hij ook mij in het bijzonder neemt. Welaan, dan, ik stem met die raad Gods in. Ik heb een welgevallen in het welbehagen des Vaders. Ik

laat mij neer op die Rotssteen der eeuwen voor tijd en eeuwigheid."

Dit gaat gepaard met werkzaamheden van liefde, verwondering, aanbedding en berusting, naarmate dat zulks met minder of meer geloofslicht geschiedt.

Dat deze geloofswerkzaamheid nu in een Avondmaalganger vereist wordt, vinden wij wederom zeer duidelijk in het formulier. Daarin is het: *"Ten andere onderzoekte een iegelijk zijn hart, of hij ook deze gewisse beloften Gods gelooft, enz."* Deze zijn dan de geloofswerkzaamheden, die plaats moeten hebben aan het Avondmaal, zal men daar de heerlijkheid Gods zien. Dit is de enige weg. Oefent men daar geen geloof, men kan er de heerlijkheid van God niet zien.

Zo kom ik vanzelf tot mijn derde stuk

C. Het onafscheidbaar verband, dat er is tussen het geloof en het zien van Gods heerlijkheid. Dit zal ik kortelijk aanwijzen in deze twee stukken.

1. Waar geen geloof is, ja, waar het geloof op die tijd in die uitoefenende werkzaamheid niet gevonden wordt, daar kan het zien van Gods heerlijkheid geen plaats hebben. Dit is zeer duidelijk. Ben ik niet die zondaar in gestalte en gevoel des harten, o lieve, welk een wijsheid, rechtvaardigheid en zondaarsliefde zal ik dan in de weg der verzoening vinden? Ik heb er geen belang in, ik heb zulk een middel niet van node. Verkeer ik niet omtrent Christus in geloofstoeëigening, hoe zal ik in gemelde Goddelijke deugden met genoeg berusten kunnen? Ik zie die volmaaktheden veel meer ertegen gewapend, en ik zou veeleer met Adam van Gods aangezicht wegvlugten, dan met genoeg en blijdschap God in Zijn heerlijke deugden aanschouwen.

Men zou er nog kunnen bijvoegen, dat God Zich niet openbaart dan aan Zijn gunstgenoten, maar zonder geloof is het onmogelijk God te behagen. Het geloof alleen is het oog, waardoor de Onzichtbare gezien wordt. Waar geen geloofswerkzaamheid is, daar blijft men hangen in de uiterlijke tekenen van brood en wijn.

2. Het is, ten tweede, niet minder zeker, dat de ziel, die gelovig nadert, Gods heerlijkheid in een meerdere of mindere trap zien zal.

Ik zwijg nu, hoe dit zien menigmaal in de beloften aan het geloof verbonden wordt, en zeg alleen maar, dat dit zelfs zeer klaar ligt in het geloof. Want hoe kan de ziel het Goddelijk getuigenis omtrent zichzelf omhelzen, zonder in de deugden van God als weg te zinken? Hoe kan zij omtrent Christus met geloofstoeëigening verkeren, of zij moet in Zijn aangezicht des Vaders heerlijkheid zien? Immers is het des Heilands eigen taal: "Die Mij gezien heeft, die heeft de Vader gezien." (Johannes 14 vers 9). Met één woord, het ongelovig vleselijk vernuft mag met verkleining vragen:

*Hoe, hier maar droog brood en een weinig wijn,
En zou dat dan zielebalsem zijn?*

Maar het geloof, wanneer het werkzaam is, zal er geredelijk op antwoorden:

*Ja, 't is droog brood, een weinig wijn, doch panden
Van veel in een vervangende Offerande.
Zo brak men 't Lijf, zo goot men uit Uw bloed,
O Jezus-lief, mijn hart en mijn gemoed
Omhelzen U, langs brood en wijn. Ik vlieg
ten hemel op, U om de hals, o Lief.*

Toepassing

3. Zo heb ik u de uit de tekst getrokken lering nog wat nader ontwikkeld. Daar blijft niet over, dan dat wij kortelijk met het verhandelde naar binnen keren, en er naar uw onderscheiden stand een woord van toepassing bijvoegen.

A. Wat had ik hier een ruim veld tot ontdekking, vermaning en broederlijke bestraffing van onbekeerden, gebruikers of verzuimers van het Avondmaal, doch tot deze slechts een kort woord.

1. Verwaarlozers en verzuimers van het Heilig Avondmaal, u spreek ik eerst aan. Wordt de heerlijkheid Gods in die heilige instelling gezien, merkt gijlieden dan niet van welk een voorrecht ge u moedwillig berooft, om dat sacrament te verzuimen? Hoe loopt elk, als er wat heerlijks te zien is? En hier is een heerlijkheid, zo groot, zo schoon, zo luisterrijk, zo dierbaar, die van het grootste belang is, en nochtans keert ge u daarvan af. Ziet u Gods heerlijkheid hier niet, u zult dezelve hiernamaals ook niet zien, als alleen tot uw verschrikking. Door het derven van Gods heerlijkheid, wordt door Paulus in Romeinen 3 vers 23 de ganse staat van ellende, waarin wij allen van nature gedompeld zijn, uitgedrukt. Die apostel beschrijft het eeuwig verderf als een wegdrijving van voor het aangezicht des Heeren, en van Zijn heerlijkheid (2 Thessalonicensen 1 vers 9).

Ja, ik moet meer zeggen. Uw belangeloosheid omtrent dit stuk is een vast bewijs, dat u onbekeerd zijt. Het is toch een echt kenmerk der Bijbelheiligen, dat, wanneer "velen zeggen: wie zal ons het goede doen zien?" zij zuchten: "verhef Gij over ons het licht van Uw aanschijn, o Heere."

Mozes blijft biddende verkeren: "Toon mij Uw heerlijkheid" (Exodus 33 vers 18). David had dit ene ding begeerd, dat zocht hij, dat hij al de dagen zijns levens mocht wonen in het huis des HEEREN, om de lieflijkheden des HEEREN te aanschouwen en te onderzoeken in Zijn tempel Psalm 27 vers 4. Ziet u dan niet, hoever u daar dan vanaf zijt, U, die zo onverschillig zijt omtrent Gods eigen instelling?

2. En u, die maar in uw onbekeerde staat ten Avondmaal gaat, zegent ge uzelf niet in uw hart? Tot u heb ik ook een woord.

U gaat ten Avondmaal, maar wat hebt u daar ooit gezien? Handelt eens te goeder trouw met uzelf. Kunt u wel zeggen, dat u er iets meer gezien hebt, dan brood en wijn? Is dit het niet alles, wat u daar geproefd en getast hebt? Zou houdt u telkens Avondmaal en rust, net gelijk de Roomsgezinden, in uw gedane werk.

Trouwens, hoe zou u Gods heerlijkheid zien, daar u blind zijt en het geloofsoog mist? Of hebt u uzelf, hebt u Christus ooit leren kennen? Wel, arme mensen, met wie het zo jammerlijk gesteld is, zal dat al wederom zo ten Avondmaal gaan? Ach, wat zal uw indrukkeloos ten Avondmaal gaan uw oordeel verzwaren in die grote dag, waarin ook tot Avondmaalgangers, tot zulken, die in des Heeren tegenwoordigheid gegeten hebben, zal gezegd worden: "Ik heb u nooit gekend." Vraagt gijlieden: "Wel, wat raad?" Wel, zoekt overtuigd te worden, dat u blind zijt. Hiermede moet u beginnen. Geloof met overreding, dat er een ontdekkende hand aan umoet ten koste gelegd worden. Wendt u naar Jezus toe. Die biedt u, al was u een verwaande Laodiceeër, ogenzalf aan, opdat u zien mocht. Hij is ook gegeven tot een Licht der heidenen, om der blinden ogen te openen.

B. Zielen, die daar staat, dat het uw zaligheid zou zijn, als u Gods heerlijkheid mocht zien. Die met Filippus wel zou uitroepen: "*Toon mij de Vader en het is genoeg*", u roepen wij toe: "Hebben wij het u niet gezegd, meermalen gezegd, dat, indien gij

gelooft, u de heerlijkheid Gods zult zien? Wel, kom dan naar Bethel, naar de God van Bethel, zoals Hij Zich als een God des verbonds in Christus aan de tafel van het Avondmaal ontdekken wil. Waarom zou u dralen? Waarom u onttrekken ten verderf? Is er dan geen heerlijkheid of begeerlijkheid in Christus? Zou dat verlangen bij u niet gevonden worden: "Heere, wij willen Jezus wel eens zien?" Hebt u de openbaring van Gods heerlijkheid niet nodig? Kunt u het daarbuiten stellen?

Nee, zult u zeggen.

Wel, komt dan, zeg ik nogmaals, en wendt u derwaarts om dat groot gezicht te zien. Maar ik moet er bijvoegen, dat u *gelovig* moet komen, zult u de heerlijkheid Gods zien.

Mogelijk zegt u: "Ja juist, daar scheelt het mij, ik mis het geloof."

Doch ik antwoord. "Ik zeg niet, dat u tevoren geloven moet, maar indien u niet gelooft, als u aan de verbondstafel zijt, dat u dan de heerlijkheid Gods daar niet zien zult. Maar dit moet u niet ontmoedigen om er te naderen. Indien U, omdat u het geloof mist, er vanaf zou blijven, dan zou u zeer verkeerd handelen, want dat sacrament is ingesteld tot versterking van het geloof."

Er zijn voornamelijk drie zaken om het geloof in uw zielen te bevorderen, te weten: sacramentele vertoningen, sacramentele gaven en sacramentele beloften.

- *Sacramentele vertoningen*. Hier wordt u het gekruiste lichaam en het vergoten bloed van Christus voorgesteld. Jezus wordt u als gekruist voor ogen afgeschilderd. Jezus wordt u in handen gegeven om te voelen en te tasten. Zou u dan erger zijn dan Thomas, die, toen hij Jezus' wonden zag, gelovig werd? Zie dan hier de bloedende Heiland, Zijn verbroken lichaam en vergoten bloed niet alleen afgeschilderd, maar ook in uw handen gegeven, om te voelen.
- *Sacramentele gaven*. U, die min of meer de gave Gods kent en die derhalve begeert, daar wordt Jezus met al Zijn weldaden u geschonken. Het is tot u: "Neemt, eet en drinkt, haalt uw hart op tot verzadiging toe". O, hoe zou u, wanneer deze roepstem recht van u gevat werd, hoe zou u er van tussen kunnen, om te zeggen: "Wel, reikt de Vader mij een volle Christus toe, zie daar, dan draal ik ook niet, maar zo waarachtig als ik dit uiterlijk brood en wijn aanneem, neem ik ook Christus aan voor mij, en eigen Hem mij toe."
- *Hier zijn ook de sacramentele beloften*. Het is: "Neemt, eet, dat is Mijn lichaam, Dat voor u gebroken is, dat is Mijn bloed, dat vergoten is tot vergeving van uw zonden. Dit is dat woord der belofte, dat, bij het teken gevoegd, het tot een sacrament maakt. Wel, hoe kan dat enigszins gehoord worden, of het geloof moet uitgelokt worden, en antwoorden: "Heere, ik vat U op Uw woord en zeg er amen op. Dat lichaam is voor mij gebroken, dat bloed is voor mij vergoten." Wie zou God op Zijn woord niet geloven? "God", zo sprak David in Psalm 60, "God heeft gesproken in Zijn heiligdom", te weten, in de beloften, dat Hij het land onder zijn gehoorzaamheid zou brengen, schoon het er toen nog ver af was. En wat gevolg had die belofte op David? Hij zegt: "Dies zal ik van vreugde opspringen, ik zal Sichem delen en het dal van Sukkoth afmeten. Gilead is mijn en Manasse is mijn."

Zielen, mocht u zo gelovig omtrent Gods beloften aan het Avondmaal verkeren, u zou er zeker de heerlijkheid Gods zien. De Heere roept u toe. Heb Ik het u niet meermalen gezegd? Och, klonk dit eens met kracht in uw oren, alle bedenkingen van het ongeloof zouden ras zwijgen. U zou roepen om geloofslicht en kracht, om eenvoudig en gelovig en ootmoedig aan het sacrament te verkeren. De Heere zende Zijn licht en waarheid, dat die u leiden en brengen tot de berg Zijner heiligheid.

C. Meer gelovend volk, tot u geldt ook dit woord: "Indien gij gelooft, gij zult de heerlijkheid Gods zien."

Hoe menigmaal hebt u ook hiervan de zalige bevinding gehad? Niet alleen, wanneer u Christus met toeëigening voor uzelf mocht omhelzen, en uzelf met alles wat u was en had aan Hem ter zaliging had toevertrouwd. Hoe zag u toen alle deugden en volmaaktheden Gods in Hem verheerlijkt? Nooit had u toch zulk een gezicht van Gods deugden, dan, toen u dadelijk in het geloof mocht staan. Hoe dierbaar, hoe heerlijk zijn die deugden u dan, omdat zij u ten goede zijn.

Maar hoe menigmaal hebt u dat ook ondervonden in verscheiden wegen en omstandigheden, dat, toen ge geloven mocht, dat u toen de heerlijkheid Gods zag en Goddelijke uitredingen genoot, net zoals Martha dit gewaar werd ten opzichte van haar broer Lazarus. En och, dat u hierin nog meer het oog mocht hebben, in welke gevallen u ook zijn mocht, uit of inwendige, en welke donkerheden er ook mogen opkomen. Indien u gelooft, u zult altijd Gods heerlijkheid zien, hetzij in Goddelijke uitredingen, hetzij om u in die wegen te ondersteunen en erdoor te helpen.

Hoe dikwijls hebt u aan het Avondmaal Gods heerlijkheid gezien? Wat zijn er niet al bedieningstijden, herinnert u het zich maar eens, waarvan u getuigen moet: Voorwaar, ik heb U in het heiligdom aanschouwd, ziende Uw sterkte en eer, en Uw goedertierenheid, die beter zijn, dan het leven." Het zal buiten twijfel ook nu uw bede zijn, dat u daarvan wat hebben mocht bij de aanstaande bediening. In het zien van God in Christus, en zoals Hij Zich in deze gezegende Verlosser ontdekt, in dat zien, zou de zaligheid van uw zielen gelegen zijn. U zou graag te Bethel de God van Bethel willen ontmoeten. Hiertoe dan moet u gelovig komen. Uw geloof moet werkzaam in de oefening zijn, zult u daar Gods heerlijkheid aanschouwen. Hoe nodig hebt u het dan te geloven? Dit geloof alleen kan u een vaste grond geven om te ontmoetingen Gods te verwachten.

Wanneer u op uw gestalten, geschiktheden, voorbereidingen en wat niet al, iets verwacht, u zult zekerlijk teleurgesteld worden. Maar gelovig op Gods instelling en belofte ziende, en daar de tegenwoordigheid des Heeren verwachtende, zult u ook niet beschaamd worden. Het geloof moet u bekwaam maken om God te ontmoeten. Al verschijnt God blinkende en uw geloofssoog is niet open, gij zult Zijn heerlijkheid niet aanschouwen.

Het is ook niet alleen het geloof, dat u het sacrament van nut kan doen zijn. Men leest in Hebreëën 4 vers 2: "Het woord der prediking deed hun geen nut", omdat het met het geloof niet vermengd was. Maar waarlijk, zo is het ook met het zichtbaar Woord, het Avondmaal. Het geloof zal u te pas komen, om zelfs heerlijkheid te zien in een zich verbergende God, opdat gij, niet ziende, maar gelovende, u zou kunnen en mogen verheugen met een heerlijke en onuitsprekelijke vreugde.

Wat is het dan nodig om naar het geloof te staan. Och, mocht gij in deze veel bij uw gebrek bepaald worden en zien, hoe weinig geloof gij hebt en waar het u meest ontbreekt, waarin gij de meeste versterking van node hebt. Neemt veel de bede van Jezus' discipelen over: "Heere, vermeerder in ons het geloof." Intussen is dit ons zalig voorrecht, dat de Heere Zich zoveel aan de versterking van ons geloof laat gelegen liggen, dat juist datgene, waartoe wij geloof van node hebben, dient tot versterking van hetzelve.

Nu Godzaligen, onthoudt dat woord. Jezus heeft het u meermalen gezegd, door Zijn Woord, door Zijn Geest en door u daar dadelijk de ondervinding van te geven. En evenwel heeft uw ongeloof gedurig moedbenemende zwaarigheden. Het is wel eens:

"Heere, hoe zal hierin, en daarin uw heerlijkheid blijken? Hoe zal dit daarin en daarin kunnen gezien worden?" Het is genoeg, dat Jezus heeft gezegd: "Indien gij gelooft, gij zult de heerlijkheid Gods zien." Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan, ziende op het woord der belofte. Gelovende, dat wij de Heere zien zullen, gelijk Hij ons beloofd heeft.

Ik eindig met deze bede:

*Verlicht ons oog, doe weg de ogeschellen,
En laten wij ons voor Uw troon nu stellen,
Om van nabij te beschouwen al dit heil,
Om in te zien die diepte zonder peil,
Om voor Uw troon een weinig te vertoeven,
Om kracht en geest uit brood en wijn te proeven.
Daar is 't volop, daar zit men bij de bron,
Daar worden wij omschenen van die Zon.
Schenk Gij ons dan geloof, laat 't ongeloof verdwijnen.
Dan zal Gods heerlijkheid ons van rondom beschijnen,
Wij wachten U, o Heer', daar Gij ons hebt bescheiden,
Te Bethel, daar, daar zult Gij ons verblijden.*

Amen.